

วิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง

นางสาวฐปกาญจน์ ฐลี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EVOLUTION OF FINE PENALTY IN THAILAND AND FACTORS AFFECTING
THE ALTERATION

Miss Tapakarn Tulee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

วิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย และปัจจัยที่ส่งผล

กระทบต่อการเปลี่ยนแปลง

โดย

นางสาวฐปกาญจน์ ฐิติ

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม)

รฐปาถกณญณ์ ฐลี : วิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง (EVOLUTION OF FINE PENALTY IN THAILAND AND FACTORS AFFECTING THE ALTERATION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. ชัชพล ไชยพร, 149 หน้า.

แม้โทษปรับจะเป็นบทลงโทษที่มีความรุนแรงน้อยกว่าโทษประหารชีวิต และโทษจำคุก แต่เป็นโทษอาญาที่มีความเก่าแก่ เนื่องจากโทษปรับมีมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล โดยเริ่มจากการลงโทษเพื่อทดแทนให้กับผู้เสียหายและให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายจากการกระทำของตน ต่อมารัฐได้กำหนดให้มีการแบ่งค่าปรับจากผู้เสียหายส่วนหนึ่งตกเป็นของรัฐ จนในที่สุดโทษปรับได้พัฒนา มาเป็นรายได้ส่วนหนึ่งของรัฐ เพื่อตอบแทนที่รัฐเข้ามาจัดระบบความยุติธรรม หลังจากนั้นโทษปรับได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ดี แม้โทษปรับจะมีมาเป็นเวลายาวนาน แต่หลักเกณฑ์และรูปแบบในการกำหนดโทษปรับกลับมีวิวัฒนาการและมีความเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละสมัย ซึ่งในการกำหนดโทษที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละสมัยล้วนแต่เกิดจากปัจจัยด้านต่างๆ ทั้งในด้านคติความเชื่อ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ และด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ แม้วิวัฒนาการของโทษปรับจะเป็นไปตามปัจจัยหลายด้าน แต่มิได้เป็นผลมาจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงด้านเดียว หากแต่ปัจจัยในแต่ละด้านต่างส่งผลต่อการลงโทษปรับในแต่ละสมัยที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ปัจจัยด้านความเชื่อ และปัจจัยด้านสังคมจะมีผลต่อการลงโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นอย่างมาก แต่พบว่าในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ยุคปฏิรูประบบกฎหมายและยุคปัจจุบัน จะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศในการกำหนดโทษปรับมากกว่า ซึ่งปัจจัยดังกล่าวยังส่งผลต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ประกอบกับได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5485972834 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: EVOLUTION / FINE / FACTORS / ALTERATION

TAPAKARN TULEE: EVOLUTION OF FINE PENALTY IN THAILAND AND FACTORS AFFECTING THE ALTERATION. ADVISOR: DR.CHACHAPON JAYAPHORN, 149 pp.

Even though fine is deemed as petty punishment than capital punishment and imprisonment, fine punishment has long been so old the punishment since the ancient time. Initially, fine punishment is used as substituted instrument of retribution for the injured to avoid personal revenge. Division of fine's payment to the injured and state, As the total payment to state for its public justice service. After that, fine punishment has developed until today.

Despite it's long-standing existence, fine punishment has evolved and changed throughout the time. Such evolution of fine punishment has changed throughout the time, it was the result of various factors such as beliefs, society, economy, international relations and international law.

Notwithstanding the correlation between the factors and the evolution, each aspect of those affects the fine punishment in different era. It is argued that beliefs and society factors had a vital role influencing the principle of fine punishment in the Ayutthaya and early Rattanakosin eras, while such principle in the law reform of the Rattanakosin era and the present has been influenced by the factors involving economy and international relations. These factors remain in effect in influencing the evolution of the fine punishment in Thailand today with influenced by the factor international law.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2014

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจากบุคคลหลายท่าน อันได้แก่ นายเตรียมศักดิ์ และนางผกาพรรณ ธูลี บิดามารดาผู้เป็นที่รักยิ่งของผู้เขียน เป็นผู้อบรมสั่งสอน ให้การสนับสนุนทางการศึกษา ตลอดจนให้ความรัก และกำลังใจผู้เขียนเสมอมา และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร. ชัชพล ไชยพร ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และสละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ และตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เรื่อยมา ผู้เขียนซาบซึ้งและระลึกในบุญคุณของท่าน และขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งแม้งานของท่านจะหนักหนาเพียงใด และท่านอาจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทุกท่านได้ช่วยชี้แนะ ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์แก่การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเมตตา ตลอดจนให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมา ผู้เขียนซาบซึ้งและระลึกในความเมตตากรุณาของทุกท่าน และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนเกี่ยวกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอบพระคุณเพื่อนๆ ทุกคน สำหรับไม่ตรีจิต กำลังใจ และการช่วยเหลือแบ่งปันข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่กันตลอดระยะเวลาในการศึกษา และการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณบริษัท ไตรกรู๊ป รัชดา จำกัด และนายสมพร พรหมแก้ว ที่กรุณารับผู้เขียนเข้าทำงานในบริษัทตลอดระยะเวลาในการศึกษา และการทำวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนซาบซึ้งและระลึกในความเมตตากรุณาของท่าน และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

อีกทั้ง ขอขอบพระคุณนายตินัย พระไชยบุญ และครอบครัวพระไชยบุญ ที่ให้การสนับสนุนทางการศึกษา ให้ความรัก ตลอดจนเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนตลอดระยะเวลาในการศึกษา และการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

คุณความดีอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตา แต่บิดามารดา คณาจารย์ ตลอดจนท่านผู้เขียนตราและเอกสารต่างๆ ที่ผู้เขียนได้นำมาอ้างอิง และเรียบเรียงเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย.....	๕
๑.๔ สมมติฐานของการวิจัย.....	๕
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๖
๑.๖ วิธีการดำเนินวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด และวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ	๗
๒.๑ แนวคิดการลงโทษปรับในต่างประเทศ และในประเทศไทยก่อนการร่างกฎหมายลักษณะ อาญา ร.ศ. ๑๒๗	๗
๒.๑.๑ แนวคิดการลงโทษปรับในต่างประเทศ.....	๗
๒.๑.๑.๑ แนวคิดในการลงโทษปรับในยุคโบราณ	๘
๒.๑.๑.๒ แนวคิดในการลงโทษปรับในภาคพื้นเอเชีย	๑๑
๒.๑.๑.๓ แนวคิดในการลงโทษปรับในภาคพื้นยุโรป	๑๔
๒.๑.๒ แนวคิดการลงโทษปรับในประเทศไทย	๑๕
๒.๑.๒.๑ แนวคิดการลงโทษปรับในสมัยสุโขทัย.....	๑๖
๒.๑.๒.๒ แนวคิดการลงโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นก่อนใช้บังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗	๑๗
๒.๒ วัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ และหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับ	๒๒

๒.๒.๑	วัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ	๒๒
๒.๒.๒	หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับ	๒๖
๒.๒.๒.๑	หลักความยุติธรรม	๒๖
๒.๒.๒.๒	หลักมนุษยธรรม	๓๐
๒.๒.๒.๓	หลักความแน่นอนแต่ยืดหยุ่นของโทษ	๓๒
๒.๒.๒.๔	หลักการกำหนดโทษให้สมกับผู้กระทำความผิด	๓๓
๒.๓	การลงโทษปรับในประเทศไทยหลังใช้บังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จนถึงปัจจุบัน.....	๓๕
๒.๓.๑	การลงโทษปรับในยุคก่อนการปฏิรูปกฎหมายและการศาล	๓๕
๒.๓.๒	การลงโทษปรับในยุคหลังการปฏิรูปกฎหมายและการศาล	๔๐
๒.๓.๒.๑	การลงโทษปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗	๔๑
๒.๓.๒.๒	การลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๔๙๙	๔๙
บทที่ ๓	เปรียบเทียบการลงโทษปรับในประเทศไทยและต่างประเทศ.....	๖๓
๓.๑	การลงโทษปรับในต่างประเทศ	๖๓
๓.๑.๑	การลงโทษปรับในประเทศอังกฤษ	๖๓
๓.๑.๒	การลงโทษปรับของประเทศเยอรมนี	๗๓
๓.๑.๓	การลงโทษปรับของประเทศอินเดีย	๘๑
๓.๒	เปรียบเทียบการลงโทษปรับของประเทศไทยและต่างประเทศ	๘๙
บทที่ ๔	วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การกำหนดโทษปรับในประเทศไทย	๙๒
๔.๑	ปัจจัยด้านความเชื่อ	๙๒
๔.๒	ปัจจัยด้านความสังคม	๙๔
๔.๓	ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	๙๙
๔.๔	ปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ.....	๑๑๕

๔.๕ ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ.....	๑๑๘
๔.๖ ตัวอย่างการลงโทษปรับของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ	๑๒๓
บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๑๓๐
รายการอ้างอิง	๑๔๓
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	๑๔๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมมนุษย์ในสมัยโบราณมีขนาดเล็ก การควบคุมดูแลกันจะอาศัยหลักศีลธรรมและจารีตประเพณีของแต่ละท้องถิ่น และปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาในแต่ละรุ่น แต่เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น การดูแลปกครองย่อมทำได้ไม่ทั่วถึง จึงมีความจำเป็นต้องสร้างกฎระเบียบขึ้นเพื่อใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เมื่อผู้ใดฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมต้องได้รับการลงโทษและมาตรการบังคับอื่นๆ ดังนั้น จึงเกิดกระบวนการการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อตอบแทนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งแต่ละสังคมต่างก็มีรูปแบบการลงโทษของตนเอง เนื่องจากสภาพสังคมและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้นๆ อย่างไรก็ตาม การลงโทษในสมัยโบราณกลับมีวัตถุประสงค์ในการบังคับโทษที่เหมือนกัน คือเพื่อแก้แค้นทดแทน (retribution) ซึ่งในระยะเริ่มแรกมักจะใช้วิธีการลงโทษโดยการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้กระทำความผิดอย่างโหดร้ายทารุณ เน้นการใช้ความรุนแรงเพื่อยุติปัญหา แต่เมื่อสังคมมนุษย์มีการพัฒนาขึ้นจึงเริ่มมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการลงโทษเพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละฐานความผิด และเกิดความเป็นธรรมกับผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดด้วย

เมื่อพิจารณาข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่า กระบวนการลงโทษในสมัยโบราณนั้น อำนาจเด็ดขาดอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองดูแล โดยจะใช้หลักแก้แค้นกันไปมา หรือจนกว่าฝ่ายที่กระทำความผิดยินยอมที่จะจ่ายทรัพย์สินเป็นลักษณะของการไถ่โทษ (composition) ให้กับฝ่ายที่ถูกกระทำ ซึ่งถือว่าเป็นการริเริ่มแนวคิดในการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยอาศัยความสมัครใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ว่าฝ่ายที่ก่อความเสียหายจะยินยอมชดใช้ทรัพย์สินเพื่อไถ่โทษหรือไม่ และฝ่ายที่ได้รับความเสียหายยินดีที่จะรับเอาทรัพย์สินดังกล่าวแทนการไถ่โทษสำหรับความผิดที่อีกฝ่ายได้ก่อให้เกิดขึ้นกับตนด้วย เมื่อเข้าสู่รูปแบบการปกครองโดยรัฐได้กำหนดให้มีการจ่ายทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายในบางฐานความผิด และทรัพย์สินดังกล่าวต้องแบ่งชำระเป็นค่าธรรมเนียมเพื่อตอบแทนรัฐส่วนหนึ่ง ต่อมารัฐบังคับให้ผู้เสียหายยอมรับทรัพย์สินนั้นและเลิกแก้แค้นซึ่งกันและกันอีก เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และหากมีข้อพิพาทกันเกิดขึ้นให้ประชาชนนำเรื่องมาขึ้นฟ้องเป็นคดีต่อรัฐ และมีการบัญญัติโทษปรับไว้ในกฎหมายของแต่ละรัฐในเวลาต่อมา

เมื่อมีการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายไทยพบว่า กฎหมายที่ใช้บังคับตั้งแต่สมัยโบราณของไทยได้รับอิทธิพลจากแม่บทกฎหมาย คือพระธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นอารยธรรมอินเดีย หลักศิลาจารึกในสมัยสุโขทัยได้มีการกล่าวถึงพระธรรมศาสตร์เอาไว้ จึงสันนิษฐานได้ว่า พระธรรมศาสตร์อาจจะมีอิทธิพลกับกฎหมายไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่ไม่ได้มีตัวบทกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษปรับที่ใช้บังคับมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ได้รับอิทธิพลมาจากพระธรรมศาสตร์ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างอารยธรรมอินเดีย เขมรและมอญ ก่อนที่พระธรรมศาสตร์จะเข้ามามีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายไทยในเวลาต่อมา

กฎหมายไทยดั้งเดิมที่ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น หากมีการทำละเมิดเกิดขึ้นจะมีการลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งการลงโทษโดยการปรับเงิน และการลงโทษกับเนื้อตัวร่างกายและไม่มีการแยกคดีแพ่งกับคดีอาญาออกจากกันอย่างชัดเจน ในสมัยนั้นโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ได้แก่โทษปรับซึ่งแบ่งออกเป็น ค่าเสียหายที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ให้แก่ผู้ถูกละเมิดซึ่งเรียกว่า สินไหม และผู้ทำละเมิดต้องชดใช้เงินค่าปรับส่วนหนึ่งให้แก่รัฐเพื่อชดเชยกับการกระทำของตนที่ทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคมซึ่งเรียกว่า ฟินัย ส่วนโทษอีกประเภทหนึ่งที่เป็นการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดคือ การริบราชบาตร หรือโทษริบทรัพย์สินซึ่งมักใช้ควบคู่กับโทษประหารชีวิต หรืออาจใช้เป็นโทษเฉพาะ เป็นการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่มีอยู่ในขณะนั้น รวมไปถึงจนถึงลูกเมีย ให้ตกเป็นของหลวง ซึ่งการจัดการลงโทษในสมัยนั้นพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจลงโทษ รวมไปถึงการกำหนดค่าเสียหาย แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ซึ่งการลงโทษจะหนักเบาเพียงใดขึ้นอยู่กับความผิดที่ก่อ อนึ่ง การคิดค่าปรับในกฎหมายไทยดั้งเดิมได้มีการคิดค่าปรับโดยพิจารณาจากเงื่อนไขต่างๆ ประกอบ เช่น ค่าตัวของคนโดยคิดตามช่วงอายุ ลักษณะการละเมิด และศักดิ์นาของทั้งสองฝ่าย ทำให้การลงโทษปรับมีความสอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคมของบุคคลในสมัยนั้น

เมื่อเข้าสู่ยุคการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงประเทศตลอดจนกระบวนการยุติธรรมของไทยด้วย เนื่องจากผลกระทบจากปัญหาสภาพนอกอาณาเขตที่ทำให้ประเทศเสียเปรียบประเทศมหาอำนาจ รวมทั้งปฏิเสธระบบกฎหมายและการศาลของไทยแบบเดิมว่ามีความล้าหลังและป่าเถื่อน ทำให้มีการใช้เป็นข้ออ้างในการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหากถูกบังคับตามกฎหมาย ก่อให้เกิดความลำบากในการควบคุมดูแลจัดระเบียบสังคมในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก ดังนั้น เพื่อให้ทัดเทียมกับอารยประเทศที่เริ่มจะเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย จึงเข้าสู่ยุคปฏิรูปกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการจัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้น และได้มีกร่างกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายอาญาที่มีบทลงโทษที่รุนแรงและป่าเถื่อน ที่ทำให้

ประเทศแถบยุโรปตำหนิเกี่ยวกับความไม่เหมาะสมในวิธีการลงโทษของไทยตามกฎหมายเดิม ซึ่งได้มีประชุมเพื่อยกร่างกฎหมายอาญาขึ้น โดยมีที่ปรึกษาเป็นชาวต่างชาติ และชาวไทยจำนวนมาก นับว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของประเทศไทย หรือที่เรียกชื่อว่าประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ และมีการยกเลิกโทษที่ไม่เหมาะสมในกฎหมายเดิม แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งโทษเดิมบางประเภท และหนึ่งในนั้นคือโทษปรับ แต่ได้ยกเลิกการกำหนดค่าปรับตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายเก่าที่ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เพราะไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในขณะนั้นแล้วและมีความล่าช้าประเทศตะวันตกอยู่มาก มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าให้โทษปรับนั้นตกเป็นพินัยหลวง ซึ่งกฎหมายตราสามดวงไม่มีการกำหนดไว้ ทำให้โทษปรับปะปนกันกับค่าสินไหมทดแทน คดีแพ่งกับคดีอาญาในกฎหมายเดิมจึงไม่ได้แยกออกจากกัน ชัดแจ้งเช่นในปัจจุบัน ต่อมามีการยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา และประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๘๙ ด้วยเหตุผลที่ว่า บทบัญญัติไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้น แต่หลักเกณฑ์ในการลงโทษปรับไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญแต่ประการใด แต่ลักษณะของโทษปรับได้ใช้บังคับในหลากหลายความผิดเพิ่มมากขึ้น และมีการปรับปรุงแก้ไขอัตราโทษเพิ่มขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณา กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยในปัจจุบันพบว่าประสบกับปัญหาการลงโทษปรับ โดยเฉพาะการกำหนดอัตราค่าปรับไม่ได้สัดส่วนกับลักษณะของความผิด ทำให้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ และในบางกรณีก่อให้เกิดความเดือดร้อนลำบากกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนรวมไปจนถึงครอบครัว เพราะการลงโทษปรับนั้นเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดจึงนำไปสู่ปัญหาการไม่ชำระค่าปรับ รัฐจึงต้องแก้ปัญหาโดยการบังคับโทษปรับ นอกจากนี้โทษปรับยังทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีบางคนไม่รู้สึกรู้สีกู้ยืมเงินเพื่อชำระค่าปรับ หรือการถูกลงโทษแม้จะถูกปรับเป็นเงินจำนวนมากก็ไม่รู้สึกยำเกรงต่อโทษที่ได้รับจึงก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคขึ้นสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนซึ่งอาจได้รับความเดือดร้อนมากกว่าผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี สำหรับกรณีการลงโทษปรับที่ต้องคำนึงถึงสถานะของบุคคลนับว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ จะทำให้ผู้ที่มีสถานะทางสังคมที่สูงกว่าได้รับผลร้ายกว่าจากการกระทำเดียวกันกับผู้ที่มีสถานะทางสังคมที่ด้อยกว่า ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคขึ้นเช่นกัน ดังนั้น จึงเป็นปัญหาว่าควรจะมีแนวทางลงโทษปรับอย่างไรเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความเสมอภาคกัน พร้อมทั้งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับด้วย

การลงโทษปรับเป็นโทษที่ไม่กระทบต่อชีวิต และไม่เป็นการกำจัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งเป็นผลดีกว่าหากจะต้องมีการจำคุกในระยะเวลาสั้นๆ สำหรับความผิดที่ไม่ร้ายแรงเพราะนอกจากการจำคุกในระยะเวลาสั้นๆ จะไม่ทำให้ผู้ต้องโทษเช็ดทาบแล้ว ยังทำให้ต้องเข้าไปอยู่รวม

กับผู้ต้องโทษจำคุก ก่อให้เกิดความอับอาย และเป็นภาระให้กับรัฐที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ต้องขังด้วย เมื่อชำระเงินปรับแล้วเงินดังกล่าวย่อมตกเป็นรายได้ของรัฐ และหากลงโทษปรับโดยผิดพลาดไปก็สามารถแก้ไขได้โดยการคืนค่าปรับ ซึ่งแตกต่างจากโทษจำคุกหรือประหารชีวิต และโทษปรับเป็นโทษที่เกี่ยวกับการบังคับเอาโทษทรัพย์สิน ดังนั้น จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าวิวัฒนาการของการลงโทษปรับนั้น กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์อะไร มีเงื่อนไขอย่างไรที่ใช้ในการพิจารณาเพื่อกำหนดค่าปรับ และมีปัจจัยใดที่ส่งผลกระทบต่อแนวคิดของการลงโทษปรับในแต่ละสมัย จากอดีตที่กฎหมายไทยดั้งเดิมไม่ได้มีการแยกโทษปรับ และค่าสินไหมทดแทนออกจากกัน ทำให้มีการปะปน และไม่มีความชัดเจนว่าเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา จวบจนกระทั่งได้มีการปฏิรูปกฎหมายในสมัยรัชกาลที่๕ ทำให้มีการยกเลิกแนวคิดเดิมในการลงโทษปรับที่ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์และบังคับใช้ในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และในการยกร่างประมวลกฎหมายอาญาขึ้นใหม่นั้นได้นำแนวคิดของประเทศแถบตะวันตกมาปรับใช้ การลงโทษปรับที่บังคับใช้ในประเทศไทยในปัจจุบันจึงได้รับอิทธิพลมาจากประเทศแถบตะวันตก ทำให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้นเป็นอย่างดี แต่เนื่องจากสังคมไทยมีความเหลื่อมล้ำกันสูงไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบัน ทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทยประสบปัญหาการลงโทษปรับ ทำให้มีข้อถกเถียงทางวิชาการเกี่ยวกับการลงโทษปรับในประเทศไทยว่ามีความเหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันหรือไม่ การศึกษาประวัติศาสตร์การลงโทษปรับนี้มีความสำคัญต่อการที่จะก่อให้เกิดแนวคิด ข้อมูลพื้นฐานและหลักกฎหมายเพื่อใช้พิจารณาประกอบในการลงโทษ ใช้เป็นแนวทางและกรอบในการกำหนดโทษปรับที่เหมาะสมของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการลงโทษปรับของต่างประเทศและการลงโทษปรับดั้งเดิมของไทย ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดโทษปรับในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน

๒. เพื่อศึกษาการลงโทษปรับและแนวคิดการลงโทษปรับในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคในการใช้บังคับภายหลังมีการปฏิรูปกฎหมาย

๓. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการลงโทษปรับและแนวคิดการลงโทษปรับตั้งแต่กฎหมายสมัยอยุธยา กฎหมายตาสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาระบบปัจจุบัน

๔. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์การลงโทษปรับในของประเทศไทยกับประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และประเทศอินเดีย

๕. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการลงโทษปรับของไทยตั้งแต่ใช้บังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ จวบจนกระทั่งประมวลกฎหมายอาญาระบบปัจจุบัน

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยทางนิติศาสตร์โดยเฉพาะการศึกษาประวัติศาสตร์ของกฎหมายและสังคมวิทยากฎหมายซึ่งมีขอบเขตการวิจัยจำกัดในเรื่องการลงโทษปรับที่ปรากฏในกฎหมายก่อนและหลังที่จะมีการปฏิรูปกฎหมายของไทย โดยเฉพาะเรื่องโทษปรับในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน

๑.๔ สมมติฐานของการวิจัย

แม้โทษปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ จะได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของประเทศโลกตะวันตกในช่วงปฏิรูปกฎหมายของไทยสมัยรัชกาลที่ ๕ ทำให้มีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมและปรับใช้ได้กับสภาพการณ์ซึ่งมีปัจจัยแวดล้อมประกอบการพิจารณาหลายประการหลังการปฏิรูปประเทศ แต่การลงโทษปรับเป็นการบังคับเข้ากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด หลักเกณฑ์บางอย่างเกี่ยวกับการกำหนดโทษจึงต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าปรับ ความเหมาะสมของการกำหนดโทษปรับในแต่ละฐานความผิด ประสิทธิภาพในการบังคับใช้โทษปรับ เป็นต้น โดยจะต้องคำนึงถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ ตลอดจนรูปแบบของอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการในการลงโทษปรับของต่างประเทศและโทษปรับตามกฎหมายดั้งเดิมของไทย

๒. ทำให้เข้าใจในรูปแบบการลงโทษปรับและแนวคิดการลงโทษปรับตั้งแต่สมัยสุโขทัย กฎหมายอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน

๓. ทำให้ทราบถึงสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการลงโทษปรับตั้งแต่ใช้บังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จวบจนกระทั่งประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน

๔. ทำให้เกิดแนวทางในการกำหนดนโยบายอาญาของรัฐ เพื่อที่จะพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษปรับในอนาคต

๑.๖ วิธีการดำเนินวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร(Documentary Research) โดยการค้นคว้าจากเอกสารภาษาไทย และภาษาต่างประเทศจากหนังสือ วารสาร ตำบัทกฎหมาย บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุป

บทที่ ๒

แนวคิด และวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ

การลงโทษปรับเป็นการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดประเภทหนึ่ง แม้จะเป็นโทษที่มีลักษณะเบาว่าโทษจำคุกและโทษประหารชีวิต แต่การกำหนดโทษนั้นก็จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขอื่นๆประกอบด้วย จึงจะเกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้น เนื่องจากโทษปรับนั้นเป็นโทษที่มีความสำคัญและเป็นที่ยอมรับใช้กันมากในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในแต่ละประเทศได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการลงโทษปรับเรื่อยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ปัจจุบันนี้การลงโทษปรับก็ยังเป็นที่ถกเถียงของหลายฝ่ายเกี่ยวกับความประสิทธิภาพการลงโทษของแต่ละประเทศ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการลงโทษให้ยุติธรรมและเหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศในขณะนั้น

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้เชื่อได้ว่ามนุษย์รู้จักการลงโทษปรับมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้น กระบวนการลงโทษก็ย่อมมีพัฒนาการควบคู่สังคมมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการลงโทษปรับที่ได้มีพัฒนาการมาโดยตลอด ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษ และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ ความเชื่อและวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ในแต่ละยุคสมัย ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวคิดในการลงโทษปรับตั้งยุคโบราณจนถึงยุคปัจจุบันของประเทศไทยชาติตะวันตก ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ การลงโทษปรับในประเทศไทยหลังใช้บังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จนถึงการลงโทษปรับในปัจจุบัน

๒.๑ แนวคิดการลงโทษปรับในต่างประเทศ และในประเทศไทยก่อนการร่างกฎหมายลักษณะ

อาญา ร.ศ. ๑๒๗

๒.๑.๑ แนวคิดการลงโทษปรับในต่างประเทศ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่ามนุษย์สมัยโบราณได้รู้จักกระบวนการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการไถ่โทษในการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และมีพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่เราจะต้องศึกษาภูมิหลังของแนวคิด ความเป็นมาเกี่ยวกับการลงโทษปรับในสมัยโบราณ โดยเฉพาะอารยธรรมของชาติตะวันตกโบราณ ซึ่งนับว่ามีความเจริญรุ่งโรจน์และมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงความเป็นมาได้อย่างชัดเจนที่สุดในบรรดาอารยธรรมสมัยโบราณ รวมทั้งแนวคิดการลงโทษปรับในประเทศภาคพื้นเอเชียและประเทศภาคพื้นยุโรปเพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษปรับเพื่อ

พิจารณาประกอบกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่อาจมีความคล้ายคลึงหรืออาจจะแตกต่างกันไปอย่างสิ้นเชิง และวิเคราะห์ศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการลงโทษปรับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๑.๑.๑ แนวคิดในการลงโทษปรับในยุคโบราณ

นักประวัติศาสตร์มีความเห็นว่าแหล่งกำเนิดมนุษย์นั้นน่าจะเป็นตอนใต้แอฟริกาหรือตอนกลางและตอนใต้ของเอเชียกลางซึ่งมีภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาของไพรเมท (primate) ที่เป็นบรรพบุรุษของมนุษย์ แล้วมนุษย์จึงได้เดินทางไปยังส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเอเชีย ยุโรปและอเมริกา มีการดำรงชีวิตแบบเร่ร่อน ไม่ต่างจากสัตว์อื่นๆ ในระยะแรกจนถึงประมาณ ๓,๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาลจึงได้มีการพัฒนาการในการดำรงชีพให้มีความแตกต่างไปจากสัตว์ เช่น การสร้างตัวอักษร ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม^๑ ตลอดจนกระทั่งกระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น มนุษย์ในสมัยก่อนมีวิธีปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการบังคับเอากระดูกซี่โครง ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้กระทำผิด ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีมาแต่โบราณทั้งสิ้น เพียงแต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป รูปแบบของการลงโทษนั้นอาจจะต้องพัฒนาและดัดแปลงให้เหมาะสมกับยุคนั้นๆ รวมทั้งการลงโทษปรับซึ่งเป็นโทษที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้ทราบได้ว่าในสังคมโบราณนั้นได้มีวิธีการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำผิดสำหรับความผิดเล็กน้อย เพื่อไถ่โทษและเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดดังกล่าว แต่มิได้มีการแบ่งแยกว่าเป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดในคดีอาญาหรือคดีแพ่งเช่นในปัจจุบันนี้

กฎหมายในสมัยสังคมโบราณนั้นมีลักษณะที่เหมือนกันในทุกๆ สังคม ไม่ว่าจะเป็นเจริญรุ่งเรืองแตกต่างกันมากเพียงใด ล้วนก็มีหลักจารีตประเพณีเป็นที่มาของกฎหมายควบคุมสังคมสมัยโบราณ^๒ จึงไม่มีกฎหมายที่จะใช้ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ และไม่มีการจัดระเบียบสังคมอย่างมีแบบแผน เมื่อมีบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันมิชอบแล้ว ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้นจะใช้สิทธิที่จะแก้แค้นกระทำกลับคืนให้เท่ากับผลร้ายที่ตนได้รับมาหรือที่เรียกว่า “หลักตาต่อตา ฟันต่อฟัน”

^๑ อธิยา โภมลกกาญจน, อารยธรรมตะวันตก (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^๒ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒๘.

ในระยะเริ่มแรกนั้นการแก้แค้นกันกระทำกันเป็นรายบุคคล และกลายมาเป็นกระทำกันเป็นครอบครัวต่อครอบครัว เผ่าต่อเผ่า แต่ทั้งสองฝ่ายอาจจะยอมผ่อนปรนกันโดยเลือกที่จ่ายค่าทำขวัญให้กันเพื่อเป็นการขอภัยในความผิดที่ได้ก่อแทนการแก้แค้นกันไปมา และอีกฝ่ายยอมรับเอาทรัพย์สินนั้น ถือว่าเป็นสละสิทธิแก้แค้นที่มีต่อกัน การแก้แค้นในลักษณะดังกล่าวไม่มีการควบคุมภายใต้กฎระเบียบใด จึงนำมาซึ่งความเดือดร้อนและความเสียหายต่อร่างกายและทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในข้อพิพาทนั้นด้วย เมื่อเข้าสู่การปกครองในรูปแบบของรัฐ ได้กำหนดให้มีการชดเชยความเสียหายในบางฐานความผิด โดยการจ่ายทรัพย์สินในจำนวนที่ผู้เสียหายพึงพอใจ และเห็นว่าเหมาะสมกับผลร้ายที่ตนได้รับแล้ว จวบจนกระทั่งกลายเป็นบทบังคับให้ผู้ก่อความเสียหายมีหน้าที่ชำระเงินจำนวนดังกล่าวให้กับผู้ได้รับความเสียหาย และมีผลให้คดีความที่มีต่อกันเป็นอันระงับไป^๓ ซึ่งไม่ได้มีการแบ่งแยกว่าการชำระเงินดังกล่าวนี้เป็นค่าสินไหมทดแทนหรือค่าปรับที่จะแก้รัฐ แต่รัฐจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดในบางความผิดต้องชำระเงินให้แก้รัฐส่วนหนึ่งเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการที่รัฐได้ดำเนินกระบวนการยุติธรรมในคดีนั้นหรืออาจเรียกว่าเป็นค่าธรรมเนียมในเวลาต่อมา และอีกส่วนชำระให้กับผู้เสียหาย เพื่อชดเชยความเสียหาย

แนวคิดการลงโทษปรับเริ่มมีเค้าโครงใกล้เคียงรูปแบบปัจจุบันนับตั้งแต่ที่รัฐในฐานะฝ่ายปกครองในสมัยโบราณได้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากประชาชนเพื่อตอบแทนการเข้ามาจัดการคดีนั้นๆ แต่แนวคิดการลงโทษข้างต้นที่กล่าวมานั้นได้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดการชำระด้วยทรัพย์สิน เพื่อผ่อนปรนการแก้แค้นระหว่างกันของคู่กรณีในสมัยโบราณก่อนเข้าสู่การปกครองแบบรัฐอย่างสมบูรณ์ เป็นจุดเริ่มต้นในการตัดอำนาจในการจัดการลงโทษโดยเอกชนกันเองมาเป็นการจัดการโดยรัฐแทน แม้ในระยะเริ่มแรกนั้นการชำระทรัพย์สินเพื่อไถ่โทษนั้นจะไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นค่าเสียหายทางแพ่ง หรืออาญาเช่นในปัจจุบัน แต่ก็สามารถใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพบเห็นในกฎหมายของชาติตะวันตกโบราณ เช่น ประมวลกฎหมายฮัมมูราบี^๔ ได้กำหนดให้มีการจ่าย

^๓ ร. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๙๑.

^๔ เป็นการรวบรวมคำตัดสินของกษัตริย์และประกาศราชโองการเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ แม้จะมีตัวบทเป็นมาตราแต่ไม่มีลักษณะเหมือนกฎหมายเช่นในปัจจุบัน เป็นการนำเอากฎหมายจารีตประเพณีมาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการลงโทษระบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน (an eye for an eye, a tooth for a tooth) หรือที่รู้จักกันดีในชื่อว่า Lex talionis ซึ่งเป็นหลักกฎหมายของชาวสุเมเรียน และจารึกในประมวลกฎหมายได้แสดงให้เห็นโครงสร้างทางสังคมของเมโสโปเตเมีย ได้แก่ ชนชั้นสูงและชนชั้นต่ำโบราณวัตถุนี้อาจสร้างขึ้นในระหว่างปีที่ ๔๐ และ ๔๓ ของรัชกาลพระเจ้าฮัมมูราบี กษัตริย์สำคัญของกรุงบาบิโลนในราว ๑๕๕๐ ปีก่อนพุทธศักราช ต่อมานักโบราณคดีฝรั่งเศสขุดพบที่นครซีซุส ประเทศอิรัก ในช่วงฤดูหนาวปี ๑๙๐๑ ถึง ๑๙๐๒ เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เก่าแก่ที่สุดที่ถูกค้นพบ หินสลักนี้แตกเป็น ๓ ชิ้นและได้รับการบูรณะ ปัจจุบันประมวลกฎหมายฮัมมูราบีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ลูฟร์ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ทุกวันนี้อยู่ในสภาพที่สามารถอ่านตัวบทที่จารึกได้ ๒๕๐ มาตรา.

ค่าปรับในกรณีเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจถูกปรับถึงห้าเท่าของมูลค่าทรัพย์สินนั้น ในความผิดโจรกรรมสัตว์เลี้ยงของผู้อื่น กำหนดให้โทษปรับสูงถึงสิบเท่าของมูลค่าสัตว์เลี้ยงชนิดนั้น หรือในกรณีการทำลาย หรือเอาทรัพย์ของแผ่นดินมาโดยมิชอบ อาจต้องรับโทษปรับสูงถึงสามสิบเท่าของมูลค่าทรัพย์สินนั้น^๕ เมื่อพิจารณากฎหมายกรีกโบราณแล้ว พบว่าโทษปรับที่ใช้บังคับในยุคกรีกโบราณ เมื่อชำระค่าปรับแล้วอาจเป็นเหตุบรรเทาความผิดสำหรับโทษอาญาสถานอื่นได้^๖

อนึ่ง หลักกฎหมายที่เฟื่องฟูในยุคโบราณอีกอารยธรรมหนึ่ง คือ โรมัน เป็นจุดกำเนิดของหลักกฎหมายโบราณ และมรดกชิ้นสำคัญที่ตกทอดมาให้ชาวโลก คือ กฎหมายสิบสองโต๊ะของโรมัน ซึ่งกฎหมายสิบสองโต๊ะได้กล่าวถึงกรณีที่บุคคลใดได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะทำให้บาดเจ็บหรือไม่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการทำละเมิดมีสิทธิที่จะได้รับชำระเงินแก่ตนเองตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ส่วนในกรณีลักทรัพย์นั้น นอกจากจะมีสิทธิเรียกร้องให้ส่งทรัพย์คืนแล้ว กฎหมายโรมันยังให้ผู้เสียหายสิทธิเรียกร้องเงินค่าปรับที่มีจำนวนเป็นสองสามเท่าของมูลค่าทรัพย์สินนั้นได้ด้วย^๗ และพบว่ากฎหมายโรมันนั้นมีการกำหนดอัตราโทษปรับไว้ตายตัว คือ การกระทำความผิดในแต่ละครั้งนั้นจะกำหนดจำนวนค่าปรับเอาไว้ เช่น การตบหน้าครั้งหนึ่งต้องจ่ายค่าปรับ ๑๐ เซสเตอเสส^๘ ซึ่งตามกฎหมายโรมันโทษปรับเรียกว่า *Multa* ส่วนเงินที่จ่ายให้กับผู้เสียหาย เรียกว่า *Poena* มีลักษณะเป็นกึ่งสินไหมกึ่งพินัย เหมือนที่ปรากฏในกฎหมายไทยสมัยโบราณ^๙ นอกจากนี้ พบว่าบทบัญญัติตามกฎหมายโรมันโบราณ ไม่มีการบังคับใช้มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์ กับผู้กระทำความผิดที่เป็นทาส เช่น *Lex Iulia de vi privata*^{๑๐} และ *Lex Cornelia iniuriarum*^{๑๑} เนื่องจากบทลงโทษกำหนดเฉพาะโทษปรับ จึงเป็นเหตุให้ทาสไม่ต้องรับผิดในความผิดบางฐานที่กำหนดบทลงโทษไว้เพียงโทษปรับเท่านั้น เดิมกฎหมายเก่ากำหนดการลงโทษปรับสำหรับทาสเอาไว้ว่า สำหรับทาสที่ต้องโทษประหารชีวิต หากต้องการไถ่โทษ ต้องนำค่าปรับขึ้นสูงสุดมาชำระ

^๕ Gerhard Grebing, *The Fine in Comparative Law : A Survey of 21 Countries* (Cambridge: Institute of Criminology, 1982), p. 5.

^๖ พิรุฬห์ โตศุภวรรณ์, “การลงโทษปรับทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๙.

^๗ ร. แลงการ์ด, *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย*, หน้า ๙๒.

^๘ เสนีย์ ปราโมช, *กฎหมายอยุธยา* (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์อยุธยา, ๒๕๑๐), หน้า ๖.

^๙ พิรุฬห์ โตศุภวรรณ์, “การลงโทษปรับทางอาญา,” หน้า ๙.

^{๑๐} หลักกฎหมายของเมือง Iulia เป็นความผิดต่อปัจเจกชน เช่นความผิดต่อทรัพย์ ความผิดต่อเสรีภาพ

^{๑๑} หลักกฎหมายของเมือง Cornelia ความผิดเกี่ยวกับทำร้ายร่างกาย

ให้แก่รัฐ ซึ่งไม่มีความเป็นไปได้เลยที่ทาสจะมีทรัพย์สินจำนวนมากพอที่จะนำมาไถ่โทษ หลักกฎหมายดังกล่าวจึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงในเวลาต่อมา ให้นำโทษปรับมาใช้บังคับกับบุคคลทั่วไปเท่านั้น โดยคำนึงศักดิ์นาในการกำหนดโทษปรับ ส่วนทาสให้กำหนดวิธีการลงโทษโดยวิธีอื่นที่ไม่ใช่การบังคับเอา กับทรัพย์สิน^{๑๒}

กล่าวโดยสรุปคือ การกำหนดโทษปรับในสมัยโบราณยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน และตายตัว เริ่มแรกมีลักษณะเป็นการจ่ายทรัพย์สินเพื่อไถ่โทษ และเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายซึ่งจะมีลักษณะเป็นค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายแพ่งในปัจจุบัน ส่วนใหญ่แล้วกฎหมายที่ใช้ควบคุมสังคมจะมาจากจารีตประเพณีท้องถิ่นนั้นๆ โดยอาศัยการปฏิบัติสืบต่อกันมารุ่นต่อรุ่น และจะนิยมกำหนดโทษปรับในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งในสมัยโบราณถือว่าเป็นความผิดเล็กน้อย ไม่กระทบต่อชีวิตหรือร่างกายของผู้เสียหาย วิธีการลงโทษจึงเลือกที่จะบังคับเอา กับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อตอบแทนการกระทำผิดที่ได้กระทำต่อทรัพย์สินของผู้อื่น โดยยึดหลักการคำนวณค่าปรับตามมูลค่าของทรัพย์สินที่พิพาท แต่ในบางกรณีที่มีการลงโทษปรับในฐานะความผิดเกี่ยวกับการกระทำต่อร่างกาย และชีวิตของผู้อื่นอาจจะคำนวณค่าปรับโดยพิจารณาจากฐานะ หรือศักดิ์นาของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย รวมทั้งความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำประกอบการพิจารณาด้วย

๒.๑.๑.๒ แนวคิดในการลงโทษปรับในภาคพื้นเอเชีย

ภูมิภาคเอเชียเป็นดินแดนที่ก่อกำเนิดอารยธรรมที่เก่าแก่ของโลกดินแดนหนึ่ง เช่น อารยธรรมจีน และอารยธรรมอินเดีย นับว่าอิทธิพลต่อประเทศในภูมิภาคเอเชียจวบจนกระทั่งเข้าสู่ยุคการค้าอาณานิคมของประเทศตะวันตก ประเทศในทวีปเอเชียเป็นเป้าหมายสำคัญของประเทศมหาอำนาจนั้น และได้ตกอยู่ในลัทธิจักรวรรดินิยมของประเทศตะวันตกในเวลาต่อมา อนึ่ง เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ล้วนแต่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ตกเป็นเมืองขึ้น และไม่ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตก รวมทั้งระบบกฎหมายของบรรดาประเทศต่างๆ ในเอเชียต่างได้รับอิทธิพลจากลัทธิจักรวรรดินิยมของประเทศตะวันตก และเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาาระบบกฎหมายของไทยเป็นอย่างมาก แม้อารยธรรมของเอเชียจะไม่ใช่อารยธรรมที่เป็นแม่แบบของโลก เช่น อารยธรรมตะวันตก แต่มีลักษณะเฉพาะของสังคมในประเทศเอเชีย และมี

^{๑๒} William Warwick Buckland, *Roman law of slavery : the condition of the slave in private law from augustus to justinian* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010.), pp. 93-94.

อิทธิพลเหนือหลายประเทศในแถบเอเชีย ทั้งชนบทรธรรมประเพณี รวมไปถึงระบบกฎหมายที่ใช้บังคับในหลายประเทศ เช่น มอญ ไทย เขมร ต่างได้รับอารยธรรมอินเดียเข้ามาประยุกต์กับวิถีชีวิตแบบเดิมของประเทศนั้น ทำให้มีลักษณะอารยธรรมเฉพาะของประเทศนั้นๆ

ส่วนใหญ่แล้วระบบกฎหมายของประเทศแถบเอเชียเป็นกฎหมายที่พัฒนาจากคำสอนในทางศาสนาและจารีตประเพณี ซึ่งจะมุ่งสอนการดำเนินชีวิตมากกว่าเป็นกฎเกณฑ์บังคับพฤติกรรมมนุษย์ ต่อมาคำสอนเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปและพัฒนาเป็นกฎหมายของรัฐ ซึ่งจารีตประเพณีที่มีอิทธิพลเหนือกฎหมายในเอเชีย ล้วนจะมาจากแหล่งอารยธรรมหลักที่สำคัญของเอเชีย คือ อารยธรรมจีน และอารยธรรมอินเดีย ทำให้ระบบกฎหมายของสองอารยธรรมนี้ได้มีอิทธิพลเหนือกฎหมายของหลายประเทศในเอเชีย แม้ทั้งสองระบบมีความแตกต่างกันทางด้านแนวคิดและแนวปฏิบัติ แต่ทั้งสองแนวคิดได้มีการเผยแพร่ระบบกฎหมายไปในประเทศต่างๆ โดยเริ่มจากประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงแหล่งกำเนิดอารยธรรม ต่อมาภายหลังได้สืบทอดผ่านจากประเทศอื่นๆ ทั้งในรูปแบบการทูต การค้า หรือการเข้าเผยแพร่ศาสนา ทั้งนี้ รวมถึงกฎหมายดั้งเดิมของไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของอินเดีย ซึ่งประเทศไทยรับแนวคิดผ่านมาจากพม่าและมอญ จึงเกิดเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดระบบกฎหมายของประเทศต่างๆ ขึ้น ทำให้มีลักษณะต่างไปจากแนวคิดเดิม

สำหรับแนวคิดการลงโทษปรับในทวีปเอเชียสมัยก่อนนี้พบได้ในประมวลกฎหมายฮัมมูราบีในภูมิภาคเอเชียตะวันตกเฉียงใต้แล้ว ช่วงเวลาต่อมาได้ก่อกำเนิดแนวคิดเกี่ยวกับหลักกฎหมายฮินดูซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และระบบกฎหมายของจีนโบราณที่มีอิทธิพลในฝั่งประเทศแถบเอเชียตะวันออก เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า หลักกฎหมายฮินดูมีตำราเก่าแก่มากตั้งแต่สมัยโบราณที่เรียกว่า คัมภีร์มनुธรรมศาสตร์ เป็นรากฐานกฎหมายดั้งเดิมของหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยด้วย สำหรับค่าปรับตามคัมภีร์มनुธรรมศาสตร์ของหลักกฎหมายฮินดูในสมัยก่อน ได้กำหนดให้ค่าปรับตกเป็นของรัฐทั้งหมดอย่างชัดเจน ตามที่ปรากฏในพระมनुธรรมศาสตร์^{๑๓} แต่การถ่ายทอดอารยธรรมผ่านมาจากประเทศพม่า และมอญ ส่งผลให้หลักกฎหมายมีความผิดเพี้ยนไปจากรากฐานเดิม ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น การลงโทษปรับตามความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ จะคำนึงถึงศักดิ์นาหรือฐานะของคู่กรณีในการกำหนดอัตราค่าปรับ แต่หากเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินพิจารณาประกอบกับความร้ายแรงของการกระทำ แต่ในประเทศพม่า มอญ และประเทศไทยกลับมีหลักเกณฑ์การลงโทษปรับที่ต่างไป

^{๑๓} ร.แสงกาต์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยเล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖), หน้า

จากแนวคิดของกฎหมายฮินดูซึ่งเกิดการผสมผสานกันระหว่างคัมภีร์กฎหมายพระธรรมศาสตร์กับจารีตประเพณีของท้องถิ่นในแต่ละนั้น ก่อให้เกิดหลักเกณฑ์ที่ต่างไปจากแนวคิดของกฎหมายฮินดู ดังจะเห็นได้จากการลงโทษปรับในลักษณะที่เป็นเชิงกึ่งสินไหมกึ่งพินัย หรืออาจจะมีเพียงค่าสินไหมให้แก่ผู้เสียหายเพียงเท่านั้น ซึ่งไม่ปรากฏในคัมภีร์กฎหมายพระธรรมศาสตร์ เช่นนี้แล้วแนวคิดการลงโทษในกฎหมายดั้งเดิมของไทยจึงมีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับพม่าและมอญมากกว่ากฎหมายฮินดูที่เป็นพื้นฐานแนวคิดนี้

เมื่อศึกษาข้อมูลอารยธรรมจีนเป็น พบว่าจีนมีบทบาทเกี่ยวกับแนวคิดการลงโทษในฝั่งประเทศแถบเอเชียตะวันออก เช่น ประเทศญี่ปุ่น เกาหลี ซึ่งการลงโทษในสมัยจีนโบราณมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกยุคทุกสมัย สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เจริญเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนถึงสมัยที่สังคมมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น บทบัญญัติการลงโทษทัณฑ์ของกฎหมายจีนจึงอาจเป็นภาพสะท้อนสังคมอย่างหนึ่งได้ เพราะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษตามกฎหมายอาญาของจีนโบราณไม่ปรากฏโทษปรับแต่อย่างใด แต่โทษที่เบาที่สุดคือ การสีกหมึก ซึ่งผู้กระทำความผิดจะถูกสีกบริเวณตามอวัยวะส่วนต่างๆ เช่น สีกหน้าผาก สีกแก้ม^{๑๔} ไม่ใช่การลงโทษปรับเหมือนเช่นกันกับหลายๆประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จวบจนกระทั่งในสมัยระบบศักดินาสวามิภักดิ์ การไถ่ความผิดด้วยเงินถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายสมัยราชวงศ์ถัง (Tang Code) การไถ่ความผิดด้วยเงินได้แผ่ขยายเข้าไปในระบบการลงโทษสมัยราชวงศ์ต่อมา อนึ่ง ก่อนสมัยราชวงศ์บัพัญญัติที่เกี่ยวกับการไถ่ความผิดด้วยเงินมีลักษณะเฉพาะและจำกัด ตัวอย่างเช่น การไถ่ความผิดด้วยเงิน ในกรณีการทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือตายตามประมวลกฎหมายสมัยราชวงศ์ถัง (Tang Code) พร้อมกับจ่ายเงินชดเชยให้กับครอบครัวของเหยื่อ ต่อมาช่วงปลายสมัยระบบศักดินาสวามิภักดิ์ การไถ่ความผิดด้วยเงินถูกใช้ในกรณีเฉพาะ เช่น กรณีทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตโดยไม่มีเจตนาฆ่า หรือสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิง เด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี และเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ต่อมาขอบเขตของการลงโทษปรับได้แผ่ขยายออกไปครอบคลุมสำหรับทุกคนที่มีความสามารถในการจ่ายเงินได้^{๑๕}

สมัยระบบศักดินาสวามิภักดิ์ของจีน ขอบเขตของการลงโทษปรับได้แผ่ขยายออกไป ไม่มีการจ่ายเงินให้กับครอบครัวของเหยื่อ แต่กำหนดให้เงินจำนวนนั้นตกเป็นของรัฐ

^{๑๔} ชมรมความรู้ไ้พรหมแดน, จดหมายเหตุ อาศรมสยาม-จีนวิทยา [ออนไลน์]. มิถุนายน ๒๕๔๙, <http://www.all-chinese.com/journal-arsom/copy-47>.

^{๑๕} Terance D. Miethe and Hong Lu, Punishment: a comparative historical perspective, (Cambridge: Cambridge University press, 2005), pp. 121-122.

เช่น ในราชวงศ์หมิง เงินที่เก็บรวบรวมจากไถ่ความผิดทางอาญาถูกนำไปเก็บสะสมไว้ในคลังสินค้าสำหรับไว้ใช้ในภาวะฉุกเฉิน หรืออาจจะใช้ในการก่อสร้างพระราชวังของจักรพรรดิ หรือใช้ในการบริหารงานของคณะรัฐบาล ต่อมาในช่วงปลายสมัยราชวงศ์ การไถ่ความผิดได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เฉพาะเงินตรามาเป็นแรงงานและสิ่งของ และในราชวงศ์หมิงได้แบ่งผู้กระทำความผิดออกเป็น ๓ ประเภท คือ กลุ่มที่มีทรัพย์สิน กลุ่มที่พอมีทรัพย์สิน และกลุ่มที่ไม่มีทรัพย์สิน ซึ่งทรัพย์สินนี้หมายถึงทรัพย์สินที่ใช้ชำระแทนเงินตราเพื่อไถ่ความผิด ซึ่งในสมัยนั้น ข้าวเป็นพืชที่ชาวจีนปลูกเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ในสมัยก่อนข้าวจึงเป็นทรัพย์สินที่นำมาชำระค่าปรับมากที่สุด สำหรับผู้ที่ไม่มีข้าวจ่ายค่าปรับ จะต้องนำเงินหรือแรงงานมาชำระค่าปรับแทน โดยจะคำนวณให้มีมูลค่าเท่ากัน แต่ในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ การลงโทษปรับด้วยเงินจะถูกใช้บังคับสำหรับทุกคน ที่สามารถจ่ายค่าปรับด้วยเงินได้ โดยไม่มีสิทธิ์เลือกที่จะจ่ายค่าปรับเป็นข้าวหรือทรัพย์สินอื่น^{๑๖}

๒.๑.๑.๓ แนวคิดในการลงโทษปรับในภาคพื้นยุโรป

สมัยโบราณอาณาจักรโรมันมีความเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดในยุคนั้น ภายหลังจากต่อมาเมื่อจักรวรรดิโรมันล่มสลาย จากการโจมตีของพวกอนารยชน^{๑๗} ทำให้พวกอนารยชนเข้าตั้งถิ่นฐานในดินแดนอาณาจักรโรมันเดิม และก่อให้เกิดจุดเริ่มต้นของยุโรปสมัยกลางในปลายศตวรรษที่ ๕^{๑๘} หรือที่เรียกประวัติศาสตร์ยุคนี้ว่า ยุคมืด (The Dark Ages) แม้ว่าอาณาจักรโรมันจะล่มสลายไป แต่ศาสนจักรยังดำรงอยู่ ผู้คนในสมัยกลางต่างเสื่อมใสศรัทธาในศาสนจักร เพราะในสมัยโรมันรุ่งโรจน์เมื่ออาณาจักรโรมันล่มสลายลงผู้คนต่างอาศัยศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจ จนทำให้ศาสนจักรมีอิทธิพลต่อผู้คนในสมัยกลางเป็นอย่างมาก รวมทั้งระบบกฎหมายที่เกิดขึ้นจากความเชื่อทางศาสนาคริสต์ ได้ครอบงำไปทั่วดินแดนยุโรปในสมัยกลาง ซึ่งมีลักษณะการลงโทษที่รุนแรงโหดร้ายตามความเชื่อทางศาสนา รวมทั้งใช้วิธีทรมานผู้ต้องหา เพื่อให้รับสารภาพว่าได้กระทำความผิดจริง เนื่องจากมีความเชื่อว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเป็นภูตผีปีศาจ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับแนวคิดในยุคโบราณ

^{๑๖} Ibid, p. 122.

^{๑๗} พวกอนารยชน เป็นพวกป่าเถื่อน มีอารยธรรมที่ล้าหลังพวกโรมันและกรีก ได้เข้ามาอาศัยอยู่บริเวณอาณาจักรโรมันอันยิ่งใหญ่หลังจากที่ชนะสงคราม ส่วนใหญ่จะเป็นพวกเชื้อสายเยอรมัน หรือพวกดิวเทอนิก มีการปกครองค่อนข้างที่จะมีความเป็นประชาธิปไตย กษัตริย์ของพวกเยอรมันไม่ได้มีอำนาจมากเทียบเท่ากับกษัตริย์ของโรมัน เพราะว่าการคัดเลือกกษัตริย์ของพวกเขามีได้ไว้วิธีด้วยกัน ทำให้บางครั้งผู้ที่ได้รับยกย่องนั้นมิได้มาจากการสืบราชสันตติวงศ์ แต่มาจากการได้รับความยินยอมของคนในชนเผ่าเพียงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เอง ทำให้กษัตริย์ของพวกเยอรมันไม่มีอำนาจออกกฎหมายแต่อย่างใด, โปรตดู มยุรี เจริญ, ประวัติศาสตร์ยุโรป ๑ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า ๗.

^{๑๘} ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, หน้า ๑๓๙.

เมื่อสมัยกลางล่มสลายลงยุโรปเริ่มพัฒนาเข้าสู่ความเป็นรัฐสมัยใหม่ ศาสนจักรได้เสื่อมลงมากเนื่องจากความเสื่อมของบรรดาคณะสงฆ์ จากเดิมที่ศาสนจักรครอบงำผู้คนในสมัยกลางนั้น เมื่อเข้าสู่สมัยใหม่ทำให้เกิดแนวคิดการลงโทษต่อผู้กระทำความผิด และเกิดระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ขึ้น ซึ่งมีการต่อต้านระบบศักดินา จากเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่มาจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุครัฐสมัยใหม่นั้น ก่อให้เกิดหลักสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน คือ หลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย ซึ่งมาจากภาษิตที่ว่า Nulla crimen, nulla poena, sine lege ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยถือว่ารัฐมีอำนาจที่จะจับกุมลงโทษประชาชนโดยอ้างว่าเขาเหล่านั้นได้ทำผิดลอยๆ โดยปราศจากข้อจำกัดอำนาจของรัฐไม่ได้ ประชาชนจะต้องได้รับโทษก็แต่เฉพาะกรณีที่ได้กระทำในสิ่งที่กฎหมายได้กำหนดว่าเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น จึงเป็นการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจเกินขอบเขตด้วย^{๑๙} ซึ่งเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย และด้วยเหตุที่บทลงโทษในสมัยกลางมีความรุนแรงและโหดร้าย ทำให้มีหลายฝ่ายไม่เห็นด้วยกับวิธีการลงโทษดังกล่าว ต่อมาในยุคใหม่เกิดแนวคิดเกี่ยวกับอาชญาวิทยาขึ้นเพื่อคัดค้านการลงโทษที่รุนแรงและป่าเถื่อน โดยเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษว่าต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำ จึงจะเกิดความยุติธรรมต่อผู้ที่ถูกลงโทษ และผู้ที่ได้รับเสียหาย ด้วยเหตุนี้แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษปรับจึงได้นำมากำหนดในความผิดเล็กๆ น้อยๆ มากขึ้น เพราะสอดคล้องกับแนวคิดสำหรับการลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำ

๒.๑.๒ แนวคิดการลงโทษปรับในประเทศไทย

แนวคิดการลงโทษปรับในประเทศไทยก่อนและหลังการยกร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งแนวคิดการลงโทษปรับก่อนการปฏิรูปกฎหมายและการศาลในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้น กฎหมายดั้งเดิมของไทยได้รับแนวคิดมาจากระบบกฎหมายฮินดูของอินเดียที่มีชื่อเรียกตำราดังกล่าวว่า คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ซึ่งประเทศไทยได้รับแนวคิดผ่านทางพม่าและมอญ จึงเกิดการผสมผสานระหว่างคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของอินเดียกับประเพณีนิยมของประเทศพม่าและมอญ ทำให้แนวคิดการลงโทษปรับที่มีรากฐานมาจากกฎหมายฮินดูที่เหมือนกันมีลักษณะแนวคิดที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับว่าได้รับเอาอิทธิพลแนวคิดมามากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจแบ่งแนวคิดตามยุคสมัยต่างๆ ได้ดังนี้

^{๑๙} แสง บุญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๕.

๒.๑.๒.๑ แนวคิดการลงโทษปรับในสมัยสุโขทัย

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏตามศิลาจารึก ทำให้เกิดการสันนิษฐานกันว่ากฎหมายอินเดียอาจจะเริ่มเข้ามามีอิทธิพลเหนือกฎหมายของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยแล้ว โดยพิเคราะห์จากอาณาจักรสุโขทัยอยู่ในแคว้นสุวรรณภูมิที่มีอาณาจักรต่างๆ ในแคว้นนี้ได้รับอิทธิมาจกวัฒนธรรมอินเดีย ได้แก่ อาณาจักรทวารวดี ขอม มอญ เป็นต้น และจุดสำคัญที่สนับสนุนแนวคิดนี้ คือ ข้อความจากหลักศิลาจารึกที่กล่าวถึงกฎหมายลักษณะโจร ซึ่งเป็นบัญญัติในกฎหมายพระธรรมศาสตร์ของอินเดีย แต่ข้อความตามศิลาจารึกดังกล่าวไม่ได้มีตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจน ดังนั้น โทษปรับที่ใช้บังคับในสมัยสุโขทัยตามที่ปรากฏข้อความในศิลาจารึกได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของอินเดียเหมือนเช่นกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยาจน จวบจนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่เป็นเพียงบทสันนิษฐานของนักกฎหมายและนักประวัติศาสตร์เท่านั้น^{๒๐} ยังไม่มีหลักฐานที่ยืนยันได้อย่างชัดเจนว่าแนวคิดการลงโทษปรับในสมัยสุโขทัยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดใด และมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นแนวคิดของไทยโบราณก่อนจะได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ก็เป็นได้

แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษปรับในสมัยสุโขทัยไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจน แต่พบว่าบทลงโทษที่ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมัยสุโขทัยนั้น ไม่มีการบันทึกเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตหรือแม้แต่โทษจำคุก พบแต่เพียงบทลงโทษปรับเท่านั้น นักกฎหมายจึงสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะสภาพสังคมในสมัยสุโขทัยนั้นมีความสงบเรียบร้อย โจรผู้ร้ายไม่ชุกชุม รวมทั้งการปกครองนั้นสมัยนั้นมีลักษณะเป็นการปกครองแบบพ่อปกครองลูก จึงไม่มีการลงโทษที่ทารุณถึงขั้นประหารชีวิตผู้กระทำความผิด พบแต่เพียงโทษจำคุกและโทษปรับเท่านั้นที่ปรากฏในหลักศิลาจารึก^{๒๑} เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าในสมัยนั้นการลงโทษไม่ได้มีวิธีการที่ทารุณป่าเถื่อนแต่อย่างใด และสภาพสังคมมีความสุขและไม่วุ่นวายจนต้องพึ่งพาบทลงโทษที่รุนแรง มีแค่เพียงแนวคิดที่จะมุ่งบังคับเอาภัยกับทรัพย์สินและเสรีภาพของผู้กระทำความผิดเท่านั้น

นอกจากนี้ หากพิจารณาในแง่มุมหนึ่ง แม้สภาพสังคมไทยในสมัยโบราณล่าหลังประเทศตะวันตก แต่จะเห็นได้ว่าสังคมไทยยังคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของพลเมือง ประกอบกับการปกครองดูแลของพระมหากษัตริย์ที่มีลักษณะเหมือนพ่อปกครองลูกนั้น ย่อมจะยึดหลักความเมตตาปรานีในการตัดสินลงโทษ ทำให้ไม่ปรากฏว่ามีบทลงโทษที่รุนแรง เพราะในสมัยนั้นบ้านเมืองสงบสุข

^{๒๐} แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๔), หน้า ๖๘ .

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๗-๖๘.

โจรผู้ร้ายมีจำนวนน้อย จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงและป่าเถื่อนเพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นอีก แต่สำหรับโทษปรับที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้น แสดงให้เห็นว่ารัฐยังมีแนวคิดที่ต้องลงโทษสำหรับความผิดแม้เพียงเล็กน้อย ไม่ได้คิดจะละเลยไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดแม้จะปกครองบ้านเมืองแบบพอปกครองลูกก็ตาม เนื่องจากการกระทำดังกล่าวส่งผลให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนขึ้นในสังคมได้

๒.๑.๒.๒ แนวคิดการลงโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนใช้บังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗

ภูมิหลังของแนวคิดทางกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นมีหลักฐานแสดงอย่างชัดเจนว่าได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของอินเดียซึ่งเป็นการรับช่วงต่อมาจากกฎหมายของมอญที่เรียกว่า คัมภีร์ธรรมศาสตร์ ซึ่งสังคมอยุธยาในสมัยนั้นมีความสลับซับซ้อนทางสังคมมากขึ้น และจำนวนประชากรในยุคนั้นก็เพิ่มขึ้นมากกว่าในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี กรุงศรีอยุธยาจึงต้องการกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรมาบังคับใช้เพื่อควบคุมสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่ได้มีการนำมาปรับใช้ในเทศพม่าและมอญ แต่พบว่าวิธีการลงโทษมีลักษณะที่รุนแรงและป่าเถื่อนมาก เพราะเป็นอิทธิพลจากความเชื่อทางศาสนา ระบบกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงมีแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษปรับเดียวกัน เพราะกฎหมายในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นต้วบทกฎหมายที่เกิดจากการรวบรวมบทบัญญัติในสมัยกรุงศรีอยุธยาเท่าที่หลงเหลืออยู่หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาล่มสลาย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากหลักกฎหมายของอินเดีย โดยเน้นความเชื่อทางศาสนา ผสมผสานกันกับจารีตประเพณีของประเทศไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดให้มีการชำระสะสางกฎหมายกรุงเก่า และจัดรวบรวมเป็นเล่มที่มีชื่อเรียกว่า กฎหมายตราสามดวง^{๒๒} ซึ่งวิธีการลงโทษในกฎหมายกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งกฎหมายตราสามดวงจึงมีลักษณะที่ป่าเถื่อน เป็นแนวความคิดการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และข่มขู่ผู้กระทำความผิดเพื่อป้องปรามการเกิดอาชญากรรม แต่ในบรรดาวิธีการลงโทษที่โหดร้ายนั้นยังปรากฏว่ามีโทษที่เบาที่สุดอยู่ คือ โทษปรับ ใช้กับความผิดเล็กๆ น้อยๆ หรืออาจใช้ควบคู่กับโทษอื่นขึ้นอยู่กับความผิดที่ได้ก่อขึ้น

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

แนวคิดการกำหนดโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนใช้บังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ นั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากแนวคิดของกฎหมายฮินดูของอินเดียที่เป็นแม่แบบกฎหมายไทยโบราณ เนื่องจากกฎหมายฮินดูมีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าค่าปรับนั้นต้องตกแก่รัฐ ซึ่งเป็นแนวคิดของโทษปรับในปัจจุบัน นับว่ากฎหมายฮินดูมีพัฒนาการมากกว่ากฎหมายโบราณอื่นๆ รวมทั้งแนวคิดการกำหนดโทษปรับของไทยที่มีลักษณะเป็นกึ่งสินไหมกึ่งพินัย คือให้ค่าปรับตกเป็นของรัฐส่วนหนึ่งอีกส่วนตกเป็นของผู้เสียหาย จึงไม่มีความชัดเจนว่าเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา โดยสินไหมนั้นเป็นทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระให้กับผู้เสียหาย เพื่อไถ่โทษสำหรับความเสียหายที่ได้ก่อขึ้น และพินัยเป็นทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระให้กับรัฐ เพื่อไถ่โทษที่ได้ทำให้บ้านเมืองไม่สงบสุข ต่อมาได้มีแนวคิดว่าทรัพย์สินที่ได้ชำระให้รัฐนั้น เพื่อเป็นการตอบแทนที่รัฐได้ดำเนินกระบวนการยุติธรรมในคดีนั้น และพัฒนามาเป็นโทษปรับตามแนวคิดในปัจจุบัน

อีกประการหนึ่ง แนวคิดที่มีอิทธิพลในการกำหนดโทษปรับที่สำคัญกล่าวคือ ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้นำระบบศักดินามาใช้บังคับในสมัยกรุงศรีอยุธยา และได้ใช้มาเรื่อยจนกระทั่งสมัยต้นรัตนโกสินทร์ โดยบัญญัติศักดินาไว้ในพระอัยการนาพลเรือนและพระอัยการนาทหารหัวเมือง กำหนดให้บุคคลทุกประเภทในทั้งสิ้น ซึ่งแต่ละคนมีที่ดินจำนวนหนึ่งตามฐานะสูงต่ำของตนจาก ๕ - ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ การลงโทษปรับจะกำหนดอัตราค่าปรับตามศักดินาและความร้ายแรงของความผิดที่กระทำประกอบการพิจารณา ซึ่งมีบทบัญญัติพระอัยการพรมศักดิ์เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงบทลงโทษโดยการปรับเงินผู้ที่กระทำความผิด บัญญัติถึงวิธีการคิดค่าปรับเพื่อลงโทษผู้กระทำผิด โดยการคิดค่าปรับจะพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ ประกอบ เช่น ค่าตัวของคนในแต่ละช่วงอายุ ลักษณะของการละเมิด และสถานภาพทางสังคมหรือศักดินาของทั้งสองฝ่ายพิจารณาประกอบกัน^{๒๓} สำหรับค่าของคนที่ใช้พิจารณาประกอบในการตัดสินเพื่อลงโทษปรับในกฎหมายลักษณะวิวาหนั้น ตามกฎหมายพระอัยการพรมศักดิ์ได้กำหนดตั้งแต่ทารกอายุ ๑ เดือนไปจนถึงคนชราที่มีอายุ ๑๐๐ ปี ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่มาผู้อื่นจนถึงแก่ความตาย โทษปรับจะต้องชำระตามจำนวนเต็มตามที่กำหนดค่าไว้ หากแต่เพียงได้รับอันตรายแก่กาย ค่าปรับก็จะลดหลั่นกันลงไปตามความรุนแรงของอาการบาดเจ็บ และอาวุธที่ใช้ นอกจากบุคคลที่เสียชีวิตนั้นจะไม่สมประกอบ หรือเป็นผู้มียศบรรดาศักดิ์ โทษปรับที่ได้รับอาจจะเพิ่มหรือลดได้ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้^{๒๔}

^{๒๓} ศิริพร ดาบเพชร, “ค่าของคนและบทปรับในกฎหมายตราสามดวง,” วารสารประวัติศาสตร์, ๒๕๔๘, หน้า ๘.

^{๒๔} สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา ๓ ดวง, เล่ม ๑ (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๓๓๖-๓๓๙.

ผู้ชาย		ผู้หญิง	
อายุ	ค่าตัว	อายุ	ค่าตัว
๑ - ๓ เดือน	๖ บาท	๑ - ๓ เดือน	๑ ตำลึง
๔ - ๖ เดือน	๒ ตำลึง	๔ - ๖ เดือน	๖ บาท
๗ - ๙ เดือน	๑๐ บาท	๗ - ๙ เดือน	๒ ตำลึง
๑๐ - ๑๑ เดือน	๓ ตำลึง	๑๐ - ๑๑ เดือน	๑๐ บาท
๑ - ๒ ปี	๔ ตำลึง	๑ - ๒ ปี	๓ ตำลึง
๓ - ๔ ปี	๕ ตำลึง	๓ - ๔ ปี	๔ ตำลึง
๕ - ๖ ปี	๖ ตำลึง	๕ - ๖ ปี	๕ ตำลึง
๗ - ๘ ปี	๘ ตำลึง	๗ - ๘ ปี	๗ ตำลึง
๙-๑๕ ปี	๑๑ ตำลึง	๙ - ๑๐ ปี	๘ ตำลึง
๑๖-๒๐ปี	๑๒ ตำลึง	๑๑-๑๕ ปี	๙ ตำลึง
๒๑-๒๕ ปี	๑๓ ตำลึง	๑๖-๒๐ ปี	๑๐ ตำลึง
๒๖-๓๒ ปี	๑๔ ตำลึง	๒๑-๓๐ ปี	๑๒ ตำลึง
๓๓-๔๐ ปี	๑๔ ตำลึง	๓๑-๓๕ ปี	๑๑ ตำลึง
๔๑-๕๐ ปี	๑๒ ตำลึง	๓๖-๔๐ ปี	๑๐ ตำลึง
๕๑-๕๕ ปี	๑๐ ตำลึง	๔๑-๔๕ ปี	๙ ตำลึง
๕๖-๖๐ ปี	๘ ตำลึง	๔๖-๕๐ ปี	๘ ตำลึง
๖๑-๖๕ ปี	๖ ตำลึง	๕๑-๕๕ ปี	๗ ตำลึง
๖๖-๗๐ปี	๔ ตำลึง	๕๖-๖๐ปี	๖ ตำลึง
๗๑-๗๕ ปี	๓ ตำลึง	๖๑-๖๕ ปี	๔ ตำลึง
๗๖-๘๐ ปี	๑๐ บาท	๖๖-๗๐ปี	๓ ตำลึง
๘๑-๘๕ ปี	๒ ตำลึง	๗๑-๗๕ ปี	๑๐ บาท
๘๖-๙๐ ปี	๖ บาท	๗๖-๘๐ ปี	๒ ตำลึง
๙๑ - ๑๐๐ ปี	๑ ตำลึง	๘๑-๘๕ ปี	๖ บาท
		๘๖-๙๐ ปี	๑ ตำลึง
		๙๑ - ๑๐๐ ปี	๓ บาท

หากกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายนั้นมีความไม่สมประกอบทั้งทางร่างกายหรือจิตใจ ค่าของบุคคลนั้นจะมีอัตราส่วนลดลง ดังนี้^{๒๕}

ความบกพร่องของร่างกายและจิตใจ	อัตราค่าปรับที่ต้องลดหลั่นจากค่าของคนปกติ
ตาพิการข้างหนึ่งก็ดี หูหนวกก็ดี	ให้ลดค่าส่วนหนึ่งเอาห้าส่วน
มือพิการข้างหนึ่ง เท้าพิการข้างหนึ่ง	ให้ลดค่าส่วนหนึ่งเอาสามส่วน
ดวงตาพิการสองข้าง มือพิการสองข้าง	ให้ลดค่าลงสองส่วนเอาส่วนหนึ่ง
เท้าพิการทั้งสองข้าง	ให้ลดค่าส่วนหนึ่งเอาส่วนหนึ่ง
ถ้ามีโรคภัยไข้เจ็บที่จะรักษาให้หายได้ในเร็ววัน	ให้ลดค่าลงส่วนหนึ่งเอาแต่หกส่วน
ถ้าเป็นโรคที่รักษาไม่หาย	ให้ลดค่าลงสองส่วน เอาสองส่วน
ถ้ามีอาการวิกลจริต	ให้ลดค่าลงส่วนหนึ่งเอาสองส่วน

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า แนวคิดของกฎหมายในสมัยก่อนไม่ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองคนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย นอกจากนี้ ยังเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยการตีราคาตัวในราคาที่ต่ำกว่าคนปกติทั่วไป ดังนั้น การกำหนดหลักเกณฑ์เช่นนี้ในกฎหมายสะท้อนให้เห็นแนวคิดในกระบวนการยุติธรรมในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และดูถูกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน สำหรับในกรณีที่ผู้ถูกเสียหายเป็นบุคคลมีสังกัด มีตำแหน่ง โดยพิจารณาจากรอยสักที่ระบุถึงกรมกองหรือมูลนายที่สังกัด ถ้าขึ้นสังกัดกับหลวงเรียกว่า ไพรหลวง ถ้าขึ้นสังกัดกับมูลนาย เรียกว่า ไพรสม^{๒๖} หากต่างหมู่ต่างกรมกันจะมีค่าตัวไม่เท่ากัน เช่น

ถ้าสักคอกลายแขนทั้งสองข้าง สักดาบสักลำตาลในแข่งขาทั้งสองข้าง ค่าชั่ง ๖ ตำลึง ถ้าสักคอกลายแขนลายสองข้าง แลสักลำตาลสักดาบในแข่งขาข้างเดียวค่าชั่ง ๕ ตำลึง ถ้าสักคอกลายแขนลายสองข้างแลสักลำตาลมิได้สักดาบแข่งขา ค่าชั่ง ๔ ตำลึง ถ้าแลสักคอกลายแขนลายสองข้างแลมิได้สักลำตาลค่าชั่ง ๒ ตำลึง (ถ้าสักคอกลายแขนลายข้างเดียวค่าชั่งหนึ่ง) ถ้า

^{๒๕} สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา ๓ ดวง, เล่ม ๑, หน้า ๓๔๐.

^{๒๖} วุฒิชัย มูลศิลป์, “จากไพร่ฟ้าสู่สามัญชน” วารสารประวัติศาสตร์ (๒๕๔๖): ๑ - ๓๒.

สักแต่แขนลายข้างเดียวก็ดีสักแต่คอยลายก็ดีค่า ๑๘ ตำลึง ถ้าสักแต่หมูไว้ค่า
๑๖ ตำลึง ถ้ามีได้สักหมายหมูแต่เปนไพร่หลวงเอาเสมอไพร่ราพาค่า
๑๔ ตำลึง^{๒๗}

ถ้าเป็นไพร่หลวงที่ไม่ได้สักหมายหมูไว้มีค่าตัวเท่าไพร่ชายในช่วงที่มีค่าตัว
สูงสุด คือ ๑๔ ตำลึง^{๒๘} ในกรณีผู้ถูกละเมิดถึงแก่ชีวิต ผู้ละเมิดจะถูกลงโทษปรับและ
โทษทางกาย ค่าปรับแบ่งเป็นค่าสินไหมและพินัย^{๒๙} แต่สำหรับกรณีการทำร้ายร่างกายผู้อื่น จะต้อง
พิจารณาอาวุธที่ใช้ก่อเหตุและลักษณะอาการที่ได้รับบาดเจ็บด้วย เพื่อประกอบการพิจารณากำหนด
โทษปรับต่อไป

นอกจากที่กล่าวข้างต้นแล้ว สังคมไทยในสมัยนั้นเป็นสังคมที่มีชนชั้น คนใน
สังคมไม่มีความเท่าเทียมกัน เพราะถูกแบ่งด้วยระบบศักดินาและมีกฎหมายศักดินากำหนดค่าตัวของ
คนไว้อย่างชัดเจน และศักดินามีความสำคัญกับระบบกฎหมายบ้านเมืองในสมัยนั้น กล่าวคือ
ผู้ที่ทำผิดอย่างเดียวกัน ถ้ามีศักดินาสูงกว่า จะเสียค่าปรับมากกว่าผู้มีศักดินาต่ำกว่า หรือการปรับไหม
ให้แก่กันในคดีเดียวกัน ถ้าไพร่ผิดต่อไพร่ จะเสียค่าปรับตามศักดินาไพร่ ถ้าไพร่ทำผิดต่อขุนนาง ให้เอา
ศักดินาขุนนางมาปรับไพร่ ถ้าขุนนางผิดต่อไพร่ ให้ปรับตามศักดินาของขุนนาง เพื่อป้องปรามการ
กระทำละเมิดระหว่างชนชั้นด้วย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมนั้น นอกจากนี้ ศักดินายังมี
อิทธิพลในการตั้งทนายเพื่อต่อสู้คดีในชั้นศาล โดยกำหนดให้บุคคลที่มีศักดินา ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป สามารถ
แต่งตั้งทนายว่าความแทนตนเองได้ แต่สิทธินี้ไม่รวมไปถึงผู้ต้องหาฐานความผิดเกี่ยวกับกบฏ ซึ่งเป็น
ความร้ายแรง กระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ

นอกจากนี้ หากพิจารณาอีกแง่หนึ่ง แม้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา และ
กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีการกำหนดค่าของคน แต่เป็นการกำหนดเพื่อประโยชน์ในการบริหาร
บ้านเมืองเป็นสำคัญ หนึ่ง ในสมัยสมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีความเชื่อว่า
พระมหากษัตริย์ทรงเป็น “เทวราช” ตามความเชื่อของอาณาจักรเขมร ซึ่งมีพระราชอำนาจสูงสุด
พร้อมทั้งพระมหากษัตริย์ในสมัยนั้นยังทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนานับว่าเป็น
ศาสนาที่สำคัญของบ้านเมือง ดังนั้น ในการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์และ
สถาบันศาสนา นอกจากจะต้องได้รับโทษที่รุนแรงและโหดเหี้ยมแล้ว อาจประกอบด้วยโทษปรับใน

^{๒๗} สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา ๓ ดวง เล่ม ๑, หน้า ๓๔๐.

^{๒๘} ศิริพร ดาบเพชร, “ค่าของคนและบทปรับในกฎหมายตราสามดวง,” วารสารประวัติศาสตร์ (๒๕๔๘) : ๘.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

อัตราที่สูงด้วย ตั้งแต่ก่อนหรือต้นสมัยอยุธยาได้ออกกฎหมายห้ามราษฎรทำการแก้แค้นกันไปมา แต่ต้องนำความไปฟ้องร้องต่อศาล ถ้ามีผู้ฝ่าฝืนใช้กำลังเข้าตอบโต้แก้แค้นกันจะต้องถูกลงโทษอย่างหนัก เพราะถือว่าเป็นการหมิ่นพระราชาอำนาจของพระมหากษัตริย์^{๓๐} ซึ่งในสมัยอดีตมีความเชื่อว่าพระมหากษัตริย์เป็นสมมติเทพ ดังนั้น คำสั่งของรัฐจึงเท่ากับคำบัญชาจากผู้เป็นเทพ หากฝ่าฝืนต้องได้รับโทษหนัก นอกจากนี้ในสมัยก่อนยังมีความเชื่อเกี่ยวกับผีसांगเทวดา ถึงขั้นมีการสักการบูชา แต่ถ้าหากมีการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นจะต้องถูกลงโทษตั้งแต่วิธีที่ทารุณไปจนถึงการกำหนดโทษปรับ และการขอขมา ซึ่งประชาชนศรัทธา และมีความเชื่ออย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติตามจารีตประเพณีดังกล่าว เพราะมีความเชื่อว่า หากไม่ปฏิบัติตามจะนำภัยอันตรายมาสู่ตนและครอบครัวได้

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นถึงแนวความคิดในการลงโทษปรับในประเทศไทย ในแง่ของการคำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของประชาชนและการให้ความสำคัญกับยศถาบรรดาศักดิ์ในสังคมกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวคือ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการบริหารบ้านเมืองแบบระบบศักดินา ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้มีพระราชอำนาจสูงสุด นอกนั้นจะลดหลั่นกันลงมาตามศักดินาที่ทรงพระราชทานให้ประชาชน ดังนั้นสังคมจึงมีความเหลื่อมล้ำกันสูง มีการกำหนดค่าของคนเป็นจำนวนเงิน เพราะในสมัยนั้นแรงงานของคนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อบ้านเมือง ทั้งการทหาร ทั้งแรงงานที่ใช้ทำการเกษตรกรรม จึงทำให้บุคคลที่มีค่าตัวสูงในสมัยนั้นเป็นผู้ชายที่อยู่ในวัยหนุ่มจนถึงวัยกลางคน โดยค่าปรับจะสูงต่ำขึ้นอยู่กับศักดินาของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย

๒.๒ วัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ และหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับ

๒.๒.๑ วัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ

เดิมสังคมมนุษย์โบราณมีการปกครองกันโดยใช้จารีตประเพณีเป็นกฎระเบียบเพื่อความควบคุมสังคม ไม่ได้มีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรและนิยมปฏิบัติสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น และมีการลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดที่มุ่งเน้นเพื่อแก้แค้นทดแทนความเสียหาย (Retribution) ที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น และเพื่อข่มขู่ปราบปรามอาชญากรรม หรือที่เรียกว่าหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน”^{๓๑} จะพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการตัดโอกาสผู้กระทำความผิดไม่ให้กลับคืนสู่สังคม และไม่มีการศึกษาหาสาเหตุในการก่ออาชญากรรมในแต่ละครั้งของผู้กระทำความผิดด้วย ดังนั้น กระบวนการลงโทษใน

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๓๑} Terance D. Miethe and Hong Lu, *Punishment: a comparative historical perspective*, pp.15-16.

โบราณรวมทั้งกฎหมายไทยดั้งเดิมจึงมีลักษณะที่รุนแรง และโหดร้ายเพื่อป้องปรามอาชญากรรม ทำให้ผู้กระทำความผิดและประชาชนทั่วไปรู้สึกหวาดกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก แม้จะเป็นเพียงการกระทำความผิดเล็กน้อย ก็อาจจะได้รับโทษที่รุนแรงมากกว่าความผิดที่ได้กระทำ ทำให้ไม่เหมาะสมสำหรับความผิดและไม่เกิดความเป็นธรรมสำหรับผู้ต้องโทษ

เมื่อมีการปกครองชุมชนเป็นระเบียบชัดเจนขึ้นและอำนาจปกครองเป็นของหัวหน้าชุมชนเด่นชัดมากขึ้น การแก้แค้นเป็นส่วนตัวก็ลดลงกลายมาเป็นการลงโทษโดยหัวหน้าเผ่าพัฒนาการมาเป็นระบบการแก้แค้นโดยชุมชน จนในที่สุดกลายมาเป็นระบบการลงโทษโดยรัฐเช่นในปัจจุบัน^{๓๒} ต่อมาได้มีการศึกษาทางด้านอาชญาวิทยา ทำให้มีเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษที่ได้สัดส่วนกับความผิด ไม่ใช่ยึดหลักการแก้แค้นทดแทนเพียงอย่างเดียว ซึ่งเห็นได้ว่ารัฐมุ่งที่จะยอมผ่อนปรนให้กับผู้กระทำความผิดและคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นจึงส่งผลให้ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการลงโทษมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากล ได้นำนโยบายนำโทษระดับกลางมาใช้ในการลงโทษ มีการอบรมและฝึกฝนอาชีพในระหว่างต้องขัง รวมถึงการใช้มาตรการต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมพร้อมกับเกิดความรู้สึกสำนึก เพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้นอีก

เมื่อพิจารณาการกำหนดโทษปรับตามกฎหมายของไทย ซึ่งโทษปรับนับว่าเป็นโทษที่มีความรุนแรงน้อยกว่าโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ตามมาตรา ๑๘ แต่เดิมมีการกำหนดโทษปรับตามแนวคิดกฎหมายเก่าของไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ มีการกำหนดโทษปรับเพื่อไถ่โทษในความผิดที่ได้ก่อ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการกำหนดโทษสำหรับความผิดเล็กน้อย หรืออาจจะใช้ควบคู่กับโทษอื่นด้วยในความผิดร้ายแรงก็ได้ ซึ่งบางฐานความผิดสามารถที่จะชำระค่าปรับเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างกันได้

ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปกฎหมายและการศาลในประเทศ แนวคิดในเรื่องการลงโทษก็ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย มีการกำหนดโทษปรับในอัตราที่สูงขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมลักษณะความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นจำนวนมาก เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะการก่ออาชญากรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ด้วยเหตุนี้ทำให้รัฐมุ่งคุ้มครองอันตรายที่เกิดจากการก่อความเสียหายด้วย โดยการกำหนดโทษจำคุกและโทษกักขังเพื่อจำกัดเสรีภาพและทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหยาบช้า แต่การลงโทษเช่นนี้ย่อมกระทบต่อตัว

^{๓๒} จิตติ ดิงศรัทธี, กฎหมายอาญาภาค ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๒๕), หน้า ๘.

ของผู้กระทำความผิดทำให้ได้รับความอับอาย และเป็นปมด้อยที่ต้องโทษดังกล่าวและหากในระหว่างถูกคุมขังได้เรียนรู้การก่ออาชญากรรมอื่นๆ จากผู้ต้องโทษรายอื่นแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลร้ายต่อสังคมมากขึ้น รวมถึงกระทบต่อครอบครัวของผู้กระทำความผิดด้วยที่จะได้รับความเดือดร้อนจากการสมาชิกต้องโทษและหากบุคคลนั้นนอกจากคุกอาจก่อความเดือดร้อนให้กับสังคมได้ แต่หากเป็นการลงโทษจำคุกในระยะเวลาสั้นๆ ย่อมไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดสำนึกและเกิดความหลาบจำได้ ในปัจจุบันนี้โทษปรับจึงเป็นโทษที่นำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการลงโทษจำคุกในระยะเวลาอันสั้น และโทษกักขังโดยการลงโทษปรับแทนการต้องโทษจำคุก และโทษกักขัง

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การลงโทษปรับเป็นโทษที่มีวัตถุประสงค์เพื่อข่มขู่และป้องปรามอาชญากรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ มนุษย์ได้ริเริ่มกระบวนการลงโทษแก่ผู้ที่ได้กระทำความผิดเพียงเพราะว่าต้องการแก้แค้นให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด และเพื่อเป็นการผ่อนปรนคดีพิพาทระหว่างกันในความผิดเล็กน้อย แต่เนื่องจากเป็นโทษที่ต้องบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ไม่กระทบต่อชีวิต ร่างกายหรือเสรีภาพ ในสมัยปัจจุบันจึงเหมาะที่จะใช้ได้กับทุกลักษณะความผิดโดยอาจเป็นทั้งโทษหลักในความผิดเล็กน้อยและอาจใช้ควบคู่กับโทษอื่นในความผิดร้ายแรง และยังใช้กำหนดโทษเพื่อป้องปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมและประเทศชาติ โดยการกำหนดค่าปรับในอัตราที่ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดนั้นไม่คุ้มเท่ากับค่าปรับที่ต้องชำระ^{๓๓} ย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวและหลาบจำได้ กล่าวคือ กฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ใช้ต้นทุนในการบังคับใช้นาน้อยเพียงใด เมื่อเทียบกับการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกระทำความผิดของแต่ละคน หากหลักกฎหมายดังกล่าว ไม่ได้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกระทำความผิดเลยหรือมีเพียงเล็กน้อย ในทางนิติเศรษฐศาสตร์จะถือว่าบัพัญญูติที่ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้

^{๓๓} ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของหลักปรัชญาสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม โดยอ้างอิงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเชื่อว่าบุคคลมีการตัดสินใจในการประกอบอาชญากรรมอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยหลักการที่ว่ามนุษย์ต้องการมีกำไรให้มากที่สุด และขาดทุนน้อยที่สุด ดังนั้นหากบุคคลคิดว่าไม่มีกำไรจากการกระทำความผิด ก็จะไม่ประกอบอาชญากรรม แต่ทฤษฎีอาชญาวิทยาส่วนมากเห็นว่าโดยทั่วไปอาชญากรไม่ค่อยมีการวางแผนหรือคำนวณถึงผลประโยชน์ก่อนลงมือกระทำความผิด แต่ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์กลับเชื่อว่าอาชญากรมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า โดยแบ่งออกเป็น ๒ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีคิดก่อนกระทำผิด (Rational Choice Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้กระทำความผิดจะคำนวณถึงต้นทุนในการกระทำความผิดว่ามีน้อยกว่าผลเสียที่จะได้รับก่อนจึงจะลงมือกระทำความผิด และทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) เป็นทฤษฎีที่ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีป้องกันและทฤษฎีคิดก่อนกระทำผิด คือเชื่อว่าการเกิดอาชญากรรมเกิดจากการกระทำที่เป็นนิสัยประจำของเหยื่ออาชญากรรม โดยพิจารณาจากตัวของอาชญากร เหยื่อที่เหมาะสม และขาดความสามารถในการปกป้องทรัพย์สินและร่างกาย (อ้างใน ปกรณ์ มณีปกรณ์, ทฤษฎีอาชญาวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพลส, ๒๕๕๕.), หน้า ๑๑๔-๑๒๐.)

และไม่คุ้มค่าพอที่จะบังคับใช้ เนื่องจากไม่ได้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม แต่จะต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรมควบคู่ไปกับประสิทธิภาพด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษโดยวิเคราะห์โดยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ จะเห็นได้จากงานของ Polinsky and Shavell มีความเห็นว่า อาชญากรส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะกระทำความผิดด้วยแรงจูงใจแบบใด มีฐานะการเงินเช่นใด มีระดับการศึกษาสูงต่ำเพียงใด ล้วนตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือโครงสร้างผลประโยชน์และต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไป^{๓๔} เช่น การเปลี่ยนแปลงของต้นทุนค่าเสียโอกาส ความรุนแรงของบทลงโทษ และโอกาสในการถูกจับกุม เป็นต้น และสนับสนุนการลงโทษที่เป็นตัวเงินอย่างค่าปรับมากกว่าการจำคุก เพราะไม่ก่อให้เกิดต้นทุนต่อสังคม^{๓๕} กล่าวคือ การกระทำความผิดของอาชญากรส่วนใหญ่ คำนึงถึงต้นทุนที่ต้องเสียไปกับผลประโยชน์ที่ได้รับมา^{๓๖} หากผลประโยชน์นั้นมีค่าสูงกว่าต้นทุนที่ต้องเสียไป จะตัดสินใจกระทำความผิดได้ เนื่องจาก หลักทางเศรษฐศาสตร์เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีเหตุผลในการตัดสินใจกระทำการต่างๆ แบบเศรษฐศาสตร์ โดยการเปรียบเทียบระหว่างประโยชน์ที่ได้รับสูงสุดจากการกระทำ และเลือกทางเลือกที่ให้ผลประโยชน์สูงสุด

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหลักเศรษฐศาสตร์กับโทษปรับแล้ว พบว่าการกำหนดโทษปรับในประเทศไทย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษ คือ การกำหนดค่าปรับที่เหมาะสม ที่สามารถป้องกันและยับยั้งการก่ออาชญากรรมได้ โดยทำให้ผู้กระทำความผิดคาดคะเนว่าต้นทุนที่จะต้องสูญเสียในการกระทำความผิดนั้นมีมากกว่าผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการกระทำความผิดดังกล่าว ดังนั้น จะทำให้เขามีโอกาสตัดสินใจที่จะตัดสินใจไม่กระทำความผิดได้

^{๓๔} ตัวอย่างเช่น บทลงโทษ เช่น ค่าปรับ การถูกจำคุก ,การมีประวัติอาชญากร หรือค่าใช้จ่ายในการกระทำความผิด เป็นต้น

^{๓๕} A. Mitchell Polinsky, Steven Shavell, “The Optimal Tradeoff between the Probability and Magnitude of Fines,” *The American Economic Review* Vol.69 No.5(Dec., 1979), pp.880-881.

^{๓๖} ตัวอย่างเช่น เงินได้จากการเล่นพนันหรือฉ้อโกง, ความสุขที่ได้รับจากการก่ออาชญากรรม เช่น การข่มขืน เป็นต้น

การกำหนดโทษปรับสำหรับการกระทำความผิดอาญาในคดีเล็กน้อยและการใช้โทษปรับควบคู่กับโทษอื่นแล้ว โทษปรับยังใช้ในกรณีที่จำเลยหรือผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษจำคุกหรือโทษกักขังด้วย จึงมีการเสนอโทษปรับเพื่อหลีกเลี่ยงโทษจำคุกกระยะสั้น เพื่อเป็นการไม่ตัดโอกาสผู้กระทำความผิดที่จะแก้ไขและเกิดความสำนึกด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึงการเข้าไปอยู่ในทัณฑสถาน และยังเป็น การป้องปราม (Deterrence) มิให้ผู้ถูกลงโทษกระทำความผิดซ้ำอีกและทำให้บุคคลอื่นเกิดความยำเกรงด้วย อันเนื่องมาจากการกำหนดโทษปรับในอัตราที่ผู้กระทำความผิดและบุคคลอื่นเกรงกลัว ไม่กล้าที่จะประกอบอาชญากรรมอีก

๒.๒.๒ หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับ^{๓๗}

การที่จะต้องกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดในสังคมหนึ่งนั้นนับว่าเป็นเรื่องทีละเอียดย่อน เพราะย่อมจะกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม นอกจากการกำหนด โทษปรับ จะพิจารณาการลงโทษปรับเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะต้องยึดถือ เพื่อให้การกำหนดโทษปรับเกิดความเป็นธรรมและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง คือหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับ ซึ่งไม่ใช่แค่โทษปรับเท่านั้นที่ต้องยึดหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในการลงโทษ หมายความว่ารวมถึงการลงโทษทุกชนิดจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวประกอบ ซึ่งหลักเกณฑ์นี้เกิดจากการรวบรวมทฤษฎี หลักกฎหมาย ข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ซึ่งโดยหลักทั่วไปการกำหนดโทษปรับต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักการลงโทษทางอาญากล่าวคือ

๒.๒.๒.๑ หลักความยุติธรรม

ในการลงโทษผู้กระทำความผิดต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรม ทั้งต่อตัวผู้เสียหายเองหรือผู้กระทำความผิด กล่าวคือ การกระทำใดที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิดแล้ว รัฐจึงจะมีอำนาจในการจัดการลงโทษได้ ดังเช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน^{๓๘} ๑๑ (๒) กล่าวว่าบุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำความผิดดังกล่าวเป็นการละเมิดต่อกฎหมายอาญาของประเทศ หรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่กระทำการได้บัญญัติเอาไว้ว่าเป็น ความผิด และจะ

^{๓๗} พิรุฬห์ โดศกุลวรรณ, “การลงโทษปรับทางอาญา”, หน้า ๒๘.

^{๓๘} ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) คือการประกาศเจตนารมณ์ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองตามข้อมติที่ 217 A (III) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1948 (พ.ศ. 2491) โดยประเทศไทยออกเสียงสนับสนุนด้วย

ลงโทษให้หนักไปกว่าโทษที่ใช้ในขณะที่กระทำความผิดหาได้ไม่ ซึ่งการกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้ที่ได้กระทำนั้นพิจารณาจากกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะนั้นว่าได้บัญญัติถึงการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดหรือไม่ และจำนวนโทษที่กำหนดให้แก่ผู้กระทำความผิดมีอย่างไร เนื่องจากโทษเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลร้าย ศาลจึงต้องกำหนดอย่างเป็นธรรม และเป็นไปในลักษณะทำนองเดียวกันอย่างเป็นแบบแผน เพื่อไม่ให้ขัดกับหลักปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ดังนั้นการออกกฎหมายจะมีโทษปรับย้อนหลังไม่ได้ เพราะแม้โทษปรับจะเป็นโทษที่มีลักษณะเบา แต่เป็นการก่อผลร้ายให้กับผู้ต้องโทษเช่นกันกับโทษอื่น หลักกฎหมายที่กล่าวว่า “กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง” จึงไม่ได้หมายความว่าเฉพาะโทษประหารชีวิตกับโทษจำคุกเท่านั้น แม้โทษปรับจะเป็นโทษที่ไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพหรือกระทบต่อชีวิตของผู้ต้องโทษ หากแต่เป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษ และเป็นโทษทางอาญาจึงต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายอาญาดังกล่าวด้วย ซึ่งเป็นหลักกฎหมายสากลที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ เรียกเป็นภาษาละตินว่า “NULLUM CRIMEN NULLA POENA SINE LEGE” ซึ่งหมายถึง “หลักไม่มีผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย” ซึ่งเรียกกันในภาษาอังกฤษว่า “Principle of Legality”^{๓๙}

นอกจากหลักปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๑๕ กำหนดว่า บุคคลจะไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะกระทำความผิดเว้นกระทำการใด ถ้าไม่ถึงกับเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่กระทำการนั้น โทษที่จะลงก็ไม่อาจหนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะทำการอันเป็นความผิด หากภายหลังการกระทำความผิดนั้น ได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดโทษน้อยลง ผู้กระทำความผิดได้รับประโยชน์จากการนั้น... ความข้อนี้ไม่กระทบต่อการพิจารณาคดีและการลงโทษบุคคล ซึ่งได้กระทำการหรือดเว้นกระทำการอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไป อันรับรองกันในประชาคมนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น

นอกจากนี้ ตามอนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ข้อ ๗ กำหนดว่า “บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะการกระทำหรือดเว้นการกระทำใด ซึ่งในขณะกระทำไม่มีความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายใน หรือ

^{๓๙} เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ แก้ไขเพิ่มเติม(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑). หน้า ๑๘.

กฎหมายระหว่างประเทศ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะที่การกระทำ ความผิดอาญานั้นเกิดขึ้นมิได้ ความในข้อนี้ย่อมไม่กระทบต่อการพิจารณาคดีและการการลงโทษ บุคคลซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไปซึ่งเป็นที่ รับรองโดยนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น”^{๔๐}

สำหรับกฎหมายไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักกฎหมายอาญานี้เอาไว้คือ ประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา ๒ วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษหนักขึ้นในทาง อาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” ตามหลักกฎหมาย มาตรา ๒ วรรคแรกนี้ได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๐บัญญัติไว้รับรองเช่นกันว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็น ความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” หลักกฎหมายดังกล่าวได้มีบัญญัติเป็นสายลักษณะอักษรในกฎหมาย ไทยครั้งแรกในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ในมาตรา ๗ บัญญัติว่า บุคคลควรรับโทษอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติว่า เป็น ความผิด และกำหนดโทษไว้^{๔๑} จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยยึดหลักนี้มาตั้งแต่สมัยปฏิรูปกฎหมายและ การศาล จนกระทั่งจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นหลักที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนคนไทย เพราะ เป็นการจำกัดอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการไม่ให้ใช้ในทางที่ไม่ชอบด้วย กฎหมายจนเป็นเหตุให้ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพที่ประชาชนได้รับการคุ้มครองจากหลักกฎหมายระหว่าง ประเทศและกฎหมายภายในด้วย

นอกจากนี้ การสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้ที่ต้องโทษทางอาญาอีกประการ ที่สำคัญ คือ การไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะกับโจทก์หรือจำเลย ซึ่งได้กำหนดไว้ชัดเจนในกฎหมายของ ประเทศอังกฤษที่เรียกว่า the Criminal Justice Act 1991 (CJA 1991) ซึ่งเป็นนโยบายในการ

^{๔๐} ขาดิ ชัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๙.

^{๔๑} เกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, หน้า ๑๖-๑๘.

กำหนดโทษของอังกฤษ ในการลงโทษนั้นนอกจากจะมีความเป็นธรรมแล้วต้องสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วย ซึ่งมีบัญญัติไว้ในหลักเกณฑ์ของต่างประเทศที่อาจนำมาเทียบเคียงดังนี้

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑ กำหนดว่า ข้อ ๑ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระเสรี และเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง และ ข้อ ๒ บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพบรรดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใด ๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด นอกจากนี้การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมืองทางตุลาณาหรือทางเรื่องระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะทำได้ ทั้งนี้ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดแห่งอธิปไตยอื่นใด หรือ

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ ๑ กำหนดว่า ...รัฐภาคีแห่งกติกานี้แต่ละรัฐรับที่จะเคารพและให้เป็นที่มั่นใจว่าบรรดาบุคคลทั้งหลายภายในอาณาเขตและภายในขอบอำนาจของตนมีสิทธิทั้งหลายที่ยอมรับแล้วในกติกานี้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นทางอื่น แหล่งกำเนิดทางชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด เป็นต้น

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนนี้ ได้บัญญัติไว้เป็นผลร้ายกับผู้กระทำความผิดโดยไม่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเช่นกัน ซึ่งประเทศอังกฤษมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ใน CJA 2003 เกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน ผู้กระทำความผิดอาจได้รับโทษที่แตกต่างจากผู้กระทำความผิดโดยทั่วไปได้ เช่น ผู้กระทำความผิดที่มีจิตผิดปกติ หรือในความผิดบางลักษณะที่กระทำต่อสตรีหรือเด็กพิการ ผู้กระทำอาจได้รับโทษสูงขึ้นกว่าการกระทำต่อบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งอาจเป็นข้อโต้แย้งได้ว่าก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคขึ้นได้ จึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป

อย่างไรก็ดี ทั้งหลักความเป็นธรรมและหลักความเสมอภาคที่เป็นหลักนำไปสู่ความยุติธรรมนี้ เป็นการยืนยันถึงสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ได้รับการรับรอง ทั้งในกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งทั้งสองหลักมีความเชื่อมโยงกันและมีส่วน

เกี่ยวข้องในการกำหนดโทษ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม รวมไปถึงการกำหนดโทษปรับด้วย เนื่องจากโทษปรับเป็นโทษที่กระทบต่อระบบเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษ ซึ่งมีผลกระทบมากต่อผู้ต้องโทษที่มีฐานะยากจน หลักการดังกล่าวจึงเป็นการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสทางสังคมให้มีสิทธิเท่าเทียมกับบุคคลอื่น เนื่องจากกฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายโดยให้ใช้ดุลพินิจได้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมได้ จากหลักดังกล่าว ในการกำหนดโทษจึงต้องเป็นหน่วยงานที่จะสามารถตรวจสอบการทำงานดังกล่าวได้ ว่ามีความโปร่งใสหรือไม่ กล่าวคือ อำนาจในการลงโทษนั้นต้องกำหนดให้เป็นหน้าที่ขององค์กร หรือกระบวนการที่มีความเป็นกลาง ซึ่งทั่วไปศาลจะมีอำนาจในการลงโทษปรับ เว้นแต่บางฐานความผิดจะกำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้

๒.๒.๒.๒ หลักมนุษยธรรม

การกำหนดโทษนอกจากจะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมและความเสมอภาคแล้ว การลงโทษนั้นจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่ได้รับโทษด้วย ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษที่ต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม คือการลงโทษที่ไม่ปฏิบัติอย่างทารุณโหดร้าย ซึ่งขัดต่อหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๕ กำหนดว่า บุคคลใดจะถูกกระทำทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มิได้ และยังปรากฏหลักดังกล่าวในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๗ กำหนดว่า บุคคลใดจะถูกกระทำทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมิได้... ซึ่งทำให้หลายประเทศได้มีการพัฒนาระบบการลงโทษเพื่อให้สอดคล้องกับหลักดังกล่าว รวมทั้งกฎหมายไทยโบราณที่มีบทลงโทษที่รุนแรงมาก เช่น ตัดมือ ตัดเท้า แต่ในปัจจุบันกฎหมายไทยไม่มีโทษอาญาที่รุนแรงดังกล่าว พร้อมทั้งมีการต่อต้านการกระทำที่ถือว่าการทารุณโหดร้าย หรือมนุษยธรรมด้วย

หลักมนุษยธรรม คือ หลักธรรมที่จะทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งตามหลักทางศาสนา หมายถึงการที่มนุษย์ปฏิบัติอยู่ในศีล ๕ แต่หลักมนุษยธรรมในการลงโทษ คือ การลงโทษที่ไม่ทารุณโหดร้าย ไม่ว่าจะเป็ประเภทของโทษหรืออัตราโทษ ตามที่นักปรัชญาชาวอังกฤษ ชื่อ เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) ได้เคยเสนอแนะไว้ว่า “การแสดงออกซึ่งความมีมนุษยธรรมในสังคมที่อารยะไม่ได้หมายถึงเพียงการปฏิบัติต่อเด็กหรือสัตว์เลี้ยงเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงอาชญากร

ด้วย”^{๔๒} จากหลักต่อต้านการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย ประกอบกับการคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมแล้วทำให้กระบวนการยุติธรรมหลายประเทศยกเลิกโทษประหารชีวิต ซึ่งเป็นโทษที่รุนแรงและโหดร้ายที่สุด แต่ในบางประเทศที่ไม่มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต จะมีวิธีการลงโทษปรับประหารชีวิตที่ไม่เป็นการทรมานผู้ต้องโทษ และหันกลับมาบังคับใช้โทษจำคุกและโทษปรับกันมากขึ้น

แม้โทษปรับจะเป็นโทษที่ไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพ หรือชีวิตของผู้ต้องโทษ แต่การกำหนดโทษปรับนั้นต้องคำนึงหลักมนุษยธรรมประกอบด้วยเสมอ เพราะการลงโทษปรับเป็นการบังคับเอาเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด หากไม่คำนึงว่าควรกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ผลร้ายในการลงโทษอาจกระทบต่อครอบครัวของผู้ต้องโทษ ซึ่งไม่ใช่วัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา ดังนั้น รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาบทแก้ไข บทที่ ๘ ได้บัญญัติในทำนองเดียวกันว่า “จะกำหนดโทษปรับให้เกินสมควรไม่ได้ และจะลงโทษอย่างทารุณโหดร้ายและวิธการผิดปกติกไม่ได้” เพราะหากมีการกำหนดโทษปรับในจำนวนที่สูงเกินไปแล้ว ในบางครั้งยอมทำให้ผู้ที่ได้รับโทษนั้น ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จึงต้องรับโทษอื่นแทนการอื่นแทนการลงโทษปรับ ซึ่งทำให้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับอาจเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการประกันตัวด้วย

นอกจากนี้ การห้ามลงโทษปรับเกินสมควรนั้น ได้มีการกำหนดไว้ใน Bill of Rights ของอังกฤษซึ่งมีที่มาจาก Magna Carta และต่อมาสหรัฐอเมริกาได้นำหลักการดังกล่าวนี้มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นการจำกัดอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเรียกค่าปรับในจำนวนที่สูงเกินสมควร เนื่องจากประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จึงอาจเกรงว่าศาลจะใช้อำนาจในการกำหนดโทษตามอำเภอใจ ซึ่งจะส่งผลร้ายต่อผู้ต้องโทษได้

สำหรับประเทศไทย แม้ยังไม่มีกรยกเลิกโทษประหารชีวิต แต่โทษหลักที่มีการบังคับใช้มากที่สุด คือโทษจำคุกกับโทษปรับ ซึ่งการกำหนดอัตราค่าปรับขึ้นอยู่กับผู้ร่างกฎหมายที่จะวางอัตราโทษปรับอย่างไรในแต่ละฐานความผิด โดยอยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่าความผิดสถานเบาอัตราโทษปรับน้อย ถ้าความผิดหนักขึ้นก็ให้มีอัตราที่เพิ่มตามความร้ายแรง แต่เจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับภายในกรอบตามที่กฎหมายได้อัตราโทษไว้ แม้การปรับเกินสมควรจะไม่มีควม

^{๔๒} ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์ และคณะ, กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงสังคม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๒๑๑.

ชัดเจน ที่จะถือว่าเป็นการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายหรือไม่ แต่ถ้าการลงโทษได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง โดยไม่ได้เป็นผลร้ายเฉพาะกับผู้ต้องโทษเท่านั้น ย่อมไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญา

๒.๒.๒.๓ หลักความแน่นอนแต่ยืดหยุ่นของโทษ

หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การลงโทษนั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว นั่นคือมีความชัดเจน แต่ในบางเหตุการณ์นั้น การที่จะยึดแต่เพียงหลักความแน่นอนชัดเจนในการตัดสินลงโทษผู้ที่กระทำความผิดนั้นอาจนำมาซึ่งการลงโทษนั้นอาจจะไม่เป็นไปตามหลักความยุติธรรมและหลักมนุษยธรรมตามที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากการกระทำความผิดในแต่ละครั้งของแต่ละบุคคลนั้นกฎหมายได้มีการกำหนดว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิด และโทษที่จะได้รับนั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่ใช้ภายในกรอบที่กฎหมายได้วางเอาไว้ ประกอบกับการพิจารณาเหตุผลอื่นๆ ประกอบอีก ดังนั้น บุคคลคนหนึ่งกระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน อาจจะไม่รับโทษเท่ากันเสมอไป นี่คือการยืดหยุ่นผ่อนปรน ซึ่งทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ต้องโทษ

ตัวอย่างหลักความแน่นอนแต่ยืดหยุ่น ตามที่ปรากฏในกฎหมายฝรั่งเศสได้แบ่งความผิดอาญาออกเป็น ๓ ชนิดคือ

- (๑.) ความผิดอุกฉกรรจ์ (Crime) หรืออุกฉกรรจ์มหันตโทษ
- (๒.) ความผิดปานกลาง (de' lit) หรือมิชมิโทษ
- (๓.) ความผิดลหุโทษ (contravention)

ความผิดแต่ละชนิดมีโทษที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีความแน่นอนชัดเจนว่าการลงโทษปรับในแต่ละชั้นความผิดอยู่ในอัตราใด ซึ่งการกำหนดโทษเช่นนี้ทำให้เห็นถึงความแน่นอนชัดเจน แต่เมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โคนมเป็นสัตว์ที่หายากในประเทศฝรั่งเศส การฆ่าโคนมโดยไม่ได้รับอนุญาตต้องรับโทษปรับสูงมาก เช่น ศาลอาจลงโทษปรับถึง ๑๒ ล้านฟรังก์ ในขณะที่เมื่อ

โคนมมีจำนวนมากขึ้นในปัจจุบัน ความจำเป็นในการสงวนพันธุ์โคนมไม่สูงมากดังในสมัยก่อน ศาลอาจกำหนดโทษปรับให้น้อยลง เช่น ๔๐๐,๐๐๐ ฟรังก์ เป็นต้น^{๔๓}

๒.๒.๒.๔ หลักการกำหนดโทษให้สมกับผู้กระทำความผิด

การลงโทษนอกจากจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้วยังต้องพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบด้วย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลนั้นได้ใช้ดุลพินิจในการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิด แต่บางครั้งศาลมักใช้ดุลพินิจกำหนดโทษความผิดต่างๆ ไป ในอัตราที่สูงเกินไป ซึ่งในประเทศไทยนั้น ศาลจะนิยมใช้โทษปรับและโทษจำคุก ในบางกรณีนั้นศาลอาจเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่เหมาะสมที่จะนำโทษจำคุกมาบังคับใช้ จึงต้องหลีกเลี่ยงโดยการลงโทษปรับ หรือใช้วิธีการคุมประพฤติแทน เช่น ผู้เยาว์ สตรีมีครรภ์ เป็นต้น

เดิมแนวความคิดการลงโทษในสมัยโบราณมีลักษณะเป็นการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำ และเป็นการข่มขู่เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอีก ดังนั้นรูปแบบวิธีการในการลงโทษสมัยโบราณจึงมีลักษณะที่โหดร้าย ซึ่งเป็นรากฐานในการบัญญัติกฎหมายอาญาในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงในกฎหมายไทยดั้งเดิมด้วย ต่อมามีการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษว่าการลงโทษที่กระทำเพื่อแก้แค้นทดแทนนั้นส่งผลเสียหายให้กับสังคมมากกว่าที่จะได้รับผลดี หลังจากนั้นการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงมีการคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สภาพแวดล้อม สภาพของ ความผิด และเหตุอื่นๆ อันควรปรานีประกอบดุลพินิจในการลงโทษ ซึ่งจะเกิดความเป็นธรรมต่อผู้ต้องโทษเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการลงโทษที่รุนแรงเพียงอย่างเดียวไม่เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา นักกฎหมายจึงเห็นว่าสมควรที่จะใช้ทฤษฎีหลายๆ หลักผสมกันในการกำหนดบทลงโทษให้กับผู้ต้องหา^{๔๔}

อนึ่ง การกำหนดโทษเพื่อใช้ประกอบในการใช้ดุลพินิจในการลงโทษของผู้พิพากษา โดยต้องรำลึกถึงหลักของพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ที่วางหลักไว้ว่า^{๔๕}

^{๔๓} พิรุฬห์ โตศุภวรรณ์, “การลงโทษปรับทางอาญา”, หน้า ๓๓๓.

^{๔๔} วิชา มหาคุณ, ผู้พิพากษากับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.library.coj.go.th>.

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน.

(๑.) ลักษณะของผู้ร้าย ได้แก่ การพิจารณาถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย

(๒.) ลักษณะของผู้ถูกทำร้าย ได้แก่ การพิจารณาถึงอายุ สติปัญญา สุขภาพ นิสัย ประกอบกับความทุกข์เวทนา และความเสียหายที่ผู้ถูกทำร้ายได้รับจากการกระทำความผิดของจำเลยด้วย

(๓.) ประโยชน์ของรัฐบาลหรือสาธารณชน เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายอาญาขึ้นก็เพื่อประโยชน์ของสาธารณชน ศาลจึงต้องกำหนดโทษตามความประสงค์ของกฎหมาย เพื่อปราบปรามไม่ให้มีการกระทำความผิดอีก

(๔.) กิริยาอาการที่จำเลยกระทำความผิด เช่น จำเลยใช้อำนาจโจร หรือกิริยาบีบบังคับต่างๆ ในการกระทำความผิด หรือกระทำลงด้วยความทารุณโหดเหี้ยม

(๕.) ผลของความผิด ดูว่าการกระทำความผิดของจำเลยนั้น เป็นดีหรือผลร้ายประการใด โดยอาจแบ่งออกเป็นร้ายแรงมาก ปานกลาง หรือเพียงเล็กน้อย เช่น ลักเงิน ๕ บาท กับลักเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท เป็นต้น

การลงโทษปรับใช้บังคับในหลากหลายสถานการณ์เพื่อควบคุมการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ตัวอย่างเช่น มลภาวะทางอากาศเป็นพิษ การขับรถด้วยความเร็วสูง การทลึงเสียงภาชี และการทิ้งขยะบนทางหลวง เป็นต้น ซึ่งหากจะลงโทษด้วยการจับกุมจะเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของรัฐบาลมากกว่าเดิม แต่หากลงโทษผู้กระทำความผิดทุกคนโดยการปรับเป็นจำนวนเท่ากับค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำนั้น นั่นคือวิธีการแบบ Pigouvian ซึ่งใช้ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับภาษีอากร แต่วิธีการนี้จะนำไปสู่ปัญหาการไม่ชำระค่าปรับ เนื่องจากความเสียหายอาจมากกว่าความสามารถของผู้กระทำความผิดที่จะชำระได้ ซึ่งแนวคิดที่ว่าเงินค่าปรับควรที่จะเพิ่มขึ้นตามระดับของค่าเสียหายนั้นจึงยังมีข้อบกพร่อง ดังนั้น การกำหนดค่าปรับที่เหมาะสมที่สุดคือการพิจารณาสถานะทางการเงินของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาการไม่ชำระค่าปรับได้^{๔๖}

อย่างไรก็ดี ในการกำหนดโทษที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการประกอบกัน ซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายกรณี จะส่งผลให้การลงโทษนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงการ

^{๔๖} A. Mitchell Polinsky, Steven Shavell, “The Optimal Tradeoff between the Probability and Magnitude of Fines,” *The American Economic Review*, p.880.

กำหนดโทษปรับด้วย ซึ่งต้องคำนึงถึงประวัติอาชญากรรม ฐานะ ความรับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ภายในครอบครัวนั้นๆ จำนวนบุตร เป็นต้น หากการกำหนดโทษปรับพิจารณาถึงหลักดังกล่าวแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับการกักขังแทนการไม่ชำระค่าปรับจะมีจำนวนน้อยลง แต่การกำหนดโทษดังกล่าวก็ จะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษด้วย

๒.๓ การลงโทษปรับในประเทศไทยหลังใช้บังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ จนถึงปัจจุบัน

๒.๓.๑ การลงโทษปรับในยุคก่อนการปฏิรูปกฎหมายและการศาล

การลงโทษปรับเป็นโทษที่มีมาแต่โบราณและมีความเก่าแก่มากกว่าโทษจำคุก^{๔๗} เป็นโทษที่อยู่ในขอบเขตของการลงโทษผู้ที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็ต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน^{๔๘} สำหรับโทษปรับในประเทศไทยนั้น ไม่ปรากฏหลักฐาน ชัดเจนว่ามีการใช้โทษปรับมาแต่เมื่อใด แต่จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ปรากฏว่าในสมัยสุโขทัยมีศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นหลักฐานที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมใน สมัยสุโขทัยว่ามีการลงโทษปรับสำหรับการกระทำความผิดในสมัยสุโขทัย โดยปรากฏอยู่ในรูป บทบัญญัติกฎหมายลักษณะโจรบนศิลาจารึก เป็นกฎหมายที่บัญญัติลักษณะความผิดและโทษเอาไว้ จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายลักษณะโจรเป็นกฎหมายอาญาของสุโขทัยจากบทบัญญัติดังกล่าวมีการ กำหนดโทษปรับเอาไว้ ตัวอย่างเช่นตัวบทที่ ๓๔ จนถึง ๓๘ ได้กล่าวไว้โดยมีใจความดังนี้^{๔๙}

ผู้ใดละเมิดโดยเอาข้าวของคนอื่นไปสามวัน มีโทษสามขนาดดังนี้ เอาข้าวของ คนอื่นไปเกินสามวัน ปรับวันละหมื่นหนึ่งพัน ดังนี้ไปจนถึงห้าวัน ถ้าเอาไปตั้งแต่ห้า วันให้ปรับเพิ่มวันละห้าหมื่นห้าพันจนถึงแปดวัน ถ้าเกินแปดวันแม้เพียงวันเดียว นอกจากปรับวันละห้าหมื่นห้าพันต้องเพิ่มสินไหมเท่ากับผู้ทำผิดฐานลักทรัพย์ของ ผู้อื่น

จากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ไม่ได้กล่าวถึงหน่วยเงินว่าเป็นอะไร แต่สันนิษฐาน ได้ว่าเป็น “เบี้ย” เพราะในสมัยสุโขทัยใช้เบี้ยเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน มีข้อสังเกตได้ว่าการ กำหนดโทษปรับปรับเพิ่มขึ้นไปตามการกระทำตามความที่ว่า “ครั้นพ้นแปดวันแล้วโยนไปใช้โทษปรับ

^{๔๗} โกเมน ภัทรภิรมย์. “โทษปรับ”. วารสารอัยการ, ๑๖๓,๑๔ (๒๕๓๔): ๑๖๒.

^{๔๘} เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายสมัยอยุธยา, หน้า ๕.

^{๔๙} หลวงสุทิวาหนฤพุมิ, ประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงสุทิวาหนฤพุมิ

เท่ากับผู้กระทำการลักเองที่เดียว” เป็นบทบัญญัติเรื่องกำหนดโทษที่หนักขึ้นตามความร้ายแรงแห่งการกระทำ จึงนับว่าเป็นประวัติศาสตร์กฎหมายที่ช่วยให้เขียนกฎหมายใหม่ในชั้นต่อๆ มาได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งดุลพินิจในการกำหนดโทษอาญา นอกจากนี้ กรณีการบอกค่าปรับเป็นจำนวนสัมพันธ์กับราคาทรัพย์สิน พบว่ามีในกฎหมายลักษณะโจรด้วย^{๕๐} เมื่อพิจารณาการลงโทษปรับในสมัยสุโขทัยนั้นปรากฏว่า มีหลักเกณฑ์และรูปแบบที่คล้ายกับกฎหมายปัจจุบัน จึงนับว่ากฎหมายในสมัยสุโขทัยเป็นรากฐานในการร่างกฎหมายสมัยใหม่ ทั้งเรื่องการเพิ่มโทษตามความร้ายแรงของการกระทำและการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษอาญา

เมื่อพิจารณาการลงโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น หรือที่เรียกว่าพินัยหรือพินัยนั้นเป็นเงินค่าปรับเข้าหลวง ไม่มีที่มาของพินัยหลวงได้อย่างชัดเจน แต่พอสันนิษฐานว่ามาจาก “วญวหาร” หรือกระบวนการไต่สวนความของอินเดียบุราณซึ่งวิธีการห้ามไม่ให้คนฟ้องร้องเป็นคดีความกันเพื่อการกลั่นแกล้งกัน จึงตั้งกฎว่าให้วางเงินประกันไว้ก่อน ฝ่ายที่แพ้จำเป็นต้องถูกรัฐริบเงินเป็นค่าเสียเวลาหลวง^{๕๑} โดยมีผู้พิพากษาตามกฎหมายตราสามดวงทำหน้าที่พิจารณาสินไหมและพินัย ซึ่งกฎหมายสยามกำหนดให้มีการแยกหน้าที่ระหว่างตระลาการและผู้พิพากษาตระลาการจะทำหน้าที่ไต่สวนเพื่อหาความจริงว่าใครผิดใครถูกแล้วทำใบสั่ง หรือที่เรียกกันว่าสำนวนสรุปผลการไต่สวนคดีเพื่อส่งแก่ผู้พิพากษา

นอกจากนี้ การลงโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น มีการนำกฎหมายศักดินามาใช้ในการปกครองและบริหารประเทศ และกฎหมายที่ใช้บังคับในยุคนั้นก็ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของกฎหมายฮินดู การลงโทษปรับในสมัยดังกล่าวจึงได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ และเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยาเรื่อยมาจนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่โทษปรับในสมัยก่อนไม่มีการแบ่งแยกออกอย่างชัดเจนจากค่าสินไหมทดแทน นอกจากนี้ พบว่าการลงโทษปรับเป็นรายวัน การลงโทษปรับตามศักดินา หรือการเพิ่มโทษปรับเป็นทวีคูณ จัตุรคูณ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในกฎหมายตราสามดวง โดยแบ่งเป็นโทษหลักสำหรับความผิดเล็กน้อยและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรง และโทษปรับที่ใช้ลงโทษควบคู่กับโทษอื่น สำหรับความผิดที่รุนแรง และไม่รุนแรงและส่วนมากแล้วลักษณะของโทษปรับประเภทนี้จะจัดเป็นโทษปรับที่เป็นพินัยตกแก่หลวง ตามความหมายของ

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๙.

^{๕๑} วินัย พงศ์ศรีเพียร, “ความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์หลักกฎหมาย “ใน งานวิชาการรำลึกศาสตราจารย์ ดิศกุลทิพย์ ครั้งที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๔

โทษปรับในปัจจุบัน ตัวอย่างบทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับ เช่น พระอัยการลักษณะฝ่าฝืน พระอัยการลักษณะโจร พระอัยการอาญาหลวง โดยจะกำหนดโทษเป็นปรับหลายลักษณะ เช่น ปรับใหม่ ไหม ทวีคูณ ไหมตรีคูณ ไหมตามศักดินา เป็นต้น แต่ในกรณีความผิดเกี่ยวกับการทำละเมิด^{๕๒} จะมีกฎหมาย พระอัยการพรมศักดิ์ที่บัญญัติถึงวิธีการทำปรับสำหรับกรณีการทำละเมิดต่างๆ โดยบทปรับนั้นมีการปะปนกันทั้งค่าปรับหรือที่เรียกกันว่า ฟินัย และค่าสินไหมทดแทนหรือที่เรียกว่า สินไหม ไม่ได้แยกออกจากกันชัดเจน นอกจากนี้บางฐานความผิดผู้ละเมิดต้องถูกลงโทษทางร่างกายด้วย จึงต้องพิจารณาแต่ละความผิดเป็นรายๆ ไป เพื่อที่ศาล หรือผู้พิพากษาตุลาการจะได้ใช้เป็นหลักในการตัดสินลงโทษปรับผู้กระทำผิด ซึ่งการคิดเกณฑ์ละเมิดจะพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ประกอบกันกับค่าตัวคนอันได้แก่^{๕๓}

ก. การคิดเกณฑ์ละเมิดโดยพิจารณาจากศักดินา

โดยพระอัยการพรมศักดิ์จะคิดเบี้ยปรับสำหรับผู้กระทำผิดโดยเอาศักดินาของผู้กระทำผิดกับผลของการกระทำผิดตั้งเป็นพิจารณาประกอบกัน ที่มีหลักเช่นนี้เพราะต้องการให้ผู้กระทำผิดอย่างเดียวกันที่เป็นคนจนเสียเงินน้อยกว่าคนมั่งมี โดยจะระบุถึงการกำหนดตายสำหรับศักดินาตั้งแต่ ๕ ไร่ ขึ้นไป โดยเบี้ยปรับจะเพิ่มขึ้นตามศักดินาของผู้ละเมิด และค่าปรับเกณฑ์ตายสำหรับนา ๔๐๐ ไร่ ให้นำศักดินา ๔๐๐ เป็นฐานแล้วบวกค่าตัวของผู้ตายในช่วงอายุนั้นเพิ่มเข้าไป เช่น ชายผู้เสียชีวิต อายุ ๔๕ ปี ค่าตัว ๑๔ ตำลึง^{๕๔} มีศักดินา ๑๐ ไร่ เบี้ยปรับเท่า ๒ ค่า ดังนั้น เบี้ยปรับที่ผู้กระทำความผิด สำหรับชายอายุ ๔๕ ปี เบี้ยปรับ ๒๘ ตำลึง เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

^{๕๒} การทำละเมิดในกฎหมายเก่าหมายถึง การอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนพระราชโองการ คือ ละเมิดพระราชอาญา จึงเป็นความผิดทางอาญา^{๒๒} ผู้กระทำความผิดมีโทษตามกฎหมายอาญาละเมิดของกฎหมายเก่า คือต้องจ่ายสินไหมให้แก่ทางการ และเงินที่จ่ายไปนั้นตกแก่ท้องพระคลังหลวง เปรียบกับปัจจุบันคือต้องเสียค่าปรับให้แก่รัฐซึ่งเป็นโทษทางอาญาชนิดหนึ่ง ซึ่งในพระอัยการอาญาหลวงได้บัญญัติถึงลักษณะละเมิดประการต่างๆ ที่เป็นการละเมิดพระราชอาญา เช่น การกระทำนอกเหนือพระราชบัญญัติ ชดพระราชาโองการ ใช้เล่ห์เพทุบายยกยอกเงินทองสิ่งของจนเสียราชการ ข่มเหงราษฎรด้วยการจองจำ เอาลูกเมียข้าคนทามาเป็นประโยชน์แก่ตน ช่วยเหลือปกป้องผู้มีคดี แปลงพระราชโองการ แปลงสารตรา ทำตัวเหนือบรรดาศักดิ์ เกียจคร้านงานราชการ กดขี่ข่มเหงราษฎร เป็นต้น (อ้างใน ศิริพร ดาบเพชร, “ค่าของคนและบทปรับในกฎหมายตราสามดวง,” วารสารประวัติศาสตร์, (๒๕๔๘), หน้า ๙.)

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕-๑๗.

^{๕๔} โปรดดูตาราง หน้า ๑๙.

ข. การคิดเกณฑ์ละเมิดตามลักษณะหรือวิธีการละเมิด

การละเมิดต่อผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การด่า การทำร้ายผู้อื่นด้วยมือไม้ เหล็ก การใช้เครื่องจอบจำ ผู้ละเมิดต้องเสียค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยจำนวนเบี้ยปรับใหม่จะเปลี่ยนไปตามสภาพวัตถุที่ผู้ละเมิดใช้ โดยจะพิจารณาจากลักษณะความร้ายแรงของอาวุธที่ใช้กระทำ ความผิดว่าสามารถที่จะก่ออันตรายให้เกิดแก่ผู้เสียหายมากน้อยเพียงใด

ค. การคิดเกณฑ์ละเมิดตามอาการบาดเจ็บที่ผู้ถูกละเมิดได้รับ

นอกจากค่าปรับจะมีหลักเกณฑ์ที่พิจารณาคักัดินา และตามลักษณะหรือวิธีการละเมิดแล้ว ยังต้องพิจารณาตามอาการบาดเจ็บที่ผู้ถูกละเมิดได้รับด้วยว่าได้รับอันตรายจากเหตุดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

อาการบาดเจ็บ	จำนวนค่าปรับ
บช้ำ (ทำให้เจ็บแต่ไม่เห็นรอย)	ปรับ ๒๕,๐๐๐ เบี้ย
ฟก (บวมหรือโน)	ปรับ ๓๐,๐๐๐ เบี้ย
ช้ำดำ (ห้อเลือด)	ปรับ ๓๕,๐๐๐ เบี้ย
ช้ำ (เลือดออกซิบๆ)	ปรับ ๔๐,๐๐๐ เบี้ย
ฉลวย (เป็นแผลเล็กน้อย)	ปรับ ๔๕,๐๐๐ เบี้ย
แตก (หนังขาดแยกจากกัน)	ปรับ ๕๐,๐๐๐ เบี้ย
โค่น (ลัม)	ปรับ ๖๐,๐๐๐ เบี้ย
หัก (อวัยวะที่ตรงอยู่นั้นพับไป)	ปรับ ๗๐,๐๐๐ เบี้ย
บอด (ไม่เห็น)	ปรับ ๑๐๕,๐๐๐ เบี้ย

การกำหนดโทษปรับนอกจากจะต้องพิจารณาโทษตามตัวบทกฎหมายแห่งความผิดที่ได้ก่อแล้ว การลงโทษหากการกระทำใดก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับผู้อื่นจะต้องมีการคำนวณค่าปรับตามค่าของคนหรือที่เรียกว่า กฎหมายพระอัยการพรมศักดิ์ เป็นการกำหนดจากลักษณะมูลคดีวิวาทที่เกิดโดยมีการกำหนดค่าของคน ซึ่งหลักในการลงโทษปรับนั้นจะปรับตามศักดินาของผู้ที่สูงกว่า แต่ในกรณีลักษณะมูลคดีวิวาทจะกำหนดค่าของคนตามกฎหมายพระอัยการพรมศักดิ์มีตั้งแต่เป็นทารกอายุ ๑ เดือนจนถึงผู้ใหญ่อายุ ๑๐๐ ปี ซึ่งหากผู้ใดฆ่าผู้อื่น จะต้องลงโทษอื่นควบคู่ไปกับโทษปรับที่ต้องปรับตามค่าของคนที่กำหนดเอาไว้ แต่หากเป็นการกระทำต่อคนที่มิร่างกายไม่สมบูรณ์จะลดลั่นลงมาอีก แต่บทกำหนดค่าของคนเหล่านี้จะไม่นำมาบังคับใช้กับกรณีผู้ที่ถูกกระทำเป็นบุคคลมีสังกัด มีตำแหน่ง เช่น ไพร่หลวง ไพร่สม ซึ่งหากมีการฆ่าหรือทำร้ายบุคคลมีสังกัด จะต้องรับโทษสูงกว่ากระทำกับบุคคลธรรมดาที่ไม่มีตำแหน่ง สำหรับการทำให้ร่างกายที่ใช้อาวุธก่อเหตุ จะกำหนดโทษปรับตามลักษณะอาวุธที่ใช้ก่อเหตุ หากอาวุธที่ใช้เป็นอันตรายมาน้อยเพียงใด แต่หากเป็นการใช้มือเปล่าทำร้าย ค่าปรับจะลดลั่นลงไปตามนั้นเช่นกัน เช่น การทำร้ายผู้อื่นด้วยมือ ไม้ เหล็ก เป็นต้น พร้อมกับพิจารณาศักดินาของผู้ถูกละเมิดและผู้ละเมิดด้วย

การกำหนดโทษปรับมีทั้งความผิดเล็กน้อย ไปจนถึงความผิดที่รุนแรงแต่อาศัยการบังคับใช้โทษปรับควบคู่กับโทษอื่น ซึ่งโทษปรับเป็นโทษที่ใช้ได้ทุกลักษณะความผิดและยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ซึ่งลักษณะความผิดที่ต้องโทษปรับ เช่น ความผิดฐานหญิงเล่นชู้ ฐานลักพาตัว ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายโจรห้าเส้น เป็นต้น ในบางฐานความผิดอาจจะกำหนดบทลงโทษด้วยการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ต้องโทษ แต่กฎหมายได้บัญญัติแนวทางแก้ไขเอาไว้ว่า หากนำเงินค่าปรับมาชำระเพื่อไถ่โทษสำหรับความผิดนั้นจะไม่ถูกลงโทษ และเป็นอันระงับข้อพิพาทของคดีด้วย เช่น กฎหมายฝัวเมีย ที่บัญญัติให้ต้องรับโทษด้วยการถูกทวนด้วยลวดหนั่ง ๓๐ ที แต่สามารถที่จะไม่รับโทษนั้นได้ หากนำเงินมาไถ่โทษ โดยกำหนดให้ทวนลวดหนั่ง ๓ ทีต่อแสนโดยให้จำนวนเงินที่ผู้กระทำความผิดมาชำระนั้นตกเป็นพินัยหลวง หรือโทษเอาขึ้นขาหย่างยิ่งด้วยลูกสันโดด ถ้าจะไถ่ลูกสันโดด มิให้ยิงเล่มละ ๓๐๐๐๐ เป็นต้น^{๕๕} ซึ่งค่าปรับที่นำมาชำระเพื่อไถ่โทษในส่วนนี้ จะตกแก่หลวงตามลักษณะของค่าปรับในสมัยปัจจุบัน เพื่อเป็นการไถ่โทษกับรัฐแทนการที่จะถูกลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมในสมัยนั้น

นอกจากนี้ พระอัยการพรมศักดิ์ยังมีบทลงโทษทางกายสำหรับการกระทำละเมิดส่วนใหญ่แล้วจะเป็นความผิดที่ไม่กระทบต่อความสงบสุขของบ้านเมือง และไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย

^{๕๕} ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, งานวิจัยเรื่องศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดขั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา เสนอที่สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, มิถุนายน ๒๕๔๙.

อย่างรุนแรงต่อผู้อื่น แต่เนื่องจากโทษในสมัยนั้นมีความรุนแรง การลงโทษที่รุนแรง วิธีการลงโทษดังกล่าว จึงดูเหมือนจะรุนแรงเกินกว่าความผิดที่กระทำ จึงมีบทบัญญัติเพื่อผ่อนปรนให้มีการไต่โทษด้วยการชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละลักษณะของบทลงโทษ เช่น สักแก้มมีค่า ๕๐๐๐๐๐ ทัดดอกชบาแดงสองหมีมีค่า ๑๕๐๐๐๐ ตัดปากมีค่า ๗๕๐๐๐๐ ตัดข้อมือมีค่า ๗๕๐๐๐๐ สักอกมีค่า ๑๕๐๐๐๐ เป็นต้น จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายจะบัญญัติให้สามารถไต่โทษได้ด้วยทรัพย์สิน แต่อัตราโทษที่ได้รับนั้นกลับมีลักษณะรุนแรงและป่าเถื่อนอยู่มาก จึงทำให้ชาวบ้านที่มีฐานะยากจนที่ต้องโทษในสมัยนั้น ย่อมต้องถูกลงโทษด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ เพราะไม่มีความสามารถที่จะนำทรัพย์สินมาชำระเพื่อไต่โทษในความผิดได้ แต่สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดี ย่อมมีความสามารถในการชำระค่าไต่โทษดังกล่าว ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคขึ้นในสังคมสมัยนั้น

๒.๓.๒ การลงโทษปรับในยุคหลังการปฏิรูปกฎหมายและการศาล

เมื่อลัทธิจักรวรรดินิยมแผ่ขยายอำนาจไปในประเทศต่างๆ ส่งผลให้บรรดาประเทศเล็กๆ ต่างตกเป็นเป้าหมายในการแสวงหาผลประโยชน์และอำนาจทางการเมืองของประเทศตะวันตก ซึ่งเดิมประเทศไทยได้มีการติดต่อกับค้าขายกับประเทศตะวันตกหลายประเทศมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่เมื่อเข้าสู่ยุคปฏิรูปอุตสาหกรรม ส่งผลให้ประเทศมหาอำนาจทั่วโลกแข่งขันทางการค้ากันมากขึ้น พยายามแสวงหาฐานการผลิตและแหล่งวัตถุดิบในการผลิต และประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ เป็นเป้าหมายหนึ่งของบรรดาประเทศแถบตะวันตก เพื่อจะเข้ามาล่าอาณานิคมให้ทุกประเทศตกอยู่ภายใต้อำนาจของประเทศแถบตะวันตก และประเทศไทยก็เป็นหนึ่งประเทศที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการล่าอาณานิคมดังกล่าว

แนวคิดการปฏิรูปกฎหมายเริ่มขึ้นเมื่ออิทธิพลการค้าอาณานิคมแผ่ขยายเข้ามาในประเทศไทยในสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวต่างชาติเข้ามาติดต่อกับค้าขายกับประเทศไทย และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยต้องมีการปรับปรุงประเทศรวมทั้งกระบวนการยุติธรรมและการศาล เนื่องจากชาวตะวันตกอ้างว่าลักษณะการปกครองบริหารบ้านเมืองในประเทศไทยมีความล้าหลัง ทำให้ประเทศชาติไม่มีความเจริญทัดเทียมกับประเทศในแถบตะวันตก จึงจำเป็นต้องเข้ามาปกครองบริหารประเทศในแถบเอเชีย เพื่อจะนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ประเทศนั้นๆ ซึ่งการที่จะรักษากันเมืองให้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคมดังกล่าว นั้น ต้องอาศัยการปรับปรุงบ้านเมืองตามที่ยุโรปได้มีการปรับปรุงประเทศตามแบบยุโรปมาแล้ว^{๕๖}

^{๕๖} วิไลเลขา บุรณศิริ, สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร และศิวพร สุนทรวิภาต, ประวัติศาสตร์ไทย ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕

กล่าวคือ ต้องมีการปฏิรูปกฎหมายและการศาลเพื่อสร้างความยุติธรรมและความเชื่อมั่นให้กับชาวต่างประเทศ และลดค่าครหาของชาวต่างชาติที่ดูถูกว่ากระบวนการยุติธรรมและกฎหมายของประเทศไทยมีความล่าช้าและป่าเถื่อน

จากแนวคิดดังกล่าว จึงนำไปสู่การปฏิรูปกฎหมายและการศาลในประเทศไทยขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยสามารถอำนวยความสะดวกให้กับพลเมืองได้ไม่แพ้ชาติยุโรป โดยเริ่มจากการปฏิรูปกฎหมาย พัฒนาวิชากฎหมาย และสร้างนักกฎหมายสมัยใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการชำระสะสางกฎหมายและร่างประมวลกฎหมายขึ้นครั้งยิ่งใหญ่ และปฏิรูปการบริหารปกครองประเทศโดยให้ความสำคัญกับสถานะและสิทธิเสรีภาพของบุคคล ทำให้มีการยกเลิกระบบทาสและไพร่ ทำให้บุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน^{๕๗} ดังนั้น แนวคิดสมัยโบราณในการกำหนดค่าตัวของคนนั้น จึงไม่เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศ เพราะเป็นการดูถูกความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น และทำให้เป็นที่มาของการปฏิรูปกฎหมายในหลายประเทศ เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดดังกล่าว รวมถึงการกำหนดวิธีการลงโทษของผู้ที่กระทำความผิดให้สอดคล้องกับหลักสากล ในส่วนการปฏิรูปกฎหมายอาญา เป็นความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่ต้องมีการปฏิรูปกฎหมาย เนื่องจากสภาพปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและความไม่เหมาะสมของกฎหมายไทยดั้งเดิม จึงต้องมีการตรากฎหมายขึ้นมาใหม่ โดยพิจารณาจากกฎหมายประเทศแถบตะวันตกนำมาปรับใช้เป็นกรณีๆ^{๕๘} กล่าวคือ มีการรับเอาระบบกฎหมายของประเทศตะวันตกมาใช้เป็นแบบในการร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย พร้อมทั้งมีการจ้างนักกฎหมายชาวต่างชาติเข้ามาช่วยในการร่างกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากนักกฎหมายในประเทศไทยยังมีจำนวนอยู่น้อยและขาดความรู้ความชำนาญในการร่างกฎหมาย และการร่างกฎหมายนั้นได้เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ โดยเริ่มจากการร่างประมวลกฎหมายอาญาขึ้นก่อน ซึ่งต่อมากฎหมายฉบับนี้ถูกเรียกว่า กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ และได้มีการดำเนินการชำระกฎหมายอื่นตามมา และหลังจากนั้นได้มีการยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่ได้ตกลงไว้กับนานาประเทศ^{๕๙}

๒.๓.๒.๑ การลงโทษปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗

การจัดทำกฎหมายลักษณะอาญาขึ้น นับว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทย โดยอาศัยนักกฎหมายต่างประเทศและนักกฎหมายไทยที่จบการศึกษา การยกร่าง

^{๕๗} กิตติศักดิ์ ปรกติ, การปฏิรูปกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป, พิมพ์ครั้งที่ ๓(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๓), หน้า ๓๘-๔๒.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๕-๑๑๖.

กฎหมายได้ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอาญาที่ใช้อยู่ในแต่ละประเทศ เพื่อให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะนั้น ซึ่งนอกจากประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ จะเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับของราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งชี้ถึงการปฏิรูปประเทศไทยให้เข้าสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่เพื่อให้ทัดเทียมอารยประเทศ รวมทั้งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการขอยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับต่างประเทศ^{๖๐} ดังนั้นจึงทำให้ต้องมีการยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทางอาญาในกฎหมายไทยดั้งเดิมที่บัญญัติอยู่ในรูปของกฎหมายตราสามดวง เช่น กฎหมายลักษณะโจร กฎหมายลักษณะอาญาหลวง กฎหมายลักษณะวิวาท กฎหมายลักษณะอาญาราษฎร์ พระราชกำหนดลักษณะข่มขืน ล่วงประเวณี และกฎหมายอื่นๆ ซึ่งเป็นกฎหมายไทยดั้งเดิมที่มีรูปแบบและวิธีการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย เช่น โทษตัดอวัยวะ มือ เท้า โทษประจาน โทษทวน เป็นต้น โดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ที่ต้องโทษ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ประเทศตะวันตกใช้เป็นข้ออ้างในการจะเข้ามาล่าอาณานิคมในประเทศไทย จนเป็นเหตุให้ต้องมีการปฏิรูปประเทศครั้งยิ่งใหญ่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เนื่องจากกฎหมายไทยดั้งเดิมมีลักษณะที่ล้าหลังและไม่ทันต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในสมัยนั้น ประกอบกับปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขต จึงทำให้ต้องมีการชำระสะสางและร่างกฎหมายขึ้นใหม่ในประเทศไทย โดยการร่างกฎหมายลักษณะอาญาได้นำกฎหมายต่างประเทศมาใช้เป็นแบบในการร่าง ซึ่งได้นำเอากฎหมายอังกฤษซึ่งใช้บังคับอยู่ในประเทศอินเดียมาพิจารณาเป็นสำคัญ เพราะเห็นว่ามีความใกล้เคียงกับที่เป็นอยู่ในประเทศไทยในขณะนั้น และนำเอาประมวลกฎหมายอาญาประเทศอื่นๆ อีกมาพิจารณาประกอบกัน เช่น อิตาลี ญี่ปุ่น และเบลเยียม^{๖๑} จึงนับได้ว่ากฎหมายลักษณะอาญาของประเทศไทยเป็นการนำเอากฎหมายที่ดีที่สุดมาบัญญัติรวมกัน เพื่อให้เกิดความทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายการบริหารปกครองของนานาประเทศในขณะนั้น

จากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ แบ่งออกเป็นภาคทั่วไป และภาคเกี่ยวกับความผิดซึ่งเป็นแบบตามประมวลกฎหมายอาญาเบลเยียมและญี่ปุ่น^{๖๒} และได้

^{๖๐} คณพล จันทน์หอม, “เหตุใดหลักการในกฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ จึงทันสมัยข้ามศตวรรษ ?” ใน กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า ๑.

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

^{๖๒} สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล แปลและเรียบเรียง, บันทึกนายยอร์ช ปาดูซ์ (Georges Padoux) เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖.

วางหลักเกี่ยวกับการกำหนดบทลงโทษไว้มาตรา ๑๒ ซึ่งอยู่ในส่วนของภาคทั่วไปที่กำหนดข้อบังคับต่างๆ ไว้ โดยกำหนดลักษณะอาญาได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายดังนี้^{๖๓}

สถานหนึ่ง	ให้ประหารชีวิต
สถานสอง	ให้จำคุก
สถานสาม	ให้ปรับ
สถานสี่	ให้อยู่ภายในเขตที่อันมีกำหนด
สถานห้า	ให้ริบทรัพย์สิน
สถานหก	ให้เรียกประกันทานบน

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นว่าสำหรับโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา ประกอบด้วยโทษหลัก คือ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก และโทษปรับ นอกจากนั้นยังมีโทษอุปกรณ์ คือ ริบทรัพย์สินและการห้ามเข้าไปอยู่ในเขตที่กำหนด^{๖๔} ซึ่งเป็นผลมาจากการยกเลิกวิธีการลงโทษในกฎหมายตราสามดวงที่มีความล้าหลัง และไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้น แต่ยังคงไว้ซึ่งบทลงโทษเดิมอยู่ เช่น โทษประหารชีวิต โทษจำคุก และโทษปรับ แต่รูปแบบและวิธีการนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น การลงโทษประหารชีวิตซึ่งเป็นบทลงโทษที่รุนแรงที่สุดในกำหนดลักษณะอาญา จะกระทำโดยการตัดศีรษะด้วยคมดาบ ซึ่งแต่เดิมกฎหมายพระอัยการกระบดศึกตามกฎหมายตราสามดวง ได้มีการกำหนดบทลงโทษประหารชีวิตด้วยวิธีการ ๒๑ สถาน เช่น เอาผ้าชุมน้ำมันพันทั่วร่างกายแล้วจุดไฟเผา หรือตัดแต่หนังจ่าระเบื่องหน้าถึงไพรปากเบื่องบนทั้งสองข้างเป็นกำหนด ถึงหมวกหูทั้งสองเป็นกำหนด ถึงเกรียวคอชายผมเบื่องหลังเป็นกำหนด แล้วให้หมุนกระหมวดผมเข้าทั้งสิ้น เอาท่อนไม้สอดเข้าข่าละคนโยกถอนคลอนสิ้นเพิกหนังทั้งผมนั้นออกเสียแล้วเอากรวดทรายหยาบขัดกระบาลศีรษะให้ขาวเหมือนพรรณศรีสังข์ หรือเชือดเนื้อให้เป็นแรงเป็นรื้ออย่าให้ขาดให้เนืองด้วยหนังตั้งแต่ไตคอกไปถึงข้อเท้าแล้วเอาเชือกผูกจ่าให้เดินเหยียบย่ำรื้อเนื้อรื้อหนังแห่งตน ให้ฉุดคร่าตีจ่าให้เดินไปจนกว่าจะตาย เป็นต้น จากตัวอย่างวิธีการลงโทษประหารชีวิตของกฎหมายไทยดั้งเดิมที่กล่าวมา ล้วนแต่เป็นวิธีการที่โหดร้าย และป่าเถื่อนมาก แต่ไม่ปรากฏ

^{๖๓} กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗.

^{๖๔} สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล แปลและเรียบเรียง, บันทึกนายยอร์ช ปาดูซ์ (Georges Padoux) เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗, หน้า ๖๐.

หลักฐานว่าในการใช้กฎหมายตราสามดวงมีการใช้บทลงโทษประหารชีวิตทั้ง ๒๑ สถานนี้^{๖๕} แต่ยังเป็น ที่ดำเนินและตั้งข้อรังเกียจของประเทศตะวันตกเกี่ยวกับวิธีการลงโทษของประเทศไทยในสมัยนั้น จน เป็นเหตุให้มีการปฏิรูประบบกฎหมายตามมา

เมื่อพิจารณาการลงโทษปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ได้บัญญัติโทษปรับขึ้นเพื่อตัดนิสัยทั้งสำหรับการกระทำความผิดเล็กน้อย และการกระทำผิดที่ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสังคม^{๖๖} ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗ โดยกำหนดอย่างชัดเจนว่า โทษปรับเป็นจำนวนเงินที่กำหนดตามคำพิพากษา ให้ค่าปรับดังกล่าวนั้นตกเป็นพินัยหลวง ปรับเปลี่ยนการลงโทษปรับตามศักดิ์นาที่เคยใช้ในกฎหมายตราสามดวง โดยจะกำหนดให้โทษปรับนั้น ตกเป็นพินัยหลวง^{๖๗} ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายตราสามดวงที่จะมีการกำหนดให้โทษปรับปะปนค่า สิ้นไหมทดแทน กฎหมายตราสามดวงจะกำหนดให้โทษปรับนั้นส่วนหนึ่งให้หลวง อีกส่วนหนึ่งให้แก่ ผู้เสียหาย เป็นลักษณะคดีแบบผสมคดีแพ่งและคดีอาญาไปพร้อมกัน และบางกรณีการคิดค่าปรับคิด ตามบาดแผลที่ได้รับ หากเป็นกรณีทะเลาะวิวาท คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยอมกลายเป็นทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ ซึ่งกันและกัน และค่าปรับจะหักลบกลบหนี้ออกจากกัน แล้วครึ่งหนึ่งนั้นส่งมอบให้แก่หลวงไป ซึ่งทำ ให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ^{๖๘}

อนึ่ง การลงโทษปรับแบบตามกฎหมายตราสามดวง ได้กำหนดตามฐานะ ศักดินาของผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น ได้มีหลายประเทศยกเลิกแนวคิดนี้ไปเพราะขัดกับหลักสากลใน เรื่องความเสมอภาคของมนุษย์ รวมทั้งระบบศักดินานั้นได้เริ่มสูญไปแล้วในหลายประเทศ แต่การ กำหนดค่าปรับนั้นยังคงคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นอยู่ เพราะหากความเสียหายมาก อัตราค่าปรับ ย่อมแปรผันตาม จึงถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญเกี่ยวกับวิวัฒนาการโทษปรับในไทย กล่าวคือ ระบบ กฎหมายของไทยยกเลิกแนวคิดตะวันออกที่มีอยู่ในกฎหมายตราสามดวง หันมาปรับใช้แนวคิดชาติ ตะวันตกแทน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลในระบบโทษปรับของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้ ค่าปรับในขณะนั้นมีอัตราสูงมากเมื่อเทียบกับอัตราโทษปรับของฝรั่งเศส ซึ่งอัตราโทษปรับอยู่ใน

^{๖๕} ญัฐพร นครินทร์, “วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ ความเปลี่ยนแปลง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๓.

^{๖๖} ขุนจรรยาวิเศษ และทองหล่อ บุญนิคย์, หลักกฎหมายลักษณะอาญา, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดำรงธรรม, ๒๔๙๑), หน้า ๔๓.

^{๖๗} กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗.

^{๖๘} สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล แปลและเรียบเรียง, บันทึกนายยอร์ช ปาดูซ์ (Georges Padoux) เกี่ยวกับการร่าง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗, หน้า ๒๖.

ระหว่าง ๕๐๐, ๑๐๐๐ หรือ ๒,๐๐๐ บาท สำหรับฐานความผิดเกี่ยวกับลู่โทษโทษปรับสูงถึง ๑๐๐ บาท ซึ่งเป็นอิทธิพลทางความคิดที่ได้มาจากประเทศอังกฤษที่ว่าจะทำให้โทษปรับเป็นโทษที่มีประสิทธิภาพ และให้ผลร้ายต่อผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอ และส่วนใหญ่แล้วจะใช้โทษปรับควบคู่กับโทษจำคุก^{๖๙} ตามทฤษฎีการลงโทษทางอาญานั้น ศาลควรจะวางโทษปรับให้เหมาะสมกับจำเลย เพื่อมิให้จำเลยต้องจำคุกแทนค่าปรับ เพราะเจตนารมณ์ในการลงโทษปรับเพื่อมิต้องการให้จำเลยต้องได้รับโทษจำคุกในระยะเวลาสั้นโดยไม่จำเป็น การชำระค่าปรับนี้กฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีการขยายระยะเวลาได้ แต่ทางปฏิบัติศาลมักผ่อนเวลาให้จำเลยใช้ค่าปรับ^{๗๐} ซึ่งขึ้นอยู่กับการใช้ดุลยพินิจในการลงโทษของเช่นกัน ที่จะยินยอมผ่อนปรนให้กับผู้ต้องโทษหรือไม่

การลงโทษปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มีบทบัญญัติตามกฎหมายลักษณะอาญา เกี่ยวกับการลงโทษปรับ ซึ่งแยกพิจารณาหลักเกณฑ์ในการลงโทษปรับตามกฎหมายลักษณะอาญาได้ดังนี้^{๗๑}

(๑.) การลงโทษปรับ ตามความหมายของกฎหมายลักษณะอาญา คือ เป็นจำนวนเงินที่กำหนดตามคำพิพากษา และค่าปรับดังกล่าวนั้นตกให้แก่รัฐ ตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๗ ไม่ได้แบ่งออกเป็นสองส่วนเพื่อมอบเป็นสินไหมให้กับผู้เสียหาย เหมือนเช่นกฎหมายดั้งเดิมของไทย ดังนั้น โทษปรับจะเกิดขึ้นได้โดยจากคำพิพากษาของศาลเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๕/ ๒๔๘๘ เมื่อกฎหมายกำหนดโทษว่าต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาทและถ้าเป็นการกระทำความผิดต่อเนื่องกัน ให้ปรับเพิ่มเติมอีกวันละห้าบาทนั้น ศาลต้องวางโทษทั้งสองตอน สำหรับตอนแรกอยู่ในดุลพินิจ ส่วนโทษตอนหลังจะลงต่ำกว่าวันละห้าบาทไม่ได้^{๗๒}

(๒.) กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับมีหน้าที่ต้องชำระค่าปรับภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด และหากไม่ชำระค่าปรับตามกำหนดระยะเวลา ก็ให้ยึดทรัพย์ หรือให้

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓.

^{๗๐} หุตุ แสงอุทัย , คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ , พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน , ๒๕๔๘), หน้า ๙๕.

^{๗๑} กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗.

^{๗๒} อุทัย สุภนิตย์, หนังสือเปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ กับประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๙๙(ฉบับปัจจุบัน) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จักรสีนทวงศ์, ๒๕๒๒), หน้า ๕๗.

จำคุกแทนค่าปรับ^{๗๓} โดยกำหนดอัตราจำคุกแทนค่าปรับเป็นหนึ่งบาทต่อวัน แต่ห้ามจำคุกแทนค่าปรับเกินกว่าหนึ่งปี ตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๘ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๒, ๒๒๓/๒๔๖๘ วินิจฉัยว่าจำเลยกระทำความผิดหลายกระทง ศาลลงโทษจำคุก ๒๐ ปี แล้วลงโทษปรับด้วยอีกได้ แต่ถ้าจะต้องจำคุกแทนค่าปรับแล้ว ให้นับรวมอยู่ในโทษ ๒๐ ปี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๕๐/ ๒๔๗๘ การที่ศาลสั่งปรับจำเลยตามพระราชบัญญัติภาษีชั้นใน เมื่อจำเลยไม่เสียเงินค่าปรับ ศาลต้องสั่งต่อไปว่า ถ้าจะต้องจำคุกแทนให้จำคุกตาม พระราชบัญญัติภาษีชั้นใน มาตรา ๔๗ และกำหนดวันจำคุกไว้ด้วย^{๗๔}

(๓.) กรณีที่นำค่าปรับมาชำระในขณะต้องโทษจำคุกแทนค่าปรับอยู่ โดยให้คิดจากหักจำนวนวันที่ถูกจองจำออก โดยคิดวันละ ๑ บาท ส่วนที่เหลือคือจำนวนค่าปรับที่ต้องชำระตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๘ และหากในกรณีที่มีบุคคลต้องคำพิพากษาโทษปรับ มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ให้ศาลเรียกประกันจากผู้นั้นได้ แต่ถ้าผู้นั้นไม่มีประกัน ศาลสามารถที่จะจับตัวและคุมขังไว้ก็ได้ ตามที่บัญญัติในมาตรา ๒๐ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๘๗/๒๔๗๙ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาต้องกันไม่ให้ปรับจำเลย จำเลยไม่ใช้ค่าปรับ ศาลจึงมีออกหมายแจ้งโทษให้จำคุกแทนมีกำหนด ๘ เดือน ระหว่างจำคุกปรับนั้น ปรากฏว่าจำเลยมีทรัพย์สินพอจะยึดเอามาขายใช้ค่าปรับได้ โจทก์ร้องขอให้งดการจำคุกไว้ก่อน ดังนี้ ศาลมีอำนาจสั่งปล่อยจำเลย และจัดการยึดทรัพย์สินของจำเลยขายทอดตลาดเอาเงินใช้ค่าปรับได้ตามนัยฎีกาที่ ๑๔๔/๒๔๕๙ และที่ ๒๖๗/๒๔๗๔.^{๗๕}

(๔.) กรณีที่บุคคลหลายคนต้องคำพิพากษาในความผิดเดียวกัน คดีเดียวกัน หากศาลพิพากษาให้ต้องชำระค่าปรับ ศาลจะบังคับให้คนใดคนหนึ่งชำระเสียค่าปรับจนครบก็ได้ แต่ไม่รวมไปถึงกรณีการจำคุกแทนค่าปรับ กล่าวคือ ศาลไม่สามารถจะบังคับให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ต้องโทษปรับจำคุกแทนค่าปรับในกรณีไม่ชำระรวมไปถึงค่าปรับในส่วนของคนอื่นด้วย ซึ่งในกรณี

^{๗๓} บทบัญญัติเหล่านี้เอาแบบอย่างมาจากประมวลกฎหมายอาญา อิตาลี (อ้างใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล แปลและเรียบเรียง, บันทึกนายออร์ซ ปาดูซ์ (Georges Padoux) เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๔๖), หน้า ๖๓.)

^{๗๔} อุทัย สุภนิตย์, หนังสือเปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ กับประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๕๙ (ฉบับปัจจุบัน), หน้า ๕๘.

^{๗๕} เรื่องเดียวกัน.

ดังกล่าวนี้ ศาลต้องแบ่งออกเป็นส่วนๆรายบุคคลว่าแต่ละคนจะต้องรับโทษจำคุกคนละเท่าใดจากจำนวนค่าปรับทั้งหมด ตามที่บัญญัติในมาตรา ๒๒ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๘/๒๔๘๖ ศาลปรับจำเลยทั้ง ๕ คนฐานผิด พ.ร.บ. ศุลกากร ให้ปรับร่วมกัน ๑,๓๙๔ บาท ๖๗ สตางค์ รวมกัน ถ้าจำแทนให้จำแทน ๑ ปี ในกรณีเช่นนี้จำเลยคนใดจะถูกจำคุกแทนค่าปรับถึง ๑ ปีไม่ได้ เพราะจะเป็นการจำแทนกันไปขัดต่อมาตรา ๒๒ เมื่อเป็นเช่นนี้จำเลย ๕ คนจึงต้องถูกแบ่งเฉลี่ยวันที่จะต้องจำคุกแทนค่าปรับ ๑ ปีนั้น ออกเป็นส่วนเฉลี่ยได้ผลลัพธ์จำคุกคนละ ๒ เดือน ๑๓ วัน^{๗๖}

(๕.) ในกรณีที่ศาลกำหนดโทษทั้งจำคุกและโทษปรับในคดีใดคดีหนึ่ง หากศาลเห็นว่าจำเลยต้องรับโทษจำคุกสถานเดียว ให้ศาลยกเลิกโทษปรับนั้นเสีย ตามที่บัญญัติในมาตรา ๒๓ ตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๕๓-๑๔๕๔/ ๒๔๙๕ ความผิดฐานมีฝิ่น มูลฝิ่น เสพฝิ่นนอกร้าน ตาม พระราชบัญญัติฝิ่น ที่บัญญัติให้ลงโทษผู้กระทำความผิดจำคุกและปรับนั้น เมื่อศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยแล้ว จะยกโทษปรับเสียก็ได้ตามกฎหมายอาญา มาตรา ๒๓

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๔๖/๒๔๗๙ ตาม พระราชบัญญัติการพนันไม่มีบท บังคับโดยตรงว่า ให้ศาลลงโทษจำเลยทั้งจำคุกและปรับ เมื่อศาลเห็นสมควรจะลงโทษจำคุกอย่างเดียว โดยยกโทษปรับเสียอย่างเดียว^{๗๗}

นอกจากกรณีข้างต้นแล้ว หากผู้ที่ถูกลงโทษปรับได้ถึงแก่ความตายขึ้นมาในขณะที่ยังไม่ได้ชำระค่าปรับแล้ว รัฐก็จะไม่สามารถบังคับให้ทายาทของผู้นั้นชำระแทนได้^{๗๘} กล่าวคือ หน้าที่การชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาลตามบทบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา ค่าปรับที่ต้องชำระให้แก่รัฐนั้นไม่ตกเป็นมรดกไปถึงทายาทของผู้ต้องโทษแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี แม้โทษปรับจะเป็นโทษที่มีลักษณะเบาและเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินและไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่จากบทบัญญัติตามกฎหมาย ลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ พบว่าหากไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ผลที่ตามมาคือ ต้องโทษจำคุกแทนการชำระค่าปรับ ทำให้สูญเสียอิสรภาพและเป็นตราบาปในชีวิตของผู้ต้องโทษได้ เนื่องจากการต้องโทษจำคุกจะทำให้

^{๗๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๙.

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘-๖๐.

^{๗๘} ขุนจรรยาวิเศษ และทองหล่อ บุญนิติย์, หลักกฎหมายลักษณะอาญา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, หน้า ๔๓.

ผู้ที่ต้องโทษเข้าไปปะปนกับกลุ่มอาชญากรสำหรับการกระทำความผิดที่ร้ายแรง ซึ่งอาจกระทบต่อสภาพจิตใจ การดำเนินชีวิตของผู้ต้องโทษได้ ดังนั้น มาตรา ๕๙ วรรคหนึ่ง แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ จึงได้บัญญัติว่า เมื่อใดความปรากฏ ว่ามีเหตุอันควรปรานีแก่ผู้กระทำความผิดใช้ ถึงว่าศาลจะได้เพิ่มหรือลดกำหนดโทษตามความในมาตราอื่นของกฎหมายนี้แล้วก็ดี ศาลยังลงโทษฐานปรานีได้อีกโสดหนึ่ง ไม่เกินกว่ากึ่งอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ กล่าวคือ ในการกำหนดโทษของศาล ไม่ว่าคดีนั้นจะได้รับการเพิ่มหรือลดโทษมาแล้วหรือไม่ หากศาลเห็นว่ามีเหตุอันควรปรานีแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจ เพื่อลดโทษให้กับผู้ต้องโทษได้อีก แต่ต้องไม่เกินไปกว่ากึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ซึ่งตามมาตรา ๕๙ วรรคสอง ได้วางหลักเกี่ยวกับขอบเขตของลักษณะที่ศาลจะใช้ดุลพินิจว่ามีเหตุอันควรปรานีได้ ซึ่งบัญญัติว่า ที่เรียกว่าเหตุอันควรปรานีนั้น ท่านประสงค์ในเหตุเหล่านี้ คือผู้กระทำความผิดจริตไม่ปกติก็ดี ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีคุณงามความดีมาก่อนก็ดี ผู้กระทำความผิดเมื่อกระทำลงแล้วรู้สึกตัวกลัวผิด แลได้พยายามแก้ไขให้บรรเทาผลร้ายที่มันทำนั้นก็ดี ผู้กระทำความผิดมาลุแก่โทษก่อนที่ความผิดของมันได้ปรากฏก็ดี แลความชอบอย่างอื่น ๆ ซึ่งศาลพิเคราะห์เห็นว่าเป็นทำนองเดียวกับที่กล่าวมานี้ก็ดี ท่านให้ถือว่าเป็นเหตุอันควรปรานีแก่ผู้กระทำความผิดด้วยกัน กล่าวคือ หากผู้ต้องโทษไม่มีเหตุตามที่กล่าวมาข้างต้น ศาลย่อมไม่มีอำนาจจะใช้ดุลพินิจในการลงโทษโดยอาศัยเหตุอันควรปรานีได้ ดังนั้น หลักกฎหมายนี้จึงเป็นเหตุบรรเทาโทษเพื่อช่วยผ่อนปรนเกี่ยวกับการกำหนดค่าปรับในอัตราที่สูงเกินความสามารถของผู้ต้องโทษ ซึ่งจะทำให้ต้องประสบกับปัญหาการไม่ชำระค่าปรับ และนำไปสู่การถูกบังคับจำคุกแทนการชำระค่าปรับได้

จะเห็นได้ว่า กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ เกิดจากการนำเอาหลักกฎหมายที่เป็นที่นิยมในประเทศต่างๆ มารวบรวมไว้ และนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทยในสมัยนั้น ประกอบด้วยแนวคิดกฎหมายที่มีความทันสมัย และมีความรัดกุมมากกว่ากฎหมายไทยดั้งเดิม ซึ่งประกอบด้วยบทลงโทษที่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศมีเหตุบรรเทาโทษและเหตุเพิ่มโทษ และมีพิจารณาการลงโทษเฉพาะกรณีไป เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นคนวิกลจริต หรือผู้กระทำความผิดเป็นผู้เยาว์ ซึ่งเป็นกรณียุติกฎหมายที่รอบคอบรัดกุม และบทบัญญัติตามกฎหมายลักษณะอาญาเหล่านี้ได้มีการนำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันของไทย จึงนับได้ว่าเป็นประมวลกฎหมายลักษณะอาญามีความทันสมัย และแนวคิดทางกฎหมายส่วนใหญ่สามารถปรับใช้ในทุกยุคทุกสมัย เพราะหลักกฎหมายในกฎหมายลักษณะอาญายังคงสืบทอดมาจนถึงประมวลกฎหมายอาญาของไทยฉบับปัจจุบัน กฎหมายลักษณะอาญาจึงนับว่าเป็นประมวลกฎหมายที่ดีฉบับหนึ่ง และมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อวงการกฎหมายไทยเป็นอย่างมาก

๒.๓.๒.๒ การลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.๒๕๙๙

หลังจากที่มีการบังคับใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาเป็นระยะเวลา ๕๐ปี ซึ่งในระยะเวลาช่วงนี้ได้มีการปรับปรุงกฎหมายหลายครั้งเนื่องจากสภาพสังคมบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนในที่สุดได้มีการประกาศยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ และใช้ประมวลกฎหมายอาญาแทนตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ และใช้บังคับเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบันนี้ ซึ่งหลักกฎหมายที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ส่วนใหญ่แล้วจะสืบทอดมาจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายลักษณะอาญา แต่บางแนวคิดที่มีความล้าหลังจะถูกยกเลิกไป

ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๙๙ ประกอบด้วยบทบัญญัติ ๓ ภาค ได้แก่ ภาคหนึ่งบทบัญญัติทั่วไป ภาคสองความผิด และภาคสามโทษ ซึ่งในส่วนการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ ประกอบด้วยบทลงโทษ ๕ ประเภท ได้แก่

- (๑.) ประหารชีวิต
- (๒.) จำคุก
- (๓.) กักขัง
- (๔.) ปรับ
- (๕.) ริบทรัพย์สิน

จะเห็นได้ว่าการลงโทษข้างต้น เป็นโทษที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณสืบทอดเรื่อยมา เพียงแต่ปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับสมัยปัจจุบันเท่านั้น เนื่องจากการลงโทษเป็นการที่รัฐกำหนดภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดแก่บุคคลซึ่งภาวะนั้นโดยปกติธรรมดาแล้วถือเป็นสิ่งไม่พึงปรารถนา เนื่องจากการที่บุคคลนั้นได้กระทำความผิด หรือก่ออาชญากรรมขึ้น^{๗๙} สำหรับการลงโทษปรับก็เช่นกัน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษปรับในปัจจุบันก็มีการพัฒนามาตั้งแต่สมัยโบราณ จากการจ่ายค่าสินไถ่ให้แก่กันเพื่อชดเชยความเสียหาย ซึ่งเป็นแนวคิดการลงโทษในสมัยโบราณ แม้ว่าจะเป็นโทษที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่เมื่อสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ย่อมทำให้โทษปรับที่ใช้อยู่ต้องการเปลี่ยนแปลงให้มีความเหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบัน สำหรับในปัจจุบันโทษปรับตามมาตรา ๒๙ แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล” ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับลักษณะของ

^{๗๙} Andrew Von Hirsch, *Doing Justice the Choice of Punishment*, 1st ed. (New York: Hill and Wang, 1976), p.35.

โทษปรับตามมาตรา ๑๗ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ว่าค่าปรับนั้นให้ตกเป็นพินัยหลวง สาเหตุที่บัญญัติเช่นนั้น เพราะก่อนหน้านี้ กฎหมายไทยดั้งเดิมมีการปะปนกันระหว่างค่าปรับกับค่าเสียหายอยู่ แต่พอมีการบัญญัติอย่างชัดเจนในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ จึงเป็นอันรู้จักกันโดยทั่วไปถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าว จึงไม่ได้มีการนำมาบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาอีก

สำหรับโทษปรับตามมาตรา ๑๗ นั้น มีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับในแต่ละฐานความผิด เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และรูปแบบอาชญากรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน จึงทำให้โทษปรับที่กำหนดไว้ก่อนหน้านี้อาจไม่มีความเหมาะสม อัตราค่าปรับจึงต้องผันแปรไปตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษดังกล่าว

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การกำหนดโทษปรับตามกฎหมายไทยปัจจุบันนี้ ศาลอาจกำหนดจำนวนเงินค่าปรับภายในอัตราหรือระหว่างโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยส่วนมากแล้ว จะกำหนดอัตราโทษขั้นต่ำสูงสุดไว้ เพื่อให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการลงโทษ หรือในกรณีที่เป็นความผิดเล็กน้อย ศาลอาจกำหนดค่าปรับเบาที่สุดเพียงเท่าใดก็ได้ ซึ่งอยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ แต่ในปัจจุบันได้มีการกำหนดความผิดขึ้นอีกหลายประเภทและในแต่ละความผิดนั้นจำต้องอาศัยโทษปรับเพื่อใช้บังคับ เพราะความผิดเหล่านั้นเป็นการบัญญัติกฎหมายขึ้นเนื่องจากสภาพสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การกระทำบางประเภทต้องนำกฎหมายมาเข้ามาควบคุมเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม เช่น กฎหมายจราจร กฎหมายภาษี กฎหมายจึงต้องกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดเช่นกัน เนื่องจากการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบสังคม หากผู้ใดฝ่าฝืนยอมจะส่งผลให้สังคมเกิดความวุ่นวายขึ้นได้ แต่การกระทำความผิดดังกล่าวไม่ได้มีเจตนาที่ชั่วร้าย การนำโทษปรับมาใช้บังคับจึงเป็นโทษที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับในปัจจุบันนี้ แบ่งออกได้เป็น ๓ ทฤษฎี คือ

(๑.) การปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Ordinary Fine) โดยแยกออกเป็นขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด

โดยจะมีกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแนวคิดการลงโทษปรับระบบนี้เป็นพื้นฐานไปสู่แนวคิดการกำหนดโทษปรับระบบอื่นๆ เช่น โทษปรับที่เรียกว่า day-fine system ซึ่งเป็นระบบที่ยินยอมให้มีการผ่อนชำระโทษปรับได้ เพื่อแก้ปัญหาการไม่สามารถชำระ

ค่าปรับ เนื่องจากมีอัตราที่สูงเกินฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษ เป็นต้น สำหรับการปรับตามที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นการกำหนดอัตราโทษปรับที่แน่นอน (Fixed Sum) กล่าวคือ จะปรับได้ไม่ต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดและต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด โดยการกำหนดช่วงของค่าปรับดังกล่าวออกเป็นขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจ ซึ่งศาลจะต้องกำหนดอัตราโทษปรับดังกล่าวให้ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล ดังนั้น การลงโทษจะต้องพิจารณาถึงฐานะทางการเงิน ความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล เพื่อที่จะให้การลงโทษปรับบรรลุวัตถุประสงค์การลงโทษทั้งในบรรดาผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยหรือฐานะยากจน มิฉะนั้นแล้วการลงโทษปรับโดยวิธีนี้ อาจไม่มีผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ของบุคคลนั้น ๆ เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ดังนั้น ศาลจะต้องคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษเป็นสำคัญเช่นกัน เพื่อให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในแต่ละราย ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้พิจารณาในการกำหนดอัตราโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล ดังนี้^{๕๐}

ก. การกำหนดสัดส่วนหรืออัตราโทษปรับให้ได้สัดส่วนกับภัยอันตรายหรือความผิด (Proportionment according to Harm and Guilt) เกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับให้ได้สัดส่วนนั้น อาจใช้หลักการเดียวกันกับการกำหนดโทษจำคุกให้ได้สัดส่วนกับความรุนแรงของการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม การกำหนดอัตราโทษของศาลอาจคำนึงถึงสภาวะการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับด้วย

ข. การกำหนดสัดส่วนตามภาวะทางเศรษฐกิจและการเงิน (Proportionment according to Economy or Financial Circumstances) Filangieri และ Bentham เสนอความคิดว่า การปรับต้องได้สัดส่วนกับฐานะการเงินของผู้กระทำความผิด โดยนักนิติศาสตร์ทั้ง ๒ ท่านมีความเห็นว่า บุคคลสองคนที่กระทำความผิดร้ายแรงเท่ากันจะต้องได้รับโทษเสมอภาคกัน แม้ว่าผู้กระทำความผิดทั้งสองจะถูกปรับในจำนวนที่ไม่เท่ากัน โดยการเทียบสัดส่วนของทุนทรัพย์ที่มีอยู่แล้วกัน เช่น โทษในการกระทำความผิดอาจถูกกำหนดให้เป็นโทษปรับ ๑ ใน ๓ หรือ ๒ ใน ๔ ของจำนวนทรัพย์สินที่ผู้ต้องหาเมื่ออยู่ ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีลักษณะคล้ายคลึงการลงโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine) แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวก็อาจมิใช่วิธีการที่ทำให้เกิดความเสมอภาคในการลงโทษ ด้วยเหตุที่ว่า ๑ ใน ๓ ของผู้ต้องหาที่มีเงินหนึ่งล้านบาท ย่อมมีค่าต่างจาก ๑ ใน ๓ ของผู้ต้องหาที่มีเงินหนึ่งหมื่นบาท และมีข้อโต้แย้งความเห็นของนักนิติศาสตร์นี้ว่า

^{๕๐} พิรุฬห์ โดศกุลวรรณ , “การลงโทษปรับทางอาญา,” หน้า ๖๒-๖๔ .

การลงโทษดังกล่าวไม่ใช่การปรับ แต่เข้าลักษณะการยึดทรัพย์ และการลงโทษดังกล่าวอาจใช้ไม่ได้กับ ผู้กระทำความผิดที่ไม่มีเงิน เพราะไม่มีทุนทรัพย์ที่จะนำมาคิดสัดส่วนเพื่อกำหนดโทษปรับได้

(๒.) การปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine)

แนวคิดการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อ แก้ไขปัญหาาระบบปรับแบบตายตัวเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้โทษปรับ^{๕๑} ซึ่งเป็นการ กำหนดอัตราค่าปรับให้มีความสัมพันธ์กับรายได้โดยเฉลี่ยในแต่ละวันของผู้กระทำความผิด เพื่อให้ การลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพในการข่มขู่ และยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดกระทำ ความผิดอีก โดยแนวความคิดการลงโทษปรับตามวัน และรายได้เป็นแนวคิดใหม่ ที่นอกจากจะช่วย หลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกสำหรับผู้กระทำความผิดที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ตามการลงโทษปรับ แบบกำหนดอัตราแน่นอนตายตัว และยังช่วยให้การลงโทษปรับบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะมีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวยหรือยากจนก็ตาม เพราะเป็นการคำนวณค่าปรับ จากรายได้โดยเฉลี่ยในแต่ละวันของผู้กระทำความผิดตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น^{๕๒} ระบบการลงโทษ ปรับตามวัน และรายได้มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ๓ ข้อคือ^{๕๓}

ก. รายได้ต่อวันของผู้ที่จะถูกปรับ (day income) ศาลโดยความช่วยเหลือ ของพนักงานอัยการจะพิจารณารายได้ต่อวันของจำเลยว่าจำเลยในคดีนั้นๆ มีรายได้วันละเท่าใด

ข. จำนวนวัน (amount of day) จำนวนวันที่ศาลเห็นสมควรจะปรับโดย พิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด หากความผิดที่ก่อมีความร้ายแรงจำนวนวันก็จะสูงขึ้น โดย จำนวนวันจะเป็นตัวตั้งเพื่อนำไปคูณกับรายได้ต่อวันของจำเลย

ค. จำนวนค่าปรับ (amount of fine) คือผลลัพธ์ที่ได้จากการนำจำนวนวัน ไปคูณกับจำนวนรายได้ต่อวันของจำเลย อันจะเป็นค่าปรับในแต่ละคดีความผิด ในส่วนของปริมาณวัน กฎหมายอาจกำหนดปริมาณขั้นสูงสำหรับความผิดแต่ละฐานที่จะมีการปรับก็ได้

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้ เป็นระบบ การลงโทษปรับโดยพิจารณาถึงรายได้ของผู้กระทำความผิดประกอบกับความร้ายแรงของความผิดที่ ผู้กระทำได้ก่อขึ้น ซึ่งเป็นการลงโทษปรับที่สร้างเกณฑ์มาตรฐานที่จะกำหนดจำนวนวัน และกำหนด

^{๕๑} วราภรณ์ ศิริสัจจวัฒน์, “โทษปรับ: ศึกษากรณีระบบวันปรับ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๕.

^{๕๒} พิษยนต์ นิพาสพงษ์, “โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine),” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

จำนวนค่าปรับเป็นเกณฑ์เดียวกันและใกล้เคียงกันเพื่อใช้กับผู้กระทำความผิดทุกคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Individualization) หรือผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคลเป็นเกณฑ์สำคัญ จึงกล่าวได้ว่า ระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นระบบการลงโทษปรับที่มีความยุติธรรมทั้งต่อสังคมและต่อผู้กระทำความผิดแต่ละคน และมีประสิทธิภาพมากกว่าระบบการลงโทษปรับแบบอื่นๆ ซึ่งในปัจจุบันระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้ได้เริ่มมีการบังคับใช้กันในประเทศต่างๆ มากขึ้น ทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้แนวคำพิพากษาศาลเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาพิพากษาคัดสินใจคดี เช่น ประเทศในระบบ Common Law อย่างประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษ และประเทศในระบบ Civil Law เช่น ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมนีและประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น^{๘๔} แต่ระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้นี้จะบังคับใช้ได้ลำบาก ในประเทศที่ไม่สามารถหาจำนวนรายได้ของประชากรในประเทศได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง เพราะไม่มีระบบการจัดการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว อาจทำให้ไม่สามารถตรวจสอบหารายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิดได้ ดังนั้นระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้จึงนิยมบังคับใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว และมีการระดมการปกครองและบริหารบ้านเมืองที่ดีด้วย การนำเอาแนวคิดการลงโทษดังกล่าวไปปรับใช้จึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุด

(๓.) การปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด

การลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดจะมีกำหนดไว้ตามกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ เช่น ตามมาตรา ๒๙๖ แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๓๘ มาตรา ๒๓๙ มาตรา ๒๔๐ มาตรา ๒๔๑ หรือมาตรา ๒๔๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกินเงินไม่เกิน ๒ เท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นๆ จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ ได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว โดยกำหนดค่าปรับเป็นจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ โดยมุ่งหมายที่จะคุ้มครองความมั่นคงทางเศรษฐกิจและประเทศชาติ การกำหนดบทลงโทษปรับที่หนักเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิดซ้ำอีก อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือยับยั้งอาชญากรรม (Deterrence) ทั้งนี้ การลงโทษปรับโดยกำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับดังกล่าว เป็นการกำหนดอัตราโทษปรับเพื่อมุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ของมหาชนเป็นหลัก โดยมีได้

^{๘๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘-๑๙.

คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใดว่าจะมีเงินเพียงพอชำระค่าปรับหรือไม่^{๕๕} ซึ่งระบบการลงโทษปรับนี้ จะทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดของตนนั้น ไม่คุ้มค่ากับค่าปรับที่ต้องชำระหากถูกจับดำเนินคดีตามกฎหมาย อาจส่งผลให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจไม่กระทำความผิดได้

กรณีการบังคับโทษปรับในประเทศไทย โดยทั่วไปศาลจะทำหน้าที่ในการลงโทษปรับและบังคับชำระค่าปรับ แต่ในบางกรณีอาจให้เจ้าพนักงานทางฝ่ายบริหารมีอำนาจในการบังคับใช้โทษปรับ ซึ่งได้แก่ การเปรียบเทียบปรับ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบังคับใช้โทษปรับ ทำให้การบังคับโทษปรับในประเทศไทยมีด้วยกัน ๒ กรณี คือ^{๕๖}

๑. การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงาน

การกำหนดปรับโดยเจ้าพนักงาน เป็นการบังคับใช้โทษในทางอาญาโดยฝ่ายบริหาร ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการ “เปรียบเทียบปรับ”^{๕๗} เพื่อให้คดีนั้นได้เสร็จสิ้นลงในระดับเจ้าพนักงาน หากเจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วน ซึ่งการเปรียบเทียบปรับนั้น มีผู้ให้ความเห็นว่าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดและชี้ขาดว่ามีความผิดแล้วจึงกำหนดโทษลักษณะเช่นนี้ นักวิชาการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญเรียกว่า เป็นการใช้อำนาจตุลาการโดยฝ่ายบริหาร

เหตุผลสำคัญที่ยอมให้เจ้าพนักงานมีอำนาจทำการเปรียบเทียบเช่นนี้ได้ก็เพราะว่า ในกรณีความผิดอาญาเล็กน้อย หากไม่มีกระบวนการเช่นนี้คดีความทั้งหมดก็จะเข้าสู่ขั้นตอน

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

^{๕๖} เรื่องเดียวกัน.

^{๕๗} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีอาญาตามมาตรา 37 บัญญัติว่า “คดีอาญาเล็กน้อยได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา

(๒) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษหรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

(๓) ในคดีความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานคร เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

(๔) ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว”

ของศาลอันทำให้เกิดภาระต่อกระบวนการยุติธรรมขึ้นโดยไม่จำเป็น^{๘๘} ดังนั้น การเปรียบเทียบปรับโดยเจ้าพนักงานจึงเป็นการช่วยลดภาระของศาล และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ซึ่งหากไม่มีกระบวนการเช่นนี้ก็คงต้องใช้วิธีนำคดีไปฟ้องต่อศาลทั้งหมด ซึ่งจะทำให้เกิดภาระต่อกระบวนการยุติธรรมโดยไม่จำเป็น และบางคดีอาจเลิกกันไปตั้งแต่ในชั้นเจ้าพนักงาน โดยไม่ต้องนำคดีมาสู่ศาล ซึ่งเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ต้องหาเองในการดำเนินคดีในศาล แต่ถ้าเห็นว่ากระบวนการต่างๆ ในการเปรียบเทียบปรับของเจ้าพนักงานกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็สามารถนำคดีไปสู่การพิจารณาของศาล

สำหรับประเภทคดีที่เจ้าพนักงานสามารถเปรียบเทียบปรับได้ แบ่งออกเป็นคดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามประมวลกฎหมายอาญา และคดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายอื่น อธิบายโดยสังเขป ได้ดังนี้^{๘๙}

(๑.) คดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ คดีที่มีโทษปรับสถานเดียว คดีความผิดลหุโทษ คดีความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าคดีลหุโทษ และคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ก. คดีที่มีโทษปรับสถานเดียว

คดีอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่เจ้าพนักงานก่อนศาลพิจารณาคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๗(๑) กำหนดให้คดีอาญาเล็ก เป็นเรื่องและผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราที่สูงเสียเอง ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จะไม่รับก็ไม่ได้อาจจะรับต่ำกว่าอัตราค่าปรับอย่างสูงก็ได้ อาจจัดว่าเป็นวิธีการหนึ่งของการเปรียบเทียบโดยไม่ให้ดุลยพินิจแก่เจ้าพนักงานฝ่ายบริหาร^{๙๐}

ข. คดีความผิดลหุโทษ

ความผิดลหุโทษ^{๙๑} เป็นความผิดที่มีโทษสถานเบาตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติอยู่ในภาค ๓ ได้แก่ ความผิดตามมาตรา ๓๖๗ ถึงมาตรา ๓๙๘ รวมไปถึง

^{๘๘} สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, “การบังคับโทษปรับ,” หน้า ๒๔-๒๕.

^{๘๙} คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา เสนอที่สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒.(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

^{๙๐} สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง, “การบังคับโทษปรับ,” หน้า ๓๐.

^{๙๑} ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐๒ บัญญัติว่า “ความผิดลหุโทษ คือความผิด ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่ามานี้ด้วยกัน”

ความผิดตามกฎหมายอื่นๆที่มีโทษทางอาญาที่ได้กำหนดโทษเช่นเดียวกันนี้ ก็ถือว่าเป็นความผิดลหุโทษด้วยเช่นกัน

ค. คดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าคดีลหุโทษ

ก่อนใช้ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดลหุโทษ หมายความว่า ความผิดที่บัญญัติไว้ในส่วนที่ ๑๐ ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ รวม ๗ มาตราเท่านั้น^{๙๒} ไม่ได้หมายความว่าความผิดตามกฎหมายอื่นๆ ที่มีโทษในระดับเดียวกัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประสงค์จะให้เปรียบเทียบได้ทั้งหมด จึงบัญญัติถึงความผิดที่อัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษไว้ด้วย ดังนั้น ความผิดลหุโทษในขณะนี้จึงมีความหมายคลุมไปถึงความผิดทุกประเภทที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ^{๙๓}

ง. คดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

โดยที่คดีประเภทนี้มีโทษปรับสถานเดียวและอัตราค่าปรับไม่สูงจนเกินไป ดังนั้น จึงไม่ใช่คดีที่ร้ายแรง และศาลไม่อาจจะลงโทษจนถึงขั้นจำคุกได้ จึงถือเป็นความผิดที่ควรให้มีการเปรียบเทียบได้ กฎหมายจึงกำหนดให้เจ้าหน้าที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้

(๒.) คดีอาญาที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายอื่น

คดีอาญาที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายอื่น ประกอบด้วยความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร ได้แก่ ความผิดตามประมวลรัษฎากร กฎหมายศุลกากร และกฎหมายเกี่ยวกับภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน

^{๙๒} กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๓๓๒ บัญญัติว่า “ความผิดที่เป็นลหุโทษนั้น คือบรรดาการกระทำผิดที่ ท่านบัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา ๓๓๔ จนถึง ๓๔๐ แห่งกฎหมายนี้ แลท่านกำหนดอาญาสำหรับความผิดฐานลหุโทษไว้ต่างกันเป็น ๔ ชั้นดังนี้ คือ”

ชั้น ๑ ท่านว่าต้องระวางโทษปรับไม่เกินกว่าสิบสองบาท

ชั้น ๒ ท่านว่าต้องระวางโทษปรับไม่เกินกว่าห้าสิบบาท

ชั้น ๓ ท่านว่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นนี้ด้วยกัน

ชั้น ๔ ท่านว่าต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นนี้ด้วยกัน”

^{๙๓} กุศล บุญเย็น, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, ๒๕๓๙), หน้า ๗๓-๗๔.

๑๐,๐๐๐ บาทนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีโทษจำคุกหรือไม่ ก็สามารถทำการเปรียบเทียบปรับได้^{๙๔} และคดีอาญาตามกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจเปรียบเทียบได้ ในกรณีที่มีกฎหมายพิเศษใดให้อำนาจเปรียบเทียบไว้ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเปรียบเทียบได้ ซึ่งก็เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่นที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ก็ได้แล้วแต่กรณี แม้ว่าความผิดดังกล่าวนี้ไม่ใช่ความผิดลหุโทษ แต่ก็ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการเปรียบเทียบปรับได้^{๙๕}

กรณีที่สามารถเปรียบเทียบปรับตามกฎหมายปกครอง คือ กรณีที่มีการออกคำสั่งทางปกครอง แต่ผู้รับคำสั่งทางปกครองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง ทำให้เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครอง อันได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกำลังทางกายภาพเข้าดำเนินการ และการใช้มาตรการกำหนดค่าปรับทางปกครองรายวันการใช้มาตรการกำหนดค่าปรับทางปกครองรายวันมีวิธีและหลักเกณฑ์ดังนี้^{๙๖} สาเหตุของการต้องชำระค่าปรับทางปกครอง คือ การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง ค่าปรับทางปกครองเป็นมาตรการในการบังคับเพื่อให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครอง ไม่ได้ทำให้เกิดความรับผิดทางอาญาแต่อย่างใด

นอกจากการกำหนดโทษปรับด้วยการให้เจ้าพนักงานทางฝ่ายบริหารมีอำนาจในการบังคับใช้โทษแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดโทษปรับได้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘ บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล ”ตามบทบัญญัติมาตรานี้ชำระเงินตามโทษปรับคือผู้ต้องโทษปรับ แต่ไม่จำเป็นต้องใช้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาเสมอไป เพราะอาจมีกรณีที่ต้องปรับโดยพนักงานได้ เช่น ผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามอัตราค่าปรับอย่างสูงแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในคดีที่มีโทษสถานเดียวหรือผู้ต้องหาชำระค่าปรับพนักงานสอบสวนตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๓๗ ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ อธิบายว่า โทษปรับอาจเป็นโทษสำเร็จในตัวเองหรือโทษประธาน เช่น กฎหมายกำหนดโทษปรับปรับสถานเดียว และศาลก็ลงโทษปรับตั้ง เช่น ในความผิดลหุโทษ และอาจมีลักษณะเป็นโทษผนวกที่ศาลอาจกำหนดให้ลงเพิ่มแก่ผู้กระทำความผิดตั้งที่มาตรา ๒๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติว่า “บรรดาความผิดที่กฎหมายให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงแต่โทษจำคุกก็ได้” แสดงว่าศาลไม่จำเป็นต้องลงโทษปรับเสมอไป ตามปกติก็ลงโทษจำคุกเท่านั้น แต่ถ้าความผิดนั้นร้ายแรงหรือที่เหตุอื่นอันควรลงโทษทั้งจำคุกและปรับ หรือมีกรณีที่จะยกโทษจำคุกปรับสถานเดียว ความผิดรับโทษในปัจจุบันบ้างในการปรับแทนที่จะปล่อยตัวโดยไม่ให้รับโทษใดๆ เลย นอกจากนั้น

^{๙๔} สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง , “การบังคับโทษปรับ,” หน้า ๓๐.

^{๙๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๙๖} กมลชัย รัตนสกววงศ์, กฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๔), หน้า ๙๐-๙๑.

โทษปรับอาจมีลักษณะเป็นโทษอุปกรรม คือ เมื่อลงโทษอื่นเป็นโทษประธานไปแล้วต้องลงโทษปรับกำกับไปด้วยเสมอ^{๑๗}

อนึ่ง การลงโทษปรับนิติบุคคล ซึ่งหลักในกฎหมายแพ่งได้กำหนดให้นิติบุคคลเป็นสิ่งที่กฎหมายสมมติว่าเป็นบุคคล เพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ได้เหมือนบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งว่าโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น นอกจากความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญาทางแพ่งแล้ว นิติบุคคลก็อาจทำละเมิดได้ในส่วนของการกระทำความผิดอาญา จึงมีปัญหาในทางทฤษฎีอยู่ว่านิติบุคคลกระทำความผิดทางอาญาได้หรือไม่ ซึ่งความรับผิดทางอาญาจะต้องมีการกระทำและมีองค์ประกอบภายในส่วนจิตใจนิติบุคคลไม่อาจมีการกระทำโดยตัวเองได้ และไม่อาจแสดงเจตนาหรือกระทำโดยประมาทโดยนิติบุคคลนั้นเองได้ นิติบุคคลจึงไม่มีความผิดทางอาญาเมื่อไม่มีความผิดจึงไม่อาจรับโทษทางอาญาได้^{๑๘}

ฉะนั้น ถ้าความผิดอาญาใดต้องอาศัยเจตนาเป็นหลักเกณฑ์แห่งความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๙ หรือกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๔๓ แล้วก็ย่อมไม่มีทางที่จะเอาผิดแก่นิติบุคคลซึ่งไม่มีจิตใจ ไม่อาจมีเจตนากระทำการอันเป็นผิดกฎหมายได้เพราะไม่อาจกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลได้ เว้นแต่ในบางกรณีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่ในบรรดาโทษทางอาญาทั้ง ๕ สถานนั้น เมื่อถึงเวลาจะลงโทษจริงย่อมไม่อาจลงต่อผู้แทนของนิติบุคคลได้ เว้นแต่บุคคลนั้นเองจะมีความรับผิดเป็นส่วนตัวต่างหาก การลงโทษอาญาแก่นิติบุคคลต้องลงโทษเท่าที่จะลงได้ ตามสภาพที่เป็นจริงและความเป็นธรรม กล่าวคือจะลงโทษประหารชีวิตนิติบุคคลไม่ได้ แม้จำคุกและกักขังก็ทำไม่ได้เช่นกัน เพราะโทษทั้ง ๓ สถานนี้ใช้แก่ชีวิตร่างกายและเสรีภาพ ซึ่งว่าโดยสภาพแล้วย่อมใช้นิติบุคคลไม่ได้เว้นแต่จะกำหนดโทษอื่นขึ้นมาใหม่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น การให้ล้มเลิกกิจการ หรือการให้หยุดทำการชั่วคราวอันจะมีผลคล้ายการประหารชีวิต หรือจำคุก แต่มาตรการดังกล่าวก็ถือกันว่าเป็นมาตรการทางแพ่ง คงมีแต่โทษปรับและริบทรัพย์สิน ซึ่งใช้บังคับแก่ทรัพย์สินของนิติบุคคลที่พอจะลงได้จริง เพราะนิติบุคคลย่อมมีทรัพย์สินซึ่งเมื่อว่าโดยสภาพและความเป็นธรรมแล้ว ย่อมใช้บังคับนิติบุคคลได้ หลักปฏิบัติที่ตรงกันในประเทศทั้งหลายซึ่งยอมรับว่านิติบุคคลมีความผิดทางอาญา ก็คือ นิติบุคคลอาจถูกปรับและริบทรัพย์สินได้ แม้กฎหมายจะไม่ได้แยกวิธีปฏิบัติระหว่างบุคคลธรรมดากับนิติบุคคลไว้ ปัญหาอาจเกิดขึ้นบางครั้งเมื่อนิติบุคคลถูกฟ้องว่ากระทำความผิดซึ่งมีแต่โทษจำคุก โดยไม่มีปัญหาโทษปรับ เพราะในกรณีนี้

^{๑๗} จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๑, หน้า ๘๘๐-๘๘๑.

^{๑๘} คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า

แม้จะได้รับความว่านิติบุคคลมีความผิดก็ไม่อาจลงโทษจำคุกนิติบุคคลได้^{๙๙} เมื่อนิติบุคคลไม่ชำระค่าปรับ ปัญหาที่เกิดขึ้นอีกว่าจะต้องทำอะไร ที่จริงข้อนี้ก็คือควรจะปฏิบัติอย่างเดียวกับบุคคลธรรมดาตาม มาตรา ๒๙ คือ ให้ยึดทรัพย์สินค้าปรับหรือมีค่านั้นให้กักขังแทนค่าปรับ การยึดทรัพย์สินค้าปรับ ย่อมทำได้โดยไม่มีปัญหา แต่การกักขังแทนค่าปรับค่ายอมไม่สามารถทำได้ยู่ดี หนทางปฏิบัติมีทาง เดียวคือการยึดทรัพย์ใช้ค่าปรับ ในทางปฏิบัติศาลก็พยายามหลีกเลี่ยงโทษจำคุกกับนิติบุคคล อยู่แล้ว^{๑๐๐}

กรณีโทษปรับที่บังคับใช้ต่อบุคคลผู้กระทำความผิดหลายคนในกรณีที บุคคลหลายคนกระทำความผิดร่วมกัน ซึ่งมีการบัญญัติหลักนี้ไว้ในกฎหมายลักษณะอาญามาก่อนจะมี การใช้ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน โดยกฎหมายลักษณะอาญาตามมาตรา ๒๒ ได้บัญญัติไว้ ว่าให้อำนาจศาลที่จะบังคับให้จำเลยคนใดคนหนึ่ง หรือหลายคนเสียค่าปรับแทนคนอื่นจนครบได้ เรียกว่าเป็นการปรับด้วยกัน ปรับแทนกันในการทำงานเดียวกันกับการบังคับลูกหนี้ร่วมในทางแพ่งได้มีข้อ วิพากษ์วิจารณ์มาเมื่อแรกใช้กฎหมายลักษณะอาญาแล้วว่า การบัญญัติเช่นนี้ขัดต่อหลักทัณฑวิทยา เพราะโทษควรเป็นสิ่งที่ลงแต่เฉพาะตัวบุคคลผู้กระทำความผิดจะรับโทษแทนกันไม่ได้ เมื่อให้คนอื่นรับ โทษแทนตัวเองแล้ว คือ เสียค่าปรับไปก่อนแล้วก็เป็นผลให้ผู้กระทำความผิดร่วมกันและถูกลงโทษไม่ต้องรับ โทษ นอกจากนั้นยังมีพระราชบัญญัติบางฉบับ เช่นพระราชบัญญัติฆ่าโคและกระบือ แนวคิดที่มีมาแต่ เดิมจึงเห็นได้ว่ายังมองโทษปรับในทางอาญาคล้ายกับค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง อันที่จริงกรณีที่มี ผู้กระทำความผิดหลายคนในทางอาญาวินิจฉัยน่าจะถือว่าเป็นการกระทำที่ออกอาจ และทำให้ลักษณะ แห่งความผิดนั้นรุนแรงยิ่งขึ้น จึงเห็นสมควรให้ผู้กระทำความผิดรับโทษรุนแรงขึ้น แต่กฎหมายกลับ บัญญัติโทษเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดโทษน้อยลง คือ เมื่อมีผู้กระทำความผิดหลายคนก็เฉลี่ยกันรับ โทษปรับได้ ต่อมาเมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ก็ได้มาตรา ๓๑ บัญญัติใหม่ว่า “ในกรณีที่ ศาลพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคนในความผิดอันเดียว ในกรณีเดียวกันให้ศาลลงโทษปรับ เรียงตามรายตัวบุคคล” ข้อนี้เท่ากับว่าเป็นการเปลี่ยนแนวความคิดที่ว่าโทษปรับคล้ายค่าสินไหม ทดแทนแก่รัฐบาลมาเป็นการลงโทษตามรายบุคคล(Individualization of Punishment) ฉะนั้น ใน กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ปรับตามส่วนของวัตถุแห่งความผิด ศาลจึงเปลี่ยนแนววินิจฉัยจากการปรับ ทุกคนรวมกันไม่เกินอัตราที่ระบุ (Collectivization of Punishment) เป็นปรับแต่ละคนไม่เกินอัตรา ที่ระบุ (Individualization of Punishment) ไม่ใช่วิธีปรับรวมกันดังสมัยเมื่อใช้กฎหมายลักษณะ

^{๙๙} ประสิทธิ์ ไขว้โลกุล , “ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล,” วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (๒๕๒๐) : ๑๒๔-๑๔๗ .

^{๑๐๐} สมยศ วัฒนภิรมย์, “การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า๘๙-๙๕.

อาญา อย่างไรก็ตาม ถ้ามีกฎหมายใดบัญญัติแยกไว้เป็นพิเศษให้ลงโทษรวมกัน ไม่ใช่เป็นการปรับเรียงตัว ศาลก็ปรับรวมกันได้ แต่ไม่ใช่เพราะอาศัยวิธีการปรับรวมกันว่าเป็นหลัก หากแต่เป็นไปเพราะต้องปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้เป็นพิเศษเช่น ตามพระราชบัญญัติศุลกากรกำหนดให้ปรับรวมกันตามราคามไม่เกิน ๔ เท่า ศาลก็ต้องปรับเช่นนั้น^{๑๐๑}

การแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวนี้มาจากสาเหตุที่ว่า การกำหนดให้มีโทษปรับก็เพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกในระยะสั้นและช่วยให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องไปอยู่ร่วมกับผู้กระทำความผิดบางประเภทในเรื่องจำ ซึ่งการเปลี่ยนโทษปรับไปเป็นโทษจำคุกเป็นการทำลายวัตถุประสงค์ของโทษปรับที่จะบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยสิ้นเชิง^{๑๐๒} อย่างไรก็ตาม หากในกรณีที่ศาลเห็นเหตุอันสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลมีอำนาจที่จะเรียกประกันหรือจะสั่งกักขังผู้นั้นไปพลางก่อนก็ได้ กล่าวคือ ศาลจะไม่พิจารณาว่าควรกำหนดชำระค่าปรับหรือไม่ เพียงแต่ผู้ต้องโทษนั้นมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะไม่ชำระค่าปรับ ศาลก็มีอำนาจเรียกประกันหรือจะสั่งกักขังก็ได้^{๑๐๓} ฉะนั้นในทางปฏิบัติ ศาลจึงมักจะสั่งกักขังไปพลางก่อน หากผู้ต้องโทษไม่สามารถหาประกันให้เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ ซึ่งแนวทางปฏิบัตินี้ย่อมส่งผลร้ายกับผู้ที่มีฐานะยากจน และไม่มีหลักประกันที่น่าเชื่อถือ ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคขึ้นในกระบวนการยุติธรรมได้

กรณีที่ไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนด ต้องถูกดำเนินการตาม ๒ วิธี กล่าวคือ

(๑.) ศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินใช้ราคาทรัพย์สิน

ใช้ในกรณีที่ผู้ต้องโทษไม่ยอมชำระค่าปรับ แต่เนื่องจากการตรวจสอบว่าผู้ต้องโทษยังมีทรัพย์สินที่มีค่าพอที่จะยึดทรัพย์สินมา เพื่อขายทอดตลาดแล้วนำเงินมาชำระค่าปรับ ซึ่งกรณีนี้จะรวมไปถึงการที่ผู้ต้องโทษไม่ชำระค่าปรับ แล้วศาลสั่งกักขังแทนค่าปรับ และในระหว่างที่ถูกกักขัง หากตรวจพบว่าผู้ต้องโทษยังมีทรัพย์สินที่สามารถยึดขายทอดตลาดแล้วนำเงินมาชำระค่าปรับ

^{๑๐๑} คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา เสนอที่สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒.

^{๑๐๒} คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา เสนอที่สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒.

^{๑๐๓} หยุด แสงอุทัย, ฎหมายอาญาภาค ๑, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘ (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.), หน้า ๑๙๑.

โดยหักจำนวนค่าปรับออกจากจำนวนวันที่ถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งตามกฎหมายอาญาปัจจุบัน กำหนดให้อัตราวันละสองร้อยบาท

(๒.) ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับ

ใช้ในกรณีที่ผู้ต้องหาโทษไม่ได้ชำระค่าปรับในระยะเวลาที่กำหนด และไม่มีทรัพย์สินที่จะถูกยึดเพื่อนำมาขายทอดตลาดได้ ซึ่งตามกฎหมายอาญาปัจจุบันกำหนดให้การกักขังมีอัตราวันละสองร้อยบาท โดยคำนวณจากวันที่เริ่มกักขัง แล้วหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับ เนื่องจากบทบัญญัตินี้เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากสถานะทางสังคมที่ไม่ทัดเทียมกัน ต่อมาได้เกิดแนวคิดเพิ่มมาตรการให้ผู้ต้องหาโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกทางหนึ่ง เพื่อหลีกเลี่ยงการกักขังแทนค่าปรับ^{๑๐๔} ซึ่งทำให้ผู้รับโทษต้องสูญเสียอิสรภาพและนำมาซึ่งความอับอายมาสู่ตนเองและครอบครัว

อย่างไรก็ดี การกำหนดโทษในยุคปัจจุบันนี้มีแนวโน้มแปรผันตามแนวคิดตามกฎหมายระหว่างประเทศเป็นสำคัญ เพราะเป็นหลักเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ ซึ่งแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและมีอิทธิพลต่อการร่างกฎหมายในหลายประเทศ คือ การยึดแนวคิดหลักว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ทั้งสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเริ่มมาต้นมาจากการปฏิวัติประเทศ การประกาศเอกราช หรือการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ^{๑๐๕} ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต จนบางประเทศมีการยกเลิกโทษประหารชีวิต เพราะเป็นโทษที่รุนแรงที่สุดและกระทบถึงชีวิตของคน สำหรับประเทศที่ไม่มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต ก็จะพยายามปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตให้มีความรัดกุม และไม่ใช้วิธีการที่รุนแรง ไร้ซึ่งมนุษยธรรมกับผู้ต้องโทษ ทำให้หลายประเทศหันมาให้ความสำคัญกับโทษจำคุกและโทษปรับมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นโทษหลักที่มีความรุนแรงรองลงมาจากโทษประหารชีวิต และสามารถปรับใช้กับความผิดได้หลากหลายลักษณะ โทษจำคุกกับโทษปรับจึงมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น เนื่องมาจากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาหลายครั้ง ได้แก่ ครั้งที่หนึ่ง กรณีความผิดที่มีโทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองพันบาท ครั้งที่สอง กรณีความผิดที่มีโทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับ ๒๐,๐๐๐ บาท (เริ่มใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๔๘) เช่น มาตรา ๒๖๖ ครั้งที่สาม กรณีความผิดที่อัตราโทษจำคุกและโทษปรับไม่มีความสัมพันธ์กัน เช่นมาตรา ๒๐๑ โทษจำคุก ๕ ปีถึง ๒๐ ปี ปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาทถึง

^{๑๐๔} หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๔๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๕๘ ก ๒๐ มิถุนายน ๒๕๔๖.

^{๑๐๕} ณัฐพร นครอินทร์, “วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลง,” หน้า ๒๙.

๔๐,๐๐๐ บาท เป็นต้น สำหรับโทษกักขังแทนค่าปรับนั้น ตั้งแต่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมาย
ฉบับนี้มาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสิ้น ๔ ครั้ง ได้แก่^{๑๐๖}

ครั้งที่ ๑ กำหนดอัตราเงินกักขังแทนค่าปรับไว้ในอัตราห้าบาทต่อหนึ่งวันใน
พ.ศ. ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นการเริ่มประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาครั้งแรก

ครั้งที่ ๒ ได้มีการแก้ไขเป็นยี่สิบบาทต่อวัน (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายอาญา(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๘

ครั้งที่ ๓ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดสิบบาท
(พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๐)

ครั้งที่ ๔ ในปัจจุบัน ได้แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้ใช้อัตราร้อยละสองร้อยบาท
(พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ.๒๕๔๕)

จากการแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับอัตราเงินกักขังแทนค่าปรับข้างต้น ส่วน
หนึ่งเป็นผลมาจากค่าเงินที่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของโลก ซึ่งอัตราค่าปรับในหลาย
ความผิดได้มีการแก้ไขให้มีอัตราที่สูงขึ้นตามค่าเงิน ดังนั้น อัตราเงินกักขังแทนค่าปรับซึ่งมีความ
เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดโทษปรับ จึงต้องมีการแก้ไขปรับปรุง เพราะหากอัตราค่าปรับแก้ไขใน
อัตราที่เพิ่มขึ้น แต่อัตราเงินกักขังแทนค่าปรับมีค่าเท่าเดิม จะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นเมื่อมีการ
มีคดีวันกักขังเป็นอัตราเงินที่ต้องหักออกจากค่าปรับที่ต้องชำระ หากอัตราค่าปรับแต่ละฐานความผิด
เพิ่มขึ้น แต่ยังคงไว้ซึ่งอัตราเงินกักขังแทนค่าปรับเดิม จะทำให้ผู้ต้องโทษถูกกักขังในระยะเวลายาวขึ้น
ขึ้นกว่าเดิม ซึ่งส่งผลเสียต่อทั้งกระบวนการยุติธรรมและตัวของผู้ต้องโทษด้วย

^{๑๐๖} ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, งานวิจัยเรื่องศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ใน
กฎหมายอาญา เสนอที่สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, มิถุนายน ๒๕๔๙.

บทที่ ๓

เปรียบเทียบการลงโทษปรับในประเทศไทยและต่างประเทศ

๓.๑ การลงโทษปรับในต่างประเทศ

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันอย่างชัดเจนว่าการลงโทษปรับมีมาตั้งแต่สมัยโบราณก่อนคริสตกาล ตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายฮัมบูราบี กฎหมายโมเสส กฎหมายกรีก หรือกฎหมายโรมันต่างก็กำหนดโทษปรับเอาไว้สำหรับการกระทำความผิดเล็กน้อยและความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินแต่เดิมการลงโทษปรับในสมัยโบราณจะไม่มีแบ่งแยกออกจากค่าสินไหมทดแทนเว้นแต่การลงโทษปรับตามกฎหมายฮินดูโบราณตามแนวคิดคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ที่มีการลงโทษโดยกำหนดอย่างชัดเจนว่าให้เงินค่าปรับตกเป็นของรัฐตามความหมายของค่าปรับในปัจจุบัน โดยอาจกำหนดให้มีการลงโทษปรับตามมูลค่าของทรัพย์สินที่พิพาท ตามความร้ายแรงของการกระทำ หรือปรับตามฐานะของคู่กรณี ซึ่งการลงโทษปรับในสมัยต่างๆ ได้มีอิทธิพลและส่งผลต่อการกำหนดโทษปรับในเวลาต่อมา ในบทนี้จะกล่าวถึงการกำหนดโทษปรับในประเทศต่างๆ ทั้งแถบประเทศตะวันตกและตะวันออก ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านจารีตประเพณีและสังคม ว่าประเทศเหล่านั้นมีวิวัฒนาการของการลงโทษปรับอย่างไร และในปัจจุบันประเทศต่างๆ เหล่านี้ได้มีแนวคิดและหลักเกณฑ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร นอกจากนี้ จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษปรับ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการลงโทษปรับของประเทศต่างๆ ในปัจจุบัน

๓.๑.๑ การลงโทษปรับในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่เป็นต้นแบบหลักกฎหมายจารีตประเพณี และมีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน และในส่วนของ การบังคับใช้โทษปรับได้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณของอังกฤษ จวบจนกระทั่งในยุคปัจจุบัน แต่ได้มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการลงโทษปรับของประเทศอังกฤษได้พัฒนามาใช้ระบบการปรับเป็นหน่วย (Units – fine system) ดังนั้น ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์การลงโทษปรับที่ประเทศอังกฤษเคยนำมาใช้ ก่อนที่จะมีการพัฒนามาใช้ระบบการปรับเป็นหน่วย และพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการลงโทษปรับในประเทศอังกฤษ

ก. ความเป็นมาในเชิงประวัติศาสตร์ของโทษปรับ

เมื่อพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษแล้ว พบว่าชนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศอังกฤษ คือ แองโกลแซกซอน (Anglo-Saxon England) กฎหมายที่ใช้ในสมัยนี้เป็นรากฐานของกฎหมายอังกฤษในเวลาต่อมา โดยมีพื้นฐานมาจากจารีตประเพณีและคำพิพากษา มีการแบ่งการลงโทษสำหรับอาชญากรรมแต่ละชนิด ตั้งแต่ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นไปจนถึงความผิดฐานลักลอบเล่นซู้ ซึ่งแต่ละอาชญากรรมมีรูปแบบการลงโทษและการกำหนดค่าเสียหายที่เป็นลักษณะเฉพาะแต่ละความผิด การลงโทษปรับในสมัยนี้ขึ้นอยู่กับสถานะภาพหรือชนชั้นของคนในสังคม ซึ่งมีตั้งแต่ตำแหน่งขุนนาง คนธรรมดาสามัญ โพร ไปจนถึงทาส คนทุกถ้วนถ้วนแต่มีค่าตัวตามชนชั้น ซึ่งใช้ในการคำนวณค่าปรับ ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่คนธรรมดาสามัญถูกฆ่าตาย ชีวิตของผู้นั้นจะมีค่าเป็น ๒๐๐ ชิลลิง(shilling)^๑ ในขณะที่ขุนนางซึ่งมีฐานะที่มั่งคั่งกว่าอาจจะมีค่าตัวถึง ๖ เท่าของผู้เป็นคนธรรมดาสามัญ เป็นต้น ซึ่งการลงโทษและการกำหนดโทษปรับจะแบ่งออกเป็นลำดับขั้น ไม่ได้มีการกำหนดตายตัวเหมือนดังบทลงโทษตามประมวลกฎหมายฮัมบูราปี แต่จะมีการแก้แค้นระหว่างกันไปมาเป็นครอบครัว จนกว่าจะมีการชดใช้ค่าตัวที่เรียกว่า wergild ให้กับญาติของผู้เสียหายด้วย ซึ่งจะกำหนดตามสถานะของคนๆ นั้นในสังคม^๒

ในศตวรรษที่ ๙ กฎหมายแองโกลแซกซอนได้กำหนดเกี่ยวกับการลงโทษผู้ที่กระทำความผิด หรือผู้ที่ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย เช่น ผู้ลักขโมย บุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับการลงโทษในกรณีที่ไม่มีรายงานตัวต่อศาล หรือไม่ได้ชดใช้ความเสียหายให้กับครอบครัวของเหยื่อ (wergild) ในกรณีที่กระทำความผิดขึ้น หรือหลีกเลี่ยงหลบหนีการถูกดำเนินคดี ซึ่งจะถือว่าเป็นการกระทำผิดตามกฎหมายและต้องถูกลงโทษปรับและจะต้องเสียสิทธิในความเป็นพลเมืองของแองโกลแซกซอน นอกจากนี้แล้วกฎหมายโบราณของอังกฤษ ยังได้พบว่าการชำระค่าธรรมเนียมตามที่ปรากฏในกฎหมาย Aethelbert ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่บังคับในสมัยแองโกลแซกซอนในยุคแรกๆ ได้วางหลักเกี่ยวกับกรณีผู้ลักขโมยเข้าในอาณาจักร ซึ่งแต่เดิมต้องถูกลงโทษโดยการฆ่าให้ตายเสีย แต่กฎหมาย Aethelbert ได้วางหลักเอาไว้ว่าผู้ลักขโมยสามารถที่จะเข้ามาหลบภัยภายในโบสถ์ได้ และจะต้องสารภาพความผิดกับนักบวชในโบสถ์ พร้อมทั้งต้องชำระค่าธรรมเนียมให้กับโบสถ์นั้น แต่ผู้ทำความผิดสามารถที่จะหลบภัยในโบสถ์ได้เป็นเวลาสี่สิบวัน หลังจากนั้นเขาต้องให้คำสัญญาและ

^๑ เหรียญเงินชิลลิงแบบเก่าของอังกฤษ (๑ ชิลลิง = ๑/๒๐ ของ ๑ ปอนด์)

^๒ Mitchel P. Roth, *Cime and Punishment* (California: Wadsworth Publishing), pp 26-27.

สาบานว่าจะออกไปจากอาณาจักร นับว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นรากฐานของการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของศาลในปัจจุบัน เพื่อตอบแทนที่อำนาจการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมให้ ซึ่งมีลักษณะเป็นการชำระเงินให้กับองค์กรไม่ใช่การชำระให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อเยียวยา หลักเกณฑ์นี้บังคับใช้จวบจนกระทั่งสมัยนอร์แมนจนกระทั่งถูกยกเลิกไปในปี ๑๖๒๓ ภายใต้การปกครองสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ ๑^๓

ต่อมาประเทศอังกฤษเข้าสู่สมัยนอร์แมนเป็นช่วงที่เข้าสู่ยุกระบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudal) อย่างเต็มรูปแบบ จากระบบดังกล่าวทำให้ขุนนางได้รับพระราชทานที่ดินจากจักรพรรดิทำให้มีการตั้งศาลของตนเองขึ้นเพื่อพิจารณาคดีต่างๆ อันเกี่ยวกับผู้ที่เช่าที่ดินของขุนนางผู้นั้น โดยในสมัยนี้มีการนำเอากระบวนการพิจารณาคดีในสมัยแองโกลแซกซอนมาบังคับใช้เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ตัวอย่างเช่น การให้ผู้กระทำความผิดทำการสาบานตน หรือการพิสูจน์ความผิดด้วยการทรมานร่างกาย การลงโทษในสมัยนอร์แมนประกอบไปด้วยการลงโทษปรับไปจนถึงโทษประหารชีวิต ซึ่งโดยส่วนมากแล้วโทษประหารชีวิตในสมัยนี้จะทำโดยวิธีการแขวนคownikโทษ แต่กษัตริย์จะต้องเป็นผู้พิจารณาการลงโทษประหารชีวิตในแต่ละครั้ง^๔ ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงการลงโทษในสมัยนอร์แมนที่สำคัญและมีลักษณะโดดเด่น คือ ได้สนับสนุนให้มีการนำวิธีการลงโทษโดยการตัดอวัยวะร่างกายของผู้กระทำความผิดให้พิการ ซึ่งแต่เดิมจะนิยมใช้โทษประหารชีวิตสำหรับการกระทำความผิดที่รุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นทำให้ไม่มีการลงโทษประหารชีวิตผู้กระทำความผิดโดยการแขวนคอเป็นระยะเวลาถึงสี่สิบปี แต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีการตายเกิดขึ้นในกระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด เพราะในความเป็นจริงแล้วผู้กระทำความผิดบางรายได้เสียชีวิตจากการลงโทษตัดอวัยวะ เช่น ความผิดฐานทรยศถูกลงโทษด้วยการควักลูกตา ความผิดเกี่ยวกับเพศถูกลงโทษด้วยการตัดลูกอันทะออก และความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเหรียญกษาปณ์ถูกลงโทษด้วยการตัดแขน เป็นต้น^๕ สำหรับการลงโทษปรับในสมัยนอร์แมนเป็นโทษที่มีความรุนแรงน้อยที่สุด ซึ่งเป็นวิธีการลงโทษเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เพื่อชดเชยความเสียหายโดยคำนวณจากค่าตัวของคูกรณี หรือที่เรียกว่า wergild แต่จากเดิมการลงโทษเช่นนี้ในสมัยแองโกลแซกซอน ผู้กระทำความผิดต้องชำระให้กับครอบครัวของผู้เสียหาย

^๓ Ibid., p. 27.

^๔ Christopher Daniell, *From Norman Conquest to Magna Carta : England 1066-1215* (New York: Routledge, 2003), p.127.

^๕ Mitchel P. Roth, *Cime and Punishment*, p. 30.

แต่ในสมัยนอร์แมนนี้ การจ่ายทรัพย์สินในรูปแบบ wergild นั้น ผู้กระทำความผิดต้องชำระเงินดังกล่าวให้แก่กษัตริย์เพื่อเก็บเข้าคลังของหลวง^๖

ในศตวรรษที่ ๑๒ สมัยนอร์แมนมีความเจริญรุ่งเรืองด้านการติดต่อค้าขายสินค้า มีพ่อค้าจำนวนมากเข้ามาติดต่อค้าขายสินค้าประเภทต่างๆ เช่น ขี้ผึ้ง ขนแกะ ัญพิช เป็นต้น และขณะเดียวกันได้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้าสินค้าบางชนิด ซึ่งบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดในฐานนี้คือ การกำหนดโทษปรับ เมื่อชำระค่าปรับแล้วจะถูกบันทึกไว้ใน Pipe Roll ซึ่งเป็นรายการแสดงรายรับรายจ่ายของการคลัง และเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน การชำระค่าปรับต้องคำนวณตามราคาที่เป็นจริงของสินค้านั้นๆ ตัวอย่างเช่นกรณีที่เกิดขึ้นในปี ๑๑๗๔ (Pipe Roll ๒๒ Henry II, p. ๑๐๔) เมื่อมีผู้ชาย ๖ คน เข้ามาในดินแดน และ ๒ ใน ๖ คนนั้นได้ลักลอบนำขนแกะมาจากฟลานเดอร์ (Flanders) ซึ่งต้องจ่ายค่าปรับเป็นจำนวนตามราคาสินค้า แต่ไม่มีความชัดเจนว่าพวกเขาได้กระทำความผิดร่วมกัน หรือต่างคนต่างกระทำความผิด ดังนั้นจึงกำหนดค่าปรับเป็นจำนวนคนละ ๕๑๐ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้กระทำความผิด^๗

การติดต่อค้าขายในสมัยนอร์แมน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ประเพณีขึ้น และทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจของนอร์แมนหลากหลายรูปแบบ เห็นได้จากการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ทำให้รัฐมีรายได้จำนวนมาก ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่เวลาต่อมาเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจขึ้น อันเนื่องมาจากการที่กษัตริย์มีคำสั่งให้ผลิตเหรียญกษาปณ์ขึ้นใช้ในประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้มีเงินหมุนเวียนในประเทศจำนวนมาก ก่อเกิดภาวะอัตราเงินเฟ้อ จนเมื่อศตวรรษที่ ๑๒ ปัญหาเงินเฟ้อกลายเป็นปัญหาเศรษฐกิจที่รุนแรงและแผ่ขยายไปทั่วประเทศ จนกระทบกับราคาสินค้าและค่าจ้างแรงงาน ซึ่งราคาสินค้ามีการปรับตัวขึ้นลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงไปถึงสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ เช่น แกะ วัว เสื้อคลุม เหล้าไวน์ ัญพิช ตะกั่ว และขี้ผึ้ง เป็นต้น อัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นนี้ส่งผลให้ความต้องการซื้อสินค้าของประชาชนกลับลดน้อยลง ทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีการขยายตัว เนื่องจากกษัตริย์ปล่อยให้มีการเคลื่อนไหวของเงินจำนวนมากอย่างอิสระ^๘ จากปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดโทษปรับในบางฐานความผิด เนื่องจากหากราคาสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากอิทธิพลจากปัญหาทางด้าน

^๖ Christopher Daniell, *From Norman Conquest to Magna Carta : England 1066-1215*, p.127.

^๗ Ibid., p.174.

^๘ Ibid., p.175.

เศรษฐกิจแล้ว การกำหนดโทษปรับสำหรับความผิดเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้าสินค้า ย่อมต้องผันแปรไปตามราคาที่สูงลงของสินค้าชนิดนั้น เนื่องมาจากการคำนวณค่าปรับนั้นคิดตามราคาที่เป็นจริงของสินค้าชนิดนั้น โทษปรับสำหรับความผิดฐานลักลอบนำเข้าสินค้าจึงขึ้นอยู่กับราคาของสินค้าในเวลานั้นๆ

ช่วงศตวรรษที่ ๑๗ การลงโทษตามกฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษไม่มีกระบวนการกำหนดโทษ (sentencing process) อย่างเป็นระบบ เช่น การลงโทษสำหรับความผิดที่รุนแรงคือ โทษประหารชีวิต ส่วนความผิดเล็กๆ น้อยๆ นั้นกำหนดโทษเอาไว้คือ โทษจำคุกและโทษปรับแต่ไม่ได้กำหนดขอบเขตของการลงโทษไว้ ต่อมาช่วงศตวรรษที่ ๑๘ รัฐสภาได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่จำนวนมากพร้อมกับได้ยกเลิกบทบัญญัติเดิมไป แต่ไม่มีการควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาลในการตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษประหารชีวิต ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องโทษยื่นขอภัยโทษได้โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้ต้องโทษต้องถูกเนรเทศไปใช้แรงงานในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งในขณะนั้นอยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศอังกฤษ แต่อย่างไรก็ตามการที่ศาลจะตัดสินยินยอมให้ได้รับภัยโทษหรือไม่ หรือการที่จะพิจารณาว่าต้องไปใช้แรงงานนานเพียงใดนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างชัดเจน ทำให้ศาลใช้อำนาจอย่างอำเภอใจซึ่งเป็นที่วิจารณ์เป็นอย่างมาก จนนำไปสู่การพยายามที่จะจัดระบบกฎหมายอาญาในประเทศ จนในเมื่อปี ๑๘๖๑ ได้มีการรวบรวมกฎหมายอาญาจำนวนมากและประมาณ ๑๐๐ ปีต่อมาได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นกฎหมายที่รวมหลักเกณฑ์ และข้อจำกัดในการปฏิบัติเอาไว้^๔

ข.ความเป็นมาและลักษณะของโทษปรับในปัจจุบัน

ในปัจจุบันกฎหมายอังกฤษได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยความผิดอาญาไว้ โดยเฉพาะ การกำหนดความผิดไว้ในกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้ศาลกำหนดโทษบางฐานความผิดเป็นการกำหนดโทษไว้ตายตัว บางฐานความผิดกำหนดอัตราโทษขั้นสูง และบางความผิดกำหนดโทษที่ให้ศาลขึ้นต่ำไว้ แต่ส่วนใหญ่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษในอัตราโทษขั้นสูง ที่เรียกว่ากระบวนการกำหนดโทษ (sentencing process) โดยศาลจะกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดและสภาพของตัวผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงเป้าหมายในการลงโทษเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ดังนั้น กฎหมายอังกฤษจึงได้บัญญัติ

^๔ Mike McConville, Geoffrey Wilson, *The Handbook of The Criminal Justice Process*, (New York: Oxford University Press, 2002), pp. 473-474

หลักเกณฑ์การกำหนดโทษของศาล และอำนาจของศาลในการกำหนดโทษแต่ละประเภทความผิดไว้เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์การกำหนดโทษด้วย^{๑๐}

การลงโทษปรับในประเทศอังกฤษนั้น ศาลสามารถลงโทษปรับกับการกระทำความผิดได้ทุกสถาน เนื่องจากโทษปรับสามารถปรับใช้ได้ในทุกความผิด และสามารถใช้เป็นโทษอุกฤษณ์สำหรับโทษหลักอื่นๆ ได้อีกด้วย นอกจากนี้แม้โทษปรับจะเป็นโทษที่มีลักษณะเบาที่สุดในกฎหมายอาญา นั้นจึงส่งผลให้การกำหนดโทษปรับสามารถบังคับใช้กับเด็กได้ในทุกความผิด โดยไม่มีข้อจำกัดทางกฎหมายสำหรับเรื่องนี้เหมือนกับบทลงโทษอื่นในกฎหมายอาญา^{๑๑} ซึ่งระบบการลงโทษปรับของประเทศอังกฤษในปัจจุบันได้พัฒนามาใช้ระบบการปรับเป็นหน่วย (Units – fine system) ตาม The Criminal Justice Act ๑๙๙๑ ซึ่งบัญญัติใช้ครั้งแรก เป็นระบบที่มีรากฐานมาจากแนวความคิดที่ว่า “ผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีสมควรจะต้องจ่ายค่าปรับจำนวนที่สูงกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำในความผิดอย่างเดียวกันและในระบอบเดียวกัน” โดยระบบปรับเป็นหน่วยนี้ศาลแยกความผิดออกเป็น ๑๐ ระดับ โดยอัตราค่าปรับจะเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณในแต่ละระดับ โดยการคำนวณจากรายได้ของผู้กระทำความผิดที่จะต้องสูญเสียไปในแต่ละสัปดาห์^{๑๒} หากกำหนดอัตราค่าปรับที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด จะนำไปสู่ปัญหาการไม่ชำระค่าปรับได้ ท้ายที่สุดแล้วศาลจะมีคำสั่งให้ลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ ตามบทบัญญัติของ The Power of Criminal Courts Act ๑๙๗๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดย The Criminal Justice Act ๑๙๘๘, Section ๓๕ ได้ให้อำนาจศาลในการออกคำสั่งในกรณีที่ เห็นสมควรว่าควรงดการลงโทษปรับแก่บุคคลนั้น เนื่องจากเป็นผู้ไม่มีความสามารถในการชำระค่าปรับ และเปลี่ยนเป็นออกคำสั่งอื่น เช่น คำสั่งให้บริการสังคม คำสั่งให้คุมประพฤติ คำสั่งให้ปล่อยตัวโดยกำหนดเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้ และคำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหาย เป็นต้น^{๑๓}

^{๑๐} วรชมล เพ็งดิษฐ์, “ การลงโทษปรับ : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา, ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๖๘.

^{๑๑} Nigel Walker, *Crime and punishment in Britain* (Chicago: Edinburgh University Press, 1968), p. 164.

^{๑๒} Gary Slapper, David Kelly, *English Legal System*, 2nd Edition (London : Cavendish Publishing, 1995), p.76

^{๑๓} Ibid . p.140.

การกำหนดอัตราค่าปรับในประเทศอังกฤษสามารถกระทำได้ในทุกชั้นศาล ทั้ง Magistrates Courts และ Crown court สำหรับในคดีที่พิจารณาแบบ summary^{๑๔} นั้นอยู่ในอำนาจของศาล magistrate ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความผิดที่กำหนดอัตราค่าปรับไว้ในแต่ละความผิด แต่อัตราค่าปรับที่กำหนดดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของค่าของเงิน ตัวอย่างเช่น ปัญหาอัตราเงินเฟ้อในแต่ละประเทศ ดังนั้น กฎหมายอังกฤษจึงเปลี่ยนระบบการลงโทษปรับใน ค.ศ. ๑๙๘๒ โดยประเทศอังกฤษได้ปรับปรุงกฎหมายการกำหนดอัตราค่าปรับเป็นระดับชั้นโทษปรับ (Standard scale) เพื่อใช้กับความผิดที่พิจารณาแบบ summary trial โดยแต่ละระดับชั้นโทษปรับนั้นจะกำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูงไว้ ซึ่งอัตราดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมของอังกฤษ (Home Office) สามารถปรับเพิ่มหรือลดลงได้ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๙๗ ระดับโทษปรับขั้นสูงแต่ละชั้นมีดังนี้^{๑๕}

ระดับโทษปรับ	จำนวนค่าปรับ
ระดับ ๑	๒๐๐ ปอนด์
ระดับ ๒	๕๐๐ ปอนด์
ระดับ ๓	๑,๐๐๐ ปอนด์
ระดับ ๔	๒,๕๐๐ ปอนด์
ระดับ ๕	๕,๐๐๐ ปอนด์

ต่อมาได้มีการนำเสนอแนวทางการกำหนดอัตราโทษปรับใหม่ตาม The Criminal Justice Act ๑๙๙๑ โดยศาล magistrate จะต้องกำหนดระดับความร้ายแรงของความผิดที่จำเลยกระทำลงว่ามีความร้ายแรงเพียงใดแล้วจึงบวกค่าของระดับดังกล่าวด้วยรายรับของจำเลยโดยการประเมินรายได้ ดังนั้น โทษปรับจึงแปรผันตามฐานะทางการเงินของจำเลย หากจำเลยเป็นผู้ยากจนจะถูกปรับเป็นจำนวนน้อยกว่าจำเลยผู้ที่มีรายได้สูงกว่าในความผิดระดับเดียวกัน การปรับ

^{๑๔} คดีความผิดเล็กน้อยๆ คือ ลงโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน (เว้นแต่มีคำพิพากษาต่อเนื่องในความผิดนั้น) และมีอำนาจลงโทษปรับได้ไม่เกิน ๑,๐๐๐ ปอนด์ ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาล magistrate

^{๑๕} วรธรรมล เห่งดิษฐ์, “การลงโทษปรับ: ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา,” หน้า ๗๒.

โดยพิจารณารายได้ของผู้กระทำนั้น มีผลใช้บังคับตั้งแต่เดือนตุลาคม ๑๙๙๒ และถูกยกเลิกไปเพราะมีผู้วิจารณ์ว่าหากจำเลยผู้นั้นมีฐานะดีอาจถูกปรับสูงเท่ากับความผิดร้ายแรงแม้ว่าได้กระทำความผิดเล็กน้อย ผลสืบเนื่องมาจากการบวกเพิ่มจากระดับโทษดังกล่าวด้วยรายรับของจำเลยโดยการประเมินรายได้ ดังนั้น จึงได้ปรับปรุงแก้ไขการกำหนดโทษปรับ โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘ ของ the Criminal Justice Act ๑๙๙๑ โดยกำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษปรับว่าศาลจะต้องคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด และค่าปรับจะต้องกำหนดตามความร้ายแรงของความผิดที่ศาลพิจารณา อย่างไรก็ดี ศาลมีอำนาจลดหรือเพิ่มอัตราโทษปรับได้ โดยพิจารณาจากฐานะของผู้กระทำความผิดและมีเหตุอื่นอันควรลดค่าปรับ เช่น การชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งส่วนใหญ่ศาลจะลดค่าปรับด้วยเหตุผลนี้ ต่อมาสมาคมผู้พิพากษา magistrate ได้กำหนดแนวทางการกำหนดอัตราโทษปรับในความผิดแต่ละลักษณะไว้ เพื่อให้ศาลได้นำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับให้เกิดความเหมาะสมในการลงโทษอย่างเสมอภาคและได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดแนวทางดังกล่าวได้มีการปรับปรุงในปี ๑๙๙๓ และพิจารณาจากรายได้ของผู้กระทำความผิดโดยเฉลี่ย ซึ่งมีตัวอย่างของแนวทางการกำหนดโทษปรับไว้ ดังนี้^{๑๖}

ลักษณะของความผิด	อัตราโทษปรับ
เมาสุราและไม่อาจครองสติได้	๙๐ ปอนด์
ขับรถโดยประมาท	๑๘๐ ปอนด์
ทำให้เสียทรัพย์	๒๗๐ ปอนด์
ลักทรัพย์ในร้านค้า	๒๗๐ ปอนด์
ไม่หยุดเพื่อรายงานเมื่อมีอุบัติเหตุ	๓๖๐ ปอนด์
ขับรถโดยไม่มีประกันภัย	๕๔๐ ปอนด์

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๒ - ๗๓.

นอกจากการลงโทษปรับใน Magistrates Courts แล้ว การพิจารณาคดีของประเทศอังกฤษยังประกอบไปด้วย Crown court ซึ่งเป็นศาลสูงของประเทศอังกฤษมีอำนาจพิจารณาในคดีร้ายแรง เช่น ความผิดต่อความมั่นคง ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานโจรสลัด เป็นต้น ศาล Crown court มีอำนาจกำหนดโทษปรับได้โดยไม่มีอัตราโทษขั้นสูง (Criminal Law Act ๑๙๗๗, s ๓๒ (๑))^{๑๗} อย่างไรก็ตาม ศาลอาจถูกจำกัดมิให้ลงโทษปรับในเหตุดังต่อไปนี้^{๑๘}

๑.) ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในกระบวนการพิจารณา indictment ในคดีที่พิจารณาในแบบ summary ได้ ตาม Criminal Justice Act 1988, s 40

๒.) ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในความผิดเล็กน้อย (minor offence) ตาม Criminal Justice Act 1988, s 56

๓.) ศาล Crown court ได้พิพากษากลับคำพิพากษาของ ศาล Magistrate ในคดีที่พิจารณา แบบ summary ซึ่งศาลได้ยกฟ้องหรือให้ลงโทษโดยชุมชน หรือยกฟ้องโดยมีเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

๔.) เมื่อศาลสั่งให้ปรับเพราะมีการอุทธรณ์เกี่ยวกับคำวินิจฉัยในเรื่องที่ตัดสินว่าจำเลยผิด หรืออุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยลงโทษของศาล magistrate

อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดที่รุนแรงบางฐาน กฎหมายอังกฤษนั้นไม่อาจลงโทษปรับได้ เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นโทษที่จัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำ ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา หรือในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอื่นที่ไม่อาจลงโทษปรับ เช่น ส่งไปบำบัดรักษาในโรงพยาบาล เป็นต้น แต่การกำหนดโทษปรับนั้นต้องไม่สูงมากเกินไป ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหลักกฎหมาย Common Law ก่อนที่จะมีการประกาศไว้อย่างชัดเจนใน Bill of Right ^{๑๙} นอกจากนี้ ประเทศอังกฤษได้กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเป็นการเพิ่มความสะดวกให้กับจำเลยในการชำระค่าปรับ เพราะนอกจากการชำระค่าปรับจะต้องชำระด้วยเงินสดแล้ว

^{๑๗} Mike McConville, Geoffrey Wilson, *The Handbook of The Criminal Justice Process*, p. 477.

^{๑๘} วรชมล เพ็งดิษฐ์, “ การลงโทษปรับ : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา,” หน้า๗๔.

^{๑๙} Sir Rupert Cross, Andrew Ashworth, *The English Sentencing System 3rd edition* (London: Butherworths, 1981), p. 23.

ยังอนุญาตให้ชำระด้วยบัตรเครดิตหรือมีการผ่อนชำระค่าปรับด้วย แต่ถ้ามีการกำหนดโทษปรับสูงเกินไป จะทำให้จำเลยไม่สามารถชำระค่าปรับได้ นำไปสู่การบังคับโทษปรับ ซึ่งเป็นการเพิ่มรายจ่ายและสูญเสียเวลาในการดำเนินการของรัฐ ซึ่งมีกระบวนการบังคับโทษปรับโดยการยึดทรัพย์เพื่อนำไปขายทอดตลาด และนำเงินที่ได้มาชำระค่าปรับ หรือการกักขังแทนค่าปรับโดยคำนึงถึงอายุของจำเลยประกอบด้วย หรือการให้บริการสังคม เป็นต้น แต่ก็นำมาซึ่งความยุ่งยากและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับด้วย

เมื่อพิจารณาการลงโทษปรับของประเทศอังกฤษดังที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า การลงโทษปรับในสมัยก่อนนั้นนิยมใช้บังคับกับความผิดเล็กน้อยแต่ก่อนที่จะมีการแบ่งโทษปรับออกจากค่าชดเชยอย่างชัดเจนนั้น ได้มีการนำโทษปรับใช้ปะปนกันกับค่าชดเชยมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยกำหนดค่าปรับและค่าชดเชยคิดตามค่าตัวของแต่ละคนในสมัยนั้น หากเป็นคดีพิพาทระหว่างคนต่างชนชั้นแล้ว ผู้ต้องชำระค่าปรับตามค่าตัวของผู้ที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าชนชั้นที่ต่ำกว่านั้น ต้องให้ความเคารพและยำเกรงต่อผู้ที่ไม่ชนชั้นที่สูงกว่า หากได้กระทำความผิดต่อผู้ที่ชนชั้นสูงกว่าจะมีผลให้ต้องชำระค่าปรับตามค่าของชนชั้นสูงผู้นั้นเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งผู้ที่จะกระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน แต่ในทางกลับกันหากฝ่ายที่ได้รับความเสียหายเป็นคนที่อยู่ในชนชั้นต่ำกว่า ย่อมต้องได้รับค่าชดเชยและค่าปรับเป็นจำนวนที่น้อยกว่า จะเห็นว่าหลักการดังกล่าวไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แต่อย่างใด และไม่มีผลสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในปัจจุบันที่ให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนว่ามีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ผู้ใดจะกระทำการที่เป็นละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นไม่ได้จะทำให้ขัดต่อหลักกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ

แม้จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของการลงโทษปรับในประเทศอังกฤษจะมีการบังคับใช้มาเป็นเวลายาวนานแล้ว แต่มีลักษณะการกำหนดโทษปรับที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสมัย ซึ่งวิธีการที่โดยส่วนมากนั้นจะเป็นการกำหนดโทษปรับโดยคำนึงถึงสถานะทางสังคมของคู่กรณี แต่บางยุคสมัยการคำนึงถึงสถานะทางสังคมแต่ไม่ได้คำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับด้วย ตัวอย่างเช่น ในสมัยโบราณที่มีการกำหนดค่าปรับโดยคำนวณจากค่าตัว แต่ถ้าเป็นข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีด้วยกัน ต้องชำระค่าชดเชยและค่าปรับตามค่าตัวของผู้เสียหาย ซึ่งหากผู้เสียหายมีชนชั้นที่สูงกว่าฝ่ายผู้กระทำความผิด อาจจะทำให้ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ นอกจากนี้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการกำหนดค่าปรับอีกประการหนึ่งคือ สภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวมีผลกระทบ

ต่อการลงโทษปรับโดยตรง เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งต้องพิจารณาสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ มิเช่นนั้นจะนำไปสู่ปัญหาการไม่ชำระค่าปรับได้ ซึ่งทำให้ต้องบังคับโทษปรับด้วยวิธีอื่นทำให้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ

๓.๑.๒ การลงโทษปรับของประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายหลายลักษณะอักษรซึ่งเป็นระบบเดียวกันกับที่ประเทศไทยใช้อยู่ ซึ่งระบบกฎหมายของเยอรมันพัฒนามาจากกฎหมายโรมาน-เยอรมนิก มีรากฐานมาจากกฎหมายของชาวโรมัน ในศตวรรษที่ ๑๙ เยอรมันรับเอาแนวคิดในการจัดทำประมวลกฎหมายมาจากฝรั่งเศส รวมทั้งประมวลกฎหมายอาญาด้วย สำหรับการลงโทษปรับนั้นมีการบังคับใช้ในชนชาติเยอรมันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งในปัจจุบันการลงโทษปรับของประเทศเยอรมนีใช้ระบบการลงโทษแบบรายวัน ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย โดยเริ่มจากฟินแลนด์ประเทศแรกในปี ๑๙๒๑ และแผ่ขยายไปในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ในหัวข้อนี้จึงพิจารณาถึงวิวัฒนาการของการลงโทษปรับในประเทศเยอรมนีตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน

ก.ความเป็นมาในเชิงประวัติศาสตร์ของโทษปรับ

เมื่อพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ของประเทศเยอรมนีแล้ว คำว่า “เยอรมัน” (Die Germanen) เริ่มปรากฏในประวัติศาสตร์ของโรมันประมาณ ๙๐ ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งพวกโรมันรู้จักชาติชาติเยอรมันในฐานะชนเร่ร่อนที่อาศัยอยู่บริเวณแถบลุ่มแม่น้ำ ทำการปกครองแบบกลุ่มย่อยๆ เป็นอิสระต่อกัน ชนชาติเยอรมันเริ่มมีบทบาทเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์โลกในสมัยยุคกลาง และมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน ในสมัยที่โรมันมีอำนาจรุ่งเรือง ชนชาติเยอรมันได้เริ่มเรียนรู้ศิลปวิทยาและวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวโรมัน จนเมื่ออาณาจักรโรมันล่มสลาย ชนชาติเยอรมันจึงเริ่มปกครองตนเองในรูปแบบรัฐเล็กๆ และค่อยแผ่ขยายอำนาจออกไปเรื่อยๆ เกิดการแยกสลายตัวกันหลายครั้งอันเนื่องมาจากการสู้รบกัน แต่ชนชาติเยอรมันสร้างตัวขึ้นมาใหม่ด้วยการรุกรานและปะปนเข้าไปกับชนพื้นเมืองเผ่าพันธุ์อื่นจนทั่วทั้งยุโรป^{๒๐}

^{๒๐} ชัยวัฒน์ ถาวรธนสาร, ประวัติศาสตร์เยอรมนีสมัยใหม่ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๔.

การลงโทษปรับนั้นเป็นบทลงโทษที่เก่าแก่มากในประวัติศาสตร์ จากบันทึกของ Bonneville de Marsangy ที่กล่าวว่า การลงโทษปรับนั้นมีอยู่ในทุกสมัยและทุกๆที่ (“There was even a time where all the sanction were fines”) ซึ่งรูปแบบแรกๆ ของกระบวนการยุติธรรมของมนุษย์โบราณคือแนวคิดแก้แค้น ตามหลักตาต่อตาฟันต่อฟัน และแนวคิดต่อมาที่เกิดขึ้นคือการชดเชยค่าความเสียหายก่อนจะเข้ากระบวนการพิจารณาคดี (ในกรณีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการทำให้บาดเจ็บหรือทำให้เกิดความเสียหายอย่างอื่น) จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศเยอรมนี เริ่มจากชนชาติเยอรมันซึ่งเป็นอนารยชนเร่ร่อนได้อยู่ใต้อิทธิพลการปกครองของโรมันทำให้เริ่มเรียนรู้ศิลปวิทยาและวัฒนธรรมต่างๆ ของชาวโรมัน ดังนั้น ชนชาติเยอรมันจึงได้นำแนวคิดกฎหมายของชาวโรมันมาบังคับใช้ ในศตวรรษที่ ๖ ระบบกฎหมายของชนชาติเยอรมันได้เพิ่มการลงโทษอีก ๒ ชนิด คือ wergild และ fredum ซึ่ง wergild เป็นการชดเชยค่าเสียหายให้กับเหยื่อหรือครอบครัวของเหยื่อเพื่อชดเชยการกระทำความผิด ส่วน fredum เป็นเงินจำนวนแน่นอนที่ต้องจ่ายให้กับผู้ที่มีอำนาจในการระงับข้อพิพาท^{๒๑} สำหรับการลงโทษปรับของกฎหมายชนชาติเยอรมันพบว่ามีลักษณะเป็นการชำระเงินให้กับโบสถ์หรือวัดทางศาสนาเพื่อให้เป็นทรัพย์สิน เนื่องจากการระงับข้อพิพาทกระทำในโบสถ์หรือวัดเหมือนกันกับแนวคิดตามกฎหมายในกรีกหรือกฎหมายกรุงโรม ซึ่งการเก็บค่าปรับของกฎหมายกรุงโรมนั้นจัดสรรเป็นเงินในกรมคลังหรือเงินทุนของวัด^{๒๒}

ช่วงก่อนจะเข้าสู่ยุคกลาง การเรียกร้องค่าเสียหายของรัฐและการเรียกค่าชดเชยจากการบาดเจ็บถูกแยกออกจากกันอย่างชัดเจน ส่วนหนึ่งได้ค่อยๆ พัฒนารวมเข้าไปอยู่ในรูปแบบของค่าปรับที่ต้องชำระให้กับรัฐ และอีกส่วนที่เป็นค่าชดเชยจากการบาดเจ็บได้รวมเข้าไว้ในกฎหมายแพ่ง ในยุคกลางนั้นได้วางหลักเกณฑ์อย่างชัดเจนว่าการชำระค่าปรับนั้นเป็นการลงโทษสำหรับผู้ที่ได้กระทำความผิดขึ้นไม่ใช่การปลดจากหนี้จากความผิดที่เขาได้ก่อให้เกิดความเสียหายกับทรัพย์สินของผู้อื่นแต่อย่างใด ดังนั้น จึงมีค่าใช้จ่าย ๓ ประเภทที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ คือ ค่าปรับที่ต้องจ่ายให้กับศาล ค่าเสียหายที่ต้องจ่ายให้กับคู่กรณีที่ได้รับบาดเจ็บ และค่าชดเชยสำหรับความเสียหายอื่นๆ อัตราค่าปรับจะมีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกับคำร้องเรียกค่าเสียหาย แต่หลักเกณฑ์นี้ได้สูญหายไปจากร่างกฎหมายอาญาของเยอรมัน และไม่มีการพิจารณาถึงการบาดเจ็บของคู่กรณีในการกำหนดค่าปรับอีก นอกจากนี้ the Bill German penal code ได้กล่าวเกี่ยวกับ

^{๒๑} David Levienson, *Encyclopedia of crime and punishment* (California: Sage Reference Publication, 2001), p.702.

^{๒๒} Han Von Hentig, *Punishment* (London: William Hodge and Company, 1937), pp. 215-216.

หลักเกณฑ์การพิจารณาของศาลในการลงโทษปรับโดยต้องพิจารณาตัวผู้กระทำความผิดพร้อมกับสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดในเวลาที่ได้กระทำความผิด และความเป็นอยู่ของเขาในช่วงที่กำลังจะถูกตัดสินคดี ควรระมัดระวังในการพิจารณาภูมิหลังของผู้กระทำความผิดเพื่อกำหนดโทษอย่างเหมาะสม^{๒๓}

ในปี ๑๙๑๑ ได้มีการรวบรวมจำนวนของผู้กระทำความผิดในประเทศเยอรมนีที่ถูกตัดสินให้ชำระค่าปรับ โดยแสดงอัตราโทษปรับและจำนวนผู้ต้องโทษ (ร้อยละ)

อัตราค่าปรับ	จำนวนผู้ต้องโทษปรับ (%)
น้อยกว่าหรือเท่ากับ ๖ มาร์ค	๒๘.๔
๗-๑๐ มาร์ค	๑๘.๗
๑๑-๑๕ มาร์ค	๑๐.๒
๑๖-๓๐ มาร์ค	๒๗.๙
๓๑-๖๐ มาร์ค	๑๐.๕
๖๑-๑๐๐ มาร์ค	๒.๘
๑๐๑-๑๕๐ มาร์ค	๐.๗
๑๕๑-๓๐๐ มาร์ค	๐.๖
๓๐๑-๖๐๐ มาร์ค	๐.๒
๖๐๑ มาร์คหรือมากกว่า	๐.๐๕

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าใน ปี ๑๙๑๑ มีการลงโทษปรับของประเทศเยอรมนีในอัตราค่าปรับที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องมาจากการให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับโดยต้องคำนึงถึงฐานะทางการเงินของผู้ต้องโทษ ประกอบกับการลงโทษปรับในสมัยนั้นมุ่งไปที่ความผิดเล็กๆ น้อยๆ เป็นสำคัญ ดังนั้น อัตราค่าปรับจึงอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำประกอบกับค่าเงินในช่วง

^{๒๓} Ibid, p.216.

ระยะเวลานั้นด้วย ต่อมาในปี ๑๙๒๔ มีการนำโทษปรับมาใช้เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งมีการนำโทษจำคุกในระยะสั้นๆมาใช้แทนการไม่ชำระค่าปรับ หลังจากนั้นในปี ๑๙๒๖ ได้มีการเก็บสถิติการลงโทษปรับอีกครั้งภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังตารางข้างล่างนี้

อัตราค่าปรับ	จำนวนผู้ต้องโทษปรับ (%)
น้อยกว่า ๒๐ มาร์ค	๔๔.๕
๒๐ ถึง ๑๐๐ มาร์ค	๔๗.๙
๑๐๑ ถึง ๓๐๐ มาร์ค	๖.๓
๓๐๑ ถึง ๑,๐๐๐ มาร์ค	๑.๐
๑,๐๐๑ ถึง ๑๐,๐๐๐ มาร์ค	๐.๒
มากกว่า ๑๐,๐๐๐ มาร์ค	๐.๐๕

จากข้อมูลตาราง เมื่อมีการนำเอาโทษปรับมาบังคับใช้เพิ่มมากขึ้นในประเทศเยอรมนี พร้อมกับการเพิ่มอัตราค่าปรับให้สูงขึ้น อัตราค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น จึงส่งผลให้ผู้ต้องโทษปรับจำนวน ๑๓.๓ % ต้องถูกจำคุกแทนการไม่ชำระค่าปรับ โดยระยะเวลาจำคุกไม่เกิน ๓ เดือนซึ่งเป็นบทลงโทษสำหรับโทษปรับตั้งแต่ ๑-๑๐๐ มาร์คเท่านั้น นอกจากนี้ได้มีการนำโทษปรับไปบังคับใช้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น และในปี ๑๙๒๗ ศาลเยอรมนีได้อนุญาตให้มีการชำระค่าปรับแทนการถูกลงโทษจำคุก ซึ่งต้องเป็นการจำคุกในระยะสั้นและอัตราค่าปรับที่คำนวณแล้วต้องไม่เกิน ๑๐๐ มาร์ค นอกจากนี้ โทษปรับได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆในประเทศเยอรมนี ซึ่งพิจารณาได้จากสถิติการลงโทษของศาลเยอรมนีในปีต่างๆ ดังนี้

ปี	โทษประหารชีวิต	โทษจำคุกและใช้แรงงานหนัก	โทษจำคุก	โทษปรับ
๑๘๘๒	๐.๐๓	๔.๑	๖๙.๑	๒๕.๓
๑๘๙๒	๐.๐๑	๒.๘	๖๒.๔	๓๒.๖
๑๙๐๒	๐.๐๑	๒.๐	๕๒.๘	๔๒.๖
๑๙๑๒	๐.๐๑	๑.๓	๔๔.๗	๕๑.๔
๑๙๒๕	๐.๐๒	๑.๔	๓๓.๙	๖๓.๖

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าโทษปรับมีแนวโน้มใช้บังคับเพิ่มมากขึ้นในประเทศเยอรมนี ซึ่งจากเดิมที่นิยมลงโทษโดยใช้โทษจำคุก แต่เดิมโทษจำคุกใช้บังคับมากในช่วงระหว่างการทำสงครามและภายหลังสงครามสิ้นสุดลงเนื่องจากการข่มขู่ศัตรู เนื่องจากการตัดสินใจของศาลถูกแทรกแซงจากหลายฝ่ายเพื่อให้ตัดสินลงโทษฝ่ายตรงข้าม ซึ่งส่วนมากโทษที่ได้รับจะเป็นโทษจำคุก^{๒๔}

ในปี ๑๙๕๔ รัฐสภาเยอรมันตะวันตกได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการขึ้นเพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายอาญาที่ใช้มาตั้งแต่ปี ๑๘๗๑ ต่อมาคณะกรรมการได้ออกร่างกฎหมายอาญา Penal Code E ๑๙๖๒ หรือที่เรียกว่า E ๑๙๖๒ ซึ่งการร่างกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้โทษปรับมาใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้นและให้คำนวณค่าปรับเป็นแบบต่อวัน โดยต้องเป็นโทษจำคุกที่ไม่เกิน ๓ เดือน โดยไม่ต้องคำนึงถึงความรุนแรงของความผิดมากนักน้อยเพียงใด^{๒๕} แต่ E ๑๙๖๒ ถูกวิจารณ์อย่างหนักว่าไม่สามารถยกเลิกโทษจำคุกระยะสั้นได้ จึงร่วมกันร่างกฎหมายอีกฉบับขึ้น โดยใช้ชื่อว่า Alternative Draft Code ซึ่งมีการกำหนดให้ยกเลิกโทษจำคุกระยะสั้นและกำหนดให้โทษจำคุกระยะเวลาต่ำที่สุดคือ ๖ เดือน

ต่อมาได้ร่างกฎหมายฉบับหนึ่งขึ้นมาเพื่อผ่อนปรนแนวคิดระหว่าง E ๑๙๖๒ และ Alternative Draft Code ซึ่งมีชื่อเรียกว่า First Criminal Law Reform Act ๑๙๖๙ ซึ่งไม่มีการยกเลิกโทษจำคุกระยะสั้นแต่ไม่สนับสนุนกับการลงโทษจำคุกในระยะสั้น ซึ่งมีผลให้ศาลกำหนด

^{๒๔} Ibid, pp. 216-222.

^{๒๕} Eser, *The politics of Criminal Law Reform Act: Germany*, 21 AM J. Comp. L.(1973), pp. 245-256.

โทษปรับเป็นบทลงโทษลำดับแรก แม้บางฐานความผิดที่เคยกำหนดให้มีโทษจำคุก เช่น ลักทรัพย์ ฉ้อโกง ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น นอกจากนี้การกำหนดโทษปรับระหว่าง E๑๙๖๒ และ Alternative Draft Code ยังมีลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่ง E ๑๙๖๒ กำหนดให้ค่าปรับมีสองส่วน ส่วนแรกให้ปรับตามความรุนแรงของความผิด และส่วนที่สองให้ปรับตามจำนวนวันปรับตามรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นระบบโทษปรับแบบไม่ตายตัวช่วยลดโอกาสในการเกิดการไม่ชำระค่าปรับได้เพราะค่าปรับขึ้นอยู่กับสถานะของผู้ถูกปรับ ส่วนการลงโทษปรับใน Alternative Draft Code มุ่งหวังที่จะให้ผู้ต้องโทษปรับได้รับความลำบากในการถูกลงโทษปรับให้เสมือนการถูกจำคุก โดยจะกำหนดค่าปรับให้เป็นระยะยาว และผ่อนชำระหลายงวดได้แต่ภายในระยะเวลา ๒ ปี ซึ่งระบบนี้ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการนำมาใช้ปฏิบัติจริง จึงมีการลงมติให้นำระบบปรับตาม E ๑๙๖๒ มาใช้ใน Second Criminal Law Reform Act ซึ่งเป็นระบบวันปรับตามสูตรจำนวนค่าปรับรวมทั้งหมดให้เท่ากับผลคูณของสองปัจจัยสำคัญสองประการ คือ ปริมาณวันปรับและค่าปรับต่อวัน การกำหนดโทษปรับเช่นนี้มีผลทำให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจของศาลลดลง^{๒๖}

ภายหลังปฏิรูปกฎหมายของเยอรมันตะวันตกถือได้ว่าประสบความสำเร็จมากในปี ๑๙๖๕ ซึ่งทำให้การลงโทษจำคุกกระยะสั้นลดลง ต่อมาในปี ๑๙๗๒ กว่าร้อยละ ๗๐ ของโทษปรับถูกนำไปใช้คดีจราจร และในทางตรงกันข้ามคดีที่มีโทษจำคุกส่วนใหญ่เป็นคดีความผิดประเภทลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย และฉ้อโกง แสดงให้เห็นว่าศาลเยอรมันตะวันตกมองว่าโทษปรับเป็นบทลงโทษที่ไม่เหมาะสมกับคดีประเภทลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย และฉ้อโกง ต่อมา มีการบังคับใช้ Second Criminal Law Reform Act ในปี ๑๙๗๕ ซึ่งเป็นการกำหนดจำนวนค่าปรับให้ได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง และสัมพันธ์กับสถานะภาพของผู้กระทำความผิด^{๒๗}

ข.ความเป็นมาและลักษณะของโทษปรับในปัจจุบัน

ปัจจุบันระบบการลงโทษในประเทศเยอรมนีได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ผลสืบเนื่องมาจากการนำหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ (German Constitutional Law) กับอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The European Convention of Human Rights) ประกอบกันในการพิจารณากำหนดโทษทางอาญา โดยกฎหมายเยอรมนีได้ยกเลิกการลงโทษประหาร

^{๒๖} Gary M. Friedmon, "The West German Day-Fine System: A possibility for the United States?," *Chicago Law Review*, Vol. 50 No. 1 (Winter 1983), pp.286-287.

^{๒๗} *Ibid*, p.291-293.

ชีวิต (มาตรา ๑๐๒GG) ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาพิธีสารฉบับที่ ๖ (Nov ๑๙๙๔) ที่ว่า ห้ามการลงโทษประหารชีวิตอย่างน้อยที่สุดก็ในยามสันติ นอกจากนี้ยังได้กำหนดห้ามการลงโทษที่เป็นการทรมานชั่วร้ายโหดเหี้ยมและปฏิบัติที่ต่ำช้า (มาตรา ๓) ซึ่งความดังกล่าวได้เป็นกฎเกณฑ์สำคัญนำไปสู่การบังคับใช้โทษในประเทศเยอรมนี^{๒๘}

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้ระบบการลงโทษตามกฎหมายเยอรมนีจำกัดอยู่แค่การจำคุกและการปรับเท่านั้น ซึ่งการบังคับใช้โทษปรับประเทศเยอรมนีได้บังคับใช้ระบบวันปรับตั้งแต่ปี ๑๙๗๕ เป็นการคำนวณอัตราค่าปรับที่จะผันแปรตามเหตุปัจจัยที่สำคัญสองประการคือ ลักษณะความรุนแรงของการกระทำและอัตรารายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการคำนวณอัตราค่าปรับแบบจำนวนไม่ตายตัว การคิดค่าปรับต้องพิจารณาถึงปัจจัยสองส่วนนี้จึงจะทำให้การปรับดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม และเมื่อศาลได้พิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำประกอบกับหลักฐานทางการเงินของผู้กระทำความผิด พร้อมกับพิจารณาว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่และหากได้กระทำความผิดจริงสมควรจะกำหนดโทษอย่างไรจึงจะเกิดความเป็นธรรมทั้งตัวจำเลยและผู้เสียหายด้วย รวมทั้งคำนึงถึงผู้กระทำความผิดว่าจะสามารถชำระค่าปรับได้หรือไม่ เพราะอาจนำไปสู่ปัญหาการไม่ชำระค่าปรับในภายหลังได้

ปัจจุบันบทบังคับในเรื่องโทษปรับได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมนี โดยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้^{๒๙}

^{๒๘} วรธรรมล เพ็งดิษฐ์, “ การลงโทษปรับ : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา,” หน้า ๘๔.

^{๒๙}Section 40 Imposition in Daily Rates

- (1) A fine shall be imposed in daily rates. It shall amount to at least five and, if the law does not provide otherwise, at most three hundred and sixty full daily rates.
- (2) The court determines the amount of the daily rate, taking into consideration the personal and financial circumstances of the perpetrator. In doing so, it takes as a rule the average net income which the perpetrator has, or could have, in one day as its starting point. A daily rate shall be fixed at a minimum of two and a maximum of ten thousand German marks.
- (3) In determining the daily rate the income of the perpetrator, his assets and other bases may be estimated.
- (4) The number and amount of the daily rates shall be indicated in the decision.

(๑.) ค่าปรับต้องถูกกำหนดอัตราเป็นรายวัน โดยขั้นต่ำ ๕ วัน หากกฎหมายมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นและไม่เกินกว่า ๓๖๐ วัน

(๒.) ศาลพิจารณาอัตราค่าปรับในแต่ละวันโดยคำนึงถึงสภาพและสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลจะใช้รายได้เฉลี่ยสุทธิซึ่งผู้กระทำความผิดได้รับหรืออาจได้รับในหนึ่งวันเป็นจุดเริ่มต้น อัตรารายวันจะต้องถูกกำหนดไว้ไม่ต่ำกว่า ๒ มาร์คเยอรมนี และไม่เกินกว่า ๑๐,๐๐๐ มาร์คเยอรมนี

(๓.) ในการพิจารณาอัตรารายวัน ศาลอาจจะนำรายได้ สินทรัพย์และสิ่งอื่น ๆ ที่ผู้กระทำความผิดมีอยู่มาประเมินด้วยก็ได้

(๔.) จำนวนอัตรารายวันต้องถูกระบุไว้ในคำตัดสินด้วย

การกำหนดปริมาณวันปรับซึ่งจะควบคู่ไปกับการกำหนดอัตราค่าปรับรายวัน ศาลพิจารณาจากลักษณะความหนักเบาของการกระทำความผิด โดยคำนึงถึงแรงจูงใจในการกระทำความผิด วิธีการที่ใช้ในการกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีผลทำให้การกระทำความผิดนั้นรุนแรงขึ้นหรือลดลงประกอบกัน อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดผิดนัดชำระค่าปรับกฎหมายได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุกได้ โดยให้อัตราค่าปรับรายวันหนึ่งวันเท่ากับการจำคุกหนึ่งวันและกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำของการจำคุกแทนการผิดนัดชำระค่าปรับเท่ากับหนึ่งวัน^{๓๐}

ระบบการลงโทษในประเทศเยอรมนีได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากหลังจากการนำระบบวันปรับมาใช้ เนื่องจากข้อมูลในปี ๑๙๘๒ การลงโทษทั้งหมดที่เกิดขึ้นเป็นการลงโทษจำคุก ๗๖.๘ % และเป็นการลงโทษปรับ ๒๒.๒ % ต่อมาในปี ๑๙๙๒ การลงโทษจำคุกเหลือเพียง ๖.๙% การคุมประพฤติ ๑๑.๑% แต่การลงโทษปรับเพิ่มขึ้นเป็น ๗๕.๒% จึงถือว่าประเทศเยอรมนีประสบความสำเร็จอย่างมากในการบังคับใช้โทษแบบระบบวันปรับ ซึ่งประเทศเยอรมนีได้ตระหนักถึงปัญหาว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะเดิมไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

^{๓๐} วรรณมล เพ็งดิษฐ์, “ การลงโทษปรับ : ศึกษากรณีอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา,” หน้า ๘๗-๙๐.

ได้อย่างแท้จริง จึงได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุแห่งปัญหาและพยายามแสวงหาวิธีการที่จะนำมาแก้ไข
ปัญหาดังกล่าว^{๓๑}

หากพิจารณาถึงแนวทางการลงโทษปรับของประเทศเยอรมนีแล้ว ซึ่งมี
รูปแบบการลงโทษปรับรายวัน โดยพิจารณาปริมาณวันปรับควบคุมไปกับอัตราค่าปรับรายวัน ทำให้การ
ลงโทษจำคุกในประเทศลดลงมาก และประเทศเยอรมนีมีความมุ่งหมายที่จะทำให้โทษจำคุกตลอด
ชีวิตในฐานะที่เป็นโทษที่รุนแรงที่สุดของเยอรมนี ได้หายไปจากกระบวนการยุติธรรมของประเทศ
เยอรมนี เนื่องจากการลงโทษจำคุกตลอดชีวิต กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องโทษเป็นอย่างมาก ทำ
ให้ได้รับความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่มีโอกาสที่จะแก้ไขปรับปรุงตัวเป็นคนดีเพื่อกลับไป
ใช้ชีวิตในสังคมได้อีก และหากการลดโทษจำคุกลงจะส่งผลดีให้กับรัฐเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดูแล
นักโทษและค่าบำรุงซ่อมแซมทัณฑสถาน ซึ่งในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่าจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม แม้จะมี
การกำหนดโทษปรับโดยพิจารณาหลักเกณฑ์ต่างๆ ประกอบการตัดสินลงโทษ เพื่อให้ผู้กระทำความผิด
มีความสามารถในการชำระค่าปรับ แต่ประเทศเยอรมนียังคงประสบปัญหาการไม่ชำระค่าปรับ
เหมือนเช่นประเทศอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่การใช้มาตรการอื่นแทนการไม่ชำระค่าปรับ ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระ
ให้กับรัฐอีกประการหนึ่ง และเป็นปัญหาที่ทุกรัฐกำลังดำเนินการแก้ไขเช่นกัน

๓.๑.๓ การลงโทษปรับของประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดียตั้งอยู่ในทวีปเอเชีย ซึ่งในสมัยโบราณเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญ
ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประเทศอินเดียมีอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อประเทศใน
แถบเอเชีย ทำให้แต่ละประเทศที่รับเอาวัฒนธรรมประเพณีของอินเดีย มีคติความเชื่อและสังคม
คล้ายคลึงกันกับประเทศอินเดีย โดยเฉพาะประเทศไทยที่รับเอาแนวคิดพระพุทธศาสนาจากอินเดีย
นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายโบราณของไทยยังได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของ
ศาสนาฮินดู จึงส่งผลให้แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษในสมัยโบราณของประเทศไทยและประเทศอินเดีย
มีความคล้ายคลึงกัน จวบจนกระทั่งศตวรรษที่ ๑๕ อินเดียถูกชาวมองโกลรุกรานและเข้าปกครอง
ประเทศ ซึ่งกษัตริย์มองโกลมีความเลื่อมใสในศาสนาอิสลาม ต่อมาจึงมีการเผยแผ่ศาสนาอิสลามไปทั่ว
ประเทศ ซึ่งระบบกฎหมายที่เดิมอยู่ภายใต้แนวคิดของศาสนาฮินดู ได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยการ

^{๓๑} คณนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้
ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา เสนอ สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ๑๘
กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒.

นำเอาระบบกฎหมายศาสนาอิสลามในขณะนั้นมาบังคับใช้ในอินเดีย เมื่อโลกเข้าสู่ยุคการค้าอาณานิคม ทำให้หลายประเทศมหาอำนาจเริ่มมีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกับชาติอื่นทั่วโลกเพื่อแสวงหาประเทศอาณานิคม ซึ่งทำให้ประเทศอินเดียตกเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง โดยชนบทรณนิยมประเพณีดั้งเดิมถูกแทนที่ด้วยอารยธรรมตะวันตก ตลอดจนการรับเอาแนวคิดของระบบกฎหมายมาอังกฤษมาบังคับใช้ในประเทศอินเดียจวบจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ซึ่งในหัวข้อนี้จะพิจารณาถึงวิวัฒนาการของการลงโทษปรับของประเทศอินเดียจนถึงปัจจุบัน

ก.ความเป็นมาในเชิงประวัติศาสตร์ของโทษปรับ

การลงโทษของประเทศอินเดียมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางศาสนาของฮินดู ซึ่งคัมภีร์ทางศาสนาที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในอินเดียเนื่องจากมีความชัดเจนเกี่ยวกับการบัญญัติทัณฑ์กฎหมาย คือ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ร่างขึ้นโดยพระมนัสหรือมนู ซึ่งคัมภีร์ทางศาสนาฉบับนี้ นอกจากจะเป็นการรวบรวมบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายแล้ว ยังเป็นสิ่งบันทึกประวัติศาสตร์อินเดียตั้งแต่สมัยโบราณ โดยการกล่าวถึงสภาพสังคมวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีของอินเดีย นอกจากคัมภีร์ศาสนาฮินดูแล้วพระพุทธศาสนายังเป็นอีกศาสนาที่มีความรุ่งเรืองในอินเดียสมัยโบราณเช่นกัน แต่มีบทบาทน้อยกว่าศาสนาฮินดู สังคมอินเดียเป็นสังคมที่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ ซึ่งการแบ่งชนชั้นนี้มีความสัมพันธ์กับการลงโทษตามวรรณะต่างๆ ซึ่งในยุคนี้พบว่ามีแนวคิดที่สำคัญของศาสนาฮินดูเกี่ยวกับการลงโทษ ประการแรกคือ กระทำเพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิด ประการที่สองคือ เพื่อขัดขวางการกระทำความผิด ประการที่สามคือ เพื่อฟื้นฟูทำให้ทุกอย่างกลับสู่สภาพปกติ และประการที่สี่คือ การทำให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากบาป^{๓๒} การลงโทษจะเป็นอำนาจสูงสุดของกษัตริย์ โดยจะดำเนินการอย่างรวดเร็วและมีความแน่นอนชัดเจน เพื่อป้องกันการถูกตำหนิจากประชาชนได้ ข้อสังเกตของการบัญญัติกฎหมายฮินดูคือการตีค่าชีวิตมนุษย์ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากแนวคิดตามศาสนาฮินดูจะสันนิษฐานว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีแต่ความชั่วร้าย จึงทำให้การปฏิบัติต่อมนุษย์ในวิธีการลงโทษเมื่อกระทำความผิดด้วยวิธีที่โหดร้ายและป่าเถื่อน^{๓๓}

^{๓๒} Ramapraserd, Das Gupta, *Crime and Punishment in Ancient India* (India: Shri V.S. Singh, 1973), pp. 16-17.

^{๓๓} Ibid, p. 13.

การลงโทษปรับไม่ใช่วิธีการลงโทษที่เบาที่สุดตามแนวคิดของกฎหมายฮินดู เนื่องจากการลงโทษที่เบาที่สุดคือการว่ากล่าวตักเตือนหรือการถูกตำหนิอย่างรุนแรง ซึ่งใช้ในกรณีที่ เป็นความผิดเล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลใด แต่การลงโทษปรับนั้นใช้บังคับ กับกรณีที่การกระทำความผิดได้ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้อื่น ซึ่งจะกำหนดค่าปรับโดยพิจารณา ปัจจัยหลายอย่างประกอบกันโดยเฉพาะวรรณะของคู่กรณี^{๓๔} เช่น ในความผิดเดียวกันระหว่าง ผู้กระทำความผิดที่มีวรรณะสูงกว่าผู้เสียหายจะได้รับการลงโทษที่น้อยกว่ากรณีผู้กระทำความผิดมี วรรณะที่ต่ำกว่าผู้เสียหายแม้ความเสียหายจะเท่ากัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการลงโทษทุกประเภทจะมีความ แตกต่างกันขึ้นอยู่กับวรรณะของคู่กรณีเป็นสำคัญ^{๓๕} ซึ่งวรรณะพราหมณ์เป็นวรรณะสูงสุดของอินเดีย หากผู้อยู่ในวรรณะพราหมณ์ถูกลงโทษปรับสามารถที่จะผ่อนชำระค่าปรับได้ซึ่งคนวรรณะอื่นไม่ สามารถผ่อนชำระค่าปรับได้ สำหรับวรรณะอื่นๆ หากถูกลงโทษปรับ แต่ไม่มีเงินชำระค่าปรับสามารถ ที่ใช้แรงงานแทนการชำระค่าปรับได้ แต่หากไม่ยอมถูกใช้แรงงานต้องถูกลงโทษจำคุกแทน นอกจากนี้ ตามบันทึกโบราณของชาวอินเดียระบุว่า หากกษัตริย์กระทำความผิดแล้วถูกลงโทษปรับ ต้องชำระ ค่าปรับในจำนวนที่มากกว่าประชาชนทั่วไป ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้เป็นกษัตริย์ต้องถูกดำเนินคดี เหมือนเช่นกับประชาชนทั่วไป ยกตัวอย่างเช่น กษัตริย์ต้องจ่ายค่าปรับจำนวน ๑,๐๐๐ คาร์ชาพานัส (Karshapanas)^{๓๖} ในขณะที่คนทั่วไปต้องชำระค่าปรับเพียง ๑ คาร์ชาพานัส (Karshapanas)^{๓๗}

การกำหนดโทษปรับสำหรับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ไม่ว่าจะ เป็น ร่างกายคนหรือสัตว์ การกำหนดค่าปรับต้องให้ได้สัดส่วนกับอาการบาดเจ็บ หรืออวัยวะที่สูญเสีย ซึ่ง ผู้กระทำความผิดต้องจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายเพื่อเป็นการเยียวยารักษา หรืออาจจะชำระจำนวน ทั้งหมด (ทั้งค่าปรับในการทำโทษและค่าเยียวยาผู้เสียหาย)มอบให้กับผู้เป็นกษัตริย์เท่ากับจำนวนที่ได้ ทำความเสียหายเพื่อชดเชยให้กับผู้เสียหาย โดยไม่พิจารณาว่าจะกระทำการโดยเจตนาหรือไม่เจตนา และผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับให้กับกษัตริย์ในจำนวนที่เท่ากับค่าเสียหายนั้นด้วย^{๓๘}

^{๓๔} Doongaji, Damayanti, *Crime and Punishment in Ancient Hindu Society* (New Delhi: Ajanta Publications, 1986), p. 153.

^{๓๕} Ramapraserd, Das Gupta, *Crime and Punishment in Ancient India*, p. 36. 16-17.

^{๓๖} หน่วยเงินอินเดียโบราณ (Karshapanas หรือ pana)

^{๓๗} Doongaji, Damayanti, *Crime and Punishment in Ancient Hindu Society*, p. 154.

^{๓๘} Doongaji, Damayanti, *Crime and Punishment in Ancient Hindu Society*, pp. 155-156.

โดยมีการแบ่งแยกค่าปรับออกจากค่าเสียหายอย่างชัดเจน ว่าผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับในสัดส่วนเดียวกับที่ชำระค่าชดเชยให้กับผู้เสียหาย แต่ในบางความผิดค่าปรับจะแปรผันตามมูลค่าของที่ได้รับ ความเสียหาย เช่น หนังสัตว์ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากไม้หรือดิน หรือผลไม้ ซึ่งค่าปรับจะกำหนดเป็นห้าเท่าของมูลค่าของรายการที่ได้รับความเสียหาย^{๓๙} การลงโทษปรับตามแนวคิดกฎหมายฮินดูของอินเดีย จากหลักเกณฑ์ในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของมุนูกำหนดให้กษัตริย์มีบทบาทสำคัญในการลงโทษ โดยเริ่มจากการให้คู่กรณีไกล่เกลี่ยกันก่อน หากไม่สามารถประนีประนอมกันได้จึงจะนำไปสู่กระบวนการลงโทษที่ทำหน้าที่โดยกษัตริย์ต่อไป

ต่อมาเมื่อปี ๑๕๒๕ ประเทศอินเดียถูกชาวมองโกลรุกรานและกษัตริย์มองโกลแห่งราชวงศ์โมกุลได้เข้าปกครองประเทศอินเดีย ในปี ๑๕๕๖-๑๖๐๕ ได้มีการขยายอาณาเขตไปอย่างกว้างขวาง ต่อมากษัตริย์มองโกลซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้มีการเผยแพร่ศาสนาอิสลามในประเทศอินเดียและนำระบบกฎหมายอิสลามมาใช้บังคับแทนกฎหมายฮินดู^{๔๐} สำหรับการลงโทษในกฎหมายอิสลามมีความรุนแรงและโหดร้ายไม่ต่างจากกฎหมายฮินดู แต่การลงโทษของกฎหมายอิสลามจะกระทำกับทุกคนในสังคมโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากการลงโทษตามกฎหมายฮินดูที่จะกำหนดตามวรรณะสูงต่ำ โดยเฉพาะถ้าเป็นวรรณะพราหมณ์จะไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีการที่โหดร้ายแม้ได้กระทำความผิดร้ายแรงเพียงใด ซึ่งกฎหมายอิสลามได้ยกเลิกหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยกำหนดให้พลเมืองของอินเดียทุกคนที่กระทำความผิดเดียวกันต้องรับโทษเท่ากันแม้จะวรรณะต่างกัน สำหรับการลงโทษปรับในศาสนาอิสลามเป็นการลงโทษเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเหมือนเช่นที่ปรากฏในระบบกฎหมายฮินดูโบราณของอินเดีย แต่ไม่มีการกำหนดค่าปรับตามวรรณะของคู่กรณี แต่มีการกำหนดโทษปรับตามลักษณะความผิดของแต่ละคน^{๔๑} นอกจากนี้การลงโทษที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของศาสนาอิสลามอีกชนิดคือ blood money ซึ่งเป็นค่าชดเชยที่จ่ายให้กับญาติของผู้เสียหาย แต่การลงโทษปรับนั้นเป็นการชำระเงินให้กับรัฐเพื่อเป็นการลงโทษ^{๔๒} การลงโทษปรับใน

^{๓๙} Ibid, p.156.

^{๔๐} Raj Kumari Agrawala, "History of Courts and Legislatures," in *The Indian Legal System* (New York: Oceana Publication, 1978), p.103.

^{๔๑} D.D. Aggarwal, *Jurisprudence in India: Through the ages* (New Delhi: Kalpaz Publication, 2002), p.208.

^{๔๒} Rudolph Peters, *Crimes and Punishment in Islamic law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), p.33.

ศาสนาอิสลามนอกจากจะใช้เป็นโทษหลัก ยังสามารถใช้รวมกันกับโทษอื่นอีกๆ ที่ต่างจากแนวคิดระบบกฎหมายอื่น เช่น หากผู้กระทำความผิดถูกลงโทษด้วยวิธีการเขียนตีสำหรับความผิดที่รุนแรงมาก ผู้กระทำความผิดอาจต้องชำระค่าปรับเพิ่มเข้ามาอีกตามสัดส่วนความเสียหาย แต่มีบางฐานความผิดที่ไม่มีการบังคับใช้โทษปรับ เนื่องจากเป็นความผิดที่ร้ายแรง เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดฐานฆ่าคนตาย เป็นต้น จึงเป็นการไม่เหมาะสมที่จะลงโทษปรับกับความผิดดังกล่าว เพราะโทษที่จะได้รับคงเพียงพอแล้วสำหรับการลงโทษ^{๔๓} ระบบกฎหมายอิสลามใช้บังคับในประเทศอินเดีย จวบจนกระทั่งมีร่างกฎหมายขึ้นใช้บังคับในประเทศอินเดียภายใต้แนวคิดของอารยธรรมตะวันตก ส่งผลให้มีการยกเลิกกฎหมายอิสลามที่ใช้บังคับในอินเดียตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นไป

ในศตวรรษที่ ๑๖ ประเทศแถบตะวันตกได้เข้ามาติดต่อค้าขายกับประเทศอินเดีย เนื่องจากประเทศอินเดียมีทรัพยากรจำนวนมาก และประเทศแถบตะวันตกมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาอาณานิคมจากประเทศต่างๆ เพื่อใช้ระบายสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตขึ้นไปยังประเทศนั้นๆ ซึ่งประเทศอังกฤษก็เป็นอีกประเทศมหาอำนาจที่เข้ามาติดต่อค้าขายกับประเทศอินเดีย และได้จัดตั้งบริษัทอินเดียตะวันออกขึ้นเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางทางการค้าที่เมืองต่างๆ โดยประเทศอินเดียยินยอมให้บริษัทของอังกฤษนำระบบกฎหมายของอังกฤษมาใช้บังคับในบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ โดยไม่อยู่ภายใต้บังคับของระบบกฎหมายอินเดีย และนี่คือจุดเริ่มต้นของระบบกฎหมายอังกฤษที่มีอยู่เหนือระบบกฎหมายเดิมของอินเดีย ต่อมาบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้ขยายอิทธิพลและเข้าแทรกแซงกิจการภายในรัฐต่างๆของอินเดีย^{๔๔}

เมื่อปี ๑๗๗๐ รัฐบาลอังกฤษได้ส่งนายวาเรน เฮสติ้ง (Warren Hastings) มาเป็นผู้สำเร็จราชการอังกฤษในประเทศอินเดีย ซึ่งเขาได้วางระเบียบการปกครองของประเทศอินเดียให้ดีขึ้น โดยนายวาเรน เฮสติ้งได้ถูกแต่งตั้งให้รับตำแหน่งผู้ว่าการรัฐแบงกอล ซึ่งเขาได้ออกคำสั่งวางหลักเกณฑ์ความเหมาะสมเกี่ยวกับระบอบกฎหมายที่จะใช้บังคับภายในรัฐ โดยพิจารณาระหว่างกฎหมายอังกฤษ กฎหมายอิสลาม และกฎหมายฮินดู ซึ่งนายวาเรน เฮสติ้งได้วางหลักเกี่ยวกับการลงโทษปรับว่าห้ามกำหนดโทษปรับในอัตราที่สูงเกินสมควรเหมือนอย่างที่เคยปฏิบัติกันมาเพื่อเพิ่มรายได้

^{๔๓} Ibid, p.97.

^{๔๔} Raj Kumari Agrawala, "History of Courts and Legislatures," in *The Indian Legal System*, p.103.

ให้กับรัฐ และเห็นว่าควรที่จะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมศาลให้พอเหมาะด้วยเช่นกัน^{๔๕} ต่อมาก็เริ่มมีความพยายามที่จะปฏิรูปกฎหมายภายในประเทศอินเดียให้มีความทันสมัย และต่อต้านการลงโทษที่รุนแรงที่มีมายาวนานในกฎหมายฮินดูและกฎหมายอิสลามของอินเดีย รวมทั้งการทำนุบำรุงให้อินเดียมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ เช่น สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และการคมนาคม ตลอดจนอารยธรรมตะวันตกที่เจริญรุ่งเรืองมากในสมัยจักรวรรดินิยม

จนกระทั่งในราวศตวรรษที่ ๑๘ ประเทศอินเดียได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาขึ้นโดยมีชื่อเรียกว่า the Indian Penal Code of ๑๘๖๐ โดยเริ่มจากการนำกฎหมายอิสลามและกฎหมายฮินดูมาปะติดปะต่อกัน ประกอบกับฝ่ายร่างกฎหมายได้นำประมวลกฎหมายหลายประเทศมาเป็นต้นแบบในการร่าง เช่น กฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษ ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส และประมวลกฎหมายเอ็ดเวิร์ด (Edward Livingston's Code) แห่งรัฐหลุยเซียนาร์ (Louisiana) โดยพิจารณาทั้งหมดประกอบกันอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศอินเดีย^{๔๖} ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายอินเดียสมัยใหม่มีพื้นฐานมาจากกฎหมายอังกฤษเป็นหลัก จารีตประเพณี คำพิพากษาของศาล ตั๋วบทกฎหมาย และกฎหมายดั้งเดิม ได้แก่ กฎหมายฮินดู และกฎหมายอิสลาม^{๔๗} โดยรูปแบบการลงโทษตามกฎหมายอาญาอินเดียสมัยใหม่ที่เรียกว่า the Indian Penal Code of ๑๘๖๐ ประกอบด้วยการลงโทษ ๖ รูปแบบ ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษเนรเทศ โทษใช้แรงงานหนักเยี่ยงทาส โทษจำคุก(แบบธรรมดาและแบบใช้แรงงาน) โทษริบทรัพย์สิน และโทษปรับ^{๔๘}

ในแง่ของโทษปรับตาม the Indian Penal Code of ๑๘๖๐ จัดว่าเป็นโทษที่เบาที่สุด และบังคับใช้มากที่สุดในช่วงระยะเวลานั้น ซึ่งอัตราค่าปรับตามกฎหมายนี้มีทั้งรูปแบบอัตราตายตัวและไม่จำกัดจำนวน ซึ่งนอกจากจะใช้เป็นโทษหลักและโทษทางเลือกแล้ว การลงโทษ

^{๔๕} Jaswant Lal Mehta, Advanced study in the History of Modern India: 1707-1813 (India: New Dawn Press, 2005), p.515.

^{๔๖} Kevin Jon Heller, Markus D. Dubber, The handbook of comparative criminal law (California: Stanford University Press, 2011), p.289.

^{๔๗} N.D. Kapoor, Handbook of principle of law (New Delhi: Sutan Chand and Sons Published, 1981), p. 5.

^{๔๘} W.Morgan, A.G. Macpherson, The Indian Penal Code, (Act XLV of 1860) with notes (London: n.p.,1861), p.32.

ปรับยังใช้เพื่อการเพิ่มโทษสำหรับความผิดที่กฎหมายกำหนดว่าให้มีการเพิ่มโทษ แต่ถ้าการกำหนดโทษปรับไม่มีการระบุอัตราไว้ชัดเจน ซึ่งนั่นหมายถึงศาลสามารถที่จะกำหนดค่าปรับได้อย่างไม่จำกัดจำนวน แต่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของ Bill of Right โดยระบุว่า การกำหนดค่าปรับของศาลต้องมีอัตราไม่สูงมากจนเกินไป ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจ โดยพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบ และต้องอยู่ภายในขอบเขตของหลักเกณฑ์ดังกล่าวด้วย^{๔๙}

ข.ความเป็นมาและลักษณะของโทษปรับในปัจจุบัน

ภายหลังจากการร่างกฎหมายอาญาขึ้นในปี ๑๘๖๐ ระบบกระบวนการยุติธรรมของอินเดียเริ่มมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ปฏิรูปโทษทางอาญาของประเทศอินเดียประกอบไปด้วยโทษประหารชีวิต โทษจำคุกตลอดชีวิต โทษจำคุก โทษริบทรัพย์สินและโทษปรับ^{๕๐} ซึ่งกฎหมายอาญาอินเดียสมัยใหม่มีการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนมากขึ้นกว่าแนวคิดเดิม ซึ่งจะเห็นได้จากการยกเลิกโทษโบยตีและโทษใช้แรงงานเยี่ยงทาสออกจากระบบการลงโทษของอินเดีย ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกฎหมายฮินดูและอิสลาม โดยเป็นการลงโทษที่โหดเหี้ยม พร้อมกับการนำเอาโทษจำคุกมาใช้บังคับสำหรับความผิดที่เคยต้องโทษดังกล่าว^{๕๑}

ปัจจุบันการลงโทษปรับในประเทศอินเดียไม่มีการกำหนดอัตราค่าปรับที่แน่นอน แต่การกำหนดต้องระมัดระวังไม่ให้กำหนดในอัตราที่สูงจนเกินไป ซึ่งหลักดังกล่าวได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาของอินเดียอย่างชัดเจน เพื่อควบคุมการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับของเจ้าพนักงาน โดยต้องพิจารณาความเหมาะสมและลักษณะของตัวผู้กระทำความผิดเองและความรุนแรงของความผิดที่ได้กระทำ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดถูกตัดสินว่าให้ชำระค่าปรับแล้วเพิกเฉยต้องถูกกักขังแทนการชำระค่าปรับเหมือนกับระบบกฎหมายของหลายประเทศ^{๕๒} อนึ่ง การลงโทษปรับแบ่งการใช้งานออกเป็น ๓ ประเภท คือโทษหลัก โทษทางเลือก และโทษเพิ่มเติม ซึ่งพบว่าทั้งสามประเภคนี้มีทั้งการกำหนดอัตราค่าปรับแบบสัมพัทธ์คือกำหนดอัตราขึ้นสูงหรือขั้นต่ำเอาไว้ แต่โดยส่วนมากโทษปรับของอินเดียจะนิยมกำหนดโทษขึ้นสูงและการกำหนดโทษปรับในอัตราที่ไม่แน่นอน คือ ระบุ

^{๔๙} Ibid, pp.41-43.

^{๕๐} Dinesh C. Pande, "Criminal Law," in *The Indian Legal System* (New York: Oceana Publication, 1978), p.334.

^{๕๑} Kevin Jon Heller, Markus D. Dubber, *The handbook of comparative criminal law*, pp.305-306.

^{๕๒} Om Prakash Srivastava, *Principle of Criminal Law* (New Delhi: Eastern Book, (n.d.)), p.87-88.

เพียงว่าความผิดดังกล่าวต้องลงโทษปรับ แต่ไม่ระบุอัตราค่าปรับ ซึ่งโทษปรับของอินเดียพบมากสำหรับรับการกำหนดโทษปรับเช่นนี้ ดังนั้น การลงโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดต้องพิจารณาปัจจัยประกอบหลายอย่างในการตัดสินใจกำหนดค่าปรับออกมาพร้อมกับแสดงเหตุผลให้เห็นอย่างชัดเจน มิเช่นนั้นอาจเกิดการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของศาลได้

อย่างไรก็ดี การลงโทษปรับในประเทศอินเดียเป็นโทษที่นิยมใช้บังคับมากที่สุด และมีแนวโน้มที่จะนำโทษปรับไปปรับใช้กับความผิดอื่น ๆ ร่วมกับการพัฒนาการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ เพื่อลดปัญหาการไม่ชำระค่าปรับเหมือนเช่นที่หลายประเทศกำลังประสบปัญหาอยู่ ซึ่งจะส่งผลให้โทษปรับมีพัฒนาการต่อไปในอนาคต

๓.๒ เปรียบเทียบการลงโทษปรับของประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาการลงโทษปรับของประเทศไทยและต่างประเทศในทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจเปรียบเทียบการลงโทษปรับของประเทศไทยและต่างประเทศตามแต่ละยุคสมัยได้ดังนี้

การลงโทษปรับแต่ละยุค	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี	ประเทศอินเดีย
การลงโทษปรับในยุคโบราณ	-ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่าการบังคับใช้โทษปรับแต่ไม่ได้ระบุรายละเอียดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน	-ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่าการบังคับใช้โทษปรับโดยกำหนดตามค่าตัวแต่ละชนชั้นของคูร์ณี แต่ยังไม่เกี่ยวกับค่าเสียหาย	-ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่าการบังคับใช้โทษปรับโดยกำหนดตามค่าตัวแต่ละชนชั้นของคูร์ณี แต่ยังไม่แน่นอนมาจากแนวคิดของชาวโรมัน	-มีการลงโทษปรับแล้ว โดยกำหนดค่าปรับผันแปรตามชนชั้นของคูร์ณี ซึ่งมีการแบ่งแยกจากค่าเสียหายอย่างชัดเจน

การลงโทษปรับแต่ละยุค	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี	ประเทศอินเดีย
<p>การลงโทษปรับในยุคกลางและยุคใหม่</p>	<p>-มีการบังคับใช้โทษปรับ โดยมีบทบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนทั้งในกฎหมายอาญายุทธยาและกฎหมายตราสามดวง แต่การลงโทษปรับไม่ได้มีการแบ่งแยกออกจากค่าสินไหมทดแทน ซึ่งโทษปรับที่ปรากฏมีทั้งการกำหนดในอัตราตายตัว และกำหนดโดยพิจารณาจากศักดิ์ดินนา ความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นต้น ต่อมาเมื่อการบังคับใช้กฎหมายลักษณะอาญา ไม่มีระบบศักดินา มีการกำหนดโทษปรับแบบอัตราตายตัว กำหนดไว้อย่างสัมพัทธ์ และกำหนดโทษแต่ไม่ระบุอัตราที่แน่นอน</p>	<p>-ยังคงใช้โทษปรับในการตัดสินลงโทษ และเริ่มยกเลิกการกำหนดตามค่าตัวของคู่กรณีพร้อมกับการกำหนดอย่างชัดเจนว่าค่าปรับต้องตกแก่รัฐ และเริ่มมีแนวคิดในการห้ามกำหนดโทษปรับในจำนวนที่สูงเกินไป</p>	<p>-การลงโทษปรับถูกแบ่งออกอย่างชัดเจนจากค่าเสียหาย มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการลงโทษปรับว่าต้องพิจารณาตัวผู้กระทำ ความพร้อม กับ สถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำ ความผิดในเวลาที่ได้กระทำความผิด และความเป็นอยู่ของเขาในช่วงที่กำลังจะถูกตัดสินคดี</p>	<p>-ยกเลิกการกำหนดโทษปรับโดยคำนึงถึงชนชั้น แต่กำหนดโทษปรับโดยคำนึงถึงผู้กระทำความผิด และความร้ายแรงของความผิด</p>

การลงโทษปรับแต่ละยุค	ประเทศไทย	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี	ประเทศอินเดีย
<p>การลงโทษปรับในยุคปัจจุบัน</p>	<p>-แนวคิดการลงโทษปรับเป็นไปในทำนองเดียวกันกับในสมัยกฎหมายลักษณะอาญา เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก โดยการกำหนดค่าปรับจะคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป</p>	<p>-มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับจากแนวความคิดที่ว่า “ผู้ที่มีฐานะทางการเงินดีสมควรจะต้องจ่ายค่าปรับจำนวนที่สูงกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำในความเป็นอันเดียวกัน”</p>	<p>-ได้มีการพัฒนามาใช้ระบบวันปรับ โดยการค้าขายอัตราค่าปรับที่จะผันแปรตามเหตุปัจจัยที่สำคัญสองประการคือ ลักษณะความรุนแรงของการกระทำและอัตรารายได้ของผู้กระทำ ความผิด ซึ่งเป็นการค้าขายไม่ตายตัว</p>	<p>-การลงโทษปรับมีแนวคิดที่พิจารณาจากสถานะทาง การเงินของผู้กระทำ ความผิดและความร้ายแรง ของความผิด ประกอบกับ เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ อย่างกว้างขวาง แต่ถูกจำกัดโดยหลักเกณฑ์ห้าม กำหนดโทษปรับในอัตราที่สูงเกิน</p>

บทที่ ๔

วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดโทษปรับในประเทศไทย

การลงโทษปรับเป็นรูปแบบของการลงโทษที่มีอยู่ในสังคมมาตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งปัจจุบัน แต่โทษปรับนั้นได้มีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ จากการศึกษาการลงโทษปรับในยุคต่างๆ ตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งปัจจุบันของประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่าการบังคับใช้โทษปรับในสมัยนั้น เพียงแต่ไม่มีหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนว่าการลงโทษปรับในสมัยสุโขทัยนั้นมีรูปแบบการกำหนดโทษอย่างไร ต่อมาเริ่มต้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา กฎหมายตราสามดวง กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งมีการแสดงหลักฐานอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการลงโทษปรับ และสำหรับและประมวลกฎหมายอาญาซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับเรื่อยมา โดยการเปรียบเทียบกับข้อกำหนดโทษปรับในประเทศต่างๆ ที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร และระบบกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งพบว่าปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดโทษปรับในประเทศไทยซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละสมัย ดังนี้

๔.๑ ปัจจัยด้านความเชื่อ

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานมาแล้ว ประกอบกับการตั้งถิ่นฐานในแถบทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นระยะทางที่เชื่อมต่อระหว่างหลายชนชาติที่สำคัญ ทำให้ประเทศไทยได้รับอิทธิพลด้านต่างๆ จากหลายชาติที่เป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่และมีความสำคัญในประเทศแถบเอเชีย และมีอิทธิพลแผ่ขยายไปทั่วเอเชียอย่างมาก คือ อารยธรรมจีนและอินเดีย ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับอารยธรรมและแนวคิดในด้านต่างๆ จากทั้ง ๒ ประเทศนี้

แนวคิดที่สำคัญที่ประเทศไทยรับเอาจากประเทศอินเดีย คือ ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นรากฐานเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาของคนไทย พระมหากษัตริย์ไทยหลายพระองค์ได้ทรงเลื่อมใสและให้การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยตลอด ทำให้พระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตของประชาชน จนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และแทรกซึมเข้าไปในระบบกฎหมายไทยด้วย แม้ว่ากฎหมายไทยดั้งเดิมจะได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายฮินดู ซึ่งเป็นความเชื่อทางศาสนาอีกแขนงหนึ่ง แต่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในประเทศที่พลเมืองส่วนใหญ่นับถือ

ศาสนาพุทธอย่างเช่นขอมก่อนจะผ่านเข้าสู่ประเทศไทย จึงทำให้ระบบกฎหมายของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากกฎหมายแม่แบบอย่างกฎหมายอินเดียโบราณ

หากพิจารณาจากกฎหมายของไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงกฎหมายตราสามดวง จะพบว่าการลงโทษปรับไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน แต่อาศัยจากคำตัดสินของคดีที่เคยปฏิบัติกันมาก่อน ซึ่งการลงโทษปรับพบได้เกือบทุกฐานความผิดตามกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยาและกฎหมายตราสามดวง และยังพบว่ามีการกำหนดโทษปรับสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับศาสนาด้วย แม้จะเป็นโทษที่มีลักษณะเบาแต่อาศัยการกำหนดค่าปรับในอัตราที่สูง จะเห็นได้จากกฎหมายพระอัยการลักษณะโจร เช่น ลักพระพุทธรูปไปขายหรือทำลาย หรือลักเพื่อไปลอกเอาทอง เรียกว่าโจรสาระ ซึ่งมีบทลงโทษที่รุนแรงตั้งแต่ประหารชีวิต ไปจนถึงลงโทษปรับในอัตราที่สูง และในบางกรณีการลงโทษปรับที่ใช้กับความผิดเกี่ยวกับศาสนานั้น มักจะใช้ประกอบกับโทษอื่น ตัวอย่างเช่น เอาดัดลงหญ้าข้าง ทวนด้วยลวดหนั่ง เอาตัวออกกราชการ เป็นต้น^๑ เนื่องจากความผิดต่อศาสนามีการกำหนดโทษที่โหดร้าย เพื่อข่มขู่ไม่ให้คนกล้ากระทำความผิด การลงโทษปรับจะมีอัตราลดหลั่นลงตามความร้ายแรงของความผิด โดยคำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นและผลกระทบต่อความรู้สึกของประชาชนที่นับถือศาสนา

แม้โทษปรับตามกฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา และกฎหมายตราสามดวงจะไม่ได้มีการแบ่งชัดเจนออกจากค่าสินไหม ซึ่งเป็นจุดแตกต่างของกฎหมายเก่าและกฎหมายสมัยใหม่ของไทย ทำให้มีการปะปนระหว่างพินัยกับสินไหมในสมัยนั้น แต่สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับศาสนาที่กำหนดโทษปรับเอาไว้ การชำระค่าปรับในความผิดดังกล่าวค่าปรับจึงเป็นพินัยตกได้แก่หลวง เนื่องจากการกระทำความผิดต่อสถาบันศาสนาเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายขึ้นในสังคม และทำลายความสงบสุขของประชาชนที่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้เสียหายจึงหมายถึงรัฐ ที่มีหน้าที่จัดการความวุ่นวายเดือดร้อนดังกล่าวให้กับประชาชน ค่าปรับจากความผิดดังกล่าวไม่ต้องแบ่งออกเป็นสองส่วนเหมือนกรณีอื่นๆ

นอกจากความเชื่อด้านศาสนาที่มีผลต่อการลงโทษปรับแล้ว ในสมัยโบราณยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีसांगเทวดา ซึ่งผีเป็นสิ่งชั่วร้าย ส่วนเทวดาถือว่าเป็นผีที่เคารพบูชาของผู้คนในสมัยนั้น หากมีการกระทำการที่ไม่สมควรที่ทำให้เกิดความเสื่อมของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา จะต้องหาเครื่องบูชาขอขมาและลงโทษปรับใหม่ ซึ่งค่าปรับจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความศรัทธาของ

^๑ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, งานวิจัยเรื่องศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา เสนอที่สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, มิถุนายน ๒๕๔๙.

ประชาชนและความร้ายแรงของสิ่งที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ชัดว่าบทบัญญัติหนึ่งในกฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จกล่าวว่า ผู้ใดเอาผีไปไว้ในบ้านเรือนหรือไร่นาของท่าน ให้ขอขมาเจ้าของเรือน-เจ้าของไร่นาแล้วให้พระทำพิธีสวดให้ผีหนีไป ถ้าไม่กระทำ ดั่งนั้น หากเจ้าเรือน-ข้าคน สัตว์เป็นอันตรายให้ปรับไหม หรือผู้ใดกระทำสะเดาะเคราะห์แล้วได้เอากระดานผีไปทิ้งที่บ้านท่านให้ทำการขอขมาเจ้าบ้านและให้ไล่ผีไป หากไม่กระทำดั่งนี้ ถ้าผู้คน สัตว์เจ้าของเรือนเป็นอันตรายอย่างใด ให้ปรับไหมตามความร้ายแรงของอันตราย เมื่อพิจารณาแล้วบทบัญญัติดังกล่าว แต่เมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลงและเข้าสู่ยุคการปฏิรูปกฎหมายของประเทศไทย มีการปรับปรุงประเทศและส่งผลต่อทัศนคติของคนในสังคม แม้ความเชื่อเกี่ยวกับผีบางเทวดาจะยังมีอยู่ในสังคมไทยแต่ไม่ได้มีการนำมาบัญญัติเป็นความผิดเหมือนกฎหมายโบราณ ดั่งนั้น กฎหมายไทยหลังการปฏิรูปจึงไม่มีบทบัญญัติลงโทษสำหรับความผิดที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนละเมิดผีบางเทวดาอีก

อย่างไรก็ดี การลงโทษปรับในอัตราสูงสำหรับความผิดต่อศาสนาไม่ได้มีผลต่อการกำหนดโทษปรับเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยา และกฎหมายตราสามดวงเท่านั้น ยังมีอิทธิพลสืบทอดมาจนถึงกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ และประมวลกฎหมายอาญา แม้การยกร่างประมวลกฎหมายและแนวคิดจะได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตก และวิธีการกำหนดโทษได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการคำนวณจากศักดิ์นาของแต่ละคู่กรณีมาเป็นการกำหนดโทษปรับอย่างแน่นอนชัดเจนสำหรับแต่ละความผิด แต่บทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดต่อศาสนาได้มีการกำหนดโทษปรับในอัตราสูง เพื่อข่มขู่ไม่ให้คนกล้ากระทำความผิดต่อสถาบันที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเสื่อมใสศรัทธาของประชาชน เนื่องจากไม่สามารถลงโทษด้วยวิธีทารุณเหมือนเช่นสมัยก่อน ดั่งนั้น อีกวิธีที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีกคือการลงโทษปรับในอัตราสูง ประกอบกับโทษจำคุกที่มีอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาที่มีต่อการลงโทษปรับในประเทศไทย เพราะแม้ว่าจะผ่านไปก็ยุคสมัย ฝ่ายบัญญัติกฎหมายของไทยยังให้ความสำคัญกับความผิดต่อศาสนาไม่น้อยไปกว่าความผิดอาญาอื่นๆ เนื่องจากศาสนามีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนคนไทยและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งกระทบไปถึงความสงบสุขเรียบร้อยของสังคมด้วย

๔.๒ ปัจจัยด้านความสังคม

เมื่อพิจารณาสภาพสังคมของไทยในสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละสมัยมีแตกต่างกันออกไป ซึ่งในสมัยสุโขทัยมีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก สังคมในสมัยกรุงสุโขทัยไม่ได้มีความซับซ้อนและค่อนข้างสงบ การลงโทษที่ปรากฏในศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจรจึงพบแต่เพียงโทษปรับเท่านั้น ทำให้เกิดข้อสันนิษฐานตามมาว่าที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นเพราะในสมัยนั้นสภาพสังคมเรียบร้อย โจรผู้ร้ายมีน้อย ประกอบกับการปกครองแบบพ่อปกครองลูก จึงทำให้อาศัยความเมตตา

ปราณีต่อกันในการตัดสินลงโทษ แต่อย่างไร ยังปรากฏโทษปรับในสังคมสมัยกรุงสุโขทัย ใช้บังคับสำหรับความผิดเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ไม่ได้มีการละเลยที่จะไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดแม้จะมีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก เพียงแต่ไม่ได้บังคับใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงและทารุณเท่านั้น

ต่อมาเข้าสู่สังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยาตลอดจนกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสมัยกรุงสุโขทัย เมื่ออาณาจักรอยุธยารับเอาวิธีการปกครองบ้านเมืองของเขมรมาใช้ในประเทศ ซึ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือแนวคิดเกี่ยวกับลัทธิเทวราชหรือลัทธิไศเลนทร์เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาฮินดู ซึ่งมีความเชื่อว่ากษัตริย์คือเทพผู้ยิ่งใหญ่ หากกระทำการที่เป็นการละเมิดต่อกษัตริย์ต้องได้รับบทลงโทษที่รุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต นอกจากนี้ในสังคมสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีการกำหนดค่าของคนเอาไว้ในกฎหมายพระอัยการพรมศักดิ์ เพื่อใช้พิจารณาประกอบในการตัดสินเพื่อลงโทษปรับในกฎหมายลักษณะวิอาท โดยกำหนดค่าของคนตั้งแต่ตลอดเป็นทารกอายุ ๑ เดือนไปจนถึงคนชราที่มีอายุ ๑๐๐ ปี ซึ่งผู้คนในสมัยนี้จะมีความสำคัญต่อบ้านเมือง เพราะเป็นทั้งแรงงานและเป็นกำลังทหารในยามสงคราม คนทุกคนจึงมีค่า โดยจะเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละช่วงอายุ ซึ่งแตกต่างจากค่าตัวของไพร่หลวงที่มีอัตราคงที่ตลอดระยะเวลาที่สังกัดเป็นไพร่ ซึ่งค่าของคนดังกล่าวจะมีความแตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงแม้จะอยู่ในช่วงอายุเดียวกัน เพศชายจะมีค่าตัวสูงสุดถึง ๑๔ ตำลึง ในช่วงอายุ ๒๖ - ๔๐ ปี ในขณะที่ผู้หญิงจะมีค่าตัวสูงสุดแค่ ๑๒ ตำลึง ในช่วงอายุ ๒๑-๓๐ ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยในสมัยโบราณให้ความสำคัญผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เพราะแนวคิดที่ว่าผู้ชายสามารถทำคุณประโยชน์ให้กับบ้านเมืองได้มากกว่า ประกอบกับแนวคิด “ปีตาทิปไตย” ซึ่งเป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียที่ให้ผู้ชายเป็นใหญ่ บทบาทของผู้หญิงจึงถูกจำกัดโดยวัฒนธรรมและกฎเกณฑ์ของสังคม^๒ ซึ่งการกำหนดค่าของคนนี้จะพิจารณาประกอบกับศักดิ์นาและเงื่อนไขอื่นๆ ในการตัดสินลงโทษปรับด้วย แต่ถ้าในกรณีที่ผู้ถูทำร้ายหรือถูกข่มขืนมีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจแล้ว ค่าของคนจะลดลงในตามอัตราส่วนที่กฎหมายกำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาจวบจนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีการกำหนดค่าตัวคน แม้จะเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับจากการถูกล่วงละเมิดก็ตาม แต่เป็นการแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไม่มีความเท่าเทียมกัน เนื่องจากถูกตีค่าในจำนวนที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจจะถูกลดค่าตัวลงในอัตราจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความบกพร่องดังกล่าว ซึ่งนับว่าเป็นการดูถูกศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน ที่มีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น ในกรณีที่การกระทำผิดอย่างเดียวกัน หากผู้เสียหายมีค่าตัวที่ต่ำ ค่าปรับ

^๒ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, หน้า ๕๒.

ที่ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษย่อมมีอัตราที่ต่ำเช่นกัน แต่ทั้งนี้ต้องนำศักดินาเป็นฐานก่อนบวกด้วยค่าตัวเข้าไปด้วย

นอกจากนี้ โครงสร้างทางสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยาตลอดจนกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้นมีการดูแลพลเมืองในสถานะผู้ปกครองและไพร่กับทาส โดยให้พลเมืองต้องสังกัดนายหรือมูลนาย เพื่อความสะดวกในการเกณฑ์ไพร่พลไปทำสงคราม แต่ในกรณีที่ไม่มีสังกัดจะถูกจำกัดสิทธิบางประการ^๓ ถ้าขึ้นสังกัดกับหลวงเรียกว่า ไพร่หลวง แต่ถ้าขึ้นสังกัดมูลนายเรียกว่า ไพร่สม การจัดระบบไพร่เช่นนี้มีความสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายในการลงโทษผู้กระทำความผิดในสังกัดต่างๆ และใช้สำหรับการลงโทษสำหรับผู้ก่อความเสียหายกับไพร่ในสังกัดต่างๆ เช่นกัน ซึ่งในกฎหมายลักษณะวิวาทได้กำหนดโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิด โดยจะต้องถูกปรับตามที่กฎหมายกำหนดสำหรับไพร่แต่ละประเภท ซึ่งการทำร้ายร่างกายหรือฆ่าไพร่ที่มีสังกัดจะมีค่าปรับสูงกว่าการทำร้ายหรือฆาตรฆาตทั่วไป โดยไพร่หลวงมีอัตราสูงกว่าค่าตัวคนปกติ และไม่เปลี่ยนแปลงไปตามอายุของคุณคน ซึ่งไพร่มีความสำคัญต่อประเทศชาติเนื่องจากถูกเกณฑ์ไปรบในสงคราม หรือบางประเภทเป็นผู้รับใช้เจ้านายและถือว่าเป็นสมบัติของเจ้านาย รัฐจึงให้การคุ้มครองพิเศษมากกว่าราษฎรทั่วไป เพื่อเป็นการรักษาเสถียรภาพทางสังคมและเป็นขวัญกำลังใจให้กับไพร่ และไพร่ก็มีหน้าที่ทำงานสนองคุณบ้านเมืองและจงรักภักดีต่อเจ้านายที่ตนสังกัดเช่นกัน จะเห็นได้ว่าการกำหนดสถานภาพของคนในสังคมล้วนแต่นำมาใช้ประโยชน์ในการคำนวณค่าปรับเพื่อจัดการลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการกำหนดค่าตัวคนปกติ ค่าตัวคนที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ และค่าตัวไพร่หลวง ซึ่งมีอัตราที่แตกต่างกันไป

หากพิจารณาจะเห็นได้ว่าการตีราคาชีวิตมนุษย์เช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันระหว่างค่าของแต่ละคน ทำให้สร้างความเหลื่อมล้ำขึ้นในสังคมอย่างชัดเจน แม้การกำหนดค่าของคนดังกล่าวจะไม่ได้นำมาใช้ในทางที่ไม่ดี แต่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมในสังคมที่เลือกปฏิบัติกับบุคคลในแต่ละสถานะแตกต่างกัน เนื่องจากค่าปรับใหม่ที่ผู้กระทำความผิดต้องจ่ายนั้นต้องแบ่งออกเป็นสองส่วนคือมอบให้รัฐส่วนหนึ่งที่เรียกว่า ฟินัย และอีกส่วนหนึ่งมอบให้กับครอบครัวผู้เสียหายเพื่อเป็นค่าชดเชย เรียกว่าสินไหม บุคคลที่มีค่าตัวน้อยต้องได้รับชำระค่าชดเชยในจำนวนที่น้อยลง แม้บุคคลดังกล่าวจะเป็นคนพิการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ แต่กลับได้รับค่าชดเชยในอัตราที่น้อยลงกว่าคนปกติซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจของตน ซึ่งหลักเกณฑ์นี้มุ่งเพียงตีราคาของคนและกำหนดโทษปรับตามค่าดังกล่าว ซึ่งไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษเพื่อข่มขู่ผู้กระทำความผิดและเยียวยาความเสียหายของเหยื่ออย่างแท้จริง ในทางตรงกันข้ามกลับเอื้อ

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๙.

ประโยชน์ให้กับผู้กระทำความผิดที่กระทำต่อคนพิการแต่กลับต้องชำระค่าปรับในจำนวนที่น้อยลงกว่าคนปกติ ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดความยำเกรงในบทลงโทษ นอกจากนี้ ผู้ที่มีค่าตัวน้อย เช่น คนพิการ เด็กหรือผู้หญิงในบางช่วงอายุ จะไม่ได้รับการคุ้มครองจากระบบการยุติธรรมและมักตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดได้โดยง่าย เนื่องจากสภาพร่างกายที่อ่อนแอกว่า และหากอยู่ในสถานภาพทางสังคมที่ด้อยกว่า ยิ่งง่ายต่อการตกเป็นเหยื่อได้

นอกจากระบบไพร่และการกำหนดค่าของคนแล้ว ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังมีกฎหมายกำหนดชนชั้นของคนในสังคม ที่เรียกกันว่า ศักดินา ซึ่งเป็นการแบ่งแยกประเภทของบุคคลและปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นแตกต่างกัน โดยการให้อำนาจในการถือที่นาปรากฏอยู่ในพระอัยการนาพลเมืองและพระอัยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง ซึ่งทุกคนในแผ่นดินล้วนต้องมีศักดินาด้วยกันตามฐานะสูงต่ำของตนจาก ๕ - ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ พระมหาอุปราชมีศักดินา ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ และคนธรรมดาสามัญมีศักดินา ๒๕ ไร่ ส่วนทาสมีศักดินาน้อยที่สุด คือ ๕ ไร่ เป็นต้น สำหรับการคิดเบี้ยปรับสำหรับผู้กระทำความผิดโดยเอาศักดินาของผู้กระทำความผิดกับผลของการกระทำผิดพิจารณาประกอบกัน เช่น ถ้าไพร่ผิดต่อไพร่ จะเสียค่าปรับตามศักดินาไพร่ ถ้ากรณีไพร่ทำผิดต่อขุนนาง ให้เอาศักดินาขุนนางมาปรับไพร่ แต่ถ้าขุนนางผิดต่อไพร่ ให้ปรับตามศักดินาของขุนนาง ดังนั้น ในกรณีการกระทำความผิดเดียวกัน ผู้กระทำความผิดที่เป็นคนจนจะเสียค่าปรับน้อยกว่าคนมั่งมี เมื่อพิจารณาจะพบว่าหลักเกณฑ์ต่างๆ ของระบบการลงโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดของไทย คำนึงถึงสถานภาพของบุคคล แม้ศักดินาจะไม่ได้หมายถึงการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่นาจริง แต่การกำหนดศักดินาเป็นการระบุถึงสิทธิและหน้าที่ที่ผู้นั้นมีในสังคมยุคนั้น ซึ่งผู้มีศักดินามากก็จะต้องมีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้นกัน เนื่องจากศักดินานั้นเดิมเป็นของกษัตริย์ที่พระราชทานให้กับขุนนางเพื่อตอบแทนที่ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ล้วนแต่มีฐานะทางการเงินดี มีทรัพย์สินสมบัติและบริวารมากมาย คนทั่วไปจึงปรารถนายศศักดิ์เพื่อให้มีศักดินาสูงยิ่งๆ ขึ้นไป จะได้มีอำนาจและเป็นที่ยอมรับยำเกรงของคนทั่วไป

ระบบการลงโทษนั้น ยังมีศักดินาสูงยิ่งต้องรับโทษปรับในอัตราที่สูงในความผิดอย่างเดียวกัน กล่าวคือ ถ้ามีศักดินาสูงกว่า จะเสียค่าปรับมากกว่าผู้มีศักดินาต่ำกว่า ซึ่งหลักกฎหมายเช่นนี้เพื่อจะให้ไพร่ยำเกรงและเคารพขุนนาง แต่ถ้าขุนนางทำผิดต่อไพร่ ก็ให้ปรับตามศักดินาของขุนนาง ซึ่งการกำหนดเช่นนี้หวังจะทำให้ขุนนางไม่กดขี่ข่มเหงไพร่ เพื่อทำให้สังคมสงบเรียบร้อย และเป็น การช่มชู้ป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่ในกรณีที่ผู้สำหรับผู้ที่มีศักดินาต่ำกว่ากระทำ ความผิดต่อผู้ที่มีศักดินาสูงนั้น จะต้องถูกลงโทษปรับตามศักดินาสูง หากเป็นเช่นนี้อาจเกิดปัญหา

ตามมาคือ การไม่สามารถชำระค่าปรับและนำไปสู่การถูกลงโทษทางกายแทน ทำให้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับได้

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ช่วงปฏิรูปประเทศครั้งสำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีการส่งเสริมด้านศึกษาให้กับประชาชนภายในประเทศและส่งคนไปศึกษาต่างประเทศ ส่งผลให้ทัศนคติและแนวคิดของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ต่อมาเกิดการปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะปฏิรูประบบศาลและกฎหมายในประเทศไทย ทำให้มีการยกเลิกระบบกฎหมายดั้งเดิมที่มีความล้าหลัง และแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ก่อนหน้านั้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้มีการริเริ่มปรับปรุงระบบกฎหมายแล้วแต่เป็นการแก้ไขเฉพาะเรื่อง เพื่อเป็นการปรับตัวให้เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ เช่น ทรงประกาศยกเลิกประเพณีที่บิดามารดาหรือสามีชายบุตรภรรยาลงเป็นทาสโดยไม่สมัครใจ เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ ทรงดำริว่าสิทธิดังกล่าวไม่เป็นการยุติธรรมแก่เด็กและผู้หญิง^๔ นอกจากนี้ยังทรงให้ยกเลิกประเพณีห้ามราษฎรมองดูพระมหากษัตริย์ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงความไม่เหมาะสมต่างๆ ให้สอดคล้องกับหลักการของสมัยใหม่ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จวบจนกระทั่งมีการปฏิรูปประเทศครั้งสำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งสังคมไทยเดิมเป็นระบบไพร่ทาส ซึ่งตามหลักกฎหมายใหม่เป็นความไม่เท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์ ดังนั้น การปฏิรูปประเทศเข้าสู่ยุคใหม่จึงต้องคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นสำคัญ จึงทำให้มีการยกเลิกระบบไพร่และการเลิกทาสแบบค่อยเป็นค่อยไป จนในที่สุดเป็นผลสำเร็จ^๕

นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษของกฎหมายใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากการแก้แค้นทดแทนและข่มขู่ผู้กระทำความผิด เปลี่ยนมาเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ดังนั้นวิธีการลงโทษที่เคยใช้ในการพิจารณาคดีแบบเก่าที่โหดร้ายและทารุณจึงได้ยกเลิกไป แต่การลงโทษปรับนั้นยังคงมีอยู่ในหลักกฎหมายสมัยใหม่ เนื่องจากเป็นบทลงโทษที่มีลักษณะเบา เหมาะสมสำหรับที่จะนำมาปรับใช้เพื่อสนับสนุนแนวคิดในกฎหมายสมัยใหม่แทนวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดที่รุนแรง แต่เนื่องจากแนวคิดในการกำหนดโทษปรับตามกฎหมายเดิมมีความล้าหลังและซับซ้อนมาก ไม่มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้น ประกอบกับการปฏิรูปกฎหมายและปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดิน จึงส่งผลให้กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับศักดินาและค่าของคนในสังคมที่ใช้ประโยชน์ในการคำนวณค่าปรับตามกฎหมายเดิมมีอันยกเลิกไป ดังนั้นรูปแบบการลงโทษปรับจึงได้เปลี่ยนแปลงไป โดยมีอัตราที่แน่นอนตายตัว ไม่มีการนำชนชั้นของคนในสังคม หรือค่าของคนมาคำนวณในการลงโทษปรับอีก ความหนักเบาของโทษปรับจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับ

^๔ ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ เล่ม ๒ ประกาศพระราชบัญญัติเรื่องผู้ชายเมีย บิดามารดาชายบุตร, หน้า ๗๖-๘๑.

^๕ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, หน้า ๑๗๗.

ศักดิ์นาหรือค่าของคนในสังคมอีกต่อไป จะเห็นได้ว่าเมื่อโครงสร้างสังคม และทัศนคติของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ส่งผลต่อวิวัฒนาการของการลงโทษปรับ จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยด้านสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของการลงโทษปรับด้วยเช่นกัน

๔.๓ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

โทษปรับเป็นมาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยค่าปรับให้ตกแก่แผ่นดิน เนื่องจากทรัพย์สินของมนุษย์นั้นได้มาจากการทำมาหาเลี้ยงชีพในสังคม โดยปกติการได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือเงินทองของเกือบทุกคนย่อมต้องใช้ความพยายามในการทำมาหากินและบางคนต้องพบกับความยากลำบากแสนเข็ญในการทำงาน ทำให้เงินทองเป็นสิ่งที่มนุษย์หลายคนหวงแหนและปรารถนาอยากได้มา การลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยมาตรการทางทรัพย์สินจึงถูกนำมาบังคับใช้เป็นบทลงโทษซึ่งมีความร้ายแรงน้อยกว่าการลงโทษต่อเนื้อตัวร่างกายและสิทธิเสรีภาพ แต่ต้องกำหนดบทลงโทษให้ถึงขนาดที่สามารถข่มขู่และพอที่จะสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ต้องโทษ จนทำให้เกิดความหวาดกลัวและรู้จักยับยั้งชั่งใจไม่ให้เกิดการกระทำความผิดได้ เพราะถ้าถูกปรับแล้วอาจจะทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและครอบครัวได้ แต่สำหรับคนที่มีฐานะทางการเงินดีอยู่แล้ว หากถูกปรับอาจไม่รู้สึกรู้สีก่อเดือดร้อน จึงไม่ทำให้เกิดความหวาดกลัวและยำเกรงในบทลงโทษ ดังนั้น การกำหนดโทษปรับ นอกจากจะต้องคำนึงถึงความร้ายแรงของความผิดแล้ว ควรคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดด้วย เพื่อให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมในการกำหนดโทษปรับ นอกจากจะต้องคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด การลงโทษปรับจะต้องคำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วงระยะเวลานั้นๆ เพราะสถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างไรย่อมส่งผลกระทบต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศด้วย

เมื่อพิจารณารูปแบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในสมัยสุโขทัย จะพบว่ามียุทธศาสตร์เป็นแบบเกษตรกรรม เริ่มมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน และกรุงสุโขทัยยังเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้า ดังข้อความที่ปรากฏในศิลาจารึกว่า ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้าทองคำ... จึงทำให้มีเงินตราเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและชำระหนี้ขึ้น ซึ่งเงินตราหลักที่ใช้ในสมัยสุโขทัยคือเงินพดด้วง สำหรับกรณีการกำหนดโทษปรับในสมัยสุโขทัยที่ปรากฏในศิลาจารึกมีรูปแบบอัตราตายตัว และกำหนดค่าปรับมีหน่วยเป็นเบี้ย โดยปกติแล้วรูปแบบเศรษฐกิจในสมัยสุโขทัยมุ่งผลิตทั้งเพื่อบริโภคเองและส่งออกขาย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนโดยมีสื่อกลางเป็นเงินหรือทองคำ และแม้จะมีการหมุนเวียนเงินในระบบเศรษฐกิจของสุโขทัย แต่สินค้าและบริการในท้องตลาดของกรุงสุโขทัยไม่ได้มีราคาที่สูงมากจนเกินไป เนื่องจากสังคมในสมัยสุโขทัยมีลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงค่าเงินในสังคมสุโขทัยจึงเกิดขึ้นได้ค่อนข้างยาก ต่อมา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับเพิ่มการผลิตเพื่อส่งออก แต่พื้นฐานทางเศรษฐกิจของอยุธยาคือการเกษตรเหมือนเช่นในสมัยกรุงสุโขทัย ทำให้ต้องอาศัยแรงงานจำนวนมาก แต่เนื่องจากสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยามีลักษณะเป็นระบบศักดินา แรงงานจากไพร่จึงถือเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ทำให้ไพร่มีค่าตัวสูงกว่าคนปกติเมื่อใช้คำนวณค่าปรับสำหรับค่าปรับในสมัยอยุธยาอยู่ในรูปแบบรายได้ของรัฐที่เรียกว่า “ฤชา” ซึ่งเป็นเงินที่รัฐเรียกเก็บจากการให้บริการแก่ราษฎร ตลอดจนหมายรวมถึงเงินปรับใหม่ที่ผู้กระทำความผิดต้องจ่ายให้กับรัฐ ซึ่งเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เงินพินัยหลวง” ครั้นเงินตราที่ใช้ก็คือเงินพดด้วงเหมือนเช่นในสมัยสุโขทัย แต่การหมุนเวียนของเงินพดด้วงในตลาดจะจำกัดอยู่ในวงการค้าระหว่างกับต่างประเทศเท่านั้น ส่วนการค้าระหว่างราษฎรส่วนใหญ่จะใช้เบี้ยเป็นเงินตราแทน ทำให้ราษฎรทั่วไปไม่มีเงินในมือเป็นจำนวนมากจนทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ และระบบเศรษฐกิจของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ครั้นเมื่อพิจารณาการกำหนดโทษปรับ ซึ่งตามกฎหมายสมัยอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นไม่มีการกำหนดค่าปรับที่ชัดเจน แต่จะพิจารณาหลายเงื่อนไขประกอบกัน รวมถึงสถานะทางสังคมที่เรียกว่าศักดินา เนื่องจากผู้ที่มีศักดินาส่งยามมีสถานะภาพทางเศรษฐกิจที่ดี แม้การถือครองนาตามระบบศักดินาจะไม่ได้หมายถึงการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน แต่มักจะเป็นขุนนางชั้นสูงซึ่งมีทรัพย์สินสมบัติมากมายอยู่แล้ว ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสถานะทางเศรษฐกิจของคู่อริย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระค่าปรับได้ เนื่องจากแนวคิดการลงโทษปรับให้ถือหลักตามผู้ที่มีศักดินาส่งยามกว่า ครั้นไพร่กระทำความผิดต่อขุนนางย่อมต้องได้รับโทษปรับที่สูงตามศักดินาของขุนนาง ซึ่งจะช่วยให้ประสบกับปัญหาการไม่สามารถชำระค่าปรับได้

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๙๘ ประเทศไทยทำสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษ ระบบเศรษฐกิจของไทยได้เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อตลาด (market economy) มีการใช้เงินตราเป็นสื่อแลกเปลี่ยนอย่างแพร่หลาย และกำเนิดชนชั้นนายทุนขึ้นในประเทศไทย ได้มีการยกเลิกระบบเงินพดด้วง ซึ่งมีการใช้เหรียญบาท เหรียญสลึงแทน ต่อมาภายหลังทำสนธิสัญญาเบาว์ริงได้ทำลายการผูกขาดทางการค้าโดยรัฐ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเริ่มเข้าสู่รูปแบบอุตสาหกรรมมากขึ้น พร้อมกับเริ่มนำเข้าสินค้าประเภทเครื่องจักรและวัตถุดิบ^๖ ครั้นต่อมาประเทศไทยเข้าสู่ยุคการปฏิรูปประเทศครั้งสำคัญในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการปฏิรูปทั้งสังคมและการศึกษา ตลอดจนการปฏิรูปกฎหมายและการศาล ทำให้ร่างกฎหมายอาญาขึ้นมาบังคับใช้แทน

^๖ วิภาวี พิจิตต์บัณฑิต, “ระบบเศรษฐกิจ” ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม หน่วยที่ ๘-๑๕, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๘๑-๘๒.

กฎหมายดั้งเดิม ส่งผลให้มีการยกเลิกแนวคิดการลงโทษปรับในแบบเดิมและนำเอาแนวคิดตะวันตกมาปรับใช้แทน โดยกำหนดค่าปรับแบบตายตัว ซึ่งใช้บังคับเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ จากรูปแบบการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวแบ่งออกเป็นกำหนดโทษปรับในอัตราเดียว หรือระบุเฉพาะอัตราขั้นสูง หรือระบุเฉพาะอัตราขั้นต่ำ หรืออาจมีทั้งอัตราขั้นสูงและต่ำ แม้จะเป็นหลักเกณฑ์ที่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจได้ แต่ต้องอยู่ภายในอัตราที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะทำให้การกำหนดโทษปรับไม่ได้สัดส่วนเมื่อเกิดสถานะเงินเฟ้อมากเกินไป หากเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นแต่เพียงเล็กน้อยเป็นปกติก็จะสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ประกอบการ แต่หากเพิ่มขึ้นมากและผันผวนก็จะสร้างความไม่แน่นอนและก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการครองชีพของประชาชน และการขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ^๗ สำหรับผลกระทบต่อกรลงโทษปรับ สืบเนื่องจากการตกต่ำของค่าเงินเป็นระยะเวลานานๆ และมากจนเกินไป จะส่งผลให้ค่าปรับที่กำหนดเอาไว้ในกฎหมาย เมื่อมีการบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดแล้วจะทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากสถานะเงินเฟ้อจะส่งผลให้มีเงินหมุนเวียนในมือประชาชนมากจนเกินไป จึงไม่เกิดความเกรงกลัวที่ต้องสูญเสียเงินสำหรับชำระค่าปรับ ดังที่แสดงให้เห็นตามตารางด้านล่าง

ตารางที่ ๑ ความเปลี่ยนแปลงของค่าเงินที่มีผลต่อการกำหนดโทษปรับแต่ละระบบ

ระบบ โทษปรับ	ค่าเงินที่เปลี่ยนแปลง	
	ภาวะเงินเฟ้อ (ค่าเงินลดลง)	ภาวะเงินฝืด (ค่าเงินเพิ่มขึ้น)
กำหนดแบบตายตัว	อัตราค่าปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมายมีประสิทธิภาพน้อยลง เนื่องจากประชาชนมีเงินหมุนเวียนในมือมากเกินไป	อัตราค่าปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากประชาชนมีเงินหมุนเวียนในมือน้อยเกินไป
กำหนดแบบสัดส่วน	อัตราค่าปรับที่กำหนดโดยศาลอาจมีจำนวนสูงขึ้น	อัตราค่าปรับที่กำหนดโดยศาลอาจมีจำนวนน้อยลง

^๗ ธนาคารแห่งประเทศไทย, เงินเฟ้อเงินฝืด [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

จากข้อมูลในตารางแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของค่าเงินที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนด โทษในแต่ละระบบ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าหากเศรษฐกิจตกอยู่ในสภาวะเงินเฟ้อ ระบบโทษปรับ แบบตายตัวจะได้รับผลกระทบ เนื่องมาจากค่าเงินที่ลดลง ส่งผลให้ประชาชนมีเงินหมุนเวียนในมือ จำนวนมาก เมื่อถูกลงโทษปรับแบบระบบตายตัวคงที่ ประชาชนที่ต้องโทษปรับจะรู้สึกเดือดร้อนแต่ อย่างใดกับการต้องจ่ายค่าปรับ เนื่องจากมีเงินจำนวนมาก ทำให้ไม่เกิดความหวาดกลัวที่จะถูกลงโทษ ปรับเมื่อได้ก่อความผิดขึ้น จึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่และป้องปรามผู้กระทำ ความผิดและอาจหันกลับไปใช้โทษจำคุกแทน แต่ในทางตรงกันข้าม หากสภาวะเศรษฐกิจอยู่ในช่วง เงินฝืด จะส่งผลให้ค่าปรับที่กำหนดไว้ในอัตราเดิม แลดูสูงเกินความสามารถในการชำระของผู้ต้องโทษ เนื่องจากจะมีการหมุนเวียนเงินในมือน้อยเกินไป จนนำไปสู่การไม่ชำระค่าปรับได้ แต่ทำให้เป็นผลดี กับระบบการลงโทษปรับแบบตายตัวที่สามารถทำให้ผู้ต้องโทษเกิดความยำเกรงในโทษที่จะได้รับ ทำให้ไม่กล้าที่จะก่อความผิดขึ้น ดังนั้น จึงขอเสนอตัวอย่างการศึกษาจากโครงการการวิเคราะห์ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ เกี่ยวกับโทษปรับที่ควรจะเป็นเมื่อ ปรับด้วยเงินเพื่อแล้ว โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาตีอาญาที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้นในปี ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ มีโทษอาญาที่มีจำนวนข้อหาขึ้นสู่ศาลชั้นต้นสูงสุด ๑๐ ฉบับแรก พบว่ามีกฎหมายหลายฉบับที่ใช้ บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว และบทลงโทษส่วนใหญ่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา ทำให้โทษ ปรับที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนั้นไม่ความเหมาะสมกับสภาวะการณ์ของเศรษฐกิจในปัจจุบัน แสดงตาม ตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ ค่าปรับที่ควรจะเป็นในปัจจุบันเพื่อหาค่าที่แท้จริงเท่ากับปีบัญชีกฎหมาย

ความผิดตามกฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น ปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
๑. ประมวลกฎหมายอาญา	๑๖๒,๕๕๑	๒๗.๒๓	 <p>ม.๓๓๔ วรรคที่ ๓ ปี และปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท</p> <p>ม.๓๓๕ วรรคที่ ๑-๕ ปี และปรับ ๒,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท</p>	๒๕๕๙	๔๘,๑๔๒	๘
-ความผิดฐานลักทรัพย์ (ม.๓๓๔-ม.๓๓๕)	๓๕,๔๘๘	๕.๙			๕๐,๐๑๐-๒๕,๐๔๘	๒.๕

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น ปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็นใน ปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
-ความผิดต่อ ร่างกาย (ม.๒๕๕-ม.๒๕๙)	๒๐,๒๐๕	๓.๔	ม.๒๕๕ ทำร้ายร่างกาย: จำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ม.๒๕๖ ทำร้ายร่างกายโทษหนักขึ้น: จำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือ ปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ม.๒๕๙ ชุมนุมต่อสู้สามคนขึ้นไป: จำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับ ไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๕๙ ๒๕๕๙ ๒๕๕๙	๓๒,๐๙๔ ๔๘,๑๔๒ ๑๖,๐๔๗	๘ ๘ ๘

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาล ชั้นต้นปี ๒๕๕๐		ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็นใน ปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)		(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
-ความผิดต่อชีวิต (ม.๒๘๘-ม.๒๙๐, ม.๒๙๒-ม.๒๙๔)	๙,๑๔๒	๑.๕	๒๕๕๙	-	-
			๒๕๕๙	-	-
			๒๕๕๙	๑๑๒,๓๓๑	๘
			๒๕๕๙	๘๐,๒๓๖	๘

ตัวอย่างบทลงโทษ

ม.๒๘๘ ฆ่าผู้อื่น: ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือ
จำคุก ๑๕-๒๐ ปี
ม.๒๙๐ ไม่เจตนาฆ่า: จำคุก ๓-๑๕ ปี
ม.๒๙๒ ทำให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง: จำคุกไม่เกิน ๗ ปี และ
ปรับไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท
ม.๒๙๓ ยุยง ชวยเต็กฆ่าตนเอง: จำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือ
ปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น ปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็นใน ปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
-ความผิดฐาน บุกรุก (ม.๓๖๒-ม.๓๖๖)	๙,๐๙๘	๑.๕	ม.๓๖๒ บุกรุก: จำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ม.๓๖๕ บุกรุกมีอาวุธ/กลางคืน: จำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๕๙	๑๖,๐๔๗	๘
-ความผิดฐาน รับของโจร (ม.๓๕๓)	๘,๓๑๙	๑.๕	ม.๓๕๓ รับของโจร: จำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๕๙	๘๐,๒๓๖	๘

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาล ชั้นต้นปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็น ในปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
-ความผิด กฎหมาย (ม.๓๖๗-ม. ๓๙๘)	๘๑๙๕	๑.๔	ม.๓๗๑ พาวุธเข้าไปในเมือง: ปรับไม่เกิน ๑๐๐ บาท และให้ศาล มีอำนาจสั่งให้ริบอาชญากรรม ม.๓๗๑ ทะเลาะกันอันอื้อฉาวในทางสาธารณะ: ปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท ม.๓๙๐ ประมาทผู้อื่นรับอันตราย: จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับ ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๕๙	๘๐๒	๘
				๒๕๕๙	๔,๐๑๒	๘
				๒๕๕๙	๘,๐๒๔	๘

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาล ชั้นต้นปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ		ค่าปรับที่ควรจะเป็นใน ปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)		ปี พ.ศ.	(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
			ม.๓๙๑ ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น: จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ม.๓๙๓ ดุหมั่นผู้อื่นซึ่งหน้า: จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๕๙	๘,๐๒๔	๘
			ม.๒๙๑ ประมาททำให้ผู้อื่นตาย: จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี และปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๕๑๙	๔,๐๖๓	๔
-ความผิดต่อ ชีวิต ประมาท (ม.๒๙๑)	๖,๔๒๕	๑.๑		๒๕๕๙	๑๖๐,๔๗๒	๘

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้น ปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็นใน ปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
-ความผิด เกี่ยวกับเอกสาร (ม.๒๖๔-ม.๒๖๙)	๕,๓๘๗	๐.๙	ม.๒๖๔ ปลอมเอกสาร: จำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ม.๒๖๖ ปลอมเอกสารราชการ พินัยกรรม ใบหุ้น: จำคุก ๑-๑๐ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐ บาท ม.๒๖๙/๑ ทำบัตรอิเล็กทรอนิกส์ปลอม: จำคุก ๑-๕ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท	๒๕๕๙ ๒๕๓๕ ๒๕๔๗	๔๘,๑๔๒ ๓๓,๓๔๔- ๓๓๓,๔๔๔ ๒๓,๕๐๓- ๑๑๗,๕๑๕	๘ ๑.๗ ๑.๒

ความผิดตามกฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาล ชั้นต้นปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
-ความผิดฐาน หมิ่นประมาท (ม.๓๒๖-ม. ๓๓๓)	๒,๖๙๔	๐.๕	ม.๓๒๖ หมิ่นประมาท: จำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ม.๓๒๘ หมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา: จำคุกไม่เกิน ๒ ปี และปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๕๓๕	๓๓,๓๔๔	๑.๗
๒. พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ	๘๒,๖๐๓	๑๓.๘	ม.๖๕ ผลิต นำเข้า ส่งออก ยาเสพติดประเภท ๑: จำคุกตลอดชีวิต และปรับ ๑,๐๐๐,๐๐๐-๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท ม.๖๖ มีไว้ในครอบครอง: จำคุก ๔-๑๕ ปี หรือปรับ ๘๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๔๕	๑,๒๒๗,๙๘๗- ๖,๑๓๙,๙๓๓ ๙๘,๒๓๙- ๓๖๘,๓๙๖	๑.๒

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาล ชั้นต้นปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็นใน ปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
๓. พระราชบัญญัติ การพนัน	๘๒,๐๘๒	๑๓.๘	ม.๙ ตรี ขยายสถานกักขังที่ไม่ได้รับอนุญาต: จำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ม.๑๒ จัดให้เล่นพนันบัญชี ก.๑-๑๖: จำคุก ๓ เดือน-๓ ปี และปรับ ๕๐๐-๕,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๐๕ ๒๕๐๔	๗,๕๗๑ ๓,๘๐๖- ๓๘,๐๕๕	๗.๖ ๗.๖
๔. พระราชบัญญัติ จราจรทางบก	๓๔,๓๗๙	๑๒.๕	ม.๑๕๗ ขับรถผิดขวางจราจร ประมาณห้าหมื่นสี่พันตาม ม.๕๓: ปรับ ๔๐๐-๑,๐๐๐ บาท	๒๕๕๑	๔๐๐-๑,๐๐๐	-

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาล ชั้นต้นปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็น ในปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
๕. พระราชบัญญัติคน เข้าเมือง	๕๗,๔๒๑	๙.๖	ม.๖๒ ถัดลบบเข้าเมือง: จำคุกไม่เกิน ๒ ปี และปรับไม่ เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ม.๖๓ นำคนต่างด้าวเข้ามา: จำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี และ ปรับไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท	๒๕๒๒	๖๔,๒๑๔	๓.๒
๖. พระราชบัญญัติ การทำงานของคน ต่างด้าว	๓๒,๑๙๔	๕.๔	ม.๕๑ คนต่างด้าวทำงานไม่ได้รับอนุญาต: จำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับ ๒,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ	๒๕๕๑	๒,๐๐๐- ๑๐๐,๐๐๐	-
๗. พระราชบัญญัติ อาวุธปืน	๒๕,๒๕๖	๔.๒	ม.๗ ทำ ซ้อ มี ใช้ นำเข้าอาวุธปืนไม่ได้รับอนุญาต: จำคุก ๑-๑๐ ปี และปรับ ๒,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท	๒๕๑๙	๘,๑๒๖- ๘๑,๒๖๑	๔.๑
๘. พระราชบัญญัติว่า ด้วยความผิดอันเกิด จากการใช้เช็ค	๑๕,๕๗๑	๒.๖	ม.๔ ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค: ปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๓๔	๑๐๔,๕๒๕	๑.๗

ความผิดตาม กฎหมาย	ข้อหาที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้นปี ๒๕๕๐		ตัวอย่างบทลงโทษ	ปี พ.ศ.	ค่าปรับที่ควรจะเป็นใน ปัจจุบัน	
	จำนวน	สัดส่วน (%)			(บาท)	เพิ่มขึ้น (เท่า)
๙. พระราชกำหนด ป้องกันการใช้สาร ระเหย	๑๐,๓๓๑	๑.๗	ม.๒๔ ใช้สารระเหย: จำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่ เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๕๐	๔๑,๔๕๑	๑.๐๔
๑๐. พระราชบัญญัติ รับราชการทหาร	๕,๘๑๖	๑.๐	ม.๔๗ หลีกเลียงเข้ารับราชการทหารในการเรียกพล เพื่อตรวจสอบ: จำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๓๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	๒๕๕๕	๑,๘๘๙	๖.๓๐
รวม ๑๐ ฉบับ	๕๔๘,๖๐๔	๙๒				
รวมกฎหมายอาญา ทั้งหมด	๕๙๖,๗๘๒	๑๐๐				

ที่มา : โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์

จากข้อมูลข้างต้น คณะวิจัยในโครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ได้ปรับค่าเงินของโทษปรับที่กำหนดสูงสุดไว้ในกฎหมายทั้ง ๑๐ ฉบับ ตามระดับเงินเฟ้อ โดยใช้ดัชนีราคาผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP deflator) เป็นตัวปรับค่าของเงิน เพื่อให้ได้ค่าปรับด้วยเงินเฟ้อแล้วเท่ากับค่าที่แท้จริงในปีที่มีการบัญญัติกฎหมายฉบับนั้นๆ เมื่อพิจารณาข้อมูลจากตารางพบว่า ประมวลกฎหมายอาญา (พ.ศ. ๒๔๙๙) เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ตามมาตรา ๓๓๔ ควรได้รับโทษปรับซึ่งจากเดิม ๖,๐๐๐ บาท เป็น ๔๘,๑๔๒ บาท ความผิดฐานบุกรุก ตามมาตรา ๓๖๒ ควรได้รับโทษปรับซึ่งจากเดิม ๒,๐๐๐ บาทเป็น ๑๖,๐๔๗ บาท หรือความผิดฐานกระทำการโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามมาตรา ๒๙๑ ควรได้รับโทษปรับจากเดิม ๒๐,๐๐๐ บาทเป็น ๑๖๐,๔๗๒ บาท ซึ่งต่างเพิ่มสูงขึ้นถึง ๘ เท่า สำหรับกฎหมายฉบับอื่น เช่น พระราชบัญญัติการพนัน ควรเพิ่มค่าปรับขึ้นเป็น ๗.๖ เท่า พระราชบัญญัติอาวุธปืน ควรเพิ่มค่าปรับขึ้นเป็น ๔.๑ เท่า และ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร ควรเพิ่มค่าปรับขึ้นเป็น ๖.๓ เท่า เป็นต้น^๔

เมื่อวิเคราะห์ข้างต้นแล้วจะเห็นว่า หากไม่มีการเพิ่มอัตราค่าปรับขึ้น ประสิทธิภาพของโทษปรับในการป้องปรามการทำความผิดจะลดลงมากหรืออาจถึงขั้นแทบจะไม่มีเลย ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้บังคับโทษปรับแบบตายตัว ซึ่งมีวิธีแก้ไขปัญหาในกรณีการกำหนดโทษให้เข้ากับสถานะเงินเฟ้อได้ โดยการพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นประกอบกันกับคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดแต่ละคน โดยพยายามกำหนดโทษปรับภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ แต่พยายามทำให้โทษปรับมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ เมื่อพิจารณาการลงโทษปรับที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ จะต้องนำหลักนิติเศรษฐศาสตร์มาประกอบการพิจารณาในการกำหนดค่าปรับ เนื่องจากโทษปรับเป็นบทลงโทษที่เป็นตัวเงิน (Monetary Sanction) ไม่สูญเสียทรัพยากรของสังคมมาก เพราะเป็นโอนทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไปสู่รัฐ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้แก่รัฐอีกด้วย ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ ๒ แต่การลงโทษปรับจะต้องทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบังคับใช้ เนื่องจากผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษต้องรู้สึกว่าได้รับผลร้ายจากการต้องโทษ ต้องคำนึงถึงอัตราค่าปรับที่กำหนดไว้แต่ละความผิดว่ามีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ การคำนึงถึงปัจจัยประกอบของแต่ละบุคคล ก็เป็นส่วนสำคัญ แต่สำหรับการลงโทษแบบสัดส่วน หรือที่เรียกว่าระบบวันปรับ เนื่องจากการกำหนดโทษปรับจะพิจารณาเงื่อนไขหลายอย่างองค์ประกอบ ในกรณีที่สถานะเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไป

^๔ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๕.

ครั้งเมื่อศาลกำหนดโทษปรับยอมต้องนำองค์ประกอบเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจมาพิจารณาเสมอ ทำให้โทษปรับมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์เพื่อให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมในการกำหนดโทษเสมอ ระบบการลงโทษดังกล่าวจึงไม่ได้รับผลกระทบมากเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับระบบแบบตายตัวหรือคงที่ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านเศรษฐกิจพบว่าได้ส่งผลต่อวิวัฒนาการของโทษปรับเป็นสำคัญ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับสถานะการเงิน ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยหลักในการชำระค่าปรับ นอกจากนี้ หากพิจารณาในแง่ของสถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคลนั้น ย่อมส่งผลต่อการกำหนดโทษปรับโดยตรง ในกรณีที่บุคคลสองคนถูกปรับในจำนวนที่เท่ากัน ซึ่งคนที่มีฐานะทางการเงินดีย่อมไม่ได้รับความเดือดร้อนเท่ากับคนยากจน ทั้งนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจทั้งของประเทศและของแต่ละบุคคลย่อมส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของโทษปรับด้วยเช่นกัน

๔.๔ ปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ

โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) คือต้องอยู่รวมกันเป็นสังคมและในขณะเดียวกันมนุษย์ก็เป็นสัตว์การเมือง (Political Animal) ซึ่งก็จะต้องมีผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง^๙ ดังนั้น ในการอยู่รวมกันของกลุ่มมนุษย์จึงต้องมีผู้ปกครองเพื่อจัดกลุ่มและทำให้ง่ายต่อการปกครอง ครั้งเมื่อพิจารณาประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งของโลก ย่อมต้องมีความสัมพันธ์กับนานาประเทศ ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ได้มีการติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มอญ พร้อมกับรับเอาแนวคิดคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของมอญที่มีพื้นฐานมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของศาสนาฮินดูเข้ามาปรับใช้ ตามข้อสันนิษฐานจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ ซึ่งคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นี้เป็นแนวคิดของอินเดียที่ถ่ายทอดมายังแคว้นต่างๆ เมื่อมอญรับเอาแนวคิดเข้ามา จึงนำมาปรับให้เหมาะสมกับสังคมมอญ ประกอบกับชาวมอญส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้น การรับเอาแนวคิดดังกล่าวเข้ามาปรับใช้ในประเทศไทยจึงความเหมาะสมกับสภาพสังคมและค่อนข้างไม่มีความยุ่งยาก ครั้งต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้รับแนวคิดในการบริหารบ้านเมืองตามความเชื่อว่าการกษัตริย์ทรงเป็นสมมติเทพหรือเทวราชาจากขอม เมื่อพิจารณาแนวคิดที่ประเทศไทยรับเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเป็นมอญหรือขอม ได้ส่งผลต่อการลงโทษปรับและกำหนดค่าปรับ โดยเริ่มจากแนวคิดของคัมภีร์ธรรมศาสตร์ เนื่องจากมีพื้นฐานมาจากศาสนาฮินดูที่เน้นการลงโทษทางกายที่รุนแรง แต่สำหรับการลงโทษปรับจะใช้กับความผิดเบาๆ ซึ่งจำนวนค่าปรับเปลี่ยนไปตามบรรดาศักดิ์และฐานะของผู้เสียหาย ต่างจากในสมัยสุโขทัยตามที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ระบุเกี่ยวกับการ

^๙ จันตรี สิ้นศุภฤกษ์, กฎหมายระหว่างประเทศกับการเมืองระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗.

กำหนดโทษปรับสำหรับความผิดซึ่งมีลักษณะแบบตายตัวหรือคงที่ว่าค่าปรับมีจำนวนเท่าใด และเมื่อพิจารณาแนวคิดการลงโทษปรับของฮินดูที่เป็นต้นแบบแนวคิดทางกฎหมายของไทยและมอญ ได้กำหนดให้ค่าปรับนั้นต้องตกแก่รัฐทั้งหมดพร้อมกับไม่มีการระบุให้จ่ายค่าชดเชยความเสียหายให้กับเหยื่อด้วย แต่สำหรับแนวคิดการลงโทษปรับของประเทศไทยได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งมาจากมอญ ซึ่งค่าปรับจะมีลักษณะปะปนอยู่กับค่าชดเชยความเสียหายที่ต้องจ่ายให้กับเหยื่อ สำหรับแนวคิดเทวราชาของขอม ถือว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเจ้าของชีวิตของคนทุกคนในสังคม จึงทำให้การกระทำความผิดที่ละเมิดต่อกฎหมายเป็นการหมิ่นพระราชาอำนาจของพระมหากษัตริย์ต้องได้รับการลงโทษจากรัฐ ซึ่งหากเป็นความผิดที่รุนแรงต้องได้รับโทษสถานหนัก แต่สำหรับความผิดเล็กน้อยจะได้รับโทษเบาบางมา ครั้นเมื่อพิจารณาความผิดที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์นั้นเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงถึงขั้นลงโทษประหารชีวิต สำหรับการลงโทษปรับมักจะไม่ใช้กับความผิดที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เพราะเป็นโทษที่มีลักษณะเบา จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศนั้นมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการลงโทษปรับและกำหนดโทษปรับ ซึ่งเมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าอิทธิพลด้านการเมืองการปกครอง สังคม กฎหมาย หรือแนวคิดด้านอื่นในสมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาตลอดจนรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะได้รับการถ่ายทอดมาจากประเทศเพื่อนบ้านแถบตะวันออกเป็นสำคัญ ซึ่งอาจเป็นเพราะความสะดวกในการคมนาคมประกอบกับมีสภาพสังคม ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันจึงทำให้การรับเอาแนวคิดต่างๆเข้ามาปรับใช้ในประเทศไทยได้รับการยอมรับจากคนในสังคมและปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน

อย่างไรก็ดี เมื่อเข้าสู่ยุคลัทธิจักรวรรดินิยม การเปลี่ยนแปลงทางด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศของไทยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เมื่อบรรดาประเทศชาติตะวันตกได้พยายามเดินทางเข้ามาติดต่อไมตรีทางการทูตกับประเทศไทย โดยแฝงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์การล่าอาณานิคม แต่การติดต่อเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศส่งผลให้ประเทศไทยได้เรียนรู้ขนบธรรมเนียมและวิทยาการที่เจริญก้าวหน้าของต่างชาติ ซึ่งหลังจากนั้นประเทศไทยได้นำเอาความรู้เหล่านั้นมาปรับปรุงและพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นไป แต่ปัญหาที่ตามมาจากการติดต่อสัมพันธ์กับนานาประเทศ คือ เมื่อชาวต่างชาติเข้ามาพักอาศัย ตลอดจนประกอบธุรกิจในประเทศไทย ก็ต้องยอมอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของประเทศนั้นด้วย แต่เมื่อประเทศไทยได้ติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศมากขึ้น ต้องยินยอมผ่อนผันสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้กับชาวต่างประเทศ เพื่อผดุงไว้ซึ่งมิตรภาพอันดีงามระหว่างประเทศและมุ่งรักษาไว้เพื่อเอกราชและอธิปไตยของประเทศไทย^{๑๐} ซึ่งปัญหาในเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขตนี้ทำให้ประเทศไทยมีความตื่นตัวที่จะปฏิรูปกฎหมายและการศาล สืบเนื่องจาก

^{๑๐} ธงทอง จันทรางศุ และคณพล จันทน์หอม, เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘, หน้า ๙๖.

ชาวต่างชาติมองว่าบทลงโทษตามกฎหมายในประเทศไทยขณะนั้นมีความโหดร้ายทารุณ และไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน จึงใช้เป็นข้ออ้างที่จะไม่ขึ้นศาลไทย แต่กลับไปขึ้นศาลกงสุลประเทศของตน ทำให้มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการปฏิรูปกฎหมายและการศาลขึ้นในประเทศครั้งสำคัญ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากแนวคิดการลงโทษปรับแบบเดิมของไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ของอินเดียถ่ายทอดผ่านมายังมอญ ทำให้เกิดการผสมผสานขึ้นระหว่างวัฒนธรรมมอญกับแนวคิดของศาสนาฮินดู การกำหนดโทษปรับจะนำศักดิ์นา ค่าของคน ลักษณะอาชญาที่กระทำละเมิดมาพิจารณาประกอบกันในการกำหนดโทษ จึงทำให้ค่าปรับแต่ละความผิดมีค่าไม่แน่นอน ประกอบกับหลักเกณฑ์ที่ใช้มีความยุ่งยากซับซ้อนไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในขณะนั้น ทำให้พยายามที่จะนำแนวคิดของต่างประเทศมาเป็นแบบในการร่างกฎหมายอาญาของประเทศไทย เช่น ประมวลกฎหมายอาญาอังการี ประมวลกฎหมายอาญาเนเธอร์แลนด์ ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี และประมวลกฎหมายอาญาอียิปต์ ซึ่งบรรดาประมวลกฎหมายของประเทศต่างเหล่านี้ส่วนมากแล้วจะเป็นนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสและเยอรมันเป็นผู้ให้ข้อมูลในการร่าง และเมื่อการร่างกฎหมายเสร็จสิ้นแล้ว ปรากฏว่าการลงโทษปรับมีรูปแบบการกำหนดโทษเปลี่ยนไปจากเดิม โดยใช้ระบบแบบตายตัวหรือในการกำหนดค่าปรับ ไม่ต้องนำหลักเกณฑ์อื่นใดมาคำนวณเพื่อหาค่าปรับสุทธิ และจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่สุดคือ บทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษปรับตามกฎหมายสมัยใหม่มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าให้โทษปรับนั้นตกแก่รัฐ ไม่ได้นำมาปะปนกับค่าชดเชยเหมือนระบบกฎหมายเดิม นับว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญสำหรับพัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย จะเห็นได้ว่า การปรับเปลี่ยนวิธีการกำหนดโทษปรับ แต่แม้จะกำหนดโทษปรับแบบตายตัว แต่ยังเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาองค์ประกอบอื่นๆ เพื่อการกำหนดโทษให้มีความเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำและสถานะทางสังคมของผู้ต้องโทษ แต่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับว่าต้องไม่มีจำนวนสูงมากจนเกินไป ดังนั้น การกำหนดโทษปรับของประเทศไทยที่เปลี่ยนจากแนวคิดของประเทศแถบตะวันออกเป็นแนวคิดของประเทศตะวันตกในช่วงการปฏิรูปกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ ๕ เกิดจากอิทธิพลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยที่มีกับประเทศต่างๆ ทำให้ประเทศนำเอาความรู้และทักษะที่ชาวต่างชาติมีมาใช้ในการพัฒนาประเทศไทย นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและความทัดเทียมกับนานาประเทศ

ภายหลังจากการปฏิรูปกฎหมายในสมัยรัชกาลที่ ๕ การลงโทษปรับในประเทศไทยได้ดำเนินไปตามรูปแบบเดิม แม้จะมีการยกร่างกฎหมายอาญาฉบับใหม่ขึ้นใช้ แต่แนวคิดการลงโทษปรับไม่ได้ปรับเปลี่ยนแต่อย่างใด เพียงแต่มีการแก้ไขบทบัญญัติเล็กน้อยเท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับ

สภาวะการณ์ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การลงโทษปรับในประเทศไทยในปัจจุบันยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับที่เหมาะสมและปัญหาการไม่ชำระค่าปรับเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสังคมระหว่างประเทศในแต่ละรัฐล้วนประสบปัญหาดังกล่าวเช่นกัน แต่ก็ต่างมีวิธีแก้ไขที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากแต่ละประเทศมีการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งหากประเทศไทยจะนำเอาแนวคิดเหล่านั้นมาปรับใช้ในประเทศเหมือนครั้งที่เคยปฏิบัติมา คงจะเป็นเรื่องยุ่งยากและอาจไม่เหมาะสม เนื่องจากสภาวะการณ์ในปัจจุบันของแต่ละประเทศเปลี่ยนแปลงไป ทั้งปัจจัยทางด้านระบบเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และวัฒนธรรม ล้วนแต่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กฎหมายภายในที่ร่างขึ้นจึงเหมาะสมสำหรับประเทศนั้นๆ การที่จะนำรูปแบบแนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษปรับของประเทศใดประเทศหนึ่งมาใช้ในประเทศไทยเพื่อแก้ไขปัญหาในการกำหนดโทษปรับ จะต้องทำการศึกษาให้ถี่ถ้วนก่อน เนื่องจากแต่ละประเทศนั้นมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นทั้งด้านเทคโนโลยีและทัศนคติของมนุษย์ ระบบกฎหมายหนึ่งอาจเหมาะสมกับสังคมหนึ่ง แต่อาจไม่เหมาะสมกับอีกสังคมหนึ่ง ดังนั้น การพัฒนาโทษปรับในอนาคตนอกจากจะนำหลักเกณฑ์ของต่างประเทศมาปรับใช้แล้ว ต้องมองย้อนกลับไปในอดีตด้วยว่าแนวคิดการลงโทษปรับแบบเดิมของไทยมีหลักเกณฑ์ใดที่สามารถนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันได้ดีและมีความเหมาะสมที่สุด แล้วนำหลักการทั้งสองมาประยุกต์ใช้ ซึ่งจะทำให้เกิดเป็นแนวคิดใหม่ที่เป็นลักษณะเฉพาะของไทย และจะมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมของไทยมากที่สุด

อย่างไรก็ดี ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากจะมีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทยแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของไทย ซึ่งภายหลังจากปฏิรูปกฎหมายในประเทศไทย แนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น โดยไม่มีการกำหนดค่าของเงินเพื่อใช้ในการคำนวณโทษปรับ หรือไม่มีระบบศักดินาหรือระบบไพร่อีกต่อไป โดยมุ่งยึดหลักว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมและเสมอภาคกัน ดังนั้น การลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดจึงต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน ทั้งโทษที่มีความรุนแรงหรือโทษลักษณะเบา เพื่อให้ความยุติธรรมสำหรับทุกคนที่ได้รับผลร้ายจากการลงโทษ

๔.๕ ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

นอกจากปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศที่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าโครงสร้างของสังคมระหว่างประเทศมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งในแต่ละรัฐต่างก็มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง ทำให้รัฐมีอำนาจที่จะบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับประชาชนภายในรัฐและดำเนินการลงโทษหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งในขณะเดียวกันแต่ละประเทศต้องมีความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ซึ่งหากเกิดข้อพิพาทระหว่าง

ประเทศขึ้น อาจจะไปสู่ปัญหาความวุ่นวายและเดือดร้อนสำหรับประชาคมโลกได้ หากมองย้อนกลับไปพิจารณาสังคมการเมืองระหว่างประเทศก็ต้องยอมรับว่ามีลักษณะคล้ายกับประชาชนคนหนึ่ง ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ของตนเองและในขณะเดียวกันบุคคลดังกล่าวต้องไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่สังคมต้องสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของประชาชนในสังคมไม่ให้กระทำการที่เป็นอันละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น ในกรณีของสังคมระหว่างประเทศเช่นกันต้องมีกฎเกณฑ์ในการใช้ควบคุมรัฐ เพื่อให้มีความสงบเรียบร้อยและให้ความร่วมมือกันในด้านต่างๆ ที่แต่ละรัฐได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ คือ กฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งหมายถึงกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง

กฎหมายระหว่างประเทศพัฒนามาจากแนวคิดของนักวิชาการ ประกอบกับปรากฏการณ์ทางสังคมอื่นๆ ซึ่งเมื่อโลกมีวิวัฒนาการมากยิ่งขึ้น รัฐจึงมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น ซึ่งปัญหาที่ตามมาก็มีมากขึ้นเช่นกัน ทำให้รัฐๆเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เพียงลำพัง ทำให้รัฐต้องเข้ามารวมตัวกันเป็นองค์การระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาและให้ความร่วมมือกันในด้านต่างๆ^{๑๑} ซึ่งทำให้เป็นที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ แต่ก่อนหน้าที่จะมีองค์การระหว่างประเทศเกิดขึ้นแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศได้มีมาตั้งแต่สมัยโบราณกาลแล้ว ต่อมาได้มีการริเริ่มแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในชาติตะวันตกปรากฏใน Magna Carta ๑๒๑๕ ซึ่งเปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศอังกฤษ โดยมีบทบัญญัติกล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งต่อมาในปี ๑๖๘๙ อังกฤษได้ร่างกฎหมายขึ้นฉบับหนึ่งซึ่งมีชื่อเรียกว่า The Bill of Rights ซึ่งกำหนดฉบับนี้ได้บัญญัติว่าการกำหนดหลักประกันในการประกันตัวที่สูงเกินไป ค่าปรับที่สูงเกินไป ตลอดจนการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายนั้นล้วนต้องห้ามทั้งสิ้น อีกทั้งยังบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดหรือทำการปรับหรือริบทรัพย์สินของบุคคลใดโดยไม่มีคำพิพากษาโดยชอบให้ลงโทษเช่นนั้น ถือเป็นกรกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย^{๑๒} แม้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษปรับใน The Bill of Rights จะไม่ใช่หลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้นำหลักการดังกล่าวนี้มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นการจำกัดอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเรียกค่าปรับในจำนวนที่สูงเกินสมควร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการการบังคับใช้กฎหมายในหลายประเทศ

^{๑๑} จันตรี สีนสุภฤกษ์, กฎหมายระหว่างประเทศกับการเมืองระหว่างประเทศ, หน้า ๑๐๔.

^{๑๒} ขาดิ ชัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา, หน้า

ต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนพัฒนาไปสู่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยมีที่ประชุมสมัชชาองค์การสหประชาชาติให้การรับรองปฏิญญาดังกล่าว และต่อมาประเทศไทยได้ให้การรับรองปฏิญญา แต่เนื่องจากปฏิญญาไม่ใช่สนธิสัญญาระหว่างประเทศ จึงไม่เกิดพันธกรณีให้ประเทศไทยที่ทำการยอมรับรองต้องปฏิบัติตาม แต่เป็นการสนับสนุนว่าควรปฏิบัติตามหลักดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลดีต่อประเทศที่ปฏิบัติ สำหรับอิทธิพลจากปฏิญญาสากลดังกล่าวที่กระทบต่อการลงโทษปรับในประเทศไทย แม้จะไม่มีผลผูกพันกับประเทศไทยให้ต้องปฏิบัติตามแต่เป็นเครื่องยืนยันอย่างชัดเจนว่าประเทศไทยให้การยอมรับและเห็นด้วยกับหลักเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้ให้รัฐตระหนักถึงความสำคัญและหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ทารุณโหดร้ายกับผู้ต้องโทษแม้จะไม่ใช่การปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ครั้นต่อมาได้มีมติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งเป็นการรับรองโดยประชุมสมัชชาองค์การสหประชาชาติเช่นกัน และเป็นหลักเกณฑ์ที่รองรับเอาปฏิญญาสากลดังกล่าว และประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองชีวิตและเสรีภาพของประชาชน ผู้กระทำความผิด การลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ควรปฏิบัติด้วยวิธีการที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกันกับอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการกระทำความผิดและปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวส่งผลให้มีการนำโทษที่มีลักษณะเบาลงกว่าโทษที่กระทบต่อชีวิตและสิทธิเสรีภาพมาใช้บังคับให้มากขึ้น เพื่อคุ้มครองผู้กระทำความผิดจากการถูกปฏิบัติด้วยวิธีการที่ทารุณ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ แม้จะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการลงโทษปรับโดยตรง แต่การบัญญัติห้ามลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยวิธีที่ทารุณโหดร้าย ส่งผลให้การลงโทษปรับเป็นทางเลือกหนึ่งที่รัฐจะนำมาใช้บังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาการลงโทษปรับให้เหมาะสมแล้วแต่กรณีไป เนื่องจากโทษปรับสามารถใช้บังคับได้หลากหลายความผิดแต่จะมีประสิทธิภาพมากที่สุด หากกำหนดค่าปรับให้ได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำ เมื่อพิจารณาสำหรับการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมของไทย แม้จะมีการเข้าทำสัญญากับต่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแต่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยยังมีการลงโทษด้วยวิธีการประหารชีวิต ซึ่งเป็นบทลงโทษที่รุนแรงและโหดร้ายมากที่สุด อย่างไรก็ตาม แม้การลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยจะยังคงบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอยู่ แต่ศาลพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่บังคับใช้ แม้ในคดีที่ร้ายแรง โดยจะหันไปลงโทษจำคุกหรือปรับแทน ทำให้การลงโทษปรับเป็นโทษหลักที่ใช้บังคับอย่างแพร่หลาย แม้จะมีลักษณะการลงโทษที่เบา แต่หากกำหนดโทษอย่างเหมาะสมแล้ว ย่อม

ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการลงโทษ และสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเกี่ยวกับการลงโทษ ผู้กระทำความผิดสำหรับวิธีการลงโทษที่ใช้ต้นทุนที่สูง พร้อมกับเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับรัฐด้วย

นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบันมีแนวคิดทางกฎหมายที่มุ่งฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและให้โอกาสกลับคืนสู่สังคมนั้น ส่งผลให้ในปัจจุบันการลงโทษลักษณะเบา เพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับใจแก้ไขพฤติกรรมของตน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หลายประเทศยกเลิกการลงโทษด้วยวิธีการประหารชีวิตซึ่งเป็นผลมาจากกฎหมายระหว่างประเทศเป็นสำคัญ เช่น อังกฤษ เยอรมนี เป็นต้น ส่งผลให้มีการใช้บังคับโทษจำคุกสำหรับความผิดร้ายแรง และโทษปรับสำหรับความผิดลักษณะเบาๆ แต่สำหรับประเทศไทยนั้นแม้จะมีการสนับสนุนให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต แต่ได้รับการคัดค้านจากหลายฝ่าย ส่งผลให้ประเทศไทยยังมีการใช้โทษประหารชีวิต แต่ศาลจะพยายามหลีกเลี่ยงโทษดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์สากล ดังนั้นจึงหันมานิยมลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยโทษจำคุก และปรับ และในกรณีที่ความผิดไม่รุนแรงและกฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในขอบเขตที่กว้างขึ้น การลงโทษผู้กระทำความผิดจะมุ่งให้รอการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวแก้ไขพฤติกรรมและสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ตามปกติ โดยไม่มีตราราบ อนึ่ง ประเทศไทยได้ใช้โทษปรับเป็นโทษหลักในการลงโทษผู้กระทำความผิด และเป็นโทษทางอาญาที่ใช้บังคับมากที่สุดมาเป็นระยะเวลาานพอสมควร ซึ่งพิจารณาได้จากตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางแสดงสถิติคดีแสดงจำนวนจำเลยที่ศาลชั้นต้นที่รวบรวมจำนวนการตัดสินลงโทษ จำแนกตามกำหนดโทษตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - พ.ศ. ๒๕๕๕

ปี	๒๕๔๙	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	๒๕๕๔	๒๕๕๕
ประเภทโทษ	๓๐๒	๙๖๓	๔๑๖	๕๙๕	๓๙๒	๑๖๐	๑๘๙
ประหารชีวิต	๖๕,๗๘๗	๑๐๒,๑๗๘	๑๐๔,๓๐๖	๑๐๘,๖๓๓	๗๙,๑๒๕	๘๐,๘๐๓	๑๐๓,๓๒๙
จำคุก	๖,๑๐๖	๔,๒๘๙	๓,๐๒๑	๙,๘๐๐	๒,๘๖๓	๖,๘๐๖	๔,๒๘๕
กักขัง	๓๑๒,๒๑๓	๒๕๗,๒๖๒	๒๗๕,๘๗๑	๒๔๒,๙๐๘	๒๕๑,๑๖๐	๒๓๗,๒๓๓	๒๕๓,๐๖๙
ปรับ	๔๔๙	๓๕๒	๒๗๕	๗๔๐	๕๔๓	๓๖๔	๔๕๑
ริบทรัพย์สิน	๒๓๔,๗๐๘	๒๕๔,๗๓๐	๒๗๔,๑๙๘	๒๘๖,๖๒๖	๒๖๖,๐๐๘	๒๖๔,๕๒๒	๒๘๘,๘๙๔
รอการลงโทษ	๑,๓๓๘	๓,๙๐๗	๑๑,๐๗๔	๒๐,๓๕๘	๑๗,๗๙๗	๑๖,๖๙๖	๒๓,๔๖๘
อื่นๆ	๖๒๐,๙๕๗	๖๔๑,๖๘๑	๖๗๓,๑๖๑	๖๖๙,๖๖๐	๖๑๗,๘๘๘	๖๐๖,๕๘๔	๖๗๓,๕๗๕

ที่มา: รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - พ.ศ. ๒๕๕๕ กระทรวงยุติธรรม สถิติที่ไม่รวมถึงศาลคดีเด็กและเยาวชน

จากข้อมูลข้างต้นจะพบในปัจจุบันประเทศไทยมีการบังคับใช้โทษปรับในอัตรา ร้อยละ ๓๐-๔๐ ของจำนวนคดีที่ตัดสินลงโทษในศาลชั้นต้น แม้สถิติดังกล่าวจะไม่มีแนวโน้มว่าจะมีการบังคับใช้โทษปรับเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน แต่การลงโทษปรับในประเทศไทยมีอัตราการบังคับใช้ สูงมากเมื่อเทียบกับโทษอาญา นอกจากนี้ การลงโทษปรับแม้จะมีการใช้บังคับมาก แต่มีต้นทุนต่ำในการบังคับใช้โทษ ซึ่งเป็นผลดีกับรัฐที่จะไม่ต้องรับภาระในค่าใช้จ่ายที่สูง และยังได้ค่าปรับเข้ามาเป็น รายได้ให้กับรัฐอีกด้วย

อย่างไรก็ดี ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศได้ส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของ โทษปรับในประเทศไทย แม้จะไม่ใช่ผลกระทบโดยตรง แต่การกำหนดหลักเกณฑ์สากลเกี่ยวกับการ คຸ້ມครองสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้ประเทศไทยตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว และเป็น ข้อย้ำเตือนในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องคำนึงถึงหลักดังกล่าว ทำให้โทษปรับซึ่งเป็น บทลงโทษที่เบา และไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องโทษแต่อย่างใด จะสามารถนำมาเป็น ทางเลือกในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้ และไม่เป็นการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่าง ประเทศแต่อย่างใด

๔.๖ ตัวอย่างการลงโทษปรับของไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

จากการที่โทษปรับของประเทศไทยได้มีประวัติศาสตร์มาเป็นเวลายาวนานแล้ว ประกอบกับเกิดการปฏิรูปกฎหมายครั้งสำคัญขึ้นในประเทศ โดยมีแรงผลักดันจากอารยประเทศ จน นำไปสู่การปฏิรูปกฎหมายจนสำเร็จลุล่วง ทำให้เป็นที่น่าสนใจ เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะ อาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทย ได้เกิดขึ้นจากการนำบทบัญญัติ กฎหมายของนานาประเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพบ้านเมือง ในขณะนั้น อันได้แก่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี เดนมาร์ค เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม อินเดีย ญี่ปุ่น อียิปต์ และอินเดีย^{๑๓} แล้วจึงร่างประมวลกฎหมายขึ้นมา

อย่างไรก็ดี เมื่อสังคมมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม บรรดาบทบัญญัติของ กฎหมายที่เป็นบทบัญญัติกฎหมายของนานาประเทศมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในการร่างกฎหมาย อาญาของไทย ย่อมต้องมีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูล บทบัญญัติของกฎหมายอาญาประเทศฝรั่งเศสมาเทียบเคียงกับฐานความผิดตามกฎหมายไทย ซึ่งประเทศฝรั่งเศสเป็นหนึ่งในประเทศต้นแบบการร่างกฎหมายอาญาของไทย อีกทั้ง ในสมัยปฏิรูป

^{๑๓} ชาญชัย แสงวงศ์, อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๓๖.

กฎหมายของไทย ชาวฝรั่งเศสเข้ามามีบทบาทมากในการร่างประมวลกฎหมายลักษณะอาญา คือ นาย ยอร์ช ปาดู และนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสอีกคนที่มีบทบาทในการร่างประมวลกฎหมายฉบับปัจจุบัน คือ นายเรอเน่ กียอง ประกอบกับร่างกฎหมายลักษณะอาญาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้มีการจัดพิมพ์ขึ้น ทั้งในรูปแบบภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส แสดงถึงการมีบทบาทและอิทธิพลในการร่าง กฎหมายอาญาของไทย เช่นนี้ จึงนำฐานความผิดที่มีบทลงโทษปรับตามกฎหมายของทั้งสองประเทศ มาเปรียบเทียบกัน เพื่อวิเคราะห์วิวัฒนาการที่เกิดขึ้นกับแนวคิดการลงโทษปรับ เมื่อพิจารณาฐาน ความผิดที่เคยใช้บังคับในประเทศไทยกับต่างประเทศ พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน อีกทั้งองค์ประกอบ ของความผิดที่คล้ายคลึงกัน แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบ ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบฐานความผิดที่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันของประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส

การลงโทษปรับสำหรับความผิดที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน		
ประเทศไทย		ประเทศฝรั่งเศส
กฎหมายเดิม	กฎหมายปัจจุบัน	กฎหมายเดิม
<p>ความผิดฐานลักโค กระบือ ระวังโทษ ลักหน้าอก แล้วนำไปจำคุก นำบุตรภรรยา มาเร่เอาสินไหมพินัย*</p> <p>-ม. ๒๙๖ ความผิดฐานลักช้างหนึ่งเชือก หรือลักปลูสัตว์หรือสัตว์พาหนะสามตัวขึ้นไป ระวังโทษจำคุก..ปรับตั้งแต่ร้อยบาทขึ้นไป จนถึงหนึ่งพันบาท**</p>	<p>- ม.๓๓๕,๓๕๙ ความผิดฐานลักปลูสัตว์ ระวังโทษจำคุก ปรับหกพันบาทถึงสองหมื่นบาท***</p>	<p>- ไม่ปรากฏหลักกฎหมายใกล้เคียง *****</p>

* กฎหมายลักษณะโจร ในกฎหมายตราสามดวง

** กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗

***ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๘๙

**** Penal Code of 1810

***** French criminal law 1993

การลงโทษปรับสำหรับความผิดที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน		
ประเทศไทย		ประเทศฝรั่งเศส
กฎหมายเดิม	กฎหมายปัจจุบัน	กฎหมายเดิม
<p>กฎหมายเดิม</p> <p>-ความผิดฐานลักเอาของคพระพุทธรูป ไปขายหรือทำลาย ระวังโทษเพวเนบกเรือ ๓ วัน ให้ตัดคอ*</p> <p>-ความผิดฐานทำลายพระพุทธรูป ระวังโทษจำคุก...แต่ให้ปรับไม่เกินกว่าพันบาท**</p>	<p>กฎหมายปัจจุบัน</p> <p>- มาตรา ๒๐๖ ความผิดฐานเหยียดหยามศาสนา ระวังโทษจำคุก .. ปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท***</p>	<p>กฎหมายเดิม</p> <p>- ไม่ปรากฏหลักกฎหมายใกล้เคียง****</p>
		<p>กฎหมายปัจจุบัน</p> <p>- ไม่ปรากฏหลักกฎหมายใกล้เคียง****</p>

* กฎหมายลักษณะโจร ในกฎหมายตราสามดวง

**กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗

***ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙

**** Penal Code of 1810

***** French criminal law 1993

การลงโทษปรับสำหรับความผิดที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน		
ประเทศไทย		ประเทศฝรั่งเศส
กฎหมายเดิม	กฎหมายปัจจุบัน	กฎหมายเดิม
<p>กฎหมายเดิมทำร้ายร่างกายคนพิการ ต้องระวางโทษ..เบี้ยปรับ(คำนวณจากค่าตัวของผู้มีควมบกพร่อง)*</p> <p>-ไม่ปรากฏหลักกฎหมายใกล้เคียง(ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้น)**</p>	<p>ไม่ปรากฏหลักกฎหมายใกล้เคียง(ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้น)***</p>	<p>กฎหมายเดิม</p> <p>-ไม่ปรากฏหลักกฎหมายใกล้เคียง****</p>
<p>ความผิดฐานทำร้ายร่างกายคนพิการ ต้องระวางโทษ..เบี้ยปรับ(คำนวณจากค่าตัวของผู้มีควมบกพร่อง)*</p> <p>-ไม่ปรากฏหลักกฎหมายใกล้เคียง(ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้น)**</p>	<p>กฎหมายปัจจุบัน</p> <p>ไม่ปรากฏหลักกฎหมายใกล้เคียง(ไม่ต้องรับโทษหนักขึ้น)***</p>	<p>กฎหมายปัจจุบัน</p> <p>-ความผิดฐานล่วงละเมิดทางเพศหรือแสวงหาผลประโยชน์จากผู้มีความพิการ ระวางโทษจำคุก..ปรับ ๑,๐๐๐,๐๐๐-๑,๕๐๐,๐๐๐ ยูโร*****</p>

* กฎหมายลักษณะโจร ในกฎหมายตราสามดวง

**กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗

***ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙

**** Penal Code of 1810

***** French criminal law 1993

จากตารางเปรียบเทียบตัวอย่างฐานความผิดดังกล่าว แล้วพบว่าความผิดเกี่ยวกับการลักขโมยสัตว์เลี้ยง ในสมัยโบราณของไทยบัญญัติเกี่ยวกับความผิดดังกล่าวว่าเป็นการลักสัตว์ที่ทำคุณประโยชน์ คือ การทำเกษตรกรรม ซึ่งแม้แต่ในสังคมชาวตะวันตกโบราณ ก็บัญญัติให้เป็นความผิดเฉพาะ ไม่ใช่เพียงแต่ความผิดฐานลักทรัพย์เท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของไทยในปัจจุบัน ยังพบว่าความผิดฐานลักขโมยสัตว์นั้น ถูกบัญญัติเอาไว้เฉพาะและเป็นความผิดที่ต้องรับโทษหนักขึ้นด้วย แต่สำหรับกฎหมายฝรั่งเศสในปัจจุบันไม่ปรากฏว่ามีความผิดดังกล่าวในกฎหมายประมวลอาญาฉบับล่าสุดแล้ว ต่อมาเมื่อพิจารณาความผิดฐานลักพระพุทธรูป และวัตถุที่แสดงถึงศาสนา ปรากฏว่ากฎหมายไทยโบราณบัญญัติไว้เป็นความผิดและมีบทลงโทษที่รุนแรงมาก เนื่องจากสังคมไทยโบราณมีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธรูป ประกอบกับความเชื่อในเรื่องบาปกรรมที่กระทำต่อศาสนา จึงทำให้ได้รับโทษร้ายแรงเมื่อกระทำละเมิด แต่เมื่อพิจารณาแล้ว ไม่ปรากฏว่ากฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้บัญญัติความรับผิดเกี่ยวกับศาสนาไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด สะท้อนถึงสังคมคนฝรั่งเศสทั้งในอดีตและโบราณต่างไม่ได้มีศาสนาหรือลัทธิความเชื่อไว้ยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นสำคัญ เหมือนกับคนไทย และการดำรงชีวิตประจำวันอาจจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสนาเท่าไร สำหรับความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำต่อผู้พิการ หรือผู้บกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายโบราณของไทยจนถึงปัจจุบัน ไม่เพียงแต่ไม่ให้ความสำคัญคุ้มครองคนพิการเท่านั้น แต่กฎหมายโบราณของไทยยังกำหนดความผิดที่กระทำต่อคนพิการต้องรับผิมน้อยลง เนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกายของผู้นั้น เมื่อพิจารณากฎหมายฝรั่งเศสพบว่า มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อผู้ที่อ่อนแอกว่าไม่ว่าจะเป็นคนพิการ คนชรา เด็ก เป็นต้น ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสมีการพัฒนาระบบกฎหมายให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเนื่องจากโทษปรับในคดีร้ายแรงจะแปรผันไปตามโทษจำคุกทำสูงขึ้น ดังนั้น ผู้กระทำความผิดยังต้องชำระโทษปรับสูงในคดีดังกล่าวด้วย

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การกำหนดความผิดหนักเบาแต่ละฐาน และช่วงเวลาของระบบกฎหมาย ๒ ประเทศนั้นคล้ายคลึงและแตกต่างกันในแต่ละประเด็น การลงโทษแต่ละฐานความผิด ในแต่ละช่วงเวลา สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม วิถีชีวิตของคนในสังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อ เช่น กฎหมายไทยในสมัยโบราณได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา จึงกำหนดโทษที่รุนแรงสำหรับความผิดดังกล่าว แต่เมื่อเวลาผ่านไป ปัจจัยด้านความเชื่อนั้นลดลง การบัญญัติกฎหมายขึ้นมาใหม่จึงไม่กำหนดโทษที่รุนแรงเหมือนในอดีต แต่ไม่ใช่เกิดจากปัจจัยด้านความเชื่ออย่างเดียว แต่เป็นเพราะหลักกฎหมายปัจจุบันต่อต้านการลงโทษที่ทารุณ โหดร้าย ดังนั้นความผิดต่อศาสนาจึงไม่ได้

กำหนดโทษรุนแรงเหมือนกฎหมายเก่า สำหรับกรณีความผิดฐานลักโคกระบือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็น ภูมิหลังของสังคมไทยว่ามีวิถีชีวิตเช่นไร ซึ่งการบัญญัติกฎหมายเช่นนี้ เป็นปัจจัยมาจากสภาพสังคม แบบเกษตรกรรมซึ่งคนในสมัยโบราณทั้งคนไทย และชาติตะวันตก ล้วนแต่ต้องพึ่งการกทำ เกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์เพื่อความอยู่รอด แต่ปัจจุบันนี้วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไป ความเจริญก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่ อาชีพเกษตรกรรมยังคงเป็นอาชีพหลักของคนไทย แต่วิธีการได้เปลี่ยนไป คนส่วนใหญ่ใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคนและสัตว์ ส่งผลให้สภาพสังคมเปลี่ยนไป ซึ่งทำให้มี ผลกระทบต่อการบัญญัติกฎหมายในความผิดฐานนี้ด้วยเช่นกัน และสุดท้ายในกรณีที่มีการกระทำต่อผู้ ที่อ่อนแอ ซึ่งกฎหมายไทยโบราณมีการกำหนดค่าคนเป็นตัวเงิน ซึ่งมากขึ้นอยู่กับช่วงอายุ เพศ บรรดาศักดิ์ และความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้น เมื่อกระทำต่อคนพิการผู้กระทำผิดยิ่ง ได้รับโทษน้อยลง เนื่องจากความไม่สมประกอบของร่างกาย ต่อมา เมื่อเข้าสู่ยุคกฎหมายใหม่ แม้ ประเทศไทยจะไม่ได้กำหนดว่าเป็นความรับผิดที่หนักขึ้น แต่ก็ยกเลิกหลักเกณฑ์ตามกฎหมายเดิม แต่ สำหรับประเทศตะวันตกอย่างฝรั่งเศส ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และหลัก สากลอื่นๆ ที่มุ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำให้ มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตที่เป็นโทษ รุนแรงโหดร้าย และกำหนดบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของพลเมืองทั้งบุคคลทั่วไป และพลเมืองที่ ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีสำหรับระบบกฎหมาย ที่ประเทศไทยจะดำเนินการตาม เพื่อให้เกิด ประโยชน์ต่อประชาชน และเป็นพัฒนาการของระบบกฎหมายไทย

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การลงโทษปรับเป็นมาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่ามีการใช้บังคับโทษปรับมาตั้งแต่สมัยโบราณกาลแล้ว ตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๒ โทษปรับจึงเป็นโทษที่มีความเก่าแก่มากโทษหนึ่ง และวิธีการลงโทษมีความรุนแรงน้อยกว่าโทษประหารชีวิต และโทษอื่นที่ปรากฏในยุคโบราณ โดยหลักแล้วโทษปรับจึงควรเป็นบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดเล็กน้อยเป็นหลัก เหมือนเช่นแนวความคิดในปัจจุบัน แต่เมื่อพิจารณาความเป็นมาของโทษปรับจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายแหล่งแล้ว พบว่า การลงโทษปรับที่เกิดขึ้นในช่วงเริ่มแรก มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของลงโทษในยุคที่เอกชนปกครองกันเอง โดยปราศจากรัฐ โดยจะให้ผู้กระทำความผิดจ่ายทรัพย์สินให้กับผู้เสียหาย เพื่อชดเชยความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เสียหาย ซึ่งเป็นวิธีการที่คนในยุคนั้นนำมาปรับใช้แทนการแก้แค้นทดแทนกันไปมาของทั้งสองฝ่าย หรือที่เรียกว่า หลักกฎหมายตาต่อตาฟันต่อฟัน^๑ การบังคับเอาทรัพย์สินดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย เนื่องจากการชำระเงินให้กับผู้เสียหายสำหรับความผิดที่ได้กระทำ แต่ความผิดดังกล่าวนี้ ไม่ได้หมายความรวมถึงเฉพาะในคดีแพ่งตามกฎหมายปัจจุบันเท่านั้น แต่เป็นการชำระเงิน เพื่อไถ่โทษสำหรับทุกความผิดที่ได้กระทำ ซึ่งหมายความรวมถึงการกระทำความผิดต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้อื่นด้วย แต่ต้องอาศัยความยินยอมจากผู้เสียหาย หรือญาติของผู้เสียหายเท่านั้น จะพบว่า วิธีการลงโทษดังกล่าวไม่ใช่การชำระค่าสินไหมตามกฎหมายแพ่งเพียงอย่างเดียว แต่มีลักษณะกึ่งโทษทางอาญา เนื่องจาก เมื่อผู้กระทำความผิดชำระเงินแล้ว จะไม่ต้องรับโทษ แม้จะเป็นความผิดที่ร้ายแรง แต่ถ้าผู้เสียหายยินยอม ผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องรับโทษตามที่สังคมกำหนดเอาไว้

ต่อมาเมื่อเข้าสู่การปกครองโดยรัฐอย่างเต็มรูปแบบ ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษดังกล่าวแบ่งเงินส่วนหนึ่งให้กับรัฐ เพื่อตอบแทนรัฐที่เข้าดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในคดี และเป็นการชดเชยความเสียหายให้กับรัฐ ในกรณีที่ความผิดนั้นส่งผลกระทบต่อรัฐ และสังคมให้ได้รับความเสียหาย ภายหลังจากนั้น รัฐได้กำหนดให้เงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระตกได้แก่รัฐเท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการลงโทษปรับเกิดขึ้นภายหลัง และมีรากฐานมาจากค่า

^๑ กล่าวไว้ในประมวลกฎหมายอัมบุราบี

สินไหมทดแทนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน เมื่อพิจารณา การลงโทษปรับในปัจจุบันที่มุ่งเพื่อข่มขู่และป้องปรามการกระทำความผิดเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการแก้แค้นทดแทนเหมือนในสมัยโบราณอีก โดยมีเป้าหมายเป็นผู้ที่เคยกระทำความผิด เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำและป้องปรามประชาชนทั่วไป ให้ความรู้สึกเกรงกลัวกับโทษปรับที่จะต้องได้รับหากฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม ด้วยเหตุนี้ โทษปรับจึงได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการลงโทษที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง และมีการบังคับใช้อย่างแพร่หลายทั้งในอดีตจวบจนถึงปัจจุบันนี้ และได้พัฒนามาปรับใช้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ใช้ประกอบกับโทษจำคุก นอกจากจะสามารถบังคับใช้ได้ตามกฎหมายอาญาแล้ว ปัจจุบัน ยังปรากฏโทษปรับใช้บังคับในกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่มีโทษทางอาญานอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญาด้วย เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พระราชบัญญัติการพนัน พระราชบัญญัติศุลกากร เป็นต้น

โทษปรับมีพัฒนาการมาเป็นเวลายาวนานตามที่กล่าวมาแล้ว แต่หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับนั้นมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสมัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จึงอาจกล่าวได้ว่าโทษปรับเป็นโทษที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ และมีวิวัฒนาการเรื่อยมาตามยุคสมัย ครั้นเมื่อพิจารณาในส่วนของประเทศไทยแล้ว จะเห็นว่าการลงโทษปรับในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน กล่าวโดยสรุป ได้ดังนี้

๑. ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยืนยันข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ คือ หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มีลายลักษณ์อักษรกล่าวถึงการลงโทษในสมัยดังกล่าวไม่ได้มีกระบวนการที่ทารุณป่าเถื่อนแต่อย่างใด และสภาพสังคมในสมัยสุโขทัยมีความสงบสุขและไม่วุ่นวาย และปรากฏบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการลงโทษปรับบนศิลาจารึก ซึ่งการบังคับใช้โทษปรับที่ปรากฏไม่มีตัวบทกฎหมายบัญญัติอื่นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน นอกจากกฎหมายลักษณะโจรที่ปรากฏบนหลักศิลาจารึก ซึ่งไม่ถือว่าเป็นตัวบทกฎหมายและไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อื่นใดที่กล่าวถึงการลงโทษปรับในสมัยสุโขทัยไว้ ทั้งนี้ จากหลักฐานที่ปรากฏในสมัยสุโขทัย มีข้อสังเกตว่าการกำหนดโทษปรับตามกฎหมายลักษณะโจรที่ปรากฏในศิลาจารึกนั้นมีลักษณะคล้ายกันกับการกำหนดโทษแบบอัตราตายตัวหรือแน่นอน ซึ่งเป็นลักษณะของโทษปรับสมัยใหม่ แต่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับอย่างชัดเจน จึงอาจกล่าวได้ว่า การลงโทษปรับมีใช้บังคับมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการลงโทษปรับไว้อย่างชัดเจน จึงไม่สามารถยืนยันได้ว่าการกำหนดโทษปรับในกฎหมายไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ตลอดจนการกำหนดโทษปรับในสมัยปัจจุบัน มีรากฐานมาจากการกำหนดโทษปรับในสมัยกรุงสุโขทัยหรือไม่

๒. สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี สภาพสังคมมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแนวคิดระบอบการปกครองจากพ่อปกครองลูกเป็นแนวคิดแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากขอม นอกจากระบอบการปกครองที่เปลี่ยนแปลงแล้ว ในสมัยกรุงศรีอยุธยายังได้รับเอาแนวคิดหลักกฎหมายคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ที่เป็นหลักกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศเพื่อนบ้าน มาปรับใช้ในสังคมกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้ การกำหนดโทษปรับในสมัยอยุธยาจึงมีลักษณะตามแนวคิดคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ ทำให้การกำหนดโทษปรับมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนมากขึ้นกว่าในสมัยกรุงสุโขทัย กล่าวคือ การกำหนดโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏอยู่ในกฎหมายคัมภีร์พระธรรมศาสตร์หลายฉบับ เช่น พระอัยการลักษณะโจร พระอัยการลักษณะวิวาทต่ตักกัน พระอัยการลักษณะผิดเมีย พระอัยการลักษณะอาญาราชฎ์ พระอัยการลักษณะลักพา พระอัยการเบ็ดเสร็จ เป็นต้น ซึ่งลักษณะของโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่ได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนออกจากค่าสินไหมทดแทนที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระให้กับผู้เสียหาย โดยเรียกค่าปรับว่า ฟินัย และเรียกค่าสินไหมทดแทนว่า สินไหม ซึ่งรัฐจะมีการกำหนดโทษปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระเพื่อไถ่โทษ โดยจะเก็บเข้ารัฐครั้งหนึ่ง และจ่ายให้กับฝ่ายผู้เสียหายอีกครั้งหนึ่งหรือที่เรียกว่า กิ่งสินไหมกิ่งฟินัย

การกำหนดโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีกฎหมายที่สำคัญซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ คือ พระอัยการตำแหน่งนาพลเรือนและพระอัยการตำแหน่งนาทหารหัวเมือง เป็นกฎหมายที่กำหนด ศักดินา ยศ ตำแหน่งของประชาชน ทุกคนในสมัยกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่ทาสไปจนถึงพระมหากษัตริย์ ซึ่งการมีศักดินาสูงแสดงถึงอำนาจหน้าที่ที่สูงขึ้นด้วย ใช้สำหรับเป็นหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้พิจารณาโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ยังกฎหมายอีกฉบับที่สำคัญเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ พระอัยการพรมศักดิ์ หรือ กรมศักดิ์ เป็นกฎหมายที่กำหนดค่าของคนโดยพิจารณาจากอายุ เพศ ความสมบูรณ์ของร่างกาย และสถานะต่างๆ โดยผู้พิพากษาจะนำค่าตัวดังกล่าวมาใช้ประกอบการพิจารณาการกำหนดโทษปรับ สำหรับความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย สิทธิเสรีภาพ ชื่อเสียง โดยยึดศักดินาของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นหลัก เช่น ถ้าผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิดมีศักดินา ๔๐๐ ไร่ หรือมากกว่า ๔๐๐ ไร่ การคำนวณค่าปรับให้ถือเอาศักดินาของผู้ที่สูงกว่าเป็นเกณฑ์ และเพิ่มขึ้นตามศักดินาที่สูงขึ้น^๒

^๒ ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ ๖ เล่ม ๒. หน้า ๒๗๑.

นอกจากหลักเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว การกำหนดโทษปรับตามพระอัยการพรมศักดิ์ได้ มีการนำคติธรรมทางพระพุทธศาสนามาพิจารณาในการคิดโทษปรับและกำหนดความผิด โดยแบ่ง ออกเป็น มโนทุจริต หรือเจตนากระทำผิด ปรับ ๕๕,๐๐๐ เบี้ย วชิทุจริตหรือการด่าทอ๑๑,๐๐๐ เบี้ย และกายทุจริต หรืออาการบาดเจ็บที่เกิดจากการกระทำผิด เช่น ทำให้เจ็บแต่ไม่เป็นรอย ปรับ ๒๕,๐๐๐ เบี้ย อวัยวะหักปรับ ๗๐,๐๐๐ เบี้ย เป็นต้น^๓ แต่ถ้าในกรณีการทำร้ายจนเป็นเหตุให้ถึงแก่ ความตาย ผู้กระทำผิดต้องโทษปรับพร้อมกับการลงโทษทางกายด้วย ซึ่งค่าปรับดังกล่าวจะตก เป็นพินัยแก่รัฐ อนึ่ง พระอัยการพรมศักดิ์จะใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับ แต่ไม่ได้ครอบคลุม ทุกความผิด ดังนั้น การกำหนดโทษปรับของผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาหลักกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น พระอัยการเบ็ดเสร็จ พระอัยการลักษณะโจร พระอัยการลักษณะลักพา เป็นต้น เนื่องจากหลัก กฎหมายดังกล่าวจะระบุการกำหนดโทษปรับในแต่ละความผิดไว้โดยละเอียดมากกว่าที่ระบุไว้ในพระ อัยการพรมศักดิ์

ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนปลาย ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขการลงโทษปรับ เนื่องจาก เห็นว่าผู้มีศักดินาต่ำจ่ายค่าปรับน้อยเกินไป จึงกำหนดว่าผู้ที่มีศักดินา ๑๕๐ ไร่ลงมา ไม่ให้ปรับตาม กฎหมายพรมศักดิ์ แต่ให้ปรับในอัตราใหม่ซึ่งมีลักษณะตายตัวเท่ากัน คือ ละเมิด จากโทษปรับเดิม ๕๕,๐๐๐ เบี้ย เพิ่มเป็น ๕๐๐,๐๐๐ เบี้ย และค่า จากโทษปรับเดิม ๑๑,๐๐๐ เบี้ย เพิ่มเป็น ๑๑๐,๐๐๐ เบี้ย^๔ เมื่อพิจารณาโทษปรับในสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว พบว่ามีความซับซ้อนมาก โดยการตั้งค่านิ่ง หลายปัจจัยประกอบ เช่น ศักดินา ค่าตัวคนตามพระอัยการพรมศักดิ์ ลักษณะความร้ายแรงของ ความผิดที่ได้กระทำ และลักษณะอาการบาดเจ็บในกรณีทำร้ายร่างกายกัน เป็นต้น ประกอบกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องความผิดนั้นๆด้วยว่ากำหนดโทษปรับไว้หรือไม่อย่างไร

ต่อมาเมื่อเข้าสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าให้มีการชำระกฎหมายขึ้นมาใหม่ โดยนำมารวบรวมกฎหมายเก่าเข้าเป็น ลักษณะหมวดหมู่ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาและทำความเข้าใจ หรือที่เรียกกันว่ากฎหมายตราสามดวง ซึ่งการกำหนดโทษปรับในกฎหมายตราสามดวงมีลักษณะเช่นเดียวกันกับกฎหมายในสมัยกรุงศรี อยุธยา ต่อมา ใน พ.ศ. ๒๓๓๑ มีการแก้ไขโทษปรับสำหรับความผิดที่กระทำต่อขุนนางที่มีศักดินา

^๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถนอมพิทยางกูร. “คำอธิบายของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาถนอมพิทยางกูร ตอบปัญหาพระยา- อินทรมนตรี ศรีจันทกรมาร (Francis H. Giles)” วารสารสมาคมประวัติศาสตร์ (๒๕๔๘), หน้า ๑๙๘-๒๐๑.

^๔ ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ ๑ เล่ม ๑. หน้า ๑๗๔.

๔๐๐ ไร่ขึ้นไปด้วยการดำ ผู้กระทำความผิดไม่ถูกลงโทษด้วยการปรับเป็นเงิน แต่จะต้องถูกเขี่ยน ๕๐ ครั้ง ตัดปาก แล้วเสียบไม้ทางทวารหนักจนถึงแก่ความตาย^๕ ลงโทษโดยการ ซึ่งเป็นการหยามเกียรติของคนชั้นสูงที่ต้องถูกคนชั้นต่ำด่าทอ และเป็นการข่มขู่คนชั้นต่ำว่าต้องมีความยำเกรงคนชั้นสูง ทั้งนี้แม้การลงโทษปรับในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะมีการแก้ไขบทบัญญัติบางประเด็น แต่ไม่ใช่หลักหลักเกณฑ์ที่สำคัญ เพียงแต่เป็นการแก้ไขให้มีความสอดคล้องกับการบริหารราชการแผ่นดินและสถานการณ์ในขณะนั้น ซึ่งการกำหนดโทษปรับในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กฎหมายเฉพาะในความผิดนั้นๆ แล้ว ยังคงต้องพิจารณาจากศักดิ์นา ค่าตัวคน ลักษณะของอาชญาที่ใช้กระทำความผิด และอากรบาตเจ็บ เป็นต้น รวมถึงไม่มีการแบ่งแยกค่าปรับออกจากค่าสินไหมทดแทน

๓. วิวัฒนาการในสมัยต่อมา เป็นการเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงที่สำคัญของระบบกฎหมายไทยและระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ในรัชสมัยพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศแถบตะวันตกมีการติดต่อค้าขายกับประเทศแถบเอเชียรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของประเทศมหาอำนาจเหล่านั้นคือ ต้องการให้ประเทศเล็กๆตกเป็นอาณานิคมของตน สืบเนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับในประเทศไทยช่วงนั้นคือ กฎหมายตราสามดวง ที่เกิดจากการรวบรวมกฎหมายโบราณแล้วจัดเป็นหมวดหมู่ แต่แนวคิดยังมีความล้าหลังเมื่อเทียบกับหลักกฎหมายของประเทศตะวันตกในขณะนั้น ประกอบกับบทลงโทษตามกฎหมายไทยมีลักษณะรุนแรงโหดร้ายและป่าเถื่อน ทำให้ประเทศตะวันตกใช้เป็นข้ออ้างที่จะไม่อยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายและศาลไทย จึงมีการทำสนธิสัญญาก่อตั้งสิทธิสภาพนอกอาณาเขตขึ้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศตะวันตก หากชาวต่างชาติที่กระทำความผิดในประเทศไทยไม่ต้องมาขึ้นศาลไทย แต่สามารถขึ้นศาลกงสุลของประเทศนั้นๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของระบบกฎหมายไทย ต่อมาในรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยดำเนินการปฏิรูปกฎหมายและการศาลอย่างจริงจัง ใน พ.ศ. ๒๔๔๐ เพื่อต้องการให้รอดพ้นจากการคุกคามของประเทศตะวันตก และจัดระบบกฎหมายและศาลของไทยให้มีทัดเทียมกับกฎหมายของประเทศตะวันตก โดยเริ่มจากการร่างประมวลกฎหมายอาญาหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ เป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของประเทศไทย โดยการนำเอาหลักกฎหมายอาญาในประเทศต่างๆ มาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมของประเทศไทย ซึ่งเป็นการยกเลิกแนวคิดในกฎหมายเดิมทั้งหมด รวมถึงบทลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเดิม สำหรับการลงโทษปรับนั้นยังคงบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ยังคงเป็น

^๕ร.แลงกาต์ (๒๕๒๖) หน้า ๑๒๓.

โทษที่ใช้สำหรับความผิดเล็กน้อย หรือใช้เป็นโทษเสริม สำหรับความผิดบางประเภท แต่การกำหนดโทษปรับนี้ มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงจากกฎหมายเดิม โดยการกำหนดโทษปรับแบบอัตราแน่นอนตายตัวสำหรับแต่ละความผิด แต่เปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้เหมาะสมกับแต่ละความผิด อนึ่ง การชำระค่าปรับให้กับรัฐ หากไม่มีการชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ให้ยึดทรัพย์ หรือจำคุกแทนการชำระค่าปรับได้ นอกจากนี้ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ยังมีการแบ่งแยกคดีอาญากับคดีแพ่งออกจากกันอย่างชัดเจน ส่งผลให้โทษปรับแยกออกจากค่าสินไหมทดแทนอย่างชัดเจนเช่นกัน

๔. ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาขึ้น และบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน แทนการบังคับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ สำหรับการลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ มีหลักเกณฑ์ในการลงโทษเหมือนที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ กล่าวคือ มีการกำหนดโทษในอัตราที่แน่นอน แต่ไม่ได้หมายความว่า การลงโทษปรับตามกฎหมายอาญาของประเทศไทย ไม่มีพัฒนาการต่อไปอีกแล้ว ซึ่งวิวัฒนาการของการลงโทษปรับนับจากนี้ เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอัตราค่าปรับให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการณ์ในแต่ยุคสมัย เพื่อต้องการข่มขู่ป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้นอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในกรณีการไม่ชำระค่าปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ ให้ยึดทรัพย์ หรือจำคุกแทนการชำระค่าปรับ ต่อมาประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้มีการแก้ไขให้นำโทษกักขังมาใช้แทนโทษจำคุกด้วย

จากวิวัฒนาการลงโทษปรับในประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับวิวัฒนาการของการลงโทษปรับในต่างประเทศ โดยเริ่มจากการประเทศอังกฤษ ซึ่งต้นแบบหลักกฎหมายจารีตประเพณี มีการกำหนดโทษปรับโดยใช้ระบบหน่วยปรับ แต่เคยประสบปัญหาเกี่ยวกับค่าเงิน จึงได้นำหลักเกณฑ์การปรับโดยพิจารณารายได้ของผู้กระทำนั้น มีผลใช้บังคับตั้งแต่เดือนตุลาคม ๑๙๙๒ และถูกยกเลิกไป ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ที่มีฐานะดีอาจถูกปรับสูงเท่ากับความผิดร้ายแรง แม้ว่าได้กระทำความผิดเล็กน้อย จึงได้กลับไปใช้ระบบปรับแบบเดิม และกำหนดหลักเกณฑ์ในการลงโทษปรับว่าศาลจะต้องคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด และค่าปรับจะต้องกำหนดตามความร้ายแรงของความผิด ในมาตรา ๑๘ ของ the Criminal Justice Act ๑๙๙๑ สำหรับการลงโทษปรับของประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ปัจจุบันพบว่าการลงโทษปรับระบบวันปรับ (fine day system) คำนวณอัตราค่าปรับในแต่ละวันโดยคำนึงถึงสภาพและสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด ประกอบกับปัจจัยอื่นๆ เนื่องมาจากกฎหมายเยอรมนีได้ยกเลิกการลงโทษประหารชีวิต

การลงโทษจึงจำกัดอยู่แค่โทษจำคุกกับโทษปรับ การลงโทษปรับจึงเป็นโทษหลักที่ใช้บังคับในหลาย ความผิด และการลงโทษปรับในประเทศอินเดีย เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี มีการ กำหนดโทษปรับแบบไม่แน่นอน โดยเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับไว้กว้างมาก แต่อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่ห้ามกำหนดค่าปรับสูงเกินสมควร

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า วิวัฒนาการของโทษปรับในแต่ละประเทศ มีรากฐานมาจาก ค่าสินไหมทดแทนเหมือนกัน และยุคเริ่มแรกโทษปรับในบางประเทศ ปะปนกับค่าสินไหม เช่น ประเทศไทย และประเทศอังกฤษ เนื่องจากแต่เดิมที่ยังไม่มีการปกครองแบบรัฐ หากเกิดความเสียหายขึ้น ผู้กระทำความผิดจะต้องไถ่โทษด้วยการส่งมอบทรัพย์สินให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหาย แต่เมื่อเริ่มเข้าสู่ยุคการปกครองโดยรัฐ ทรัพย์สินส่วนที่ต้องส่งมอบให้กับผู้เสียหายจะถูกแบ่งเป็นสองส่วน เท่าๆ กัน เพื่อตอบแทนที่รัฐเข้ามาดำเนินการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน ต่อมาวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการลงโทษปรับนั้นมีไว้เพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้มีการ กระทำความผิด ดังนั้น อัตราค่าปรับที่กำหนดตามกฎหมายต้องมีประสิทธิภาพพอที่จะข่มขู่ยับยั้ง อาชญากรรมได้ กล่าวคือ ค่าปรับต้องเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ และกระทบต่อการดำเนินชีวิต ของผู้กระทำความผิดในระดับหนึ่งจนรู้สึกหวาดเกรงที่จะต้องโทษปรับอีก ด้วยเหตุนี้ ได้มีการปฏิรูป กฎหมายในแต่ละประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์แต่ละประเทศ การลงโทษปรับจึง เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แม้วิวัฒนาการการลงโทษปรับแต่ละประเทศจะมีรากฐานมาจาก ค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายแพ่งเหมือนกัน แต่ปัจจุบันโทษปรับในแต่ละประเทศมีหลักเกณฑ์ที่ แตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของแต่ละประเทศแตกต่างกัน เช่น สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และปัจจัยอื่นๆ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจวบจนกระทั่งปัจจุบัน มีปัจจัยด้านต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของโทษ ปรับ ได้แก่ ปัจจัยด้านความเชื่อ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสังคมการเมือง ระหว่างประเทศ และปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

๑. ปัจจัยด้านความเชื่อ

ปัจจัยด้านคติความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดโทษปรับในประเทศไทย ซึ่งสังคมไทยในสมัยโบราณ มีความเชื่อเกี่ยวกับเทวดาและภูตผีปีศาจ ซึ่งเป็นเครื่องเตือนใจและเกิด ความหวาดกลัว ดังนั้น จึงมีกฎหมายกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ใดที่กระทำความผิดหรือล่วงละเมิดต่อ

กฏผีปิศาจ จะต้องขอขมาและจ่ายค่าปรับใหม่ในอัตราที่สูงขึ้นตามลำดับความร้ายแรงของความผิดนั้น แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีการกำหนดความผิดเกี่ยวกับการละเมิดกฏผีปิศาจแล้ว เนื่องจากโลกเข้าสู่ยุค วิทยาศาสตร์ ทศนคติของผู้คนเริ่มรู้จักคิดอย่างมีเหตุและผล ความเชื่อเกี่ยวกับกฏผีปิศาจยังคงมีอยู่ใน ผู้คนบางกลุ่ม แต่ไม่ได้มีการยอมรับมาเป็นกฎเกณฑ์ใช้ควบคุมสังคมเหมือนเช่นในสมัยโบราณ นอกจากความเชื่อด้านกฏผีปิศาจแล้ว สังคมไทยไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบันล้วนมีความเชื่อและ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งในกฎหมายเก่า หากผู้ใดกระทำความผิดที่เป็นการล่วงละเมิด พระพุทธศาสนา ต้องได้รับโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต และพบว่ามีการใช้โทษปรับสำหรับความผิด เล็กๆน้อยๆ หรือใช้โทษปรับเพื่อประกอบกับโทษอื่น เพื่อให้สาสมกับความผิด แต่ในปัจจุบันการ กระทำความผิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา ส่วนใหญ่แล้วเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ เช่น ลักพระพุทธรูปไป ขาย ชูดเอาทองที่อยู่บนพระพุทธรูป เป็นต้น และในปัจจุบันแนวคิดตามหลักกฎหมายใหม่ ห้ามใช้วิธี ทารุณ ป่าเถื่อนในการลงโทษ ดังนั้น ปัจจัยด้านความเชื่อทางศาสนา ยังคงมีอิทธิพลต่อการลงโทษ ปรับเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ แม้ทศนคติและแนวคิดของคนในสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ศาสนา ยังคงเป็นสถาบันที่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายทุกยุคสมัย

๒. ปัจจัยด้านสังคม

ปัจจัยด้านสังคมที่ส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ การแบ่งชนชั้นด้วยการกำหนดศักดินา และค่าตัวคนตามพระอัยการพรมศักดิ์ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ใช้ประกอบการพิจารณา โทษปรับตามกฎหมายในสมัยกรุงศรีอยุธยา จวบจนกระทั่งกฎหมายตราสามดวง กล่าวคือ การ กำหนดโทษปรับตามพระอัยการพรมศักดิ์ จะพิจารณาศักดินาของคู่กรณีพิพาท และยึดศักดินาสูง เป็นเกณฑ์ประกอบกับค่าตัวคนของฝ่ายผู้เสียหาย ลักษณะอาวุธ และอาการที่ได้รับบาดเจ็บ แต่ใน กรณีที่ผู้เสียหายเป็นคนพิการ ค่าตัวจะลดลงตามความพิการ ดังนั้นแม้การกำหนดสถานภาพทาง สังคมเช่นนี้จะเป็นโยบายในการกำหนดโทษปรับ แต่จะทำให้เกิดความไม่เสมอภาคขึ้น ในการรับ ความคุ้มครองทางกฎหมาย และทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการบังคับใช้โทษปรับ หากใน ความผิดแบบเดียวกัน แต่คู่กรณีมีสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกับคู่กรณีอีกคดีหนึ่ง

๓. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย เนื่องจาก การลงโทษปรับเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับความเดือดร้อน และเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดอีก จึงจะถือว่าการลงโทษปรับเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ดังนั้น เพื่อให้บรรลุในวัตถุประสงค์ดังกล่าว การกำหนดโทษปรับต้องพิจารณาสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษ และระบบเศรษฐกิจของประเทศด้วย ซึ่งจำนวนค่าปรับที่กำหนดสำหรับการกระทำความผิด มีค่าเงินสูงหรือต่ำเมื่อเทียบกับระบบเศรษฐกิจของประเทศในขณะที่บังคับใช้โทษ กล่าวคือ หากค่าเงินลดลง อัตราค่าปรับที่กำหนดไว้จะมีประสิทธิภาพน้อยลง เนื่องจากประชาชนมีเงินหมุนเวียนในมือมากเกินไป หรือในกรณีที่มีค่าเงินเพิ่มสูงขึ้น อัตราค่าปรับที่กำหนดไว้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากประชาชนมีเงินหมุนเวียนในมือน้อยเกินไป ทำให้เกิดความเดือดร้อนในการชำระค่าปรับ ซึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจนี้เป็นสาเหตุให้หลายๆประเทศมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงค่าปรับให้เพิ่มสูงขึ้นตามค่าเงินที่เปลี่ยนแปลงไปตามระบบเศรษฐกิจ อาจมีสาเหตุมาจากบทบัญญัติดังกล่าวจัดทำขึ้นเมื่อหลายปีมาแล้ว ค่าปรับจึงมีอัตราสอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะเวลาจัดทำกฎหมายฉบับนั้น นอกจากนี้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของประเทศที่มีผลต่อการกำหนดโทษปรับแล้ว ปัจจัยทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาประกอบในการกำหนดโทษปรับด้วย เพราะถ้าฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดค่อนข้างต่ำ หากกำหนดโทษปรับที่สูงเกินไป ผู้กระทำความผิดจะไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จนนำไปสู่การกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการลงโทษปรับ

๔. ปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศ

ปัจจัยด้านสังคมการเมืองระหว่างประเทศมีความสำคัญต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย กล่าวคือ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้รับเอาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารบ้านเมืองมาจากขอม ซึ่งเป็นผลทำให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และการรับเอาแนวคิดทางกฎหมายมาปรับใช้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยขอมรับเอาอารยธรรมดังกล่าวมาจากมอญ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมอินเดีย ส่งผลให้การกำหนดโทษปรับต้องพิจารณาศักดินา ค่าตัวคน อาวุธที่ใช้ และอาการที่บาดเจ็บเป็นต้น ครั้นต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยมีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ประกอบกับต้องการรอด

พ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก เนื่องจากประเทศไทยเริ่มสูญเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบกฎหมายและศาลไทย ส่งผลให้ประเทศไทยเร่งปฏิรูปกฎหมายทัดเทียมชาติตะวันตก โดยเริ่มจากการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ โดยรับเอาแนวคิดหลักกฎหมายของประเทศต่างๆ มาปรับใช้ โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาคของมนุษย์ ดังนั้นแนวคิดการลงโทษปรับจึงเปลี่ยนไปจากกฎหมายเก่าโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ การกำหนดโทษปรับภายหลัง การปฏิรูปกฎหมาย จะไม่มีการนำศักดิ์ดินา ค่าตัวคน มาประกอบการพิจารณาค่าปรับเหมือนเช่นในกฎหมายตราสามดวง

๕. ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณาวิวัฒนาการโทษปรับของประเทศไทย จะพบว่าตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไม่ปรากฏว่าการกำหนดโทษปรับในประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายระหว่างประเทศ แต่เมื่อภายหลังการปฏิรูปกฎหมาย และการศาลของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งแนวคิดทางกฎหมายมุ่งคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นหลักสากลที่หลายประเทศรับเอามาปรับใช้ ภายหลังจากที่ประเทศปฏิรูปการบริหารบ้านเมืองและกฎหมาย ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น ดังนั้น ประเทศไทยต้องผูกพันตามบทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น การคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งผลให้การลงโทษในกระบวนการยุติธรรมต้องไม่ใช้วิธีทรมานทารุณโหดร้าย จากหลักกฎหมาย ดังนั้น หลายประเทศจึงแก้ไขโทษที่ใช้บังคับในในประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยการยกเลิกโทษประหารชีวิต หรือแก้ไขรูปแบบวิธีการประหารชีวิต และโทษหลักที่จะนำมาบังคับแทน ได้แก่ โทษจำคุก และโทษปรับ เมื่อศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทย ไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงจากกฎหมายระหว่างประเทศ แต่เนื่องจากการมุ่งคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จะส่งผลให้การลงโทษปรับถูกนำมาปรับใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิด เนื่องจากกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องโทษ นอกจากนี้ยังมีความพยายามที่จะแก้ไขบางฐานความผิดที่กำหนดโทษจำคุก โดนการเสนอให้นำโทษปรับมาใช้บังคับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อข้อกำหนดโทษปรับในประเทศไทย จะมีผลกระทบมากน้อยแตกต่างกัน เช่น ปัจจัยด้านความเชื่อจะมีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของโทษปรับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และลดน้อยลงในปัจจุบัน แต่สำหรับปัจจัยด้านกฎหมายระหว่างประเทศ จะมีผลกระทบต่อวิวัฒนาการของโทษปรับภายหลังที่ประเทศไทยมีการปฏิรูปกฎหมาย อย่างไรก็ตาม

เมื่อพิจารณาวิวัฒนาการของโทษปรับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ในอนาคต พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งระบบเศรษฐกิจมีบทบาทที่สำคัญที่จะส่งผลที่การกำหนดโทษปรับอย่างไรในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดโทษปรับแล้ว จะพบว่าการกำหนดโทษปรับตามกฎหมายไทยยังใช้บังคับไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้การลงโทษปรับไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษ เพื่อข่มขู่ป้องปรามไม่ให้เกิดการกระทำความผิด อาจกล่าวได้ว่าปัจจุบันกระบวนการบังคับใช้โทษปรับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยยังคงประสบปัญหาในการกำหนดโทษปรับในแต่ละฐานความผิด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้มากที่สุด เนื่องจากการกำหนดโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาตั้งแต่กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ จนถึงประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน เป็นการกำหนดค่าปรับที่มีอัตราแน่นอนตายตัว แม้จะเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับ แต่อยู่ภายในอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ปัจจุบัน เมื่อศาลตัดสินลงโทษปรับ จำเลยบางคนไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จึงนำไปสู่การถูกกักขังแทนค่าปรับ และบางความผิดจำเลยถูกตัดสินให้รับโทษปรับ เพราะเป็นคดีเล็กน้อย แต่เนื่องจากจำเลยไม่มีเงินค่าปรับ ศาลจึงต้องเปลี่ยนมาบังคับใช้โทษจำคุกระยะสั้นแทน ซึ่งเป็นผลร้ายต่อตัวผู้กระทำความผิดเอง และเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้กับรัฐสำหรับค่าใช้จ่ายในการดูแลขณะอยู่ถูกจำคุก จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนขอสรุปสภาพปัญหาโทษปรับในประเทศไทย ๒ ประเด็นสำคัญ ประการแรก คือ ค่าปรับที่กำหนดอัตราไว้ในกฎหมายฉบับต่างๆถูกบัญญัติไว้ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดอัตราปรับจึงพิจารณาจากสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมในช่วงเวลาขณะร่างกฎหมายฉบับนั้นๆ ทำให้อัตราค่าปรับที่ตายตัวนั้น ไม่ได้แปรผันตามเงินเฟ้อในขณะที่บังคับโทษปรับ ทำให้จำเลยที่ต้องโทษไม่ได้รู้สึกได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดของตน ทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ และประการที่สอง คือ การกำหนดค่าปรับ ซึ่งเป็นอำนาจของศาลที่จะกำหนดค่าปรับภายในกรอบกฎหมาย ซึ่งสภาพปัญหาทั้งสองประเด็นนี้มีเชื่อมโยงกัน และเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาการไม่ชำระค่าปรับ การลงโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพข่มขู่ผู้กระทำความผิด เรือนจำแออัด เป็นต้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การลงโทษปรับในประเทศควรปรับเปลี่ยนไปในทิศทาง ดังต่อไปนี้

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวิวัฒนาการของโทษปรับในประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งสภาพปัญหาค่าปรับที่ตายตัว ไม่แปรผันตามอัตราเงินเฟ้อนั้น ทำให้हारบังคับโทษไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อข่มขู่ป้องปรามผู้กระทำความผิด ซึ่งหากจะให้เกิดประสิทธิภาพในการลงโทษจริง โทษที่ใช้บังคับต้องสอดคล้องกับฐานความผิด และทำให้คนอื่นตระหนัก และวิตกกังวลในผลร้ายที่จะเกิดจากการต้องโทษนั้น จนเกิดความยับยั้งชั่งใจ หากจะกระทำความผิดขึ้น

๑. เมื่อพิจารณาค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาระดับปัจจุบัน ซึ่งได้มีการร่างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ พบว่าค่าปรับบางฐานความผิดมีอัตราต่ำมาก เช่น มาตรา ๓๔๑ ความผิดในหมวดฉ้อโกง อัตราค่าปรับสูงสุด ๖,๐๐๐ บาท เมื่อพิจารณาเทียบกับมาตรา ๒๖๙/๕ ความผิดฐานใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่นโดยมิชอบ อัตราค่าปรับสูงสุด ๑๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๗) พ.ศ. ๒๕๔๗ เมื่อเปรียบเทียบแล้วค่าปรับที่กำหนดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๔๗ สูงกว่าถึง ๑๐ เท่า แม้ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับมีโอกาสเท่าๆกัน แต่บทลงโทษปรับในอัตรา ๖,๐๐๐ บาท ไม่สามารถข่มขู่ผู้กระทำความผิดได้ นี่คือตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ค่าปรับตายตัวที่บังคับใช้ในประมวลกฎหมายอาญาระดับปัจจุบัน

ผู้เขียนจึงอยากเสนอแนวทางในการจัดการกับค่าปรับ โดยพิจารณาจากระบบปรับของต่างประเทศตามที่กล่าวมาแล้วใน บทที่ ๓ ได้แก่ ประเทศอังกฤษใช้ระบบปรับแบบหน่วยการลงโทษ (Penalty Unit) ซึ่งจะมีการแยกดัชนีค่าปรับออกหมวดหมู่โทษปรับซึ่งแสดงออกถึงความรุนแรงของความผิดแต่ละระดับ ซึ่งระบบการลงโทษตามกฎหมายประเทศอังกฤษสร้างกลไกในการแก้ปัญหาค่าปรับที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเงินเฟ้อ โดยกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามค่าเงินที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ไม่ได้ระบุช่วงเวลาชัดเจน ที่มีการกำหนดค่าปรับที่ตายตัว แต่ระบบดังกล่าวหากนำมาบังคับใช้ในประเทศไทย จะยุ่งยากลำบากในการจัดทำดัชนีของโทษปรับ เนื่องจากประเทศไทยยังขาดประสบการณ์ในด้านจัดจัดหมวดหมู่ความผิด

๒. ระบบลงโทษปรับของประเทศเยอรมนี เป็นอีกระบบโทษปรับที่ใช้อย่างแพร่หลายในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย เรียกกันว่า ระบบวันปรับ (Day-fine System) ซึ่งเป็นระบบที่มุ่งแก้ไขปัญหาค่าปรับที่กำหนดค่าปรับที่ไม่เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะของโทษปรับฐานของ

ผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวย กับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน หากถูกลงโทษปรับจำนวนเท่ากันในความผิดฐานเดียวกัน แต่ผลร้ายที่กลับคืนสู่ผู้กระทำความผิดจะแตกต่างกัน เนื่องจากความสามารถในการชำระค่าปรับที่แตกต่างกัน โดยค่าปรับระบบวันปรับคิดจากนำหน่วยของโทษปรับคูณกับรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นระบบปรับที่แก้ปัญหาเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดแต่ละคน การกำหนด ค่าปรับตามรายได้ ซึ่งกำหนดปรับเป็นรายวัน

จากข้อมูลระบบปรับของประเทศที่ยกตัวอย่างทั้งสองประเทศ ผู้เขียนได้พิจารณาแล้วเห็นว่าระบบปรับแบบหน่วยของประเทศอังกฤษ จะไม่เหมาะสมกับประเทศไทย เนื่องจากต้องนำความผิดแต่ละฐานมาจัดหมวดหมู่เข้าด้วยกัน และกำหนดหน่วยปรับ และเมื่อพิจารณาการลงโทษปรับตามระบบวันปรับของประเทศเยอรมนีพบว่า ประเทศไทยจะประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิด เนื่องจากประเทศไทยของเราไม่ได้มีการจัดการกับรายได้ของประชากรอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นเรื่องลำบากที่จะนำมาปรับใช้ได้

จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนขอเสนอแนะให้นำโทษปรับเป็นหน่วยและมาบังคับใช้สำหรับกับกลุ่มบุคคลที่มีรายได้อยู่ในระบบราชการของรัฐก่อน หรือใช้บังคับเป็นโทษเสริมในคดีอาญา เนื่องจากระบบโทษปรับของกฎหมายไทยต้องแก้ไขให้สอดคล้องกับความผิดและสภาพการณ์ปัจจุบัน จะเห็นได้จากปัญหา เกี่ยวกับความผิดฐานเดียวกันและมีค่าปรับจำนวนเท่ากัน เมื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดทั้งสองคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การบังคับใช้โทษปรับอาจจะไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ เนื่องจากความสามารถในการชำระค่าปรับไม่เหมือนกัน แม้จำนวนเงินจะเท่ากัน แต่ค่าเงินในความรู้สึกของผู้ต้องโทษแต่ละคนย่อมต้องแตกต่างกันออกไป ซึ่งมาจากสาเหตุหลักๆ คือ ความสามารถในการจ่ายค่าปรับ ซึ่งกระทบต่อค่าของเงินที่มีความผันผวนในท้องตลาดเสมอ ทั้งนี้ เนื่องจากการกำหนดโทษปรับในกฎหมายไทย ควรสนับสนุนให้มีการบังคับใช้โทษปรับแทนการจำคุกระยะสั้น ทั้งนี้ เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในทัณฑสถาน เราควรสร้างวิวัฒนาการของโทษปรับขึ้นมาเอง โดยไม่ต้องรอผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ที่ไม่ทราบได้ว่าจะมาถึงอีกเมื่อใด

รายการอ้างอิง

- A. Mitcell Polinsky, Steven Shavell. "The Optimal Tradeoff between the Probability and Magnitude of Fines". The American Economic Review 69, no. 5 (1979).
- Andrew Von Hirsch. Doing Justice the Choice of Punishment. New York: Hill and Wang, 1976.
- Christopher Daniell. From Norman Conquest to Magna Carta : England 1066-1215. New York: Routledge, 2003.
- D.D. Aggarwal. Jurisprudence in India: Through the Ages. New Delhi: Kalpaz Publication, 2002.
- David Levienson. Encyclopedia of Crime and Punishment. California: Sage Reference Publication, 2001.
- Dinesh C. Pande. Criminal Law in the Indian Legal System. New York: Oceana Publication, 1978.
- Doongaji, Damayanti. Crime and Punishment in Ancient Hindu Society. New Delhi: Ajanta Publications, 1986.
- Eser. The Politice of Criminal Law Reform Act: Germany. 21 Am J. Comp. L. 1973.
- Gary M. Friedmon. "The West German Day-Fine System: A Possibility for the United States?". Chicago Law Review. Vol 50, no. 1 (1983).
- Gary Slapper, David Kelly. English Legal System. 2 Nd Edition. London: Cavendish Publishing, 1995.
- Gerhard Grebing. The Fine in Comparative Law : A Survey of 21 Countries. Cambridge: Institute of Criminology, 1982.
- Han Von Hentig. Punishment. London: William Hodge and Company, 1937.
- Jaswant Lal Mehta. Advanced Study in the History of Modern India: 1707-1813. India: New Dawn Press, 2005.
- Kevin Jon Heller, Markus D. Dubber. The Handbook of Comparative Criminal Law. California: Standford University Press, 2011.
- Mike McConville, Geoffrey Wilson. The Handbook of the Criminal Justice Process. New York: Oxford University Press, 2002.

- Mitchel P. Roth. Cime and Punishment. California: Wadsworth Publishing, 2004.
- N.D. Kapoor. Handbook of Principle of Law. New Delhi: Sutan Chand and Sons Published, 1981.
- Nigel Walker. Crime and Punishment in Britain. Chicago Edinburgh University Press, 1968.
- Om Prakash Srivastava. Principle of Criminal Law. New Delhi: Eastern Book, n.d.
- Raj Kumari Agrawala. "History of Courts and Legislatures." In The Indian Legal System. New York: Oceana Publication, 1978.
- Ramapraserd, Das Gupta. Crime and Punishment in Ancient India. India: Shri V.S. Singh, 1973.
- Rudolph Peters. Crimes and Punishment in Islamic Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Sir Rupert Cross, Andrew Ashworth. The English Sentencing System. 3rd Edition. London: Butherworths, 1981.
- Terance D. Miethe, Hong Lu. Punishment: A Comparative Historical Perspective. Cambridge: Cambridge University press, 2005.
- W.Morgan, A.G. Macpherson. The Indian Penal Code, (Act Xlv of 1860) with Notes. London: n.p, 1861.
- William Warwick Buckland. Roman Law of Slavery : The Condition of the Slave in Private Law from Augustus to Justinian. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

กมลชัย รัตนสากาววงศ์. กฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๔.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. การปฏิรูปกฎหมายไทยภายใต้อิทธิพลยุโรป. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๓.

กุศล บุญเย็น. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, ๒๕๓๙.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

———. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

โกเมน ภัทรภิรมย์. "โทษปรับ." วารสารอัยการ (๒๕๓๔): ๑๖๒.

ขุนจรรยาวิเศษ และทองหล่อ บุญนิคย์. หลักกฎหมายลักษณะอาญา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดำรงธรรม, ๒๕๙๑

คณพล จันทน์หอม. "เหตุใดหลักการในกฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๒๗ จึงทันสมัยข้ามศตวรรษ? "

ใน กฎหมายลักษณะอาญา รัตนโกสินทรศก ๑๒๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

คณະนิตีศาสตร, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา. ๒๕๕๒.

คณะอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. อารยธรรมโลก.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.

คณิต ฒ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.

จันตรี สิ้นสุภฤกษ์. กฎหมายระหว่างประเทศกับการเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๗.

จิตติ ดิงศภัฑิย์. กฎหมายอาญาภาค ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๒๕.

ชมรมความรู้ไร้พรมแดน. "จดหมายข่าว อาศรมสยาม-จีนวิทยา." [ออนไลน์]. แหล่งมา: <http://www.all-chinese.com/journal-arsom/copy-47>.

ชัยวัฒน์ ถาวรธนสาร. ประวัติศาสตร์เยอรมนีสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๘.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: จีรัชการพิมพ์, ๒๕๔๐.

ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๙.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. งานวิจัยเรื่องศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา. ๒๕๔๙.

ณรงค์ พ่วงพิศ. "หน่วยที่ ๑๓ มนุษย์กับสงคราม." ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยกับอารยธรรม หน่วยที่ ๘-๑๕ พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕.

ณัฐพร นครอินทร์. "วิวัฒนาการของกระบวนการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลง." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ทศพร มุขรัตน์. "ระบบกฎหมายโลก." [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://www.baanjomut.com/library/global_community/05_2_6.html.

ธงทอง จันทรางศุ และคณะ. จันทน์หอม. เอกสารการสอนวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๘.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. "เงินเพื่อเงินผิด." [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.bot.or.th/Thai/Pages/BOTDefault.aspx>.

ปกป้อง จันวิทย์. "ความรู้เบื้องต้นว่าด้วยนิติเศรษฐศาสตร์: ตัวอย่างของการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่ออธิบายศาสตร์อื่น" [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://xa.yimg.com/kq/groups/18955247/.../intro_lawandecon_draft.doc.

ปกรณ์ มณีปกรณ์. ทฤษฎีอาชญาวิทยา. กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพลส, ๒๕๕๕.

ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

พิชยนต์ นิพาสพงษ์. "โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine)." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.

พิรุฬห์ โตศุภวรรณ. "การลงโทษปรับทางอาญา." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

มยุรี เจริญ. ประวัติศาสตร์ยุโรป ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์ และคณะ. กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๓.

ร. แลงการ์ด. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

———. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยเล่ม ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖.

รองพล เจริญพันธ์. "การใช้โทษปรับเป็นตามมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องคำพรรณนาคุณภาพสินค้า หรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค." วารสารนิติศาสตร์ (๒๕๒๑): ๓๑๖ - ๑๙.

- วรรณชมล เพ็งดิษฐ์. "การลงโทษปรับ: ศึกษารณีนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานบังคับคดีอาญา", วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- วราภรณ์ ศิริสัจจวัฒน์. "โทษปรับ: ศึกษารณีนระบบวันปรับ." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- วัฒน์ภิรมย์, สมยศ. "การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
ภาควิชานิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. "ความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์หลักกฎหมาย." ใน งานวิชาการรำลึกศาสตราจารย์
ดิศกุลเกียรติ ครั้งที่ ๑๖ ๒๕๕๔.
- วิภาวี พิจิตต์บันดาล. "ระบบเศรษฐกิจ." ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษยศาสตร์กับสังคม หน่วยที่ ๘-๑๕. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.
- วิลเลชา บุรณศิริ, สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร และศิวพร สุนทรวิภาต. ประวัติศาสตร์ไทย ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.
- วีรพล ปานะบุตร. "โทษปรับในสวีเดน." วารสารอัยการ (๒๕๒๒): ๒๗.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. "จากไพร่ฟ้าสู่สามัญชน." วารสารประวัติศาสตร์ (๒๕๔๖).
- ศิริพร ดาบเพชร. "ค่าของคนและบทปรับในกฎหมายตราสามดวง." วารสารประวัติศาสตร์ (๒๕๔๘).
- สถาบันปรีดี พนมยงค์. กฎหมายตรา ๓ ดวง เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๘.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ. นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๔.
- สุนัย มโนมัยอุดม. ระบบกฎหมายอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์, ๒๕๓๑.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. บันทึกนายยอร์ช ปาดูซ์ (Georges Padoux) เกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา
ร.ศ. ๑๒๗ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๖.
- สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. "การบังคับโทษปรับ." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน,
๒๕๕๔.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญามาตรา ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริก,
๒๕๓๘.
- . คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน,
๒๕๔๘.
- หลวงสุทิวาหนฤพุมิ. คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗.

อธยา โกมลกาญจน. ประวัติศาสตร์อารยธรรมกรีก-โรมัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑.

———. อารยธรรมตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑.

อำนาจ เนตยสุภา. "ความรับผิดชอบเด็ดขาดของความผิดพลาดโทษภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา." บทบัญญัติ (๒๕๔๙): ๑๒๔-๒๕.

อุทัย ศุภนิตย์. หนังสือเปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ กับประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙ (ฉบับปัจจุบัน). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จรัญสนิทวงศ์, ๒๕๒๒.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวฐปภาณัจน์ ชุติ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๐ ที่จังหวัดร้อยเอ็ด สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์บัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ ได้รับประกาศนียบัตร หลักสูตรวิชาว่าความ จากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสหภาพนายความ รุ่นที่ ๓๕ และเข้า ศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๔

